

پیغمبر اکرم ﷺ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبدالکریم شہزاد

3693

صَلُّوا عَلَيْهِ وَآلِهِ وَاصْحَابِهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

پیش کشی سرکار

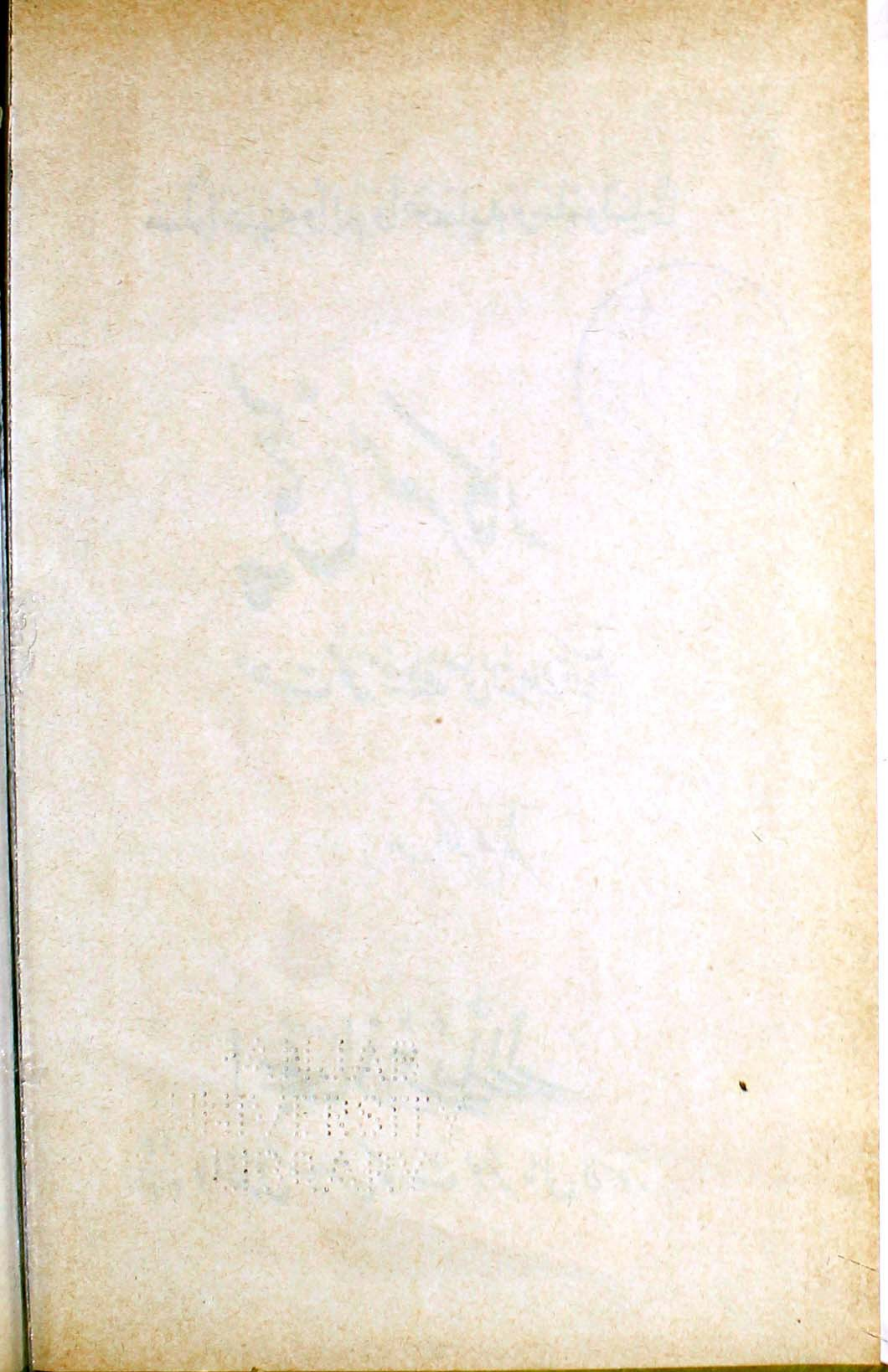
حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

3693

عبد الکریم شہر

اعجاز تریڈنگ

۱۲/۴۴ بالمقابل سیشن کورٹ لوئر مال لاہور

پنجی سرکار

3693

عبد الکریم شہر

86930

جلد حقوق بحق مصنف محفوظ ہیں

~~86930~~

نام کتاب _____ سچی سرکار

اشاعت _____ اکتوبر ۱۹۸۷ء

قیمت _____ ۲۰۱۰ روپے

===== اہتمام =====

اعجاز ٹریڈرز

۱۲/۴۴ بالمقابل سیشن کورٹ لوئر مال لاہور

ویسوا

۲۸	۱۴۔ شام دا سفر	۹	۱۔ نذرانہ
	تیجا باب		پہلا باب
۲۹	۱۵۔ ۱۳ سال توں ۱۸ سال تیکر	۱۱	۲۔ عرب
۳۰	۱۶۔ خانہ کعبہ	۱۳	۳۔ مکہ شریف
۳۲	۱۷۔ شگِ اسود	۱۴	۴۔ نبیاں دا خاندان
۳۳	۱۸۔ مقام ابراہیمؑ	۱۶	۵۔ زمزم دا چشمہ
۳۴	۱۹۔ حضورؐ دا چہرہ مہرہ	۱۸	۶۔ عبداللہ دی شادی تے موت
۳۶	۲۰۔ حضورؐ دا لباس	۱۹	۷۔ ابرہہ دا واقعہ
۳۷	۲۱۔ بی بی خدیجہؓ نال نکاح		دوجا باب
۳۸	۲۲۔ حضرت علیؑ کرم اللہ وجہہ	۲۱	۸۔ محمد مصطفیٰؐ دا ظہور
۳۸	۲۳۔ حضرت زید بن حارثہ	۲۳	۹۔ دائی علیہؑ
	چوتھا باب	۲۶	۱۰۔ بی بی آمنہؓ دا کوچ
۴۰	۲۴۔ نبوت	۲۶	۱۱۔ عبدالمطلب دی کودتہ
۴۰	۲۵۔ حرا دا غار	۲۶	۱۲۔ عبدالمطلب دا انتقال
۴۱	۲۶۔ پہلی وحی	۲۷	۱۳۔ ابوطالب دے گھر

۶۵	۴۵۔ ہاشمیاں دی نظر بندی	۴۲	۲۰۔ بی بی خدیجہؓ دا ایمان لیانا
۶۶	۴۶۔ ابوطالب دا کوچ	۴۳	۲۱۔ ورتہ بن نونل
۶۷	۴۷۔ حضرت خدیجہؓ دی موت	۴۴	۲۹۔ صادق تے امین
۶۸	۴۸۔ غماں واسال	۴۶	۳۰۔ دوجی دوجی
	۴۹۔ اٹھواں باب	۴۹	۳۱۔ تبلیغ
۶۹	۴۹۔ طائف	۴۹	۳۲۔ عام تبلیغ دا حکم
۷۰	۵۰۔ دو جہلیاں قبیلیاں وچ تبلیغ	۵۲	۳۳۔ خاندان نون تبلیغ دا حکم
۷۱	۵۱۔ یثرب وچ اسلام		پنجواں باب
۷۲	۵۲۔ حضرت عائشہؓ صدیقہ تے	۵۳	۳۴۔ صحابیاں دے دکھڑے
۷۳	۵۳۔ حضرت سوڈہؓ نال حضورؐ دا نکاح	۵۴	۳۵۔ اسلام دا پہلا شہید
۷۴	۵۴۔ معراج شریف	۵۴	۳۶۔ عام مخالفت
۷۵	۵۵۔ حضرت ابوبکرؓ دی تصدیق		چھیواں باب
	۵۶۔ نواں باب	۵۶	۳۷۔ حبشہ دی ہجرت
۷۶	۵۶۔ ہجرت	۵۷	۳۸۔ حضرت جعفرؓ دی تقریر
۷۷	۵۷۔ ثور دی غار	۵۸	۳۹۔ ابوطالب کول
۷۸	۵۸۔ سراقہ دی تلاش	۵۹	۴۰۔ نبیؐ پاک دا جواب
۷۹	۵۹۔ بریدہؓ سلمی	۵۹	۴۱۔ کافراں ولوں لاپنج
۸۰	۶۰۔ اہم معبد	۶۱	۴۲۔ قرآن دا اثر
۸۱	۶۰۔ حضورؐ پاک دے نمونہ نقش	۶۱	۴۳۔ حضرت امیر حمزہؓ دا مسلمان ہونا
۸۲	۶۱۔ تے عاداتاں	۶۲	۴۴۔ حضرت عمرؓ دا اسلام لیانا
	۶۲۔ دسواں باب		ستواں باب

۱۱۱	۸۰۔ عمیرہ و ایمان	۹۰	۶۱۔ مدینے دی زندگی
۱۱۱	۸۱۔ بنی سلیم دا غزوہ	۹۰	۶۲۔ قبا و حج مسجد دی تعمیر
۱۱۲	۸۲۔ سویت دی جنگ	۹۱	۶۳۔ یثرب دے شہر و حج
۱۱۲	۸۳۔ احد دی جنگ	۹۲	۶۴۔ بھائی چارہ
۱۱۷	۸۴۔ حضرت حمزہؓ دی شہادت		یاد ہواک باب
۱۲۱	۸۵۔ حضرت اُمّ عمارہؓ	۹۷	۶۵۔ مدینے دے یہودی
۱۲۲	۸۶۔ ابی بن خلف دا قتل	۹۸	۶۶۔ کعبے دی تحویل
	تیرھواک باب	۱۰۰	۶۷۔ پنجواں کالم
۱۲۴	۸۷۔ چوتھی ہجری	۱۰۰	۶۸۔ منافق
۱۲۴	۸۸۔ حضرت خبیثہؓ دی شہادت	۱۰۱	۶۹۔ عبداللہ بن ابی
۱۲۵	۸۹۔ حضرت زیدؓ دی شہادت	۱۰۱	۷۰۔ منافقان دے کارنامے
۱۲۶	۹۰۔ رسولؐ دے عاشق		بارھواک باب
	۹۱۔ بیر معونہ تے ستر درویشیاں	۱۰۳	۷۱۔ جہاد
۱۲۶	دی شہادت	۱۰۴	۷۲۔ مسیت و حج مشورہ
۱۲۷	۹۲۔ یہودیوں دی سازش	۱۰۵	۷۳۔ بدر دی جنگ
۱۲۷	۹۳۔ بنو نضیر دا محاصرہ	۱۰۸	۷۴۔ جنگی قیدی
۱۲۸	۹۴۔ انصاراں دا ایشارہ	۱۰۹	۷۵۔ جہاد
	چودھواک باب	۱۰۹	۷۶۔ حضرت رقیہؓ دا انتقال
۱۳۰	۹۵۔ پنجویں ہجری مریسع دی جنگ	۱۰۹	۷۷۔ غنیمت دا مال تے قیدی
۱۳۰	۹۶۔ حضرت جویریہؓ نال نکاح	۱۱۰	۷۸۔ مکے و حج شکست دی خبر
۱۳۱	۹۷۔ انک دا واقعہ	۱۱۱	۷۹۔ حضرت بی بی فاطمہؓ و نکاح

۱۶۰	۱۱۵ - تنوک دی جنگ	۱۳۲	۹۸ - عبداللہ بن ابی منافق دی موت
۱۶۶	۱۱۶ - مسجد خزار	۱۳۲	۹۹ - نبوت دیایاں گواہیاں
۱۶۸	۱۱۷ - پہلا اسلامی حج	۱۳۳	۱۰۰ - خندق دی جنگ
۱۶۸	۱۱۸ - مکے دا درویش	۱۳۷	۱۰۱ - بنو قریظہ
۱۷۰	۱۱۹ - عبادت	۱۳۸	۱۰۲ - حدیبیہ دی صلح
۱۷۲	۱۲۰ - نبی پاک دی انقلابی تعلیم	۱۴۲	۱۰۳ - عمرہ قضا
۱۷۴	۱۲۱ - مجلسی زندگی	۱۴۲	۱۰۴ - بادشاہوں دے نام
۱۷۵	۱۲۲ - دعا	۱۴۲	دین دا پیغام
۱۷۵	۱۲۳ - جمہوریت	۱۴۳	۱۰۵ - حضرت خالدؓ دا مسلمان ہونا
۱۷۶	۱۲۴ - صحابیاں دے کمال	۱۴۴	۱۰۶ - صلح فتح ثابت ہوئی
۱۷۸	۱۲۵ - حجۃ الوداع	۱۴۴	۱۰۷ - خیبر دی جنگ
۱۷۸	۱۲۶ - کئی والے دا اخیری خطبہ		پندرہواں باب
۱۸۰	۱۲۷ - دین دی تحریک	۱۴۶	۱۰۸ - موتہ دی جنگ
۱۸۰	۱۲۸ - نیکی دا نمونہ	۱۴۸	۱۰۹ - مکے دی فتح
۱۸۱	۱۲۹ - کئی والے دی زندگی دا اخیر	۱۵۴	۱۱۰ - اناجیل دی پیش گوئی
۱۸۲	۱۳۰ - رحمتاں دیایاں مثالان	۱۵۴	۱۱۱ - حنین دا میدان
۱۸۶	۱۳۱ - موت دا سفر	۱۵۶	۱۱۲ - جنگ دوح نماز
۱۹۱	۱۳۲ - مقصورہ شریف - خوشبو بھری ہوا	۱۵۷	۱۱۳ - انصاراں دے منجور
		۱۵۷	۱۱۴ - ہوازن دے قبیلے نوں عام معافی

۱۹۲ - ۱۳۳ - خسف دا واقعہ - الحاکم

۱۹۴ - ۱۳۴ - روضہ پاک دوح سرنگ

مذہبہ

محبت ضابطے نہیں دیکھدی، تے عشق ذات نہیں پچھدا۔ عظمتاں نوں پرکھن
واسطے انسان دی نظر ہونی چاہی دی اے۔ پر میں تے مصر دی مائی وانگول سونزدی
انی لے کے یوسف دے خریداراں وچ نام لکھایا اے۔ کیوں جو ذرے نوں دی
سورج نالی اک نسبت ہندی اے۔

میں ایس کتاب وچ رسول اللہ دی سیرت دے اہ پہلو پیش کیتے نیں، جنہاں
دچوں حصوہ پاک دے اخلاق، ہر محبت تے رہت بہت تے روشنی پیندی اے نالے
جہاد تے تبلیغ واسطی ملدا اے۔

رسول اللہ دی زندگی تے دوجیاں اچیاں تے علمی زبانان وچ بے انت کتاباں
طدیاں نیں۔ پر میں نمائی پنجابی وچ سیرت دے پھل چنے نیں تاں جو پنجاب دے
باغ دی اہناں دی خوشبو نالی مہکن۔

کہہ جی مجال اے جو کائنات دے والی تے لولاک دے مالک دی سیرت

مکھن واسحق پورا کر سکے۔ پر کھلی ہوا لے دے کرم تے رب دی توفیق نال اہ کم توڑ
چڑھیا۔

اک عاجز تے مسکین بندہ حضور پاک دے دربار وچ نخلووس، صحبت تے
عقیدت دے پھل لے کے آیا اے۔ ع

جمولی بھرن فقیراں سندی شاماں نوں کیہ تھوڑاں

عبدالکریم شہر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پہلا باب

عرب

عرب داویں ساری دُنیا تے مشہور اے۔ ایہدیاں تھلاں تے ریگستاناں وچ ریت دے ڈرے تارے بن کے چمکاں ماروے نیں۔ حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم وی پیدائش ایسے ہی تے رحمت دے فرشتے نور دے روشن طبقے کے نازل ہندے رہے۔ ہن نیکو رب دیاں رحمتاں کھلی والے وی طفیل ایسے وسدیا نیں۔

دیکھن والا ایس دھرتی دے تھلاں تے بربرا جھاڑاں وچ اک دے دروے دیکھ کے سوچ والے پئی ایس بیابان تے بنجر پہاڑاں وچ کیہڑی جنت لگی ہوئی اے جہدے لٹی ساری دُنیا دے مسلمان ایس ملک ول کچھ آوندے نیں۔ اپنچ گل ایہم پئی ایس نعلے وچ اوڑ لگی رہندی اے۔ تے پانی وی ایسے ایس تھوڑے بھنے دیے جیوناں اوکھا ہو جاندا اے۔ ایسے جہوں گرمی پیندی اے، پٹریاں دے بوٹ اہلنیاں وچوں ڈگ ڈگ پیندے نیں۔ ہر پاسے لواں پلداں نیں۔ جھکھڑاں نال ریت دے ڈرے اڈاڈ کے پہاڑ بن جانداں نیں۔ لکڑے کھجور توں سوا ایسے ندر کھنہ ہریا دل۔ کتے کتے ساگر دے کنڈے تے کجھ ہریا دل تے زندگی دے

ستان ل جاندے میں۔ ایس ملک وچ وٹن والے قبیلے اوتھے ای تہنوتان کے
 ڈیرے لاہندے میں۔ جتھے پانی واکوٹی سوما مل جائے۔ ایہناں قبیلیاں دے
 جیون داسارا دارمدارینہ تے رہندا اے۔ جے ویلے سرچار کنیاں چے گیان تے
 جنگل وچ منگل ہو گیا نہیں تے اڈیک وچ ای ویلا منگو گیا۔
 عرب داتا پو جگ دی دھنی کہا وندا اے۔ ایہہ ایشیا واکھنی خطے
 تے شکل وچ مستطیل اے۔ پہاڑ و تون تنگ تے وکھن والوں چڑا۔ ایہدے
 چڑھدے و افارس دی خلیج تے عمان داسمندر اے۔ لیہندے ول قلمزم۔ اتر
 ول شام و ملک تے ہٹھا رول ہند و ساگر اے۔ ایس خطے و ارقبہ باراں لکھ مریج
 میل اے۔ ایہناں پو دنیا نالوں دکھرا ہے۔ ایہدے آسے دوالے پانی تے اندر
 ریت دے سمندر میں۔

ایسوں دے وٹن والے قبیلیاں وچوں بہتے لوکی شاعر، بہادر، سنی
 تے عاشق ہندے میں۔ سوچیا جائے تے دنیا دے بے کاراں جو گے ایہو
 ای کم رہ جاندے میں۔

علم اوہ جوہراے جیہدے حاصل کیتیاں انسان آدمی بن داسے میں
 جیہڑے زمانے واکر کرکرن گکھاں اوس ویلے عرب دی ساری آبادی ان پڑھ
 جاہل سی۔ اوس ویلے شاعر اپنے قبیلے دے قصیدے پڑھ دے تے بہادر
 گونیاں تے نکمیاں جہیاں گلاں توں کھیہڑ پیندے۔ جیہدا انت لڑائی ہندی تے
 پھیرا ہر لڑائی صدیاں تے نسلاں توڑی چلدی رہندی۔ شراب، جواد، چوری تے دوجے
 جیب سارے عرب دی ریت بن گئے سن۔ امیراں، بختا وراں دے قصیدے لکھے
 جاندے تے گھراں وچ عورتاں دے اجر گویاں تے بانڈیاں بنا کے رکھے جانیے
 اپنیاں وڈیاںیاں تے دوسرے قبیلیاں دیاں بڑایاں کر دے۔ آدمی آدمی دا

غلام سی۔ دہلی جم پینڈی تے بیگانہ دھن سجان کے جیوندی نوں دب دیندے۔
 بُت پرستی تے شرک اونہاں داندھب سی۔ کجھے وچ سینکڑے بُت رکھے ہوئے
 سن، جنہاں وی عبادت کیتی جاندی سی پر ایہناں عیباں دے نال نال ایہناں
 لوکاں وچ اُن اُنکھ، غیرت بہادری تے سخاوت وی بڑی سی۔ ایہہ لوکاں دے
 دھنی تے دل دے غمی کن۔ جیہڑا اک واری پناہ وچ آجاوے، بھانویں اوہ کیڑا ای
 دشمن ہووے، اوہدی حفاظت کیتی جاندی تے مہان وی پوری پوری خدمت آوے
 کیتی جاندی سی۔

ایہہ سی اُہ ملک جس نوں اللہ تعالیٰ دی حکمت نے اسلام دا پہلا گہوارہ بن لئی
 چنیاں، تے ایہہ سی اوہ قوم جنہوں آخری پیغمبر حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
 دے مبارک ہتھوں اک نواں عالمگیر انقلاب لیا ون واسطے مبعوث کیتا۔ ریت دے
 حکم نال ایس ملک دی ریت دے زریاں وچ بجلیاں بھردتیاں تے اُہ انقلاب
 آیا جنہے ساری دنیا دے نظام تے قانون بدل دتے۔

مکہ شریف

مکہ جہاں نام بکہ سی، اُہ ایس لئی کہ جدوں کوئی بادشاہ یا حاکم مکے شریف دی
 بے حرمتی کردا تے برباد ہو جاندا۔ بکہ دے معنی گرون توڑ دینا اے۔ سمندر وں کوئی
 چالیس کوہ دور دنیا دے نقشے آتے ۲۱ عرض بلد پہاڑ تے ۴۰ طول بلد چھ دے
 دل آباد اے۔ سمندر نالوں ۴۰۰ فٹ اچا اے قرآن پاک وچ ارشاد اے:
 اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَ
 هُدًى لِّلْعَالَمِينَ ہ

ایہہ لوکاں واسطے رب دا پہلا برکتاں والا گھراے، تانے ہدایت

دین والا اے۔

نبیاء و اخاندان

حضرت صلی اللہ علیہ وسلم دا شجرہ رب دی قدرت دا اک سوہنا تے
عجیب نقشہ اے۔ حضرت آدم توں لے کے حضور ختم المرسلین تک کنیاں پڑھیا
وجود و حق آئیاں اہا علم تے رب دی ذات نوں ہو سکدا اے پر تاریخ تے حسب
نسب دے عالماں نے بڑی محنت نال جیہڑا شجرہ بنایا اہ مدینے دے کتب
خانے و حق محفوظ لے جہدا ایہہ خلاصہ اے۔

۱۔ حضرت آدم تے حوا۔ قرآن پاک دے لفظاں و حق انی جا علیٰ فی
الارض خلیفہ۔ رب دی حکمت نال آپ دی تخلیق ہوئی۔ پھر جنت و چوں نبی
تے اتارے گئے تے آپ تے ۲۱ صحیفے نازل ہوئے۔ ہزار ورہے عمر پائی
تے آپ دا وصال جمعہ والے دن ہویا۔

۲۔ حضرت شہیت علیہ السلام — جدوں حضرت آدم دی ۲۲۰ ورہے
عمر سی تے آپ پیدا ہوئے۔ آپ نوں حضرت آدم نے اپنا خلیفہ مقرر کیا۔ آپ
دی عمر ۹۵ ورہے ہوئی۔

۳۔ حضرت ادریس علیہ السلام — آپ تے ۳ صحیفے نازل ہوئے آپ
نے ۲۵۰ ورہے عمر پائی تے آپ نے سب توں پہلاں قلم و رتن دا ڈھنگ سیا۔
۴۔ حضرت نوح علیہ السلام — آپ نوں آدم ثانی کہیا جاندا اے
آپ ۹۵۰ ورہے تبلیغ کر دے رہے۔ جدوں نافرمان لوگ ایمان نہ لیاے
تے پانی و اطوفان آیا۔

۵۔ جناب سام — آپ دی ستویں پشت و چوں حضرت ہوڈ تے
نویں پشت و چوں حضرت صالح علیہ السلام پیغمبر ہوئے۔

۶۔ جناب عابر — آپ دی ستیویٰ پشت وچوں مکہ سببا حضرت سلیمان
دی زوجہ سی۔

۷۔ جناب نامور — آپ دی پوتری جنابہ ساڑھ سی جنہاں دانکاج حضرت
ابراہیم علیہ السلام نال ہویا۔

۸۔ جناب آزریا تارخ — آپ دے پوترے حضرت لوط علیہ السلام کن

۹۔ حضرت ابراہیم خلیل اللہ — آپ تے ۲۰ صحیفے نازل ہوئے آپ

دی عمر ۱۲۰ ورہے سی۔

۱۰۔ حضرت اسمعیل ذبیح اللہ — آپ دی عمر ۱۳۰ ورہے۔ آپ دے

بارہ پتر کن تے لسنہم آپ دی دھی سی۔ حضرت ایوب ذوالکفل تے اسماعیل ثانی
آپ دی اولاد کن۔

۱۱۔ عدنان قریش دے جد دی۔

۱۲۔ مضر — آپ دی آل وچوں حضرت حلیمہ سعدیہ رضی عنہا۔

۱۳۔ خزیمہ — آپ دی اولاد وچوں حضرت زینب بنت جحش کن۔

۱۴۔ نصر کن کمانہ قریش دے جد دی۔

۱۵۔ کلاب — آپ دی اولاد وچوں حضرت آمنہ رضی عنہا حضور پاک دی والدہ۔

۱۶۔ ہاشم — آپ دی پوتری حضرت ام ہانی۔

۱۷۔ عبدالمطلب نام شیبہ۔

حضرت ابوہریرہ دی روایت لے جدوں رب نے حضرت آدم نوں

پیدا کیتا تے حضرت آدم نے اک نور دیکھیا۔ اللہ تعالیٰ دے حضور عرض کیتی ایہہ

نور کھپدا سے۔ اللہ نے فرمایا ایہہ آپ دے بیٹے احمد دا نور اے سایہ سب

توں پہلاں تے آخری مرسل نے۔ ایہہ قیامت دے دھاڑے شفاعت کرن گے۔

حضرت آدمؑ دی اولاد وچوں حضرت ابراہیمؑ نون پیغمبری وئی گئی تے خلیل اللہ
خدا واکرم من کے اپنے پتر اسمعیلؑ تے بیوی حضرت ہاجرہ نون لے کے مکے وچ آ
آباد ہوئے۔ دونوں بیوتے پتر رب دے نیک تے چونوں بندے کن اینہاں
رب دے حکم نال کعبے دی چار دیواری بنائی۔ دنیا دے خطے تے ایہہ اللہ پاک
واپہلا گھر سی۔ ایس گھر دی نہ سمجھت سی نہ دہیز۔ ایس پاک گھر دی محبت تے برکت
لوکاں نون دوروں دوروں عبادت واسطے کھج لیاٹی۔ ایختے نیک لوکاں دی چھوٹی
جیہی وسوں پے گئی۔ اوس ویلے اوہ لوک عازتاں نہیں کن بناوندے تلبوتان کے گزارہ
کر لیندے کن۔

حضرت ابراہیم علیہ السلام دیاں سٹھ پتر حیاں گزریاں تے حضرت اسمعیلؑ
دی بارں پتران دی آل اولاد سارے عرب وچ ودھی پھلی۔ ایسے وچوں قریش دا
خانوادہ سی۔ قریش دی نسل وچوں ہاشم بڑا دانشمند تے سیاناں سی۔ ہاشم نے جوانی
وچ شام دا سفر کیتا۔ جدوں یثرب پہنچے تے بنو نجار دی اک ٹھیاری بی سلمیٰ نال نکاح
ہو گیا۔ ہاشم نون رب نے پتر دتا، جہدا نام عبدالمطلب سی۔

زمزم دا چشمہ

خانہ کعبہ دے چڑھدے پاسے مطاف دے کونے کونے قدرتی پانی
دا چشمہ اے۔ اہ پانی دی بوند بوند نون ترسدے اک پاک تے معصوم بچے دی
پیاں سبحان واسطے اللہ نے جاری کیتا سی۔ ایہہ حضرت اسمعیلؑ دیاں اڈیاں
دی رگڑ نال سوما پھٹیا سی۔ حضرت ابن عباس دی روایت اے چھی حضرت
جبریلؑ دے پر مارن نال جاری ہو یا سی۔ حضرت ابراہیمؑ دیاں تن جویاں
کن۔ پہلی دا نام سائرہ سی۔ ایہہ سامی نسل وچوں کن۔ انہاں دی لکھوں حضرت

اسحاق پیدا ہوئے۔ انہاں مذی آل دی اک شاخ اسرائیل اے جنہاں مذی اولاد ہوی
 تے جنہاں ذاک قبیلہ افغان نے۔ تے خلیل اللہ دی دوسری بیوی مانام ماجرہ کی
 اہ نکاح توں پہلاں ساگرہ دی خادمہ سی۔ انہاں مذی اولاد حضرت اسمعیلؑ سن حضرت
 ابراہیمؑ اللہ تعالیٰ دے حکم نال تھے وچ دسا یا سی۔ آپ اپنی بیوی تے حضرت
 اسمعیلؑ نوں اللہ دے آسرے چھڑ گئے سن۔ کعبے والی تھاں تے جدوں کھجوں
 تے پانی ٹنگ گیا تے ماں پتر دونوں بھکھے ترٹائے۔ اوس ویلے رب دی
 رحمت جوش وچ آئی تے زمزم دا چشمہ جاری ہویا۔

عبدالمطلب نوں تن واری خواب وچ اشارہ ہویا زمزم والی تھاں پڑو۔ اہ
 تھاں کیڑیاں دی کھڈ کول جے۔ اسیختے کال وی جینج مارن گے۔ جدوں اوہناں
 اسیختے کہی ماری تے ہتھیوں پانی دا چشمہ نکل آیا۔ کجھ تلواراں تے سونے دے
 ہرن دے بت جھپڑے اوس ویلے کعبے وچ رکھ دتے گئے سن۔ اہ حضور پاک
 دی پیدائش توں تھوڑے دن پہلاں دا واقعہ اے۔ حضور پاک نے لڑایا ایس
 حیشے دا پانی ساری دنیا نالوں برکت والا اے۔ چالی دن کھان میں توں بغیر ایہہ
 پانی پی کے انسان زندہ رہ سکدا اے۔ جدوں ایہہ چٹیا تے حضرت ماجرہ نے
 اہ دے دوالے وٹ بنا دتی تے نالے فرمایا، زم زم ٹھہر ٹھہر! تے جے حضرت
 ماجرہ ٹھہر ٹھہر نہ کہندی تے رب دی رحمت ایڈے جوش وچ سی اہ پانی ساگر
 دنیا تے پھیل جاندا۔ حضرت عبدالمطلب دے آنے
 دس پتر سن۔ جنہاں وچوں اک دا نام عبد اللہ سی۔ عبدالمطلب نے منت منتی جے میرے
 دے پتر ہوشیار ہوں تے اک پتر اللہ دی راہ وچ قربان کر دیاں گا۔ جدوں سبے
 جوان تے گھبرو ہو پئے تے منت پوری کرن دا وصیان آیا۔ کجھ دے مجاور نے
 گنہ پایا تے عبد اللہ دا نام نکلیا۔ قریش دے سرداراں سوچیا کیتے سچ پچ حضرت ابراہیمؑ

دنی سنت پوری نہ ہو جاوے۔ ایہناں عبدالمطلب نون صلاح و تہی پٹی عبد اللہ دے
 بدے اُونٹھ قربان کر دیو۔ تے جدوں عبد اللہ نے اونٹھاں دے نام واگنہ پایا
 تے سو وی گنتی تے جا کے اونٹھاں واناواں نکلیا۔ ایس طرح عبد اللہ بیچ گئے تے
 اونٹ ذبح ہو گئے۔

نبیاں دا خاندان بڑا شریف ہندا اے۔ کملی وائے دا خاندان وی بے عیب تے
 بڑیاں عزتتاں والا سی۔ دو جا کوئی کوڑا ماہناں وی ریس نہ کر سکیا۔ وڈے وڈے
 خاندانی کوڑے ہاشمیاں نال موہڈے بلان وی خواہش کر دے رہے پر ہناں تو
 شرافت تے وڈیائی دا مقابلہ نہ کر سکے۔

عبد اللہ وی شادی تے موت

حضرت عبد اللہ جدوں بلوغت نون پہنچے، جوان ہوئے تے ایہناں واسطے
 رشتے وی ڈھونڈ بھال ہوئی۔ اوڑک زہرہ قبیلے دی پاک وامن بی بی آمنہ نال سبجوگ
 ملیا تے نکاح ہو گیا۔ عبدالمطلب نے بڑیاں ریکھیاں تے سنگناں نال دیاہ کیتا۔ اہ
 بی بی پکیاں تے سوہریاں دتوں ساؤزادی سی۔ ایس طرح حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ
 علیہ وسلم دے نانکے تے دادکے اچھے نیک تے خاندانی سن۔ رواج موجب حضرت
 عبد اللہ دیاہ توں تن دن پچھے ساہورے رہے۔

دیاہ توں کجھ چیز پچھوں عبد اللہ سو داگری واسطے شام ول گئے۔ بیوپار دا
 مال و بیچ کے جدوں شرب پہنچے تے بیمار ہو گئے۔ ہونی ورتی تے آب او تھے ای
 کوڑ کر گئے۔ ایہ صحر بی آمنہ دے متھے تے آساں دا نور ڈھلکن لگ پایا۔

اے عرفان اک عورت سی جسہی صلاح دتی۔

ابرہہ وا واقعہ

مکہ عرب و اندھمی گڑھ سی۔ عرب، شام، یمن دے لوکی ایسے آن کے طواف
 کر دے سن۔ یمن دے حبشی بادشاہ ابرہہ دے دل و توح حسد جا گیا۔ اول سوچیا جے
 مکے و پتوں اللہ دا گھر چک لیا جاوے۔ ایہ صرین و توح اک وڈا گرجا تیار کر لیا جاوے
 تے مکے دی ساری رونق تک جائے گی۔ سبھے لوکی یمن آکے مستحقین گئے۔ نالے یمن
 دا بیچارہ وی ددھے پھلے گا۔ اہ سو توح کے اول بڑے لام لشکر ہاتھی گھوڑے لے
 کے مکے تے چڑھائی کر دتی۔

جب وہ یمن توں ٹریا تے بنو تقیف نے ابو رغال نوں مکے لے جان واسطے
 راہ دا جانوں بنا کے حبیبیا پراوہ منعمس طائف دی جوہ و توح پہنچ کے مرگیا تے عربا
 ایہدی قبر تے سچھ مارے۔ ایہ رسم سن تیکر جاری اسے۔ اچھے وی اہدی قبر
 تے سچھ مارے جانڈے نے۔

ابرہہ دے لشکر و توح اک وڑھا ہاتھی سی جیہدا نام محمود سی۔ اہ بیت اللہ
 دے منہ نہیں سی کرداتے جدوں بچھاں موڑ دے تے دوڑن لگ پینڈا سی۔
 یمن دا حبشی بادشاہ اپنے دلوں کعبے دی اکھ لاپن آگیا۔ راہ خبر سن کے
 مکے دے رہن والے سرداراں نوں فکر پایا۔ پر ایہ کمزور ایڈے زور آو و نال کس طرح
 مقابلہ کر سکدے سن۔ حیران ہو کے چپ کر رہے۔ ایہ صر ابرہہ دے لشکر یاں قریشیا
 دے اونٹھ بھی قابو کر لئے جیہڑے مکے دی جوہ و توح چردے سن۔ عبدالمطلب اپنے
 اونٹھ چھڑان لئی ابرہہ کول گئے، تے اونٹوں آکھیا ساڈے اونٹھ چھڑ دے۔

ابرہہ عبدالمطلب دا سوال سن کے مہیا تے آکھن گکاتینوں اونٹھاں دانکرنگالے
 میں تے کعبے تے ہل چلان آیا ماں۔ عبدالمطلب نے اگوں جواب دتا اہ اونٹھ میرے نیں۔ میں

ہیں اسیاں کعبہ میرا نہیں، اہ رب داکھرانے۔ رب آپ اوہدی حفاظت کرے گا۔ ابرہہ
 راہ گل سن کے حیران ہو یا تے غصے ذبح آن کے اونٹ چھڈ دتے۔ نال ای فوج نوں حکم
 دتا پئی ماتھیاں نال پڑھائی کر دیو۔ کتے دے و سنیک ڈردے مارے پہاڑاں
 و تاج جا لگے۔ ہر پاسیوں بے آساہو کے عبدالمطلب نے کعبہ و اعلاف پھر کے دُعا
 کیتی، یا رب سمجھا اپنے گھر نوں آپ سنبھال۔ کہندے میں اوسے ویلے کعبہ ڈروناں
 آوازاں آئیاں۔ لوکاں جردن آتا نہہ آسمان ول تکمیا تے ابا بیلان و اشکر نظریں پیا
 اوہناں جنوراں نے لشکر تے کینکریاں تے رڈیاں دا مینہ برسا دتا۔ دیکھیاں
 دیکھیاں ربی قہر نازل ہو یا تے سارا لام لشکر و چتے ماتھی گھوڑے پنچی ہوئی روں
 دانگوں ہو گئے تے اللہ پاک نے اپنے گھر دی آپ حفاظت کیتی۔ اہ حضرت محمد صلی اللہ
 علیہ وسلم دی پیدائش توں دھ دن پہلاں دا واقعہ اے۔ اہ اذکر قرآن ذبح ارج آیا:

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفَيْلِ ۗ اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
 فِي تَضَلُّلٍ ۗ وَ ارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَ تَوْرَمِيهِمْ بِحِجَابٍ رَّجِيٍّ
 قَوْلٍ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِمْ فَجَحَلْنَاهُمْ كَعَصْبٍ مَّا كُوْلٌ ۗ

تساں دیکھ لیا پئی ماتھیاں وایاں نال رب نے کیر کیتا۔ ایہناں ویاں سبھے
 تذبیراں جھوٹھیاں ہو گیاں تے اوہناں اتے ڈاراں ویاں ڈاراں ابا بیلان بھیجیاں
 جنہاں ایس لشکر تے کینکریاں سٹیاں تے ایہناں نوں کھا ہدی ہوئی توڑی دانگوں
 دُھنک سٹیا۔

لہ ہر ابا بیل دے نیچے و تاج تن کینکریاں سن۔

دو جباب

محمد مصطفیٰ اصلی اللہ علیہ وسلم واطہور

روح محفوظ تے لکھیا پاک کلمہ جہاد و سرا حقہ محمد مصطفیٰ وانا م سى۔ رت نے نبیوں
 نور و انقشہ کھچیا سى۔ تے او ہونور حضرت آدم قد حضرت ابراہیم تے پھر حضرت اسمعیل
 دی آل اولاد و وح پڑھو پڑھی ہذا قریش دے اک نیک جوان عبداللہ تیکر پہنچیا۔ بی بی
 آمنہ نون روزات نون بشارت دتی جانڈی سى، تیری گودی و وح اتمال و اسرار لے۔
 عبدالمطلب نے سفند ویکھیا سى پٹی اک نور سادے گھرانے تے نازل ہو رہیا لے۔ اٹک
 رت دیاں رختماں جوش و وح آئیاں تے حضرت عبداللہ دی موت توں چار مہینے پھچھے ساری
 کائنات تے بہار آگئی۔ زمین دی جھولی بھر گئی، کلیاں ہس پیاں، ہر پا سے سادے پیلے
 تے قرچی رنگے پھل کھڑے پئے، تارے ڈھلکن گتے، چن تے سورج نے نویں سریوں مگن
 دا دل سکھیا، زندگی نون نواں چولال گیا۔ سویر دی ہوا دے ٹھنڈے بلے مست ہو
 کے مہکن لگ پئے۔ ٹھلاں دی ریت چمکارے مارن لگ پئی۔ باغاں و وح بہاراں ا
 گیاں۔ زمیناں دے دوتارے راگ الاپن لگ پئے۔ چڑھدے دلوں نور چکپاتے
 (۹ ربیع الاول) ۲۰۔ اپریل ۱۹۵۷ء پیر دے دن سویر ویلے اپن چیت اساناں توں
 فرشتیاں دا اتارا شروع ہو گیا۔ حوراں صلوات تے سلام دے ملہار گاؤن لگ پیاں تے
 عرشاں توں آواز آئی۔

دھن دھن بی بی آمنہ جس پاک محمد جایا

مبارک سے اہ ماں جہدی کلمہ وچوں حضور وگال لال پیدا ہو یا جس اپنے کمال
تے پہنچ کے انسانیت دی تکمیل کیتی۔ عرشاں دے قدسی اک دوسرے نوں مبارک
دین لگ پٹے تے زمین نوں بشازماں ملیاں ہن تیرے اوگناں دے کوڑھ کٹے گئے
نیر۔ ہن آدم دی اولاد دے آقائے پیشوا ہم پٹے نیں۔ ہن دین تے دنیا دی ترقی
دے بوجے کھل گئے نیں۔ ہن غریب تے بھتا وراکو قطار واضح کھلون گے۔ ہن بادشاہ
تے غلام دا فرق مٹ جائے گا۔ ہن توحید دا بول اچا ہو دے گا۔ اک رب دی پوجا
ہو دے گی۔ ہن حق دی بھال کرن والیاں نوں عرفان بخشیا جا دے گا۔

قرآن پاک و فتح اللہ تعالیٰ نے فرمایا ہے اخذنا اللہ میثاق الاولین
مطلب ایہا ہو حضرت ابراہیم دی دعاسی جہڑی خانہ کعبہ اُساں دیاں حضرت
خلیل اللہ دے دلوں نکلی سی۔ ایہو حضرت موسیٰ دی تمنا تے عیسیٰ دی خوش خبری
سی۔ عرض سارے پہلاں آؤں والے نبی تے رسول سمجھناں نوں آخر وچ آؤں
والے مرسل بارے اشارے کر دے، دعائیں منگدے رہے۔

عبدالمطلب نوں جدوں پنہ لگا پئی اخلاق تے نور دا زوری چولا پس کے عبد اللہ
دی نشانی پوتر اہم پیالے، تے رب دا شکر ادا کیتا۔ یتیم پونزا گو دی چک کے چائیں
چائیں کعبے ول ٹر پٹے تے جا کے دعائیں یا مالکا! ایس سجرے پھل نوں دو جہاناں
دع برکتاں تے شانناں دے بھاگ لائیں۔ مبارکاں دین والیاں تے شریکاں جدوں
عبدالمطلب نوں یتیم پوترے دا نام پچھیا تے آپ نے جواب دتا محمد (صلی اللہ علیہ
وسلم) ہو دے گا۔ کیوں جو محمد اک اللہ تعالیٰ دی طاقت، محمد اک شوق تے سار
دا خزانہ۔ محمد ایہہ پیرا لفظ اے جہدا نام لیاں لباں مل جاندا یاں نیں، محمد کائنات

داسطے رحمت تے دو جہانناں دا فخر اے۔ تاں جو دو جہانناں وچ آہناں دی
تصرف کیتی جاوے۔

عرب وچ رواج سی پٹی شریفیاں تے بختاوراں دے ایانے دودھ پیمان واسطے
پنڈاں دیاں سوانیاں لے جان دیاں کن۔ ایس طرح ادہناں دی مالی امداد وی ہو جاندی
سی تے ایانے دی دیکھ بھال تے پرورش دی کھلی تھان تے ہندی سی۔
دو تین دن تے بی بی آمنہ نے اپنے تئیم نوں آپ دودھ پیا یا۔ پھر دودھ
پیمان لٹی ابو لہب دی گولی تو بہہ دے سولے کر دتا۔

دانی حلیمہ

کچھ دنان پھٹوں ہوازن قبیلے دیاں زنانیاں شہر ول آئیاں تاں جو کوئی بچہ
دودھ پیمان واسطے مل جائے۔ ادہناں وچوں مائی حلیمہ بی بی آمنہ دے گھر آئی
تے بچے نوں تئیم جان کے سوچیں پے گئی، پر تقدیر و توں آواز آئی؛
”حلیمہ ایہہ گودڑی وچ لال ای۔ ایہہ دو جہانناں دی دولت ای۔ جیہڑی کنی نوں
موتی بنا ہندا اے اہ پستی دے منہ وچ ڈگدی اے۔ تیری گودی کھلی والا آقا دوسے
پھلے گاتے ایہہ دے نال حشر توڑی تیرا نام دی زندہ رہے گا۔ نالے ایس تئیم دی
مغفیل تیریاں پھنڈر بکریاں تے اونٹنیاں نوں دودھ وی ملے گا۔“
مائی حلیمہ کھلی داسے نوں لے گئی تے آپ دی محبت مائی حلیمہ دے دل وچ
دنوں دن دون سوائی ہندی رہی۔ مائی تئیم دا منہ سر چھتے، لوریاں ویوے تے بچے
دی سوہنی شکل تے بھولے بھالے نین نقش دیکھ کے صدقے تے واری ہندی جائے۔
بڑے سپاواں تے لاڈاں نال پال دی رہی۔ تے زندگی دے باغ دا ایہہ سبھرا پھل حلیمہ
دی گودی وچوں اچھل اچھل کے نکلا، پتھر لی زمین تے رٹردا، اٹھ اٹھ کے ڈگداتے

ڈگ ڈگ کے اٹھا۔ ایس طرح قدرت اک جماندرد حکمران دے ارادیاں نوں مضبوط
 کر دی رہی۔ تاں جو آؤن والی عمر و توح کائنات دا ذرہ ذرہ حضرت محمد مصطفیٰ دی تابع
 کیتا جاسکے۔

پنڈاں دی کھلی آب دہواؤح ہندڑ ہیر بچہ دنوں دن دون سوایا ہندا گیا۔ جدوں
 پنجاب و رہیاں دا ہویا تے اپنی دودھ بھین شیاں نال رل کے بکریاں پھیرے پھروا۔

پنجاب و رہیاں دی عمر سی حضور پاک اپنی رضاعی بہن نال رل کے حنبل و توح
 بکریاں چار رہے سن تے ڈاکو آگئے۔ اہناں بکریاں اکٹھیاں کیتیاں تے لے
 جان نوں تیار ہو پئے۔ پر آپ بڑی جرأت نال ڈاکو ماں دے سامنے ہو کھلوتے
 رستہ روک کے کہیا تھی اہ بکریاں نہیں لے جاسکدے۔ آپ دی بہادری دیکھ
 کے ڈاکو سردار آگے دھیا تے پھچیا کا کا تیرے باپ دا نام کہیے۔ آپ نے
 فرمایا عبدالمطلب۔ قریش دے سردار نوں سارا عرب جانداسی۔ ڈاکو ٹھٹھہر گئے
 تے بڑے پیار نال پھچیا، تیرا نام کہیے۔ آپ نے فرمایا محمد (صلی اللہ علیہ وسلم)
 نام سُن کے ڈاکو آکھن لگا، کا کا تیرے متھے دا نور ڈھلکاں ماردا ہے۔ توں
 بنو ہاشم دا نام روشن کریں گاتے سارے عرب دا پو تیرے تے فخر کرے گا۔
 تاریخ دسویں اے سہی ڈاکو دی پیش گوئی حرف بحرف پوری ہوئی۔

ایس مشقت تے کھلے کھان پین نال بچہ مہتاں پیراں دا کھلا نکلیا۔ مائی حلیمہ
 دا بیان اے میں اپنے گھروں اپنے مرد تے بچے نوں لے کے آئی تے ساڈی
 ڈاچی ماڑی سی۔ کال پیا تے اوڑ لگی ہوئی سی تے اوٹھنی دا دودھ وی ٹنگ گیا
 سی۔ ایس ڈاڈے مندے جالیں کتے پہنچے۔ تے جدوں سانوں دودھ واسطے
 کوئی بچہ نہ ہیا تے سوچیا پئی چلو ایس قییم نوں لے چلیے۔ خبرے ساڈی جھکھ
 پیاس ایس قییم دی برکت نال کٹی جادے تے ساڈے دن پھر جان۔

تے جدوں بچے نوں لے گودی پایا تے میوں دودھ اتر آیا جیہڑا آپ نے
 تے میرے پتر نے رَج کے پیتا تے بچے سوں گئے۔ جدوں اوکھنی دل دیکھیا
 تے اُہا حوانہ وی دودھ نال بھریا ہویا سی۔ واپسی تے ساڈی سواری سبھنا
 کوں لگے لگھ جاندی سی۔ (ابن ہشام)

نالے کدی آپ نے میری دوجی چھاتی نوں منہ نہیں سی لایا۔ ہمیش اکو
 چھاتی دا دودھ چھنگدے سن۔ تے جدوں میں آپ دا دودھ چھڑایا تے
 آپ کجھ بولن چالن لگے تے اپنے پاک لبان وچوں ایہ لفظ نکلے:-
 "اللہ اکبر کبیرا الحمد للہ کثیرا و سبحان اللہ بکرتہ
 و اھبلا۔"

دائی حلیمہؓ چھ درمیاں دی عمر وچ آپ نوں کتے واپس لے کے آئی تے
 آپ نوں حطیم وچ بٹھا کے آپ زمزم ولے گئی۔ جدوں مڑ کے دیکھیا تے آپ
 غائب سن۔ ڈھونڈ دی بعدی پریشان کھلوتی سی تے اک بڈھا کاہن سامنے آیا
 اوس پچھیا کیہ گل اے۔ حلیمہؓ جواب دتا میرا بچہ گم ہو گیا اے۔ اوہ حلیمہؓ نوں
 خبراں دے بت عزیزی کول لے گیا تے مستھاٹیک کے اکھیا مائی دا بچہ گواچ
 گیا اے جیہدا نام محمد رصلی اللہ علیہ وسلم اے۔ نام سُن کے بت ہیاتے کاہن
 نوں کمبنی آئی۔ حلیمہؓ حیران سی اہ کیہ ہو رہیا اے۔ ایجھے مولانا روم غنویؒ وچ
 لکھدے نیں کہ حلیمہؓ نوں غیب توں جواب ملیا اے

غم مخور یا وہ نہ گرد اوذ تو بلکہ عالم یا وہ گرد اندر او
 حلیمہؓ غم نہ کر تیرا بچہ گم نہیں ہویا بلکہ اہ عالم اوہدے علم وچ
 گم ہو گئے نیں۔

بی بی آمنہؓ واکوچ

اک دن محمدؐ وٹوں دیکھ کے ماں دے دل وچ یتیم دے پیو دی یاد آئی تے اپنے لال نون نال لے کے شرب پیکے گئی۔ اپنے سرتاج دی قبر اُتے چھم چھم منجھو کیرے تے کجھ چر شرب وچ رہ کے کتے دل پتی۔ جدوں ابوادے مقام تے پہنچی تے داہڈی بیمار ہو گئی۔ رب دا بھانا بی بی آمنہؓ راہ وچ ای انتقال کر گئی۔ یتیم محمدؐ روندے دھوندے اپنی ماں دی گولی ام ایمن نال کتے آگئے۔

عبدالمطلب دی گود وچ

جن سکنے دادے عبدالمطلب نے یتیم پوترے نون اپنی گود وچ لے لیا۔ دادا آپ دی بڑی خبر گیری کردا۔ کچھ ٹپک ٹپک کے کھڈاونداتے چھاتی تے لٹا وندا۔ اٹھاں درہیاں دی عمر ہوئی سی اک دن دادا پوترے نون انگلی لاکے کجھے داطواف کر رہیا سی بنی مولچ دے اک سروار نے عبدالمطلب نون اکھیا، ایس پوترے دی حفاظت کرا یہدے پیراں دے نشان حضرت ابراہیمؑ دے پیر دے نشان نال مل دے نیں۔

عبدالمطلب دا انتقال

آجے دادے دی گودی وچ کھلی والے نون کھید دیاں دو ورھے ہوئے سن کہ ۸۲ ورہیاں دی عمر وچ دادا دی آپ نون یتیم چھڈ کے نون توں کوچ کر گیا۔ اخیر دماں تے دادے نے اپنے پتر ابوطالب دے ہتھ آپ دی بانٹھ پھیرا دتی۔

ابوطالب دے گھر

میں چاچے دی نگرانی ذبح یتیم و دھن چھین لگا۔ آپ نے اپنے سہین نال
 چاچے واجی موہ لیا۔ حضورؐ بچپن ذبح ای اچا کر دار تے چنگیاں باطنی سمجھاں رکھے
 سن۔ چاچا پلک دساہ نہیں سی کھاندتے آپ نوں اکھاں توں اوہلے نہیں سی ہون نیندا
 جدوں کئی والے ذرا ہوش سنبھالی۔ چاچے بیلے ذبح بکریاں چارن تے لاؤتا۔ تاں جو
 بکریاں دے اجڑ دی رکھوالی جہان بانی دا تختو سیکھا دیندی اے تے امتاں دی
 رہبری داؤل آجاندا اے۔ دنیا دے تاریخ دان مکھدے میں پئی ابوطالب دی مالی
 حالت بڑی تپلی سی۔ تے عربی ہیج کے سی۔ ظاہرا گل اے جیہڑا آپ محتاج ہووے
 اوہ دوہے دی کیہ مدد کر سکدا اے۔ چاچا تے اپنا بھار دی نہیں سی چک سکدا اہ آپ
 نوں کیہ سہارا دیندا۔ اوس نے اپنے سکے پتر جعفر نوں عباس رضی دی جھولی پا چھدیا سی
 قیاس ایہہ کہندا اے۔ پئی آپ دی پرورش ذبح قدرت دا ہتھ کم کر داسی۔ انساناں
 نوں سدھے راہ پاؤن والے محلے داراں دیاں بکریاں چار دے تے اوختوں جو کجھ
 وصول ہندا اوہ چاچے دے گھر دیاں ٹوڑاں ذبح کم آوندا۔ سبحان اللہ۔ پرورش پاؤن
 والے دو جیاں دے پالن ماثر ثابت ہو رہے ہیں۔

نبوت توں پہلاں آپ دی عادت سی آپ رفع حاجت واسطے دور جنگل
 ذبح چلے جاندا سی۔ جدوں آپ کے پتھر یا درخت کوں لنگھدے تے آواز
 سن دے:

”السلام علیکم یا رسول اللہ!“

جدوں آپ پیچھے مڑ کے دیکھدے تے کوئی نظر نہ آوندا۔

شام و اسفر

جدوں عمر خیر نال باراں درصیاں دی ہوئی تے چا چاک دن سو داگری واسطے
 شام دے سفر تے تیار ہو یا۔ بھتیجے نوں وی نال بیا تے دو نویں ٹرپے۔ رستے وچ
 بانڈیاں اک خانقاہ آئی۔ اوتھے بھیرہ راہب رہندا سی۔ اوس اپنے چیلے نوں اکھیا
 آسکان تے اوہ بدلی دیکھ جیٹھی آون والے قافلے تے چھاں کرمی آندی اے ایس
 قافلے وایاں نوں بلا لیا، ایہناں وی روٹی ورجھے۔ ابوطالب نے راہب دی دعوت
 قبول کر لئی۔ روٹی تک توں دیہیاں ہو کے اہ آپ نوں اک پاسے لے گیا۔ کجھ سواں
 کیتے۔

بھیرانے عزی ات دی قسم دے کے حضور نوں پچھیا۔ آپ نے کہیا، میں اللہ
 دی قسم تے گل کراں گا۔ آپ نے فرمایا: سیمی عتّا بدالکے۔ پچھ جو کجھ پچھناں
 ایں۔ اوس خواہاں بارے پچھیا۔ پھر بھیرانے آپ دی کند وکھی تے ہر نبوت
 دو موٹیاں دے وچ موجود سی۔ تے آپ دے مستے تے نورانی دلکھاں دیکھ
 کے اکھی لگا:

”ابوطالب! ایس بھتیجے دی حفاظت کریں۔ ایہا عہاندرانہیں نے پنیا
 اے تے ایہو جیہے لال روز روز نہیں جمدے۔“

تجایاب

۱۲ سال توں ۱۸ سال تک

نبیؐ جیٹے ملک وچ تے جیٹے شہر وچ پیدا ہو یا، اوتھے نہ ہریاوں
سی تے نہ کوئی پھل بوٹا۔ نہ تہذیب سی نہ علم۔ نہ درسہ سی نہ مسیت۔ ایس حال وچ
آپؐ دی تعلیم واسوال ای پیدا نہیں سی ہندا۔ ۱۲ ورہیاں توں ۱۸ ورہیاں تک حضرت
محمد مصطفیٰؐ نہ دو جیاں جاتکاں وانگر کھیڈ دے نیں، نہ کسے وارے تے تکھے وچ
انٹن بہن رکھ دے نیں، نہ ہجولیاں نال رل کے حکاظ دے میلے مشاہدے وچ
حصہ لیندے نیں۔ بس اکو ای کم لے، سویرے اٹھے تے بکریاں بھڈیاں لے کے
جنگل ول چلے گئے تے لوہڈے ویلے ڈھور ڈنگر لوکاں دے گھریں آبدے اک
واری متھے وچ اک جینج نال تماشا آیا تے آپؐ دی دیاہ والے گھرات نوں تماشا دیکھی
چلے گئے۔ پر قدرت نوں منظور نہیں سی پئی حضور دیاں اکھاں ایہہ نظارا دیکھن بارے
ون دے تھکے ہوئے سن۔ اجے تماشا شروع نہیں سی ہو یا، ذرا تے پئے گئے
نال ای اکھ لگ گئی۔ جدوں بیند رکھی تے تماشا دکھ چکا سی تے تماشا دیکھن والے
سارے جا چکے سن۔ ایہہ قدرت اپنے پیارے تے چوڑی بندے نوں اپنی
فطرت دے درے وچ تعلیم دے رہی سی۔ آپؐ سارا سارا دن ایسے سوتھ وچ

دُجے رہندے پٹی ایس جہان دے خفقن دا مقصد کیہ اے تے آدمی دے جیون
 دا کیہ مطلب اے۔ پچھن گنگھیا مس کر بی جوانی آئی تے آپ پھیل گھبرواں وانگوں
 رات نوں رُج کے سوں نہیں سکدے۔ دل و توح اک ان دکھی جیہی اُجھوں اے جہدے
 اتے آپ غمخ کر دے نیں، سوچدے نیں، پُرا جے کجھ سمجھ نہیں اوندی۔ ایہہ
 رب اپنے پیارے بندے دا سینہ کھول دیندا اے۔ قرآن پاک کہندا اے اَلْحَبْرُ
 نَشْرَحُ لَكَ صَدْرًا وَيَكْفِيكَ سَمْعًا وَبَصَرًا وَتَاتِيكَ يَدَايَ وَسِيْنًا۔

خانہ کعبہ

کعبے دے دیکھنے تے پہلی نظر توح انج جا پدا اے جیوں پہاڑاں دے اکن
 تے مھلاں دی گودی وچوں نور دا سورج چڑھ رہیا اے۔ ایس گھرنوں رب دی ذات
 نے ساری دنیا واسطے اسلام دا مرکز آکھیا اے۔ تے سچی گل ایہہ پٹی حشر تیکر ایہو
 رب دیاں تہمتیاں دا حشر رہو سکے گا۔ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے ایہنوں
 قبلہ بنایا۔ ایس پاک تے قدیم گھردی تعمیر سب توں پہلاں حضرت آدم پھیر حضرت
 ابراہیم نے کیتی۔ ایس دی بنا توحیہ تے تقویٰ تے رکھی گئی۔ کعبے دے متعلق روایت
 اے پٹی جیوں کائنات تے ہر پاسے پانی سی۔ اجے زمین دی نہیں سی بنی ادنیٰ جیے
 اک تھاں گھمن گھیر ہو یا پھیر چکڑ ہو گیا تے رب دے حکم نال ہوانے پانی دی رطوبت
 مسکاوتی۔ ایس طرح زمین بنی۔ پھیر ایسے تھاں فرشتیاں میں کعبے دی نہیہ رکھی
 ایس تھاں ما انتخاب اللہ تعالیٰ نے آپ کیتا سی۔ حضرت شاہ عبدالعزیز دہلوی
 اک تھاں لکھ دے میں فرشتیاں دی پیدائش توں وی پہلاں رب امر کن نال کعبے دی
 تعمیر کیتی۔ پھیر ایہدے آثار ناپید ہو گئے تے جہوں حضرت آدم دُنیا تے آئے
 تے رب اگے عرض کیتی، یا اللہ! میں آسماناں تے عبادت واسطے بیت المعمور

دیکھا ساں تے عبادت کرے فرشتے دیکھا ساں۔ ایتھے اوہ چیزاں نہیں تے رب
 نے حکم دتا جتھے جبرائیل نشان دین او نٹھے تسیں اک مکان بنا لوتے ایسے ولے منہ
 کر کے نماز پڑھو۔ نالے ایہا طوفان کرو۔ حضرت جبرائیل تے حضرت آدم نے
 رزل کے کعبے دی تعمیر کیتی۔ ایہدے سے وچ پنجواں پہاڑاں دے پتھر ورتے، طلا
 زینا، سینا، جو دی تے حوا۔ ایس طرح طوفان تے نماز دا سلسلہ شروع ہو گیا۔ پھر
 حضرت نوح دا طوفان آیا تے کعبے دے نشان دی ملیا میٹ ہو گئے حضرت ابراہیمؑ
 نوں حکم ملیا تے اک بدلی ہوا وچ آن کھوتی۔ حضرت جبرائیلؑ نے اک لکیر لائی۔ جہاں
 اوہ تھاں پٹی کعبے دی بنیاد دی تے حضرت خلیل اللہ تے حضرت اسمعیل نے کعبہ ساریا
 پتھر پتھر چک چک کے لیا تے باپ کندھاں اساردا۔ اوس ویلے حضرت جبرائیلؑ نے
 دو پتھر دتے جہ پڑے حضرت آدم دے نال جنت وچوں آئے سن۔ اوہ پتھر حضرت
 ادریسؑ نے پہاڑ بونبیس تے رب چھڈے سن۔ اک پتھر تے اسود سی جنہوں بن چھیا
 جاندا اے تے دو جا مقام ابراہیمؑ اوس تے حضرت ابراہیمؑ لے سیراں دے
 نشان نیں۔ کعبے دی دکنی دیوار دا نام مستجاب اے۔ ایتھے حضور تیراں دیہے
 عبادت کر دے رہے۔

حضرت ابراہیمؑ نے ۹ گز اچیاں تے ۳ گز لمبیاں دیواراں بنایاں سن تے
 چھت نہیں پائی۔ ایس طرح ہئی تیکر کعبہ ۱۱ وار دی تعمیر ہو چکیا اے۔

۱۔ حضرت آدمؑ ۲۔ حضرت شیت ۳۔ سیدنا ابراہیمؑ

۴۔ قوم عاتقہ ۵۔ بنو جرہم ۶۔ قصی بن کلاب

۷۔ قریش جدوں حضورؐ دی عمر مبارک ۲۵ ورہے سی۔

۸۔ عبداللہ بن زبیر ۹۔ حجاج بن یوسف ۱۰۔ سلطان احمد

۱۱۔ سلطان مراد۔

حضور صلی اللہ علیہ وسلم دی عمر، درہے سی۔ اک حادثے فتح کعبے دیاں لیا
 رگ پیاں۔ قریش رل کے مرمت کر رہے کن تے آپ دی پتھر چک چک کے
 لیاؤندے۔ جدوں پتھر چکدے تے آپ داتیر والا چوڑا جاڈا تے آپ سنہجالد
 اہ دیکھ کے حضور دے چاچے حضرت عباسؓ نے آپ داتہنڈ کھچیا تے آپ
 ننگے ہو گئے۔ آپ اپنی شرم تے حیا دی وجہ نال بے ہوش ہو گئے۔ اوسے
 دیکھے آپ داکیرا تیر پہنا دتا گیا تے آپ ہوش ورج آگئے۔

سنگِ اسود

حضور پاکؐ نے فرمایا ازل ورج رت نے ساریاں روحاں کو لوں اپنے رب ہون
 دا اقرار کیا سی تے ایس پتھر ورج محفوظ کر دتا سی۔ تیا مت دالے دلی ایس پتھر لوں
 زبان دتی جادے گی تے ایہ شہادت دیوے گا پئی فلانے فلانے شخص نے کعبے
 داطوان کیتا تے میوں بوسہ دتا سی۔ ترمذی دی حدیث اے جدوں اہ پتھر عبت
 وچوں آیا سی تے ایہ رنگ سفید نورانی سی پرہن کالا ہو چکيا اے۔ اک حادثے
 نال ابدے ٹوٹے ہو گئے کن تے وقت دے بادشاہ نے چاندی ورج مٹھا دتا
 سی۔ نویں صدی ہجری وچ قرامطہ دا حکمران مہدی عراق ورج حکومت کر داسی
 ایس پتھر لوں اکھیر کے لے گیا جہڑا ۲۲۱ سال بعد پھیر لیا کے خانے کعبے ورج
 لگا۔

حضور پاکؐ اچے نویں نویں جوانی چڑھے سن۔ اک موسمی طوفان ورج کعبے دیاں
 دیواراں ڈگ پیاں۔ قریش تے دو جیاں قبیلیاں بہر کے فیصلہ کیتا پئی کعبہ نویں سریوں
 اُسار لے۔ نیہاں بھریاں گیاں، کندھاں اُستر گیاں۔ جدوں حجر اسود رکھن دا ویلا
 آیا تے کپت پے گیا۔ ہر قبیلہ اہ چاہندا سی پئی اہ عزت سانوں ملے تے اسو داسی

کعبے دی کندھ و ترح ٹکائیے۔ گل دودھ گئی۔ ر پھڑ پے گیا۔ قبیلیاں دے جواناں ہوں
 دے پیابیاں و ترح انگلاں ڈوب کے فساں کھا دیاں تے تلواراں سوت بیاں اورک
 بنی موچ دے سردار ابو اُمیہ نے اکھیا پٹی ایس نیک کم و ترح تے نہ لڑو۔ تیس کے
 نوں منصف بنا لئو۔ تے نالے ایہ صلاح دتی، جہڑا کوئی کل سویرے سمجھ توں پہلا
 کعبے و ترح اُدے اوہا فیصلہ من لئو۔ ایس صلاح تے سمجھے راضی ہو گئے۔ حکمت
 رب دی دوجے دن دھمی ویلے اوہو سب توں پہلاں حرم پاک و ترح آئے، جنہاں
 دیاں مہراں ایس دنیا دے ورتیاں تے لگن والیاں کن تے جنہاں دے سکتے سارے
 عالماں تے چلن والے کن۔ قریش تے دوجے بڑاں جدوں محمد مصطفیٰ ر صلی اللہ علیہ وسلم
 نوں کعبے و ترح اُوندو اکھیا تے سمجھے منتفق ہو کے بول پئے **هَذَا الْاَمِيْنِ رَضِينَا**
اِيْنِ اَگئے۔ اسیں ایہناں دے فیصلے تے راضی ہاں۔ تے ایہ تے صادق سنے اپنی
 عقل تے خلق نال شہریاں دامن موہ لیا۔ ایہناں سارا معاملہ سنیا تے سوچیا، پھیر اپنی
 چادر و چھا دتی۔ پتھر چپک کے اُدے اُتے رکھیا تے سارے قبیلیاں دے
 چودھریاں نوں اکھیا، چادر دی اک اک کئی پتھر کے چکو۔ جدوں اوس اُچانی تے
 چادر پہنچی تے پتھر چپک کے کعبے دی ایس تھاں تے ٹکا دتا، جتھے ہن لگا ہو یا اے۔
 ایس طرح بیابان و ترح دگ چارن والے مدبر نے اوس فتنے دی اک بچھا
 دتی جہڑی سارے کتے دے و سنیکاں و ترح لگن والی سی۔ کتے دیاں ساریاں لوکاں
 آپ دے ایس فیصلے نوں صلاحیا تے رب دا اوہ گھر جہاں بیاں نہیاں بیاں دے
 جد حضرت ابراہیم نے رکھیاں کن۔ حضرت محمد مصطفیٰ ر صلی اللہ علیہ وسلم نے آخری
 پتھر رکھ کے اوس نوں مکمل کر دتا۔

مقام ابراہیم

قرآن پاک دے الفاظ و ترح مقام ابراہیم و مصلیٰ دے خط آئے نیں! ہ پتھر

کعبہ اسارن لگیاں حضرت ابراہیمؑ نون مچان رگوں واکم دینداسی۔ اہد سے تے
 خلیل اللہ سے پیراں دے نشان اچ وی موجود نیں۔ مسجد حرام و توح اک شیشے
 دے گلوب و توح رکھیا ہویا اے۔ زائر اہدی زیارت کر دے نیں تے ایجھے
 نفل ادا کر دے نیں۔

حضور دا چہرہ مہرہ

کوئی ایہہ مصتورہ ہو دے جیہڑا اپنی قلم نال کتے دے ایس پاک تے نیک
 جہان دا نقشہ کچھے، جہدی شرم تے میانے دنیا نون نیکی واسقہ دتا۔ جہدے مٹھے
 مٹھے مسکراؤن تون کلیاں تے ٹھٹھاں ہنساں سکھیا۔ جہدی سیرت نے انسان نون چنگے
 آدمی دا نمونہ بن کے دکھایا۔ جہدے مٹھے تے درویشی و توح بادشاہی دا نوڈ لھکدا
 سی۔ جنھے دشمن نون اوکڑ و توح پھیاں دیکھ کے اوہدی امداد کیتی۔ جہدی فقیری اگے
 قیصران سیس نوائے۔ جہدے راہ و توح لوکاں کنڈے دچھائے پر اہ ساری عمر اوہناں
 نی ٹھل تے کلیاں چن دار ہیا۔ جہدی تعلیم ان مٹھی سی۔ جہدی روحانی قوت اگے
 سارے جہان دیاں مادی طاقتاں منتہ ٹیک گیاں۔ جنھے انسان دیاں ذہنی گنجھلاں
 کھولیاں۔ جنھے ریت دیاں ذریاں نون سورج دے سانویں کر چھڈیا۔ جہدے
 مٹھے دی خوشبو سنگھ کے گلاب تے چنبیلی نے مہکنا سکھیا۔ جہدے مٹھے
 دا نوڈ دیکھ کے سویرے جاگے تے جہدی مٹھی نون درمیتیم دا درجہ ملیا۔ جنھے آدمی
 دا بول اُتیا کیتا۔ جنھے انسان نون رب نال ملان دا اول دستیا۔ جنھے فاروق تے
 بلال نون اک صف و توح کھلہار دتا۔ جہدے نور سب تون پہلاں خلقیا گیا تے آپ
 سبحناں پیغمبراں تون پچھوں آیا۔ جیہڑا بکیاں تے عزیزباں دا سامی سی۔ جیہڑا رادیاں
 دا پکا تے بڑے جیرے والا سی۔ جیہڑا سادہ لباس پہن داتے مہتہ تہتہ کھاندا سی۔

جہدیاں اکھیاں وچ قناعت دی روشنی سی۔ جہد بولے وگا قدسی۔ تے رُج کے
 سوہنا سی۔ جہڑا ہسدا سی تے دنداں وے چکارے نال ہنیریاں وچ بجی شک
 جاندی سی۔ جہدے پیراں تلے دنیا دا نقشہ سی۔ جہڑا جماندرو حکمران سی۔ جہنے
 انبراں تے لاواں سٹیاں۔ جہڑا لولاک دا مالک سی۔ جہڑا ساری ساری رات جاگدا
 تے مخلوق واسطے نیک دُعاں منگدا سی۔ جہدیاں سٹھیاں گلاں وچ بڑا سی تے وچ
 سی۔ جہڑا گل کردا سی تے موہنوں پھیل کر دے کن۔ جہدی قلندری نے بڑے
 بڑے سکندراں دے منیرے ڈھلے کر دتے۔ جہدا سینہ مبارک قرآن پاک داحال
 سی۔ جہڑا مجسم قرآن تے رب دی قدرت دا شہکار سی۔ جہڑا عظیم خلق والا سی
 جہڑا رحمت حکمت تے معرفت دا خزینہ سی۔ جدوں بولدا تے نصاحت قدم چپدا
 تے بلاغت واری ہو ہو جاندی سی۔ شجاعت تے بہادری جہدی باندی تے
 سخاوت جہدازوری سی۔ جہڑا سبھناں کریمیاں توں ودھ کے کریم تے رحیم سی، تے
 سارے عظیمیاں کوں اچا عظیم سی۔ جہڑا آپ ان پڑھ کی پراوس دنیا
 دیاں عالماں فاضلاں نوں علم دے نویں منیرے دتے۔ جہدے چوتھے وچ
 پندراں پندراں دن اگ نہیں سی بلدی، تے جدوں بھکھ نال کلجے نوں کھوہ پیندی
 تے پیٹ تے پتھر بنتھ لیندا یا ستواں تے کھجوراں تے گزر کر لیندا سی۔ جہنے صدیا
 دے وچھڑے ہویاں نوں بھرا بنا دتا۔ جہنے کتے دے بدواں نوں ادھی دنیا دا
 حکمران بنا دتا۔ جہدے منہ تے وٹ پیندا تے ہیبت نال عرش مخرفتر کنبدے
 کن۔ جہڑا بیس کہندا تے سچ بولدا سی۔ امانت دار، رحمدل تے کہاں والا سی جہنے
 شرک تے کفر مٹا کے توحید وازنگ جمایا۔ جہدے تے فرشتے تے انسان درود تے
 سلام پڑھدے نیں۔ جہدا ذکر رب نے حشر تیکر اُتار کھنایاں ددفعنا لک وکرو
 لکھاں سلام تے کرڈاں دروداوس ذات پاک تے۔ ادب نام لے کے درتھاں

دے دریا ٹھاٹھاں مار دے نیں۔

حضورِ واقد میانہ سی۔ مستھا چند دانگوں چکدا سی۔ بھیاں جڑیاں ہویاں سن۔
اکھاں وچوں ادہ روشنی نکھدی سی جیہڑی بادشاہاں نوں نوادیندی۔ تک دی مینی اےف
وانگوں۔ دند موتیاں دے دانے۔ لب گلاب وانگوں تیلے، گردن لمی، داہری سنگھنی
سر دے وال لے، سینہ صاف تے کھلا ڈلھا۔ دوہاں موڈیاں دے وچکھار نور
تے اُبھار سی۔ جہدے اُتے لوں سن۔ اوہ نبوت دی مہر سی۔ تلبیاں بھاریاں
تے ٹور بائی، چال تکھی، بھارا گانہ نوں۔ جیہڑا قدم زمین تے پیندا جم جانا اسی پسینے
دج منبر تے مشک دی خوشبو چھی ہوئی۔ چہرہ دیکھ کے چودھویں دا چند شرمہ جانا
سی۔ کافی کھی دی کھل وچوں گورازم پھٹ پھٹ پیندا تے روپ ڈلھ ڈھ پیندا سی

حضورِ والباک

آدھی دی شخصیت لباس توں وی ظاہر ہندی اے۔ انسان دی وضع قطع صفا
تے رنگ روغن توں اندازہ ہو سکدا تے نالے سیرت کردار دا پتہ لگ جانا اے۔
حضورِ والباک ستر وچکن والا تے زینت دین والا سی۔ تے نالے قرآن دے حکم
موجب بہترین لباس تقویٰ سی۔ حضور نے تنگ آستین والا رومی جبہ دی پایا،
تے طیسائی قسم دا جبہ وی پہنیاں جہدے گلھے تے ریشمی گوٹ لگی ہوئی سی۔ کپڑا
دارنگ سفید ہوندا سی تے سبز رنگ دے کپڑے وی آپ نوں پسند سن۔ اک دوداری
شتری رنگ دے کپڑے پئے۔

جبہ تسمیاں والی سی۔ پاؤں گلیاں سجاتا تے اتارن ویلے کھبا پیرا ہندے
سن۔ جراباں تے موزے وی پائے جہڑے نجاشی نے گلھے سن۔ چاندی دی
مندری جہدے وچ محمد رسول اللہ اکرا یا ہویا سی سبجے ہتھ دی انگلی وچ پادھے

سن تے ایہو مندری مہر داکم دی دیندی سی۔ رات سون لگیاں سر مہ دی پاندے
 سن۔ زلفاں نوں تیل لاوندے تے کنگھی کر دے۔ آپ نوں خوشبو ریمان
 دے تے مہندی دے پھلاں دی بڑی پسندی۔ آپ جدھروں گزر دے دیر
 تک گلیاں مہکدیاں رہندیاں (گزر یا ایدھروں بہاراں دا قافلہ) خوشبو دیر
 قبول کر لیندے سن۔

بی بی خدیجہ نال نکاح

حضور دی عمر ۲۵ ورھیاں دی ہوئی تے اہدیاں دھماں گھر گھر آن پیاں۔
 مکے دی اک نیک پاک تے بنتا ورنی بی خدیجہ نے آپ نوں اپنی سوداگری داکار مٹھا
 بنایا۔ تے آپ سوداگری دا مال لے کے شام گئے۔ حضور دی برکت نال مال وچ
 ڈھیر نفع ہويا۔ امین دی دیانت تے خلق نوں دیکھ بی بی خدیجہ بلہار ہو گئی۔ خدیجہ
 دا غلام مسیرہ حضور پاک دے نال تجارتی مال لے کے بھرے گیا سی۔ واپس
 آیا تے مالک نے پھپھیا محمدا (صلی اللہ علیہ وسلم) تیرے نال کس طرح ورتے! اوس
 اپنی مالک اگے حضور پاک صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی بڑی تعریف کیتی۔ خدیجہ دی
 عمر اوس ویلے چالیہ ورھے سی۔ اوس حضور نوں نکاح دا پیغام بھیجا۔ آپ نے
 منظور کر لیا۔ پہلاں سوداگری وچ بھائی والی سی، سن زندگی دے سانجھی بن گئے تے
 ایہہ دیاہ دوہاں جیہاں واسطے بڑا مبارک ثابت ہويا۔ قدرت دے کماں تے غور
 کرو، خدیجہ جہدے منتھے تے دوہاں دے جھمٹک رہے سن دو جہاناں دی
 دولت نال سچل ہوئی۔ سارے شہر دے امیراں کول رُل کے جتی دولت سی اوہنا
 ساریاں کولوں دودھ کے اگلی بی بی خدیجہ کول سی۔ ایس طرح اوس ساری دولت دا
 مالک اک یتیم بن گیا، جیہڑا جنگلاں وچ وگ چارواتے لکراں دیاں کنڈیاں تے

سوندا سی۔ مہن ایس در دیش دام نہ بکتے دے بختا وراں وٹح مالی لحاظ نال وی
 اچا ہو گیا۔ مہن اک تعیم تے غیب نوں محل ماڑیاں نے چہاریاں وٹح رہن تے
 پھٹاں دے باناں وٹح تھلن دامو قعد مل گیا۔ پراوہ ایس امیری دی پرواہ نہیں کردا
 تے پہاڑاں دے منیرے غاراں وٹح نو لیکھا بہہ کے سوچاں سوٹح والے۔ اوہ
 ساری وڈت عاجزاں سکیناں تے مہاناں نوں وڈ دیندا لے تے آپ لکھیاں دی
 کلی وٹح گزارا کر والے۔ تے کافی مکھی جنہوں ٹاکیاں لگیاں ہویاں نہیں پہن والے۔
 جدوں فاقے ڈاہا تنگ کیتا تے ستو پی چھڈے یاں کھجوراں کھا چھڈیاں۔ بی بی
 خدیجہ اپنے سرتاج دے خلق تے گھر دے تعلقات دی بڑی سو بھا کر دی
 تے بہار ہو ہو جاندی سی۔

حضرت علی کرم اللہ وجہہ

اک داری تے وٹح قحط پے گیا۔ آپ اپنے چاچے دے پتر حضرت علی
 نوں اپنے کول لے آئے۔ ایس طرح چاچے دے گھر دا بھار وڈ یا گیا تے حضور
 دی تربیت نال علی آگے چل کے بہادر، سخی، فلسفی، ادیب، شاعر تے علم دا
 بوٹا بنے۔

حضرت زید بن حارث

زید حضور دا غلام سی۔ بی بی خدیجہ دا بھتیجا اوہنوں کنوں وکدا وکاندا خرید
 لیا یا سی تے اوس گھر دے کم واسطے حضور نوں سوئپ چھڈیا سی۔ راہ غلام گھڑ پچیاں
 وانگوں بلدا رہا۔ کجھ چر گزریا تے زید دا پیو اوہنوں ڈھونڈ دا بھالدا آگیا، تے
 حضور آگے عرض کیتی، زید نوں میرے نال کھل دیو۔ آپ نے اجازت دے دتی،
 پر زید نے پیو نال گھر جان توں انکار کر دتا۔ سکے پیو نوں آکھن لگا میں آپ نوں

چھٹ کے نہیں جاسکدا۔ پیو حیران ہو کئے کچھیا پئی توں غلامی نوں آزادی نالوں چنگا
 جاندا ایں۔ زیدؔ آکھیا میں حضورؐ وچ ماپیاں نالوں دوسرے کے مہر محبت پائی اے
 حضورؐ نے جدوں زیدؔ دی راہ گل سنی تے کتے دے لوکاں نوں آکھیا، اُج توں زیدؔ
 میرا پتر اے۔ حارث ایہہ سنی تے خوشی خوشی گھر چلا گیا۔ تے حضورؐ نے جیہڑا بول
 بول بولیا سی ساری عمر نبھایا۔ جدوں زیدؔ جوان ہو یا تے اپنی پھسھی دی دھی زینبؓ
 نال دیاہ کر دتا۔

حضورؐ نوں کفر تے شرک ولوں بڑی نفرت سی۔ اک واری برادری دے
 لوکاں بناں دے پڑھا دے دی روٹی گھلی تے آپؐ نے کھان توں انکار کر دتا۔
 آپؐ دی طبیعت دُنیا دی آلائشاں توں پاک سی۔

ایسے طرح عزیزیاں وی امداد کر دیاں، دیس تے قوم دیاں لوڑاں پوریاں
 کر دیاں روم، شام، بصرے تے مین دے سفر کر دیاں زندگی قدم قدم تے منزل
 منزل گزر دی رہی۔

چوتھا باب

نبوت

عمر ۳۵ ورھے سی تے دنیا دوتوں دل اچاٹ ہونا شروع ہو گیا۔ رات
تارے گندیاں لنگھ جاندی تے دن سوچاں سوچدیاں گزر جاندے۔ زنگورنگی
تجربے ہندے رہے تے قدم قدم تے آزمائشاں دیاں بھٹھیاں دُوح تپدے
رہے۔ ایس طرح اہ پاسے دے سونے وانگول کندن بن دے رہے، ناں جو
سینہ پاک وحی دا حامل بن سکے۔ تے موڈے نبوت دا بھار چک سکن۔ ایدھر دنیا
دی تاریخ اک نویں موڑ واسطے بڑی بے چین سی تے اک انقلابی قوت نوں اڈیک
رہی سی۔

عمر چالیہ ورھے ہوئی تے عرب دا ایہہ روشن ضمیر شریف تے خاندانی
رئیس امیر تے صادق جہدے سُفنے سچے ہندے حرادے غار دُوح نوں یکلہ بہہ
کے سوچلا اے، ریاضتیاں تے مجاہدے کردا اے۔ سینے دُوح اُن دیکھی جیہی طاقت
اُبھرن دی کوشش کردی اے پرا جے کجھ سمجھ نہیں آوندی۔

حراد و اعار

کئے پاک تو شمال ولے عرفات نوں جان والی سڑک دے کنارے تے

کوہ نور دی چوٹی تھے غار اے۔ کوہ نور اپنی ساخت دی و جبرئیل بڑا ڈراؤنا
 تے مٹی رنگے پتھراں دا پہاڑ اے۔ نبوت توں پہلاں آپ رمضان راہینہ ایسے
 غار وچ گزار دے سن۔ واپس آؤدے تے پہلاں کعبے واطواف کر دے پھر
 گھر آؤدے۔ ایس غار وچ آپ ان دیکھے رب دی عبادت کر دے۔ اہ غار
 تقریباً دس فٹ لمبائی چوڑائی وچ اے۔ اہدے دہانے وچ اک آدمی کھلو
 سکدا اے۔ اہدے دروازہ ۸ دی شکل دا اے تے اہ غار اچ دی او سے حالت
 وچ قائم اے۔ اہ پہلا مدرسہ اے جسے رب نے اُمّی نبی توں نبوت دی تعلیم
 دینی سی۔ اہدی بلندی دیکھ کے انسان حیران رہ جاندا اے۔ ایس تھاں دا
 ماحول واقعی نبوت تے رسالت دیاں عظمتاں دے مطابق اے معلوم ہوندا
 اے اہدے پتھراک دوجے نال فرشتیاں نے خاص طور تے جوڑے سن۔

پہلی وحی

اچن چیت ۱۲۔ فروری ۶۱۰ء دی نیک سماعت آجاندی اے۔ جبرئیل
 فرشتہ پہلی داری رب دے اخیر پیغمبر حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم دی
 خدمت وچ حاضر ہندا اے تے اللہ پاک اپنے پیارے تے چونویں بندے نوں
 نبوت وامنصب دے دیندے نے۔ جبرئیل پیاری تے مسٹی آواز نال کہندے
 میں۔ اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ۔ حضور اکووں جواب دیندے ما انا بشاری
 میں پڑھنا نہیں جاندا۔ فرشتہ آپ نوں اپنے سینے نال لاکے پھٹی طرح جمی پانکے
 گھٹدا اے۔ بعدوں تیجی داری گھٹ چکاتے اُمّی نبی نے قرآن پاک دیاں پنج آیتاں
 پڑھ لیاں۔ انج رسول پاک نوں رب دی آخری کتاب دتی جانندی اے۔ اوس
 دے زمزم دی طراوت تے کوثر دی مسٹھاس لہاں تے آگئی۔ ہن کرناں حکیم گم
 پیاں تے ہایت۔ دائرہ پھیلن گم پیا۔ ————— پر وحی توں

حضور دی طبیعت گھا بر جا ندی اے۔ مڑھکو مڑھکی ہو جا ندے میں۔ کنبدے
کنبدے غار و چون گھرا آ جا ندے میں تے بی بی خدیجہؓ نون کہندے میں۔ میں ڈر
گیاں میرے تے کھل پا دیو۔ بعدوں کجھ آرام آیتے بی بی ہاری گل سُن کے حضور نون
مبارک دتی۔ نالے اکھیارت تہا ڈا مدوگا ر اے۔ تسی قبیلے وایاں نال چنگا
سلوک کر دے او۔ عاجزاں مسکیناں دی امداد کر دے او۔ تہا ڈے ورگا عظیم
نسق والا کتے ور لا نظر نہیں آوندا۔ میں تے ایس ویلے نون اڈیک رہی ساں پی
رَب دی ذات تہا نون کدوں وڈیا وندی اے تے تہا ڈا رتہ بلند کر دی اے۔

بی بی خدیجہؓ و ایمان لیانا

نبیؐ دی سیرت واک اک واقعہ اپنے اندر معنیوں دے بڑے بڑے
دفترا رکھدے۔ حضورؐ دی نبوت دی تصدیق سب توں پہلاں اک زمانی کر دی اے
تہاں جو مرداں دے منہ نون جہنم دا وچ جاٹے تے عورت نون مرداناں ادر حین نہ
سمجھیا جاٹے۔ دوسری گل ایہہ پی تینویں اپنے کونت نون جس طرح جا ندی اے دو جا
کوئی نہیں جان سکدا۔ زمانی مرد دے سارے عیب ثواب توں واقف ہندی اے۔
بی بی خدیجہؓ دی گواہی حضورؐ بارے ایہی اہل اے جہدے فتح کوئی جھوٹھ فریب
نہیں ہو سکدا۔ تے ایس طرح بی بی ہورار نے میں میخ کرن وایاں دی جیہہ مک چھڈی
ایس مومنہ نے سب توں پہلاں نبوت دی تصدیق کیتی تے آپؐ تے ایمان لے آندا
ایس برقعہ تے حضرت خدیجہؓ نون اللہ تعالیٰ ولوں سلام لے کے حضرت جبرئیل
تشریف لیاٹے تے خدیجہؓ نے فرمایا اللہ تے آپؐ دی کھل سلام نے۔ انہاں ذات
دوں سب نون سلامتی ملدی اے۔

لک زماونی زملونی

ورقہ بن نوح

حضرت خدیجہؓ سے چاچے واپت بھرا ورقہ بن نوحؓ عربی تے عبرانی
 واپتر عالم فاضل سی۔ اوہ شرک تے کفر کووں دور پڑا ای رہندا سی۔ دل دوح اک
 خدا تے ایمان رکھدا سی۔ حضرت خدیجہؓ حضورؐ نون نال لے کے ورقہ کوں گئے تے
 جا کے اکھیا ویرا ایہناں دی گل سُن تے بھرانوں حرا دے غار والا ساوا ماجرا سنایا
 ورقہ سُن کے اُچی آواز نال قدوس قدوس پکاریا۔ تے آکھن لگا راہ گل اکمل بچو نہیں
 ایہ تے او ہونا موسیٰ اے جیہڑا حضرت موسیٰؑ تے نازل ہو یا سی۔ تسی دنیا نوں نجات
 دین واسطے مقرر ہوئے او۔ تسی رب دے انیری پیغمبر او۔ جے میں اوس ویسے
 نیکر جیوڈار ہیا، جردوں قوم تہا نوں شہروں دیں نکالا دیوے گی، تے میں تہا دی مدد
 کراں گا۔ حضورؐ نے پچھیا، کیہ؟ میری قوم مینوں مکینوں کدھ دیوے گی۔ اوس جواب
 دتا، جیہڑی شے تسی لے کے آئے او، تہا تھوں پہلے پیغمبر دی ایہو لے کے آئے
 سن۔ لوکاں اوہناں نال دشمنی کیتی۔ رب تہا ڈابول اُچا کرے گا۔ پر نبوت دی
 تصدیق کرن والا چھیتی جہان توں کوڑج کر گیا۔ حضورؐ نون خواب دوح اوہرے چٹے
 کپڑے دکھا ئے گئے۔ حضورؐ نے فرمایا، ورقہ جنتی اے، کیوں جردوزخیاں دے
 جنتے تے کوئی لباس نہیں مندا۔

ایٹھے سمجھن والی گل ایہ اے پی نبی پہلی وحی ویلے جیہڑا ڈر گیا سی، اوہ
 آپ دی انسانیت سی۔ سب جان دے میں، جردوں کسے منزل دوح پہلی واری
 قدم رکھتے تے جھاکا آؤندا اے۔ غار دے ہنیرے دوح اپن چیت فرشتے دانال
 ہوناتے حضورؐ نون جیہی پا کے زور زور نال گھٹنا تھوڑی جیہی گل نہیں۔ نبیؐ دے
 دل دوح شک تے نہ گزریا پر خوف آیا۔ راہ دی سچا ہون دی دلیل اے۔ جے کوئی

من گھرت قصہ ہندا تے آپ ڈر کے گھر نہ آجاندا سے۔ گھر دی تینیوں آگے تے
 بڑے بڑے بڑے دل دی ان کے نینجیاں مار دے سے نہیں۔ ایسوں ثابت ہندا اے
 آپ دے دل وچ ایس منصب دے ملن دی کوئی آس امید وچ نہیں سی ہیوں
 جو بیباں تے نیو کھار دے دل منصبیاں دیاں امنگاں نہیں رکھدے اودے تے
 آگ لین جاندے میں تے نبوت دانور مل جاند اے۔ ایسے طرح عرب دے ایس
 یتیم نوں چان چک کوئین دیاں سرداریاں مل گیاں تے نبوت و تاج اودے سر
 تے رکھ دتا گیا۔ فرشتے داتن واری آپ نوں گھننا ثابت کروا لے پئی نبی اچھی
 طرح سمجھ لے ایہہ نہ خواب لے نہ خیال، نہ وہم لے نہ الہام۔ ایہہ اک کھلی تے
 ظاہری حقیقت لے تے نالے پیغمبر نوں دی اپنی پیغمبری دایقین ہو جادے۔
 سوچن والی گل لے پئی عرب دا اک شریف آدمی چالیہ ورھے تے چپ
 چپا تار ہندا اے جدوں جوانی ٹھمک ٹھمک کے قدم رکھ دی لے تے کھیہ کھیہ
 ننگہ دی لے۔ اوس دیلے تے آپ اکھیں پاٹے نہیں دکھدے تے جدوں بڑھاپے
 تے کمزوریاں دے نشان ظاہر ہون لگے۔ تے جوانی باں امنگاں ڈھلیاں
 پے گیاں۔ اوس دیلے نبی واسینہ جوش نال چھلاں مارن ٹپ پیندا لے۔ تے حرا
 دیاں بنیریاں وچوں نکل کے سدھا میدان وچ ان اسلام دے جھنڈے گڈ
 دیندا لے۔

صادق تے امین

حضور پاک کئے وچ ددھے کھیلے جوان ہوئے پرکھے بھٹری تے چندری
 صحبت نہ بیٹھے۔ کسے برائی دل نہ تیکے۔ آپ دی پاک پوتر جوانی کھپلاں دیاں
 پتیاں وانگوں صاف آسمان دی قوس قزح نالوں معصوم تے چین دی چانسی نالوں دشن
 تے بے داغ سی۔ ایہو وجہ سی ساری قوم نے آپ نوں صادق تے امین مہانت دار

تے سچا من لیا کی۔ قریشیاں طرح طرح دے الزام لائے۔ رسول ہوں دی دعوت نون حبشلا یا۔ ابو جہل کہنا! محمد جھوٹا نہیں پر میں اہدی نبوت نون نہیں من سکدا۔ قیصر دے دربار وچ ابوسفیان نون قیصر نے پھسیا، اوک نبوت داد دعویٰ کرن والے عرب نے کدی جھوٹ دی بولیا اے۔ ایس کہیا نہیں۔ قیصر نے اکھیا جس کدی جھوٹھی گل نہیں کہتی اہ خدا تے کدوں تہمت لاسکدا اے پی میں خدا دا نبی آں تے میرے دے وچ آندی اے۔ مینوں جا پدا اے اوہ سچے نبی نی۔ حضور امن پسرسو دا گر جنہاں ساری عمر کدی تلوار نہ چلائی، کتے فوجی تربیت حاصل نہ کیتی۔ ادہ دکھراتے نو یکلار ہن والا کال انسان جسے چالی دہے کدی سیاسی گل نہ کیتی، کسے کالج یا مدرسے وچ تعلیم نہ پاٹی۔ ایس زمانے پرج نہ ریل نہ ہوائی جہاز نہ ریڈیو نہ ٹیلیفون نہ ٹی وی نہ اخبار نہ رسالے نہ کاغذ نہ قلم نہ علم نہ تمدن نہ تہذیب نہ قانون نہ عدالتاں نہ کوئی حکومت سی۔ سارے ملک وچ اوس ویلے جنگل دا قانون سی۔ جہاں دس چلدا کمزور نون مار لیندا۔ بالکل وحشیانہ زندگی، شراب جوا، چوری ڈاکے قتل تے ننگے پنچناں، دھیاں نون حمیو دیاں دب دینا، پیو مرن توں بعد مٹرکی ماں نال نکاح کر لینا۔ ایہتوں میکہ پی کھان میں تے پاکی پلیتی وی معلوم نہیں سی۔ مذہب ولوں وی اہ بالکل کور سے سن۔ ہر قبیلے دا دکھرا بت۔ پہلے رسولان بار سے ایناں جان دے سن پی ابراہیم تے اسماعیل ساڈے وڈھے سن تے ایس انہاندی نسل وچوں ملن۔

اجھے زمانے وچ اک اجیہا آدمی بولیا جہڑا بچپن وچ یتیم سی۔ جدوں ہوش سنبھالی تے بکریاں چارہ دار مہیا۔ جوانی آئی توں سوداگری شروع کر دتی۔ نہ کسے علم دا بے کول بہن کھلون سی نہ پڑھنا کھنا جان واسی۔ او دے سچا ہون دی دشمن دی گواہی دیندے میں۔ ساری عمر نہ کسے ناں لڑائی نہ جھگڑا

سو اگر فی وقح پیسے پیسے حساب کرنا، میتیاں تے بیوہ عورتاں دی خبر گیری کرنا
 اہدی عادت سی۔ بُت دے پڑھا دے نہیں کھا نہ قبول کر دا۔ اجمیسے ماحول
 وقح اجمیہا انسان منیرے وقح اک روشن سورج یا پتھراں دے ڈھیر وقح
 اک میرا بنی کے چمکدا نظر آندا اے۔ جدوں شہر دے گندے ماحول وقح طبیعت
 اچاٹ ہو جاندی تے دور پہاڑ تے چلا جاندا اے نے نو لیکلا بہہ کے سواج دا
 اے غور کر دا اے۔

اچن چیت اہدے نیناں وقح اک نویں چمک آوندی اے۔ اہدے من
 وقح اک قوت تے طاقت بھر جاندی تے خار وچوں نکل کے قوم کول آندا
 اے تے کہندا اے اہ بُت پتھراں تارے اہ چن سورج خدا نہیں اہ ساری
 کائنات اک اللہ تعالیٰ دی مخلوق اے۔ سبھے انسان برابر نیں۔ تسیں بدکاریاں چھٹ
 دیوہ کسے دامان نہ چھیڑو۔ دو جے دی دھی ہن دی عزت کر۔ اک خدا
 دی عبادت کرو۔ کل تسان خدا پاک دے سامنے پیش ہونا ایں تے اوتھے
 کوڈی کوڈی دا حساب دینا چھئے گا۔

حضرت جبرئیل پہلی وحی توں چھ مہینے تیکر مڑ کے تشریف لیا تے پر آپ
 ضرور حوا وقح جا کے نو لیکھے بہہ کے یار دی یا دوقح مست رہندے۔ اوڑک ایس
 سچی محبت تے طلب دی مدت دی مکی۔ اک دن حضور غار وچوں نکل کے گھر
 دل تے آوندے کن تے پھیرا دے فرشتے دا ظہور ہویا۔ آپ پھر کجھ دے
 تے گھران کے کپڑا لے کے لے پے گئے۔ نال ای کتاں وقح آواز آئی۔

دو جی وحی

یا ایہا المدثر قم فاندرد ربك فکبتوا لے چادر لین والیا

اٹھ! تے لوکاں نوں رب دے عذاب کوں ڈرا، نالے رب دی وڈیائی بیان کرے
 پہلی دجی علم دی بشارت سی۔ دوجی دجی ذبح دین دی اشاعت دا حکم دیا تے ہن
 نئی نوں نبوت دا کم سونپیا گیا۔ جس طرح پہلے نبیاں نوں پرچار تے تبلیغ دا حکم دیا۔
 ادہ گورے چٹے مکھڑے والا، میناں دا سہارا تے بے پراں دا والی، ادہ ساری
 کائنات دا نچوڑ تے خلاصہ، ہر مکھ تے مہربان، لوکاں دے میباں تے پردے
 پاؤن والا، سخی تے بہادر تے ایڈے دل گردے والا پئی مخالفتاں دے طوفان
 وچوں ہسدا کھنڈ دا لنگھ گیا۔ ساری دنیا ہنیریاں وچ ڈبی پئی سی۔ اہ اک حمتاں
 داروشن "نارا" سدا جہا منیرا" چڑھیا تے ساری کائنات چمکن لگ پئی۔ حضورؐ
 دی سیرت مکھ دیاں جی چا ہوندا اے پئی اہ داستان لمی ہندی رہوے تے ایس
 سوادے لے کے سنے تے پڑھے۔ آپ دی سیرت پاک دا ساگر چاندی دا گول
 چمکدار تے صاف ستھرا اے جسقوں ساری کائنات دی مخلوق اپنی تریہہ بھجا دندی اے
 جدوں حضورؐ دا ظہور ہویا، ساری دنیا تے شرک تے کفر دا دور دورہ سی۔ ہنڈ
 بابل، یونان تے چین دے دیوے بچھ چکے سن۔ گر جے آتش کدے بن چکے سن۔
 کتے تے طائف دے مہا جہاں سود دے چکر وچ ساری خلقت نوں سبکڑیا ہویا
 سی دیگاراں لیندے تے غریباں دا پھوپھو پندے سن۔ زنا، جوا، شراب دا زور
 سی۔ ہر قبیلے دا پوجا واسطے دکھرا دکھرا بت سی تے ایسقوں دے چنگے تے شریف
 لوگ جوگی تے راہب بن کے غاراں وچ جا لکے سن۔

اہ حال سی جدوں حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم رب دا پیغام لے
 کے مکیتوں اٹھے تے دیکھدیاں دیکھدیاں سارے عرب تے مجھ وارنگ بدل وٹا دیا
 دے طور طریقے بدل وٹے، بھلیاں نوں سدھے راہ پا وٹا تے نیکی بدی دا ویروا
 کر کے سمجھا وٹا۔

حضورؐ پاک دی بعثت سارے جہانان ساری کائنات، ساری مخلوقات تے

ہر زمانے واسطے ہوئی۔ آپ توں پہلاں سارے پیغمبر تے رسول خاص توں نمک
 علاقیاں تے خاص زمانیاں واسطے تشریف لیا تے سن۔ روح المعانی ورح جناب
 قتادہ دی روایت اے اللہ تعالیٰ نے ساریاں نبیاں دی روحاں کو لوں عہد لیا سی
 پئی سارے نبی تے مرسل اک دو جے دی تصدیق کرن تے نالے محمد رسول اللہ
 دی تصدیق کرن۔ آپ توں بعد کوئی نبی نہیں آئے گا۔

حضرت جابر دی روایت اے حضور پاک نے فرمایا سب توں پہلاں میرا
 نور (روح) پیا کیتا گیا۔ اوس ویلے نہ زمین نہ آسمان نہ بہشت نہ دوزخ نہ
 فرشتے نہ لوح نہ قلم نہ انسان نہ جن کجھ دی نہیں سی۔ تے آپ نوں ساری کائنات
 تے مخلوقات واسطے مرسل بنا کے بھیجا گیا۔ آپ نے فرمایا مینوں پنج چیزاں تیا
 گیاں جیڑیاں کسے نبی نوں نہیں ملیاں۔

۱۔ رعب تے دبدبہ

۲۔ ساری زمین میرے واسطے مسجا۔ بنا دتی گئی۔

۳۔ مال غنیمت حلال کیتا گیا۔

۴۔ شفاعت

۵۔ ساری مخلوقات واسطے پیغمبر
 ابن اسحاق دی روایت اے آپ نے فرمایا کوئی نبی اجیہا نہیں جس کبریا
 نہ چرائیاں ہوں۔ میں وی چھوٹی عمر ورح حلیمہ دے گھر کبریاں چرائیاں۔ میں تہاؤ
 ورح خالص عرب آں۔ میں قریشی تے بنی سعد دے قبیلے دا دورھ پتیا اے میری
 زبان حضرت اسمعیل دی فصیح عربی زبان اے۔

سچی گل اے حضور پاک دے ویلے نال ای سارے علماں دے دروازے
 کھلے تے تحقیقی دور دا آغاز ہویا۔ کائنات دے چھپے ہوئے راز سامنے آئے
 انسان نے اپنا مقام پہچانیا۔ تاریخ، فلسفہ، ہیئت، حساب، حکمت تے سائنس

ذبح آپ دس غلامان نوں نظرئیے قائم کیتے۔

تبلیغ

جدوں حضورؐ نوں تبلیغ دا حکم ملیا، ایس نیک کم دی پہلی آپ نے اپنے گھر توں شروع کیتی۔ سب توں پہلاں مومنناں دی ماں بی بی خدیجہؓ لے ایمان لیاں۔ پھر حضرت علیؓ نے زیدؓ نے دین قبول کیتا۔ اہناں تیناں توں کچھوں حضرت صدیقؓ مسلمان ہوئے۔

حضورؐ دی چالیہ درھے گزری زندگی دا کوئی گوشہ دی اکھاں توں او پلے نہیں سی۔ آپ دی نیک سیرت تے کردار دا شیشہ جنہاں لوکاں دے ساہنے روشن سی تے جنہاں دی فطرت سلیم سی۔ اہ سب توں پہلاں ایمان پائے۔ جدوں پیوی، بھرا، غلام تے یار مسلمان ہو چکے تے پھر حضرت ابو بکرؓ دی کوشش نال حضرت عثمان غنیؓ، حضرت زبیرؓ، عبدالرحمنؓ بن عوف تے حضرت طلحہؓ دی حضورؐ دے نام پورا بن گئے۔ اہناں توں بناں ہو روئی کئی بزرگ جنہاں وچ حضرت ارقمؓ، سعد بن وقاصؓ، حضرت ابو عبیدہؓ تے صہیبؓ رومی دی حضورؐ دے قدمیں آن گئے۔ ایس طرح توں درھے چپ چپا تے گزر گئے تے مسلماناں دی تعداد چالیہ ہو گئی۔

عام تبلیغ دا حکم

چوتھے درھے آپؐ نوں حکم ملیا۔ فاصدع بہا توں مروا۔ تبلیغ نوں عام کر دیا۔ نبیؐ رب دا حکم سن کے اک دن صفا دی چوٹی تے چڑھ گئے۔ قریش نوں بلایا۔ آپؐ دی آواز سن کے دے ساری خلقت ہم ہما کے میدان ذبح آکھی ہوئی۔ تے حضورؐ نے مخاطب کر کے اکھیا: "جے میں کہواں پی ایس پہاڑ دے دو جے پاسے اک وڈا شکر تہاڑ دے تے چڑھیا آؤندا اے تے من لہو گئے۔"

لوکاں جواب دتا: اسان تہانوں ایمن تے صادق جاتا اے۔ تساں ساری عمر
کدی جھوٹھ نہیں بویا۔

آپ نے فرمایا: اپنے خدا تے اوہدے رسول تے ایمان لیاؤ۔ تہاں دی پوسا
چھڈ کے اک رب نوں سجدہ کر دے۔ جے اہ سہ سہار ستہ نہ پھڑو گے تے تہاڈے اتے
رَب داسخت عذاب نازل ہو دے گا۔

لوکی آپ دی گل سُن کے ڈاڈھے کر دھ وچ آگے تے لگے بھینتو بھیت
بویاں بولن۔ اہناں ڈوہنٹے ساگر دے نہنگاں وانگوں بڑا طوفان مچایا۔ پر نبی
پاک نے ایہناں گدیاں پانیوں نوں اوڑک ہنگا لیا تے سنی دی بیڑی بنے لاکے
چھڈی۔

اہ گل جیہڑی حضور پاک نے اوس ویسے کئے دے لوکاں نوں اکھی سی ٹھیک
سولہ درصیان پچھوں پوری ہوئی۔ حضور نے آپ ای دس ہزار قدسیاں دالشکر مالے
کے مکر آن فتح کیتا تے جیہڑے لوکاں اوس ویسے نبی دافرمان سنیاں سی اوہ کھلی والے
دی عظمت تے سچائی تے ایمان لے آئے۔

عشق پہلاں پہلاں بڑا مٹھتا تے پیارا لگدا اے تے بندہ چاہی چاہی اہے
حال ذبح پھس جاندا اے تے دل سُن دی لاٹ تے بھبھٹ وانگوں سڑکے پیار دے
مزے لیندا اے۔ پر جہدوں آزمانشاں شروع ہندیان میں تے جان تے آبدی
اے۔ پھیر آدمی ایس کسبل نوں چھڈنا چاہندا اے تے اہ بھورا اوہنوں نہیں چھڈوا
تے انجی عاشقاں واجیون اجیرن ہو جاندا اے۔

پیر کی دالے آقا حضرت محمد مصطفیٰ داپیار ایہناں مثالاں نالوں اچاکی یاری
کائنات دے پیدا کرن دالے نال تعلق سی۔ تے اچرچ گل ایہہ سی پئی رُب نے پیغمبری
تے حضور نوں آپ دتی تے اوہدی تصدیق داحکم مخلوق نوں دتا۔
نبیاں دیاں ذمہ داریاں بڑیاں اچرچ ہندیان میں۔ زمین تے ایہناں دے

ساہنے قدم قدم تے روکاں تے مشکلاں دے پہاڑ ہندے نیں۔ پر عرشاں تے
 ایہناں دیاں عظمتاں دے چرچے رہندے نیں۔ راہ بہتیرے جتن کر دے نیں پر عشق
 دی منزل بڑی اوجھی تے پنہ دوڑیڈے ہندے نیں۔ خدا دے رسولوں دی
 ایہو جیہی مشکل پیش آئی۔ حضور جیہڑے پاسیوں لنگھ جانڈے لوک اتہارے کر دے
 تے مخول اڈاوندے۔ شہدے چکراں تے ٹکوراں کر دے۔ کتے دیاں گلیاں دے
 چھوہرتے لنگے جدوں آپ گزر دے مٹی اڑاوندے تے رولا پاؤندے پر نبی
 سینے تے سل رکھی چپ چاپ وقار نال لنگھ جانڈے۔ گلی گلی تقریراں کر دے
 رب توں ڈراؤندے تے اسلام و تے بلاؤندے۔

جدوں کتے دا امین تے صادق، راہ ڈھلکاں ماروا ہیرتے چمکد لال، حق دا
 کلمہ پکارا زمانے دیاں اکھیاں بدل جانڈیاں۔ ایہدی نیکی تے شرافت دی کوئی
 قدر نہ کیتی جانڈی۔ کل جیہڑی قوم ادہدے کمال اتے فخر کر دی سی، ہن او سے نوں
 کیڑے پان لگ پئی۔ جیہڑا چالیہ ورھے کھراتے پاسے دا سوناسی ہن اوہ پلک
 جھمکدیاں کھٹوٹا ہو گیا۔ جیہڑا خوشبو ڈاں دین والا پھل سی اوہنوں ہن کندیاں تے
 گھسیٹیا جان لگا۔

جدوں مشرکاں نوں بدیاں تے برائیاں توں روکیا گیا۔ جدوں ظلماں، چوریاں،
 شراباں تے جوئے توں ٹھاکیا گیا، ہناں دے چوہی کیڑیں اک لگ اٹھی۔ اوہ اکھن
 لگے راہ کون ہو دے سانوں ٹھاکن تے ٹوکن والا۔ اوہ پیروادے دیاں رسماں کیوں
 پھٹ دیندے۔ ایسے طرح درھیاں بدھی کندے وچھا کے حق دارستہ روکیا گیا۔
 گندگی سٹ کے توجید تے اخلاق دی پاکیزگی مٹان دے جتن کیتے گئے۔ حضور دی
 کندتے بھار رکھ کے سمجھیا گیا ہن سچائی سر نہ چکے گی۔ نبی پاک دا گلا گھٹ کے
 سانبیاں گیا پئی ہن حق دی آواز نہ نکھلے گی۔

پر جہد سے راہ و صح کھڑے و چھائے گئے اُدھ اگوں چل کیر دار مہیا۔ جہد
 اُتے گندگی سٹی گئی اُدھ مشک تے عنبر چھڑک دار مہیا۔ لنگے اُدھ راہ نہ روک سکے کھڑے
 اُدھ اُپلا نہ پھڑکے، دشمن اُدھ وال ونگا نہ کر سکے۔

خاندان نول تبلیغ و احکم

ہن رب دلوں حکم ملیا و انذر عشیوتک الاقربین۔ اپنے کنبے
 والیاں نول ڈراؤ۔ تے نبی حکم سُندیاں ای اپنے سارے کوڑے دی روٹی ورجے
 نیں۔ حضرت علیؑ دی عمر اوس دیلے تیراں ورھے سی۔ کھانے دا سارا انتظام اُونہاں
 دے ہتھ سی۔ عبدالمطلب دا سارا خاندان حضورؐ دے گھر آیا۔ جدوں ساری برادری
 روٹی کھا چکی، آپؐ نے اپنے رشتہ داراں اگے گل شروع کیتی تے فرمایا: میں اُدھ
 شے لے کے آیا ہاں جیہڑی دنیا تے قیامت دے دن کم آدے گی۔ تے ایس رب
 دے حکم نول لوکاں تیکر پہنچاؤن واسطے کون کون میرا ساتھ دیوے گا۔ حق دی گل
 سُن کے سارے چرپ ہو گئے۔ ہاں حضرت علیؑ نے حامی بھری۔ پٹی میں ہر حال ورج
 آپؐ دا ساتھ دیاں گا۔ ہاشمی ایس انجان دی گل سُن کے چھوٹا منہ تے وڈی گل سمجھ
 نامے اکھن گئے ہڈی ٹپے لے تے پہاڑ ڈھاٹے گی۔ پر وقت نے اگے چل کے
 دس ویتا حضرت علیؑ دا اکھیاں اک اک حرف پورا ہو گیا۔

جدوں دین دی تبلیغ عام ہوئی تے آپؐ دی مخالفت وی عام ہو گئی۔
 بنو ہاشم تے بنو امیہ دے متے پر منے لوکاں ورج خاندانی دیر صدیاں توں ٹریا اُدھ
 سی۔ حضورؐ دی پیغمبری دے دعوے نے بلدی اگ تے تیل پایا۔ بنو امیہ دے
 سرداراں سوچیا۔ پٹی ہاشمیاں دا راہ چمکدا نور سا ڈا دیوا ای نہ بچھا دیوے۔

پنجواں باب

صحابیاں دے دکھڑے

ایہ سارے اُبتے تے دُور دُور تو حید دی رچنا رچن لگ پئی۔ سب توں پہلا
اسلام قبول کرن والے نمانے غریب تے غلام کن۔ قریشیاں نوں اپنا خاندانی فخر سی
اوہناں سدوں دیکھیا صدیقی تے بلاں دا کو صاف دتھ کھلو گئے میں تے بڑی خارا آئی۔
اوہناں نبی دے جوڑے سدھے کرن والیاں تے غریب مومنناں نوں طرح طرح
دیباں تکلیفیاں دینیاں شروع کردتیاں۔ صحابیاں دے گتیاں نال رسیاں بچھ کے
بازاراں دتھ گھسیٹ دے پھر دے تے ایناں مار دے، اوہ بے ہوش ہو جانیسے
حضرت بلاں تے عمارؓ نوں تتی ریت اُتے لتیاں پا کے ہک تے سڑ دے بلدے
پنھر رکھ دیندے۔ اک دن حضرت خبابؓ نوں ننگی کندھے بھندے کوپیاں تے
لتیاں پا کے اک کافر چھاتی تے ہو کھلوتا۔ خبابؓ تڑندے رہے تے کو لے
ٹھنڈے ہو گئے۔ اوہناں دی کندھ اپس ساڑ دے وانھاں نال ٹھیلہ پھی وائگوں چٹ
ہو گئی سی۔ ابو جہل نے اپنی گولی زنیروہ نوں ایناں ماریا، اوہدی اک اکھ نکل گئی۔
مسلماناں تے کتے دی زیم تگ ہو گئی۔ کافراں اینہاں دا ڈاڈا مندا حال کیتا! سترن

لے چار چوہیرے۔

تیکر پی ایہاں نبی پاک دی ذات تے وی حملے شروع کر دتے۔

اسلام واپہلا شہید

سار شہ رسول اللہ دی مدد کر دے زخمی ہوئے تے اوڑک شہید ہو گئے۔ اک دن حضور جرم وچ نماز پڑھدے سن۔ عتبہ نے آپ دی گچی دوالے کپڑا پائے سر وڑا ڈتاتے آپ داسا گھٹن لگ پیا۔ اوس ذیلے تقدیریں حضرت ابو بکرؓ آگئے تے آپ نوں چھڑایا۔ قریش حضور پاک نوں چھڈ کے حضرت صدیق دے دوالے ہو گئے۔ اک دن رب داپیارا نبیؐ سجدے وچ سی، عتبہ نے ابو جہل دے اشارے نال اوٹھ دی ادبھری لیا کے حضور دی کند تے رکھ دتی تے دونوں ہن لگ پئے۔ کسے سجا کے حضرت فاطمہؓ نوں دتیا۔ آپ ددڑ کے آئیاں تے حضور دیاں موراں تو راہ آلاش چکی۔

عام مخالفت

کوئی حضور نوں شاعر آکھے کوئی جادوگر بناے۔ کوئی آکھے کاہن لے کوئی آکھے روگی ہو گیا لے۔ عرض جتنے منہ اونیاں گلاں، پر نبیؐ پاک اک دی سیت نہ لائی۔ دن رات اکو ای لوگی ہوئی لے۔ عیبراں واسطے پھل چنن والے دے راہ وچ کھڈے دچھائے سبندے میں۔ ساری دنیا دے محسن دے گھر وچ پتھر تے گندگی اوہدے گواہنڈی سٹ دیندے نیں پر نبیؐ صبر سکر نال ایہہ ساریاں تنگیاں ترشیاں جھلدا لے تے مونہوں کجھ نہیں کہندا۔

ابولہب حضور دا چاچا تے کتے دا وڈا شاہوکار لے۔ پراہنوں مصطفیٰ نال ایڈا دبر لے پی پر چھاویں وانگوں ہر ویلے نال نال گکا پھردا لے۔ جتھے حضور گل کرن لگ دے راہ رولا پادیندا، لو کو میرے بھتیجے دی گل نہ سنو۔ راہ رنغوز بائیں

پاگل ہو گیا اے۔ ایہدے تے کسے بد روح دا پر چھاواں اے۔ اہ او اگون جیہیا
 گلاں کر دا اے۔ اہ لات منات نوں برا کہندا اے تے اُن دیکھے خدا دی پوجا کر دا
 اے۔ ایہدھرا ایس ظالم نے اپنے دو ماں پتراں نوں اکھ کے نبی پاک دیاں دو ماں
 صاحبزادیاں نوں طلاق دوا دتی کیوں جو عرب وچ طلاق اک خاندانی لیک تے وٹا
 سبھی جان دی اے۔ پر آپ کسے نوں برا نہیں کہندے، کسے نال برائی نہیں کر دے۔
 کسے مصیبت تے دکھ وچ مستھے تے وٹ نہیں پاندے کیوں جو نبی پاک دی طبیعت
 رؤف تے رحیم اے۔ نماز دا دیلا ہندا تے آپ کسے گھاٹی تے تک چھپ کے نماز
 پڑھ لیندے۔ عشق تے مشق چھپائیاں نہیں چھپدے۔ دینی اسلام مشک وانگوں
 پھیلیا تے خوشبو وانگوں مہکیا۔ پر ادھی خوشبو ادھو سنگھ سکے جنہاں دی نظرت
 نیک سی۔

پھیواں باب

حبشہ دی ہجرت

نبوت دا پنجواں سال اے۔ آجے کوئی ٹانواں ٹانواں ای مسلمان اے مسلماناں
دا صبر تے مشرکاں دا ظلم دنوں دن دودھا گیا تے بنی پاک نے سوچ سمجھ کے مومنوں
نوں حبش دے ملک ول ہجرت کر جان دا حکم دتا۔ سولوں مومنوں دی جماعت مکینوں
بھابھڑ چک کے حبشہ ول پہلی گئی۔ نال حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ دی صاحبزادی
دی سی۔ کافراں اوتھے دی کھیڑا نہ چھڈیا، مفر و مفر حبشہ جا پہنچے تاں جو مومنوں
نوں اوتھے دی سکھ داساہ نہ بین دتا جاوے۔ ایدھر نجاشی حبشہ دا بادشاہ مہاجرل
نال بڑی عزت تے آدرنال پیش آیا۔ تے مشرک حبشہ دے پادریاں نوں رشوت
دے دوا کے لگے مسلمانوں دی ایستھ دی ہواوگاٹرن۔ کافراں اکھیا ساڈے ملک
دے غلاماں غریباں تے کمیاں نے اک نواں مذہب بنا لیا اے۔ آساں اوہناں
نوں دیکن نکالا دے دتا اے تے ایہنس کے تہاڈی پناہ وچ آگئے نیں۔ جتھے ایہہ
ساڈے پرنے مذہب تے تہاں دے مخالف نیں اوتھے ایہہ نصرانیت نوں دی
بڑا سمجھدے نیں۔ کسی بادشاہ نوں آکھ دیکھ کے ایہناں نوں ساڈے حوالے کر
دیو۔ پھر ایس جانتے تے ایہہ۔ درباریاں حاجی بھرٹی تے بادشاہ نجاشی نوں لا

بجھا کے اکھن گئے۔ اینہاں بھگوریاں نوں اینہاں دے ماںکاں دے حوالے کر
 دتا جاوے پر بادشاہ بڑا نصف پسندتے رب دے خوف والا سی۔ اوہ اکھن
 لگا ایہہ کس طرح ہو سکدے۔ میں جنہاں نوں پناہ دتی اے پھیرا اینہاں نوں دشمنان
 نوں سوئپ دیاں۔ نائے اکھیاں میں یک طرفہ فیصلہ تے نہیں کرناں۔ مسلماناں
 نوں دی سددو۔ جدوں مسلمان دربار وچ آئے تے حضرت علیؓ دے چھوٹے
 بھرا حضرت جعفرؓ مسلماناں دوں جواب دیں لئی اٹھے تے اکھیاں۔

حضرت جعفرؓ دی تقریر

اے بادشاہ اسی کے دے غلام نہیں جو بھج آئے اں۔ اسی ناحی کے
 دا خون نہیں کیتا جو ساڈے کولوں بدلہ لیا جاوے۔ اسی کے دامال کھوہ کے
 نہیں لے آئے۔ اے بادشاہ اسی جاہل تے بت پرست ساں، سودخور
 تے بدکار ساں، چور ساں، گواہنڈیاں نوں ستاؤندے ساں۔ دو جیاں دا حق کھا
 جانڈے ساں، جھوٹ بولدے ساں، سود تے مڑوار کھاندے ساں، بھرا بھرا
 دا دشمن سی۔

ساڈے دچوں اک رب دابنی پیدا ہو یا جیہڑا شریف سچا تے امانت دار
 اے۔ اوں سانوں تو حمید و اسبق و تیا۔ بت پرستی تے بھڑے کماں تو روکیا۔ اک
 خدا دی عبادت کرنی سکھائی۔ بیچ بونا سکھایا۔ پیس دا مال کھان توں منع کیتا ہمسائے
 نال نیک سلوک، نماز، روزہ تے زکوٰۃ دا حکم دتا۔ ایس رب تے اوہدے سچے
 رسول تے ایمان لے آئے تے کفر شرک دلوں منہ موڑ لیا۔ اہ ساڈا قصور اے۔
 اہ مشرک سانوں تنگ کر دے نیں تاں جو ایس پھیر گرا ہی و تے منہ کر لے پر جنہاں
 اکھیاں نور دے جھلکارے دیکھ لے ہوں اوہ پھیر ہنیرے ول کیوں تگن۔
 بادشاہ حضرت جعفرؓ دی تقریر سن کے اکھن لگا۔ جیہڑا تہاڈے نبی تے

کلام نازل ہندائے اودہ سناؤ۔ تے حضرت جعفرؓ نے سورہ مریم بڑی سوہنی آواز
 نال سناٹی۔ نجاشی کلام پاک سُن کے ہنچو کیرن لگ پیا۔ گل سچی ہو دے تے آکھن
 والا ورنال آکھے تے ضرور اثر کر دی اے۔ نجاشی دا دل کلام پاک سُن کے موم
 ہو گیا تے آکھیا قرآن پاک تے انجیل اکو سو مے دے دو نام نیں۔ تے پھر قریشیاں
 نوں جواب دے دتا پٹی میں ایہناں مظلوماں نوں تہاڈے حوالے نہیں کر سکدا
 تیس خیریں مہریں اپنے ملک سدھا رو۔

ایس رکھے جواب توں پریشان ہو کے عمرو بن عامر نے دربارِ قح عرف
 کیتی، اہ لوک حضرت عیسیٰؑ تے ایمان نہیں رکھ دے۔ نجاشی نے دوجی واری مسلمانا
 نوں دربارِ قح سدیا تے مہاجر سوہیں پے گئے پٹی ایس حضرت عیسیٰؑ نوں نبی تے
 من دے تاں پر رت دا بیٹا نہیں کہندے۔ کیوں جو اللہ ایہناں علامتاں توں
 پاک اے۔ تے جے آساں سچی گل کیتی تے متاں پاسہ پلٹ جائے۔ اورک مردا کیم
 ذکر دا، دو جے دن دربارِ قح جا حاضری دتی۔ نجاشی نے سوال کیتا حضرت عیسیٰؑ
 بارے تہاڈا کیم عقیدہ اے۔ حضرت جعفرؓ نے جواب دتا: حضرت عیسیٰؑ رب ابدہ
 تے ادبار سول اے۔ نجاشی نے جواب سُن کے بھویش توں تیل چکیتا تے آکھیا جو کجھ
 تساں آکھیا اے حضرت عیسیٰؑ ہو یو ایہوسن۔ تے ایج مسلمان مہاجر اں نوں ایس مصیبت
 توں نجات ملی۔ قریشی سبش دچوں جھاڑ کھا کے ہتھ پُرانے کھولن سترے بستے ہو رہی
 گھروں آئے۔

ابوطالب کول

جدوں قریشی لکے پہنچے۔ ابو جہل، صنہبہ، شیبہ، ابوسفیان تے ولید سبھے اکٹھے
 ہوئے۔ گل گن منہ کے حضور دے پاچے ابوطالب کول میلا پا کے گئے تے آکھن
 گلے اورک باہیں بھجیاں گل نوں آوندیاں نیں۔ پھیر سانوں آلاہماں نہ دسیں۔ ہن بھنچے

نوں موڑے تے یاں توں دچوں ہٹ جا۔ اسیں جائے تے محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) تے جے بچھوں بھتیجے دی امداد کرنی آں تے ہنئے سدھا ہو کے میدانِ فتح آجا۔ پھیر دیکھی جائے گی جو ہو دے گی۔

نبی پاک و اجواب

چاچے نے شریکاں دی گل سُن کے حضورِ نون بلایا تے اکھیا بھتیجیا بڈھڑکے تے اونوں بھار پاجتاں اوہ چک سکے۔ آپ چاچے دی گل سُن کے سوچیں پے گئے اجیہے دیلے حضورِ دا حوصلہ دیکھو پٹی امتحان دے کیہڑے کیہڑے طوفانِ نون جنہاں دُح رُب دانی گھریا کھلوتا ہے۔ جدوں چاچے دی گل سنی، سینے دچوں اباں اٹھیا تے نیناں بھڑیاں لاوتیاں۔ پھیر چاچے نون صاف اکھ دتا، پئی رب دی قسم چاچا راہ لوک بھادیں میرے اک ہتھ تے سورج تے دوسرے تے چن لیا رکھن، میں اپنا فرض ضرور ادا کراں گا۔ یار بُت داکم پورا کراں گا یاں ادھی راہِ فتح قربان ہو جاواں گا۔

اہ مضبوط تے پکا ارادہ، سردھڑ دی بازی لادن والا جواب سُن کے چاچا دی شیر ہو گیا تے اکھن لگا جا پتر جو تیری مرضی ہو دے کر، تیری ہوا دتے کوئی نہیں دیکھ سکدا۔

کافراں و تون لالچ

جدوں مکران، ظلماں، فریبیاں تے دھمکیاں دھونسناں دے سارے تیر ٹک گئے، نند قریشیاں نے نبی نون حکومت، دولت تے جمن والا لالچ دین دا اہر کتیا۔ مُشرکاں دیاں اکھاں فتح پیغمبری دیاں رد سانی بے نیازیوں دے نظارے کیویں سما سکدے سن۔ ادہ ہر کم نون نفسانی خواہشاں تے غلامتاں دا انبار سمجھ دے سن اورک متبہ حضور کول آیا تے پھچیا پئی کئی دایا صاف صاف دس تیرا مطلب کیہ

اے۔ بے توں چاہیں تے کے دڈے گھرانے وچ تیری شادی کرائی جاوے۔
 دو تہاں دے ڈھیر تیرے قدماں وچ لادینے اُن۔ سارے کتے دی حکومت
 تیرے حوالے کر دینے اُن۔ پرتوں ایس نوں مذہب دے پرچار توں باز آجاتے
 اپنے کم نال کم رکھو۔

جہدی نظر وچ دنیا دے مرتبیاں تے منصبیاں دی خواہش ہووے۔ اہ مڑ
 ایس توں دودھ کے ہو کر کیہ منگے گا۔ پر حضرت محمد مصطفیٰ تے رب دے سچے رسول
 تے کونین دے سردار سن۔ اہ ایس فانی دنیا دے کیوں نظر کر دے۔ آپ نے جواب
 دتا: عقبہ کوئی بندی بندی گل کرے تے اقدار داسو اکرن توں انکار کر دتا۔ نالے
 وحی دی زبانی جواب دتا: قُلْ إِنَّمَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيْهِ الْكَلِمَاتُ
 إِلَهُ تَعَالَىٰ فَخُلِقُوا مِنْ صَعْفَةٍ فَتَكُونُونَ كَمَا تَرَىٰ تَعَالَىٰ تَعَالَىٰ
 عقبہ دارنگ فق ہو گیا۔ عقبہ اصل وچ نیک دل تے بھلا لوک سی۔ اپنے جہدوں حضور توں
 دنیا دیاں آلائشاں توں اُپا دیکھیا تے سمجھ گیا پئی کئی والے دی تعلیم وچ اک سلطنت
 دے نشان نظر آوندے نیں۔ اہ چپ چپا مڑ گیا تے قریشیاں نوں جا آگیا پئی محمد
 (صلی اللہ علیہ وسلم) اپنا سجن اے کوئی اوپر نہیں مانج دی بڑا گنی بندہ اے۔ راہ جہڑا
 کلام پیش کر والے ادہ نری شاعری نہیں چلی گل اے۔ تسی اوہنوں ادہ سے حال
 تے چھڈ دیتو۔ جے ادہ مات کھا گیا تے نیڑے چھکارا ہو جائے گا۔ جے ادہ عرب
 تے چھا گیا تے تہاڈی وی عزت ہووے گی۔ پر کافراں اوہدی گل نہ سنی تے اُٹا
 اکھیا توں اینویں ٹر پلان مارنا ایں۔ تیرے تے وی کئی والے دا جادو چل گیا اے۔

ابو جہل نے اک واری حضور نوں نماز دی حالت وچ اذیت پہچان واسطے
 پتھر چھپیا تے اللہ تعالیٰ اُہدے اُتے ہیبت طاری کر دتی۔ اُہدے ہتھ جڑ گئے
 ساتھیاں کول آیا تے انہاں پھپھیا تے اپنی حالت دسی۔ اوہ وی نصیبی عار

اٹھیا تے اوں کہیا پئی محمدؐ تہاڑے دتھ پید ہویا تے دوصیا کھلیا جوان ہویا۔ اہ
 تہاڑے دتھ سب توں سچا، نیک تے امین تے نیک کہیا جاندا سی۔ ہی جڈن
 اہڑے کناں تے دھوئے آگئے تے تہاڑے لئی اک نیکی دا پیغام لیا یا تے
 قساں انہوں جادوگر، کاہن شاعر تے دیوانہ بنایا۔ میری سمجھ دتھ نہ ادہ جادوگر
 اے نہ کاہن تے نہ اہڑا کلام پاک شاعرانہ اے۔ نہ ادہ دیوانہ اے۔ میرے
 خیال نال تھی سوچو تے انہوں اہڑے اپنے حال تے چھڈ دیو۔ خدا اولوں
 تہاڑے سامنے آخری حکم آچکا اے۔ (ابن ہشام)

قرآن دا اثر

ابوسفیان، ابو جہل تے الافس وکھرو وکھرے اوہلے بہرے کے حضور
 پاک دی زبانی رات نوں قرآن شریف سن دے سن۔ آپؐ دی عادت مبارک سی کہجے
 دی دیوار مستجاب دے نال کھلو کے رات نوں تلاوت فرمادے سن تے اہ کافر
 قسم کھاندے سن پئی ہن نہیں سناں گے پر رات نوں پھر آپؐ دی تلاوت سن دے
 سن۔

حضرت امیر حمزہؓ و امسلمان ہونا

حضرت امیر حمزہؓ آپؐ دے چاچے دی کن تے ساکوں دودھ بھرا دی دواں
 توبہ دا دودھ پتیا ہویا سی۔ ہاشمیاں دا رعب تے چودھرا بوہتا حضرت حمزہؓ دی وجہ
 نال سی۔ پکے لشکاری، بہادر تے سخی سن۔ اوہناں دی عادت سی سویرے تیرکمان
 لے کے لشکاروں چلے جاندا تے ڈوہنگیاں شاماں ویلے مڑوے حضورؐ دی
 نبوت دے اچرچ واقعے تے اوہناں کوئی دھیان نہیں سی دتا۔ جے کتے راہ

کھڑے مل گئے تے سلام دُعا ہو گئی نہیں تے خیر۔
 اک دن ابو جہل نے حضور پاک تے حملہ کر دتا۔ آپ دایس مبارک پتھر وچ
 نال زخمی ہو گیا تے ہودیوں دھاریاں چھٹ پیاں۔ پر حضور نے بڑے حوصلے تے
 صبر توں کم لیا تے چپ کر کے ادھتوں گھر آ گئے۔ حضرت حمزہؓ دے گھر دی گولی
 نے راہ سارا ماجرا دکھیا۔ جدوں لوہڈے ویلے حمزہؓ شکار کھید کے آئے، اوس
 ابو جہل دے ظلم تے حضور دے صبر و سارا قصہ دسیا ناے منہا ماریا، پئی دشمن
 تے بھینجے نوں ماراں مار دے نیں تے چاچا شکار کھید دا نہیں رنج دا۔ اُہدی گل
 سُن کے چاچے دا ہونگ پھر یا تے بڑا دریغ آیا۔ آپ تیر کمان سنے ابو جہل دل گئے
 اوہ آگے خوشامدیاں نال حرم دہج منڈلی لائی بیٹھا سی تے گپاں مارا اسی حضرت حمزہؓ
 نے جان دیاں کمان ابو جہل دے سرواج ماری تے ملکار کے اکھیا، ابو جہلا میں دی آج
 توں مسلمان ہو گیا ماں۔ جے ہمت سے ای تے آساہمنے۔ ابو جہل بڑا سیاہی ناسی
 اوہنوں برچاں تے لگیاں پر سوزج کے گل ہا سے پاوتی۔
 ایس طرح حضرت حمزہؓ دے اسلام لیاون دا اعلان سن کے کھڑے
 شہدے تے منگے دی آپ دے گروں بہ گئے۔ ہن شریف تے مظلوم کئی دے نال
 کوئی گستاخی نہیں سی کردا۔

حضرت عمر فاروقؓ دا اسلام لیاؤنا

امیر حمزہؓ دے اسلام دی خبر سُن کے قریشیاں دے کلیجیاں وچ چھریاں
 چل دیاں سن۔ پر کجھ کر نہیں سن سکدے۔ تہ دے خبر آئی جے حضرت عمر فاروقؓ دی
 اسلام دے جھک پئے نیں۔ گل اِنج ہوئی حضرت عمرؓ دی عمر اوس ویلے کوئی تسانی
 درھے سی۔ جوانی دا زور تے زرتے۔ پھیرت کر آئے تے نیوں چلے والی مثال بنی

ہوئی سی حضور نال دشمنی۔ اسلام نال ویردی کوئی حد نہیں سی۔ ایہناں دی گولی
 ییہ مسلمان ہو گئی تے اوہنوں ایناں مار دے راہ و چاری بے ہوش ہو جاندی تے
 جدوں مار دے مار دے تھک جاندے تے اوہنوں ذرا ساہ آؤندا۔ ایسے طرح
 عزیز مسلمان جیہڑا ایہناں دے ہتھے چڑھ جاند اُوہا برا حال کر دے۔ اک دن اپنی
 طبیعت دی سختی دی وجہ نال ڈاڈے غصے دے آئے۔ گھر دن تلوار لئی تے کئی
 داے دل ٹرپے پٹی چلو آج محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) دی انج لاہ دیسے تے نت دی
 بھنڈی مک جائے۔ نہ ہو دے گا وائس نہ وجے گی و نعلی۔ ننگی تلوار لئی۔ ارقم دے
 گھر دل ٹرے جاندے سن، تھوڑی واٹ تے گئے تے اکوں نعیم رض جیہڑے حضرت عمرؓ
 دے رشتے دار سن ل پئے۔ اوہناں طور بدے دیکھے تے پھیا کدھر دھاوا
 کیتاے؟ عمر نے جواب دتا، آج کملی داے واقعہ مکان چلیاں، ایس کیہ گھر گھر
 نگاہہ پایا ہویا اے۔ نعیم رض اکوں بنا سوار کے جواب دتا، حضور دتے پھیر جائیں
 پہلاں اپنے بھین بھنوئیے دی سارتے لے۔ تیری سکی بھین تے بھنویا مسلمان
 ہو چکے نیں۔ عمر نون راہ گل سن کے پنجیں کپڑیں اک لگ اٹھی۔ او سے طرح بھیرے
 ہوئے شیر داں گوں بھین دے گھر جاوڑے۔ تقدیریں اگے بھین اچی آواز نال قرآن
 پاک پڑھدی سی۔ پیراں دا کھڑا اک سن کے چپ کر گئی تے قرآن پاک جیہڑا اوہ اوس
 ویلے اک صحابی حضرت خبیثؓ کوں پڑھدے سن، قرآن دے ورقے کچ دتے۔
 ایدھرا ایہہ جاندیاں بھنوئیے دے گل پئے گئے۔ فاطمہ آگے ہو کے چھراون گی
 تے اوہنوں مار مار کے ہولہان کر دتا۔ اوڑک فاطمہ نے غصے دے آں کے عمر نون
 جواب دتا، کرے جو کجھ کرنا ایں بھراوا، ایس تے مسلمان ہو چکے اں۔ حضرت عمرؓ
 نے جدوں سکی بھین دا ہو گدا دیکھیا ناے اکوں تھک دا جواب سنیا تے ٹھٹھبر
 گئے۔ رت نے پھل دی پتی نال ہیرے دا بگر کٹ دتا۔ کفر دی آگ اسلام دی
 رحمت نال بھسم ہو گئی۔ پتھر دل موم ہو گیا تے ہنہو وگن لگ پئے۔ پھیر بھین نون

ستواں باب

ہاشمیاں دی نظر بندی

جدوں ابوہب تے ابوہبل ویکھیا پٹی کملی والے دادین دنوں دن پھیلدا
جاندا اے۔ ایہناں نوں پشور پینے شروع ہو گئے۔ ایہناں قریش دیاں ساریاں سرداراں
تے چودھریاں نوں گھر بلا کے متا پکا یا پٹی کے طرح ہاشمیاں دے کوڑے نال من
درقن چھڈ دیو۔ ایہناں دادانہ پانی بند کر دیو۔ اورک اک مٹھ ہو کے اقرار نامہ لکھیا
گیا پٹی آج توں ہاشمیاں نال انگ ساک لین دین سب چھڈ دیو تے آگ پانی دی رنج
دی نہ رکھو جدوں نیکر اہ آپ محمد صلی اللہ علیہ وسلم، نوں قتل نہ کر دین یاں ساوے
حوالے نہ کر دین۔ اودھر سبناں قبیلیاں اہ اقرار نامہ لکھ کے کعبے دی چوگاٹھ نال
ٹنگ دتا، ایدھر تریل ٹدھاں تے پٹی۔ ابوطالب نے اپنے تجربے دی بناتے اٹھ
والا دیلاتے سبے خطرے بھانپ لئے۔ اوس عقل دے جوان پر دھویاں والے
بڈھڑے نے اپنے سارے کوڑے نوں نال لیا۔ بھانڈا ٹینڈا چک کے اک پہاڑی
دی گھاٹی تے جا ڈیرا لایا۔ تاں جے کافر چان چاک حملہ دی کر دین تے اسیں پنج
جائیے۔ ایدھر ہاشمی قلعہ بند ہو بیٹھے اودھر مژویاں دانہ پانی دی ڈک دتا۔ نہ
دھاریاں نوں کنتوں سوواٹے نہ کوئی کم کاج کر سکے۔ صحابی رکتھاں دے پترتے

ٹکے چڑے اُبال اُبال کے کھاندے رہے۔ انجانے تے معصوم بال بھکتے تڑپتے
 چکیں رون تے کافر خوشی نال کچھاں مارن۔ ایس بھٹی وچ دی بنو ہاشتم نوں تڑپے
 ایس طرح نپایا گیا پئی تاریخ پڑھ کے لوں کندھے کھڑے ہو جانڈے نیں۔ تیناں
 سالوں وچ بنی دوسے نال رہن سہن نال سارا کوڑماں حضور دے اخلاق دا گروید
 ہو گیا۔ اورک وحی پیغام سے کے آئے پئی مشرکاں دا اقرار نامہ تے سیونک چٹ
 گئی اے۔ حضور پاک نے راہ خیر جہدوں چاچے نوں دتی تے اُوہناں پر پہرہ وچ
 ساریاں اگے گل کیتی۔ جہدوں کعبے وچ جا کے قریشیاں دیکھیا تے حضور پاک دی
 گل ٹھیک نکلی۔

ایدھر دوجے قبیلے جہڑے ہاشمیاں نال رشتے داریاں رکھدے سن، راہ
 سال دیکھ کے دچو وچ کڑھدے کن۔ پر ڈور دیاں دم نہیں کن مار دے۔ اورک
 ہشام عامری دے دل وچ رحم آیا تے اوس دوجیاں لوکاں نوں مہنا ماریا۔ پئی
 آپ تے رُج بچ کے سوندے اوتے تہاڈے نزدیکیاں دا دانہ پانی بنداے۔ راہ گل
 سُن کے زبیر، معظم تے عدی سارے حرم پاک وچ اکٹھے ہوئے تے اوہ اقرار نامہ
 پھڑکے پاڑ سٹیا۔ پھیر مہتیار لا کے ہاشمیاں کول گئے تے اکھیا تئیں گھریں چلو۔
 کوئی تہا نوں منہ نہیں پالیندا۔ جہڑا راہ وچ کھڑے گا ا دہنوں آسیں دیکھ لوں گے
 ایس طرح بند خلاصی ہوئی تے تیجے ورھے ہاشمیاں دا سارا خاندان مڑاپنے گھریں
 آیاتے کافراں دا مان مٹا۔

رُب دی محبت دا دعویٰ کرن والے آریاں نال چیرے جانڈے نیں۔
 تن وچ کیرے پے جانڈے نیں۔ رورو کے دیدے چٹے ہو جانڈے نیں، پر
 مونہوں سی نہیں کرے۔ ایہہ عشق سچیاں عاشقاں نوں سولی چاہر دیندا اے تے
 پستی کھل لہا دیندا اے۔ پر عاشق بھٹماں وانگوں سُن دی بلدی لاٹ تے مڑ جانڈے
 نیں پر منہ پچھاں نہیں موڑ دے۔

حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نال دی ایسے طرح ہندی رہی۔ آپ
 نوں دین اسلام واسطے بڑے جفر جالنے پئے۔ آپ دیاں مصیبتاں تے اوکڑاں دا
 قعدہ لکھدیاں لکھدیاں قلم تھک جاندی اے پر کونین دے سروار دیاں آزمائشاں
 نہیں لکھدیاں۔ حضور ارادیاں دے اجیہے پکے سن پئی پہاڑ اپنی تھان توں ہل
 سکدے سن پر حضور دے مبارک قدم اپنی تھان توں نہ ڈول سکے۔ انج نبوت
 ملیاں دس ورھے گزر چکے سن تے آجے دیس نکالے دے زخم دی ہرے سن
 تے تقدیر نے حضور پاک تے اک ہور ستم توڑیا۔

ابوطالب کو قح

کلی والے دامہربان تے شفیق چا چا ابوطالب عمر دیاں اسی منزلاں
 پوریاں کر چکاتے دنیا توں چلانا کر گیا۔ ایس ویلے آپ دی عمر پنجاہ ورھے سی۔
 ایس صدے دا اثر کوئی حضور کولوں پچھے۔ ہر مصیبت قح ہر ویلے چا چا آپ دی
 کند تے ہتھ رکھ داسی تے آپ دی حمایت قح کندھ بن کے کھلو جانداسی۔
 ابوطالب بڑے رعب تے دبدبے والا داناں آدمی سی۔ راہی موت نے
 ماشمیاں نوں یتیم بنا دتا۔

حضرت خدیجہ بڑی موت

آجے چاچے واکفن وی میلا نہیں سی ہو یا، آپ دی پیاری بی بی خدیجہ اپنی
 محبت تے وفاداری واثبوت دے کے دنیا توں کوچ کر گئی۔ راہ بی بی دی آپ
 نوں ہر مصیبت ویلے تسلیاں دیندی سی۔ کلی والے ہنجاں نال اپنی پیاری بی بی دا
 جنازہ قبر قح اتاریا۔

ایس توں قیاس کرو۔ پئی اینہاں دوٹاں صد میاں نے آپ واکیہ حال کر چھڈیا

ہو دے گا۔ دنیا فتح چنان کرن والے رسولؐ نوں ہر پاسبیوں ہنیریاں گھیریا سی۔
 بے شک آپؐ اپنیاں بیکسیاں فتح اپنے ربؐ کو لوں امی امداد منگدے سن تے
 ہر نسبت فتح ربؐ واسہارا ای ڈھونڈ رہے سن۔

غماں و اسال

پر عزیزیاں پیاریاں تے ہمدروان دی موت آدمی نوں ضرور پریشان کر دیندی
 اے۔ ایس واسطے ایس سال نوں تاریخ فتح غماں دا درہا کہیا جاندا اے۔ اوہ دونوں
 رفیق آپؐ دیاں تنہائیاں دے غمخوار سن تے آپؐ دا ہر سال فتح دروونڈا ونیے
 سن۔ اسچ جا پالے ربؐ دی مرضی اہ سی پی اُوہا رسولؐ دنیا دے سارے سہارے
 چھڈ دیوے تے اِکُو ربؐ نال لولائی رکھے، تاں جو کل نوں کوئی ایہہ نہ کہہ سکے، پی
 اخیر سی پیغمبرؐ دیاں ساریاں کامیابیاں تے وڈیاں فلانے فلانے رشتے دار دیاں
 مہربانیاں سن۔

ایہہ دو ماں رفیقاں نے منہ موڑیا او دھر قریشیاں پھیرا کھاں بدل لیاں۔
 کافر اکے وکے مسلماناں تے پھیر حملے کرن لگ پئے۔ اک دن آپؐ گھرنوں ٹرے
 آوندے سن تے کسے دشمن نے اکھیاں دیکھ کے اُتے مٹی دا جھج سٹ دتا کیلی والے
 دی صاحبزادی حضرت فاطمہؓ نالے اپنے پیارے پیو دے منہ سرتوں مٹی جھاڑے
 نالے زار زار رووے۔ دھی دے ٹھکورے سُن کے آپؐ دے دی ہنجا آگئے
 پر صاحبزادی نوں حوصلہ دتاتے فرمایا۔ ربؐ تیرے باپ دی حفاظت کرے گا۔ تے
 حضرت فاطمہؓ اسماناں ول تک کے فریاد کیتی۔ یا مولا تیرے نبیؐ تے دنیا دے محسن
 دا اہ سال! تیریاں قدرتاں توں ایس جانیں۔

اٹھواں باب

طائف

رَبِّ دِی رَاہِ دَیْحِ مَصِیْبَاتِ اٹھاون دایاں نوں ہمیشہ دل واسکون رہندا
اے۔ اوہ کسے دکھ توں نرا سے نہیں ہندے تے نہ کے مصیبت توں گھا بردے
نیں۔ صبر شکر نال رَّبِّ دِی یاد کردے۔ اوہدی منزل تے قدم اٹھائی جانڈے نیں۔
کوئی مئے نہ مئے اوہ اپنا پیغام سنائی جانڈے نیں۔

نئی پاک نوں محبت دے درد مٹھے لگ دے تے لذتاں دیندے سن۔
جدوں کتے دَیْحِ اِسْلَامِ دیاں سبھے راہیں گھیر لیاں گیاں تے کملی والا اپنی نبوت دے
فرمان نوں ساہنھے رکھ کے طائف دل ٹریا کیوں جو کتے دایاں میری گل نہیں سنی خبرے
طائف والے ای سُن لیں، خبرے ایستے ای توحید دا بڑا ودھے پھلتے۔ پر طائف
دی اُچی دکان تے پھٹکا پکوان والی گل سی۔ ایہناں دے کتاں تے پہلاں ای جھپتے
آئے ہوئے سن۔

طائف مکینوں سمٹھ میل دُور اے۔ ایستوں دا علاقہ بڑا آباد تے ہریا بھریا اے
کھیتزر خیز، باغاں دیاں رونقاں تے قدرتی چشمیاں دے ٹھنڈے پانی۔ درختاں
دے پھل تے انگوراں دیاں دیلاں، جنت دیاں بہاراں تے نقتے کچھ دیندے نیں۔

پر جہڑیاں زمیناں آباد ہوں، اونھوں دے لوکاں دے دل نیکی دتوں بھرنہندے نیں
 ایٹھوں دے اُجڑتے اکھڑا میراں نوں ذاتاں دے غرور کن۔ راہ دلاں دے کھوٹے
 کن۔ آپ بھدوں پھردے پھرنہندے درویشی وی حالت دتھ ایٹھوں دیاں دتے
 چودھریاں کول پہنچے۔ ایٹھے نبی دا نہ انگ سی نہ ساک، نہ ظاہری شان تے شوکت
 مسافری تے پردیس اتوں خستہ حالی۔ ایس حال دتھ کسے امیر دے گھر جاوڑنا ای بڑی
 اچرچ گل سی۔ پھیرا جیسے بے دیناں نوں نیکی تے اسلام دل بلاؤنا پیغمبری حوصلے
 داکم سی۔ ادہ حضور دی گل سن کے اگوں ٹپکراں کرن لگ پئے۔ بھیتو بھیت بولیا
 بولن۔ آپ جیہدے نال وی گل کرن اوہو اگوں جھڑکے تے اکھے رب نوں رسول
 بناون واسطے کوئی چنگا آدمی نہیں سی بسھا۔ آپ سر جھکائی سب دیاں سڈے رہے
 اوڑک مایوس ہو کے شہروں باہر نکل ٹرے۔ پراہیناں بے دیناں نوں اک مشغولا ہتھ
 آگیا۔ ایہناں شہر دے نھنگے آپ دے مگر لادتے۔ مشنڈے آوازاں کس دے
 تے توڑیاں مار دے۔ حضور دے پچھے رولنا پائی جانڈے۔

غور کر د دنیا دا محسن کلا دے بھر بھر کے دوزخ دی آگ کوں بچا دے
 تے راہ بدو بدی دوزخ دتھ چھالاں مار دے۔ ایہناں مہولہاں نے آپ نوں اتناں
 ماریاں شروع کر دتیاں تے کسی والے دیاں پتیاں لہو لہان ہو گیاں۔ اوڑک آپ غمش
 کھا کے ڈگ پئے۔ آپ واسا تھی آپ نوں چک کے اک پھڑپی دے کندھے لے
 آیا۔ جتنی لہو ڈگ وگ پیراں نال جڑ گئی سی۔ بھدوں کجھ ہوش آئی، حوصلہ کر کے اونھوں
 اٹھے تے ہولی ہولی شہروں باہر آگئے۔ آغ دو جہاناں دے بادشاہ نال طائف دتھ
 اوہ ظلم ہو یا جہڑا اُمد دتھ وی نہیں سی ہونا۔ آپ دے ساتھی نے سہارا دتا تے
 آپ ڈگ دے ڈھینڈے اک باغ دتھ ٹھنڈی تھاں تے چھاویں آ بیٹھے راہ باغ
 کتے دے رئیس عقبہ واسی۔ جس اپنی شرافت توں کم لیا تے آپ نوں پردیسی مسافر جان
 کے اپنے غلام ہتھیں آنگور واک گچھا گھلایا جہڑا کھلی والے نے قبول کر لیا۔

آپؐ داسا تھی زید وی آپؐ توں بچاؤ نڈا بچاؤ نڈا زخمی ہو گیا سی ۔ اور ٹک دولوی
 زخمی اک دو بجے نوں حوصلہ تے سہارا دیندے کتے مڑ آئے ۔ بنی سرور جان دے
 سن پٹی امیراں تے بختاؤراں نوں نیکی دا خیال نہیں ہندا ۔ ایہناں نوں اپنے مال دولت
 نال محبت ہندی اے ۔

پرنبیاں تے مرسلاں دا ارادہ اپنا نہیں ہندا ۔ ایہناں دا ہر کم تے ہر قدم رت
 دے حکم بناں نہیں اٹھدا ۔ نالے پیغمبرؐ دا فرض ہندا اے ۔ اودھ دین دا سنبھیا ہر امیر غریب
 دے کناں توڑی پہنچا دیوے ۔ عمل کروانا بنی دا فرض نہیں ہندا ۔

اودھر حضورؐ نوں ایس نمائی سالت فتح ویکھ کے رت دی رحمت نے جوش
 ماریا ۔ جدد رت واپیرا تے اخیر رسولؐ طائف دے شہر وچ ڈا ہدا ہولا ہو گیا
 تے بن پہاڑاں زمیناں تے اسماناں توں بھارا ہون لگا ۔ بن اسماناں دے قدسی
 دی حضورؐ ول کھچی آدن لگے ۔ بن ملک الجبال پہاڑاں دا فرشتہ آپؐ دی خدمت وچ
 حاضر ہویا تے عرض کیتی یا رسول اللہؐ حکم دیو تے جنہاں پتھر مارے نیں ایہناں تے
 طائف تے کتے دے وولویں پہاڑاں دیاں ۔ پرکس والا بڑے جبرے تے رجم
 والا اے ۔ آپؐ جواب دیندے نیں میں زاسا نہیں ۔ خبرے کل نوں ایہناں دی اولاد
 وچوں دین دے عاشق پیدا ہون ۔ بنی سرور واہ جواب سن کے پہاڑ وی پانی پانی ہو
 گئے ۔ اصل وچ گل ایہہ سی ، جدد کتے وچ نیکیاں دا دیوا بچھ چکا تے آپؐ طائف
 کوں کھین گئے سن پٹی توں نوردی شمع چمک سکس گا ۔ پراہہ کتے نالوں وی دل دا
 پتھر نکلیا ۔ دوروں یثرب نے آواز دتی یا رسول اللہؐ میں مدینہ بنی نوں تیار کھلا ناں ۔
 ہن ایہنا بنیریاں وچ سویر ہون لگی تے پوہ پھٹ پئی ۔

اچھے نیکی کوئی اکا دکا ای دین قبول کر رہیا سی ۔ بنی حضورؐ نے حج دے
 موقع تے عرب دے قبیلیاں نوں دین ول بلاؤنا شروع کیتا ۔ ایجھے وی اوسے
 طرح رئیسوں نے آپؐ نوں رکھنا جواب دتا ۔ کیاں گل سن کے مال چھڈی ۔ اک دن آپؐ

ابو بکر صدیقؓ نون نال سے کے بنو ذہل و سے قبیلے دل گئے۔ اوہ بڑی مردت نال پیش
 آئے۔ پانی دھانی پیا کئے پھیلتی تھی کا ہدی تلمیقن کر دے او۔ نبیؐ نے فرمایا، خدا اک
 لے تے میں ربؐ دا بھجیا ہو یا رسولؐ ہاں۔ ایہناں سبھو کجھ سنیاں تے گل نہ گولی۔
 پر آپؐ دا بڑا حوصلہ تے بڑیاں لتیاں ڈوراں سن۔

دو جہاں قبیلیاں وچ تبلیغ

ادڑک ایہناں ہنیریاں تے نا امیدی دے کالیاں بدلاں وچوں اک حرفانی
 تے نوری لشک پئی۔ آپؐ بدوں حج دے موقع تے عقبہ دے طے پہنچے، کجھ لوکاں
 آپؐ دی بڑی ادر کیتی۔ ایہہ لوک خزرج دے قبیلے وچوں سن تے یثرب دے رہن
 والے سن۔ حضورؐ پاک نے جدوں ایہناں نون اسلام دی تبلیغ کیتی، ایس قبیلے دے
 نیک لوکاں دین قبولن وچ پہل کیتی۔ ایہناں دے نام عقبہ، اسعد، عوف، قطیعہ،
 جابر بن مسعود۔ رافعؓ نون آپؐ نے قرآن دیاں اوہ سورتاں جہڑیاں اوس ویلے تک نازل
 ہو چکیاں سن، عنایت کر دتیاں تے ایہہ لوک اسلام دی تبلیغ کرن دا وعدہ کر کے
 یثرب مڑ گئے۔ ایس طرح یثرب وچ دین دی دولت ونڈی جان گئی۔

یثرب وچ اسلام

ورھے پچھوں کئی والے دی زیارت واسطے بارہاں مسلمان یثرب وٹوں آئے۔
 آپؐ دے ہتھ تے بیعت کیتی تے وعدہ کیتا اسی ربؐ دی ذات نون واسد جاناں
 گے۔ عبادت وچ اوبدا کوئی شریک نہ کراں گا۔ چوری، یاری، تہمت، شراب، جوا
 تے چٹھوری نہ کراں گے۔ ایہناں مسلماناں دی خواہش تے کئی والے نے حضرت مصعبؓ
 نون دین سکھان واسطے ایہناں دے نال گھل دتا۔ ہولی ہولی یثرب دی زمین دین
 دا گھر بن دی گئی۔ مدینہ ایمان نال بھردا گیا تے مکر خالی رہ گیا۔ اگلے پچھے رہ گئے

نے پھیلے آگے لنگھ گئے۔ دو جے در سے ایسوں تہتر مسلماناں واقافلہ حج واسطے
 آیا جنہاں دوح دعوڑناں وی سن۔ ایہناں حضور پاک دی زیارت کر کے اپنا ایمان
 تازہ کیتا۔ نالے کملی والے وی خدمت دوح عرض کیتی یا رسول اللہ! تسی شرب ول
 چلو۔ بنی سرور نے جدوں اسلام دی دل پھلدی تے پھلدی وی دیکھی شرب جان دا
 وعدہ کر لیا۔

حضرت عباسؓ اچھے تیکر اسلام نہیں سن لیاے پر حضور پاک نال دلوں بڑی
 محبت کر دے سن۔ ایہناں شرب دے مسلماناں نوں اکھیا۔ کئے دے کافراں تے
 مشرکاں ساہنے کملی والے مٹی ایسں ہمیشہ دوحاں بن کے کھلوتے رہے ہاں۔ جے تساں
 بنی سرور دی بانہہ پھری دی لاج رکھنی ایں تے مردیاں دیاں تیکر آپ واساتھ
 دینا جے تے جنگی گل اے نہیں تے ہننے ای جواب دے دیتو۔

راہ سدھے پدھرے تے ایمان والے لوک سن۔ ایہناں جواب دتا ایس دی
 تلواراں دیاں چھاواں ہیٹھ پلے اں۔ ایسں ہر حال دوح نبی پاک واساتھ دیاں گے۔
 پر گل انجے اے ایہہ نہ ہو دے جدوں تہانوں بادشاہی مل جائے تے سارا ملک
 مسلمان ہو جائے تے تیس سائوں دوسار کے پھر کے آجاؤ۔

کملی والے نے ہس کے جواب دتا، میرا تہاڑا ہواک اے۔ تسی میرے او
 تے میں تہاڑا۔ آپ دیاں محبت بھریاں گلاں نے اوہناں مسلماناں دامن موہ لیا،
 تے اوہناں نبی پاک دے ہتھ تے ایہہ جان دیاں ہوئیاں بیعت کیتی پئی ایس ویلے
 کملی والے دی تابعداری کرنی سارے جہان نال دیر ہٹین والی گل اے۔

رَبِّ دِی قَدْرَتِ مَدِیْنَةِ دَعِیْ شَرِیْفِ لُؤْكَاں کَمَلِیْ وَ اَلِیْ نَالِ جَبْهَرِیْ قَوْلِ
 قَرَارِ کَیْتِیْ سَنِ اَوِہِ قَدَمِ قَدَمِ تے پورے اترے۔ کدی اوہناں نوں اپنیاں جانناں
 تے رکھنیاں پیاں تے کدی پترتے بھرا ختمید کراؤنے پئے۔ کدی لہو دیاں
 نہراں دگاؤنیاں پیاں تے کدی ملکاں تے فتح پالین دیاں خوش خبریاں دی سنیاں تے

دو تہاں دے ڈھیر دی قدام وچ گئے دیکھے۔ پراوہ ہر سال ۵۵ نبیؑ نال کیتے قول
پال دے رہے تے اوہناں مرداں نے لاکے توڑ بنھائی۔

حضرت عائشہ صدیقہؓ تے حضرت سوہ نال حضورؐ وانکاح

ایدھر حضرت خدیجہؓ دے کوچ پاروں کئی والے دے گھر دی ساری کھپڈ و گڑ
گئی۔ نیکے نیکے معصوم بال رہ گئے سن جنہاں دی دیکھ بھال کرن والا کوئی نہیں سی۔
جدوں ماواں مریاوں تے مہر کندھیں لگ لگ کے روندے تے بسکدے نیں۔
آپؐ نوں ایڈھو گھر دا دکھ تے اودھر نبوت دا فرض۔ اصحابیاں کوں رسول اللہؐ
دے گھر دیاں ویرانیاں دیکھیاں نہیں سن باندیاں۔ اوڑک آپؐ دا حضرت سوہؓ
نال نکاح ہو یا۔ تے گھر دے فکر توں آپؐ نوں سوکھا ساہ آیا۔ ایس توں پہلاں
حضرت عائشہ نال وی حضور پاکؐ وانکاح ہو چکا سی۔ پر آجے رخصتی نہیں سی
ہوئی۔ حضرت ام حبیبہؓ دا حضور پاکؐ نال نجاشی نے چار سو دینار مہرتے نکاح
پڑھیا سی۔ پراہ آجے حبشہ وچ سن۔

معراج شریف

معراج کملی والے دے زندگی دا بڑا عجیب واقعہ اے۔ آپؐ نیں
آسماناں دی سیر کیتی۔ آپؐ اپنے رب کوں اوس تھاں تیکر پہنچے جتھے آج تیکر
کوئی انسان نہیں سا جا سکیا۔ تے اہ مشاہدے کیتے جہڑے آج تک کے
نوں نصیب نہیں ہوئے۔ معراج دے لفظ دا مصدر عروج اے۔ آپؐ نے
فرایا (عرج بی) مینوں بلندی تے چڑھا یا گیا۔ ایس لئی اسرہی دے واقعہ
دا نام معراج پئے گیا۔

جدوں کھلی ڈالے نوں مشاہدیاں تے تجربیاں دی گھس وٹی تے بر طرح
 نال پرکھ بیا گیا۔ جدوں رسول اللہ واسینہ کھول دتا گیا، جدوں چن دوکھن کرن
 واسجوزہ ہو چکا۔ جدوں بغض تے عناد دے سارے جھکڑ جھل چکے۔ جدوں
 کافراں دے ترکش وچ کوئی تیر باقی نہ رہ گیا۔ جدوں نبی نوں گھروں باہروں تے
 سارے مک وٹوں چلی طرح آزما بیا گیا۔ جدوں مخالفت دیاں ساریاں قوتیاں رُل
 کے سارے زور لاکھیاں۔ جدوں کائنات دا ذرہ ذرہ کھلی ڈالے دے اراویاں
 نال ٹکراں مار چکا۔ جدوں باغیاں دے پھل دی کنڈیاں وانگوں چھج چکے تے جڈن
 کسے طرح دی ایمان تے یقین دا پہاڑ نہ ڈویا تے پھیر عمل تے ایمان دا اصلی ٹھیکلیا
 ہئی اوہ پار دعمل (E-Action) شروع ہو یا۔ ہن زمیں، آسمان، جو ہر شے،
 انسان، پکھیر و تے پنھی ساری کائنات کھلی ڈالے دے حکم دی تابع ہون لگی۔ باغیاں
 دے بوٹے تے پھل تے کجاہن اُجاڑاں دے کڈے وی خوشبوآں دین لگ پئے
 ہن ترقی دیاں منزلاں اکھ دے پلکارے وچ ملے ہون لگ پیاں۔ ہن پر چھاویں
 ڈھلن لگ پئے تے منڈیاں حالان تے مقامان نوں اُچا پیاں دے راہ دکھائے
 جان لگے۔ ہن جن سورج تے تارے اپنے سارے چاننے چک کے نبی پاک
 دربار وچ آن کھلوتے۔ ہن سبھے روحانی تے مادی طاقتاں پنہیر دے اختیار
 وچ دے دتیاں گیاں۔ عرش کرسی تے سدرہ دے قدسی کھلی ڈالے دے اشاریاں
 تے کم کرن لگ پئے۔ ہن رت دار رسول جے دُھتے ٹر داتے بدل چھاواں کیو
 تے بدھروں لنگھ جاندا پہاڑاں دے پتھر جھک جھک کے سلا ماں کر دے۔ جتہ
 ٹوہیاں بن بن کے حاضر ہندے تے ایمان بیاؤندے۔

ایہناں دنال وچ کائنات دے سرور اک رات ام ثانی رضی اللہ عنہا حضرت علی
 دی بھین دے گھر آرام کر رہے سن۔ رت نے اپنے سفیر نوں اپنے دربار وچ

بلایا۔ فرشتیاں دے سردار حضرت جبرئیل آپ دی خدمت و دوح حاضر ہوئے تے
 آپ نوں بیت المقدس توں لے کے عرش تکیرتیاں آسماناں تے جنت و دوزخ دی
 سیر کرائی۔ رب نے اپنا پیارا تے چولواں بندہ اپنے کول سدیا۔ کون جانے جس
 تے عشق و دوح کیہ کیہ راز نیاز ہوئے۔ پر ایسی گل دی ضرور تصدیق ہندی اے پی
 جسکی کمان دے دوہاں سریاں نالے میڑے ہو کے دی ساریاں گلاں اُمت دی
 بخشش تے کونین دی بھلائی واسطے سن۔ انسانی اکھ تے اوہناں اچاٹیاں و انصو
 دی نہیں کر سکدی۔

معراج دی دات سارے پیغمبر ایس رسول دے پچھے کھلوتے تے انسانا
 دے سب توں وڈے امام نے ایہناں نوں نماز پڑھائی۔ آپ نے فرمایا میرے
 سامنے تن پیالے پیش کیتے گئے۔ اک دوح دودھ شراب تے پانی سی۔ میں دودھ نوش
 کر لیا تے جبرئیل نے اکھیا آپ نے اُمت نوں صراط مستقیم تے پاؤا تے سدا اٹھتی توں
 لے کے دھرتی دے مٹیلے تختے تیکر رب دی ساری مخلوق کملی دالے دے سامنے
 آن کھلوتی۔

جیہڑے لوکی حضور دی معراج جسمانی نہیں مندے اوہناں نوں پچھا چاہی
 والے جے آپ فرماوندے میں خواب و دوح معراج تے گیتے کلمے دے مکر معراج
 دی گل سُن کے حیران نہ ہندے تے نہ ای مڑ مڑ سوال کر دے۔ سُفنے دوح تے آدمی
 بوہت کجھ دیکھدے۔

قرآن کہندے سُبْحٰنَ الَّذِیْ اَسْوَیْ بِعَبْدِہٖ۔ پاک اے رب جس اپنے
 بندے نوں سیر کرائی۔ ایسے "عبد" و لفظ آیا اے۔ تے بندہ رُوح تے جسم والی
 شے نوں کہیا جاندا اے۔ کیوں جو رُوح بناں قلبوت نری لاش ہندی اے۔ ایسوں
 ثابت ہندا اے کملی دالے اپنے جسم نال ای معراج واسطے عرشاں تے گئے سن۔

تے جو کوئی ایہ اعتراض کرے پتی انسان آسماں تے کس طرح جا سکدا اے، تے
 ادہا اہ جواب اے، انسان آپ تے نہیں گیا۔ اسوای بعبدہ۔ سیر کرانی رب
 نے اپنے بندے نوں۔ رب سبحان اے۔ ہر چیز تے قادر اے۔ ادہ جو چاہے
 کر سکدا اے۔

ہن تے سائنس نے وی ثابت کر دتا اے پتی انسان آسماں دیاں اُچا گیا
 نوں ہتھ لاسکدا اے۔ ایس طرح کائنات دے مالک نے کونین دے سردار حضرت
 محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم جسم سمیت نیلے آسماں توں پرے گئے تے عرش فرشت
 جن سورج اتارے سارے ای حضور دے راہ دی گرد ہو کے رہ گئے۔

انسان وی سب توں وڈھی کامیابی اللہ تعالیٰ دی معرفت اے معرفت
 جتنی بہتی ہو دے گی ادہا مقام وی بلند ہو دے گا۔ حضور پاک نے مطلق حسن
 دا آہننے سامنے دیدار کیتا تے اوس طرح دیکھیا جس طرح دیکھن واجب سی۔ نہ
 گھٹ نہ دودھ۔ آپ نے دل تے مشاہدے دی تصدیق کیتی تے فرمایا میں آپ
 رب کول ایس طرح رہناں کہ نہ کوئی مرسل نہ فرشتہ رہ سکیا۔

حضور پاک حد درجہ رحیم رؤف تے کریم سن تے کریم رب دیاں انیاں
 نعمتاں توں اکھے نہیں مزے لٹ دے۔ اہ اپنے امتیاں نوں وی شریک کر لیندے
 میں۔ حضور معراج وچ اپنی امت نوں بھلے نہیں۔ امت واسطے نماز دا تحفظ
 لیاے جیہڑا امتی جنے جوگا ہو دے اپنی جھولی بھرے۔ ع
 ہست معراج مسلمان درنماز

ولی تے نبی دا ایہ فرق اے۔ ولی اکلا رب دی قدرت تے تجلیاں
 دیکھدا اے تے نبی اپنی امت نوں وی شریک کر لیندا اے۔
 حضرت عبدالقدوس گنگوہی اک تھاں لکھدے میں محمد عربی بزرگک لافلاک

رفت و باز آمد۔ اگر مہی رفتے باز نہ آئے، پر حضور پاک اہ کس طرح پسند
 کر دے۔ آپ ہی امت جلوہاں توں محروم رہ جائے۔ معراج و صبح نماز
 فرض ہوئی تے جبریل تشریف لیا تے۔ اوس دینے آپ کے پہاڑ تے سن
 حضرت جبریل نے اڈی ماری تے پانی نکلیا۔ پہاڑ حضور پاک نے وضو کیا
 پھر نماز ادا کیتی۔ ایسے طرح پنجے وقت اول تے آخر دینے جبریل آوندے
 رہے تے آپ توں نماز پڑھاوندے رہے۔

حضرت ابو بکر صدیق دی تصدیق

دن چڑھیا تے حضور نے معراج و اس حال لوکاں نوں دسپا۔ سندیاں سندیاں
 ابو جہل دے کنیں دی کتوں سوہ آن پئی تے ادھنوں پنہیں کپڑیں اک لگ اٹھی۔ واویلا
 کر دیا حضرت ابو بکر رکول گیا۔ تے اکھن لگا، تیرے یار نے نوں پھنڈا کھلا ریا لے
 ہن اکھ دا لے راقی مینوں آسماناں دی سیر کرائی گئی لے۔ میں۔ ت المقدس توں
 لے کے ستے آسمان اکھیں دیکھے نیں۔ حضرت ابو بکر نے راہ اجڑج کل سن کے پھنڈیا
 راہ توں اکھنا ایں یا حضور فرماوندے نیں۔ اوس جواب دتا تیرا یار کہند لے۔ ابو بکر
 اکھیا جے کئی دالے نے فرمایا لے تے سچ لے۔ کیوں جو رب رسول کدی جھوٹھ نہیں بول
 سکدا۔ تے ایس تصدیق پاروں رسول اللہ دے دربار وچوں ابو بکر نوں صدیق و اخطاب ملیا۔ اوس دینے
 جنتے نبی دے قول و اقرار کیتا اوہ صدیق بنیا تے جس انکار کیتا اوہ ابو جہل بن گیا۔

نواں باب

ہجرت

کتے دے لوکاں کو نہیں دے سردار نوں تکلیفیاں دے دے کے تنگ کر چھڈیا کی
تے آپ صبر سکرناں سبھے سختیاں جھلے دے رہے تے حق دا کلمہ اُتیا کر دے رہے۔
اک دن مذوے دوح بہہ کے چندال چوکرٹی نے سوچیا، روز روز دا ایہہ دھندا
مکائیے تے رب دے رسول دا قصہ ای پاک کر چھڈیے۔ بعضے نرم دل لوکاں
دچوں ایہہ صلاح دتی پی دیں نکالا دے دیے۔ جتنے منہ اونیاں گلاں۔ چھیکڑے
ابو جہل نے آکھیا پٹی سارے قبیلے رُل کے کھلی دے تے حملہ کر دیو۔ تے قصہ نمبر پڑو۔
محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) دے بہو وابدراکتے لاشمی ساریاں قبیلیاں کو لوں کو یں یں
گے۔

تے ایہہ مضبوط تے پکتے ارادیاں والا نبی اپنا فرض پوری طرح نبھائی جاندا
اے۔ مخالفان دی پرواہ نہیں کردا تے تبلیغ دے میدان ڈھیا کھلوتا اے۔
اڈرک ظلم تے سختیاں دے بدل اڈے۔ آساں دے بانغاں تے بہا آئی تے
رب دتوں اپنے پیارے نبی نوں کتے دچوں ہجرت کر جان دا حکم مل گیا۔ ایہہ دی مسلماناں
واسطے اک بڑی آزمائش دی گھڑی سی تاں جو آگے چل کے وطن دی حُب مومنان
ساہنے روک نہیں سکے۔

مُسلمانان فون سد کے کملی والے نے سمجھایا پیٹی ملک ماہی داوستے تھی
 یثرب و تے اگر پچھڑ ہو کے نکل چلو۔ آتے دکتے جان و توح کافران فون شک و ی نہ
 پئے گا کیوں جو کتے و توح کاواں تے پیدیاں فون آپنے مل سکدے سے میں تے سپاں فون
 کھڈاں مل سکدیاں نے پر مسلمانان فون سرکان جوگی تھماں نہیں مل سکدی۔

کملی والے دا اشارہ سجد کے مسلمانان باں بچے لے کے لگدے چھپدے
 یثرب و تے نکل ٹرے۔ سارے صحابیاں و چوں رسول اللہ و سے دو صحابی رضیکتے
 رہ گئے ساں حضرت ابوبکر صدیق تے دو جے حضرت علی کرم اللہ وجہہ۔ ایہہ سچی گل لے
 کملی والے نے ایہہ دونویں ڈاہڑے سے اعتباری سنگی چنے سن۔

کافران فون حضور دیاں تیاریاں دی کتوں کیڑ ہو گئی۔ اوہناں متا پکایا۔
 پئی آج رات کملی والے داکم کر چھڑ و تے کسے فون کنوں کنی خبر نہ ہو دے۔

ایدھر آپ وی دوپہر ویلے کافران دی اکھ بچا کے حضرت ابوبکر صدیق تے
 گھراٹے تے اونڈیاں ہجرت واسمک سنایا نالے حضرت ابوبکر فون سنگی ہون دی شہادت
 دتی تے تیاریاں شروع ہو گیاں۔

کملی والے امین نے کتے دیاں و نیکیاں دیاں امانتاں گن گٹ کے حضرت
 علی و سے حوالے کیتیاں پئی تھی دن چڑھے کتے دیاں لوکاں فون امانتاں و سے کے
 یثرب و تے آجاناں۔ تے اپنے بسترے تے اپنی چادر و سے کے سوا و تے۔

ایس اخلاق دی مثال کوئی پیش کر سکدا لے۔ دشمن جیہدے مہو دے
 لڑناٹے ہون اوہ اوہناں دیاں امانتاں وین دانکر کرے۔

ایدھروں ویہلے ہو کے حضور پاک نے ابوبکر رضی فون تیاری واسمک و تے تے
 حضرت صدیق رضی و سے خوشی نال منجوا کئے۔ کیوں جو پیغمبر داسا تھی ہونا مومن دی معراج
 لے۔ ابوبکر رضی کھانے دانے دا انتظام کیتا۔ کافر شام ویلے توں ابوبکر رضی و سے گھر
 دوالے گھیر گھستی کھونٹے سن نے کملی والا اوسھی راتیں ابوبکر رضی و سے نال سورۃ یسین دا

درد کردا چپ چپا تا نکل گیا کسے نوں خبر نہ ہوئی۔
 کافر سو یہ توڑی گھیرا پانی کھلوتے رہے تے جھاتیاں مار مار کے حضور پاک
 دی چادر تے پلنگ دیکھدے رہے۔ دن چڑھیا تے دیکھیا پئی حضور دے
 بسترے تے خدا دا شیر شتا ہو یا اسے تے کئی والے دا کتے پتہ نہیں کیہڑے ویلے
 اکھیں گھٹا پاک کے زرد نکل گیا اسے۔ لگے سر و سر پٹن تے ہمتھ ملن پر ویلا کسے دا
 انتظار نہیں کردا۔

ثور دی غار

کئیوں دو میل تے ثور دی غار سی۔ سورج تے چن کئی والے تے ابو بکرؓ دونوں بندھ
 مارے راتوں رات ایس غار وچ اُن گئے۔ ابو بکرؓ نے ساری تھان صاف کیتی۔ کھڑاں
 بند کیتیاں تے آرام نال بہر گئے۔ راہ غار جتھے حضور پاک تن رات دن قیام کیتا سی
 کوئی اٹھ ٹ مریج اسے۔ ایس تھان ہور دی کئی غاراں نیں۔

ادھر کافراں نوں حضور پاک دے زرد نکل جان تے بڑا کرو دھ چڑھیا
 لگے بڑھکاں مارن۔ بعدے بعدے کھرا پئی ایس غار دے منہ تے آگئے۔
 پیر مارن والے نالوں رکھن والے دی طاقت بہتی ہندی اسے تے رکھن والے دے
 راہ نیارے ہندے نیں۔ حکمت رب دی اوس ایس مقدس قافلے نوں بچا ونا سی۔
 اوہدے حکم نال غار دے منہ تے مکرپی نے جلاتن دتا نالے اک رکھ دیاں ٹہنیا
 غار دے منہ تے جھک پیاں تے حرم پاک دے کبوتران دسے جدی جوڑے اٹھنے
 وچ اندے دی دے دتے۔

پہلاں حرا دی غار حضور دے جلوے دیکھ چکی سی۔ ہن ثور دی واری
 آئی تے ایس غار دی قسمت دی جاگ پئی۔

ابو بکر رضی اللہ عنہ کا فرار دے پیراں دا کھڑا کھنیاں تے ایہہ نازک ویلا
 دیکھ کے گھابرے کیوں جو یار غارتے اپنی جان کوں وی کھلی والے نوں عزیز رکھدے
 سن۔ یار نوں سہمیاں دیکھ مٹھن سٹی نے ایہہ تاریخی بول بولیا لا تحزن ان اللہ
 معنا۔ کوئی خوف نہ کر رب ساڈے نال اسے۔ اہیہ نازک ویلے نہ گھابڑا پیغمبری
 حوصلہ سی۔ کافر اورک ڈھونڈ بھال کر کے تھک کے کتے نوں مڑ گئے۔

رَبِّ دِي قَدْرَتِ اے اسلام دا ظہور غاراں تے کھڈاں وچ ہو یا تے ایہو
 دین جوان ہو کے شاہی مٹھاں تے درباراں تیکر پہنچیا۔ حرا دی غار وچ وحی نازل ہوئی
 تے توردی غار وچ اسلام دے بانی نے پناہ لئی۔ ایسے طرح رسول اللہ دے
 مزاج شناس سائنسی نے جیہڑا ساتھ دتا اوہ ساری عمر نہ ٹھا۔ ایسوں تیکر پی مرن توں
 بچھے وی ساتھ نہ چھڈیا تے اکو حجرے وچ نال ای دفن ہو یا۔

حضرت ابو بکر رضی اللہ عنہ دے پتر عبداللہ رضی اللہ عنہ کا فرار دی ڈھونڈ بھال دی ساری خبر پہنچا
 جان دے۔ تے حضرت اسما رضی اللہ عنہا ابو بکر رضی اللہ عنہ دی وڈی صاحبزادی دن رات دا آن پانی غار
 والیاں نوں دے آوندی تے صدیق ڈے غلام لوہڈے ویلے بکریاں دا اجڑ چارڈے
 آوندے تے غار دے دسینکاں نوں دودھ پیا جان دے نالے کھراٹھا جان دے۔
 ایسے طرح تن راتاں تے تن دن گزر گئے۔ بعدوں کجھ ٹھنڈ ٹھنڈا ہویا حضرت ابو بکر
 دے گھروں دودھ اپجیاں غار دے منہ تے آن کھلوتیاں۔ ایہناں وچوں نبی سرور
 نے اک مل لے لئی تے دن چڑھے ایہہ مقدس قافلہ شرب و تے ٹر پیا۔

کتے وچوں بعدوں ایس کامل انسان نے کوچ کیتا تے انج سمجھو کتے دی رُوح
 نکل گئی تے لاش رہ گئی۔ چمن وچوں خوشبو نکل گئی تے کندھے باقی رہ گئے۔ چشمے
 وچوں رحمتاں دا دریا نکل گیا تے سوما سک گیا۔

سراقہ دی تلاش

ایدھر دشمن بڑے حیران سن پئی کملی والے دا کے پاسے اکا نام نشان ای
 نہیں ملدا، نہ کے پاسے کھرا مل والے۔ قریش دے کھوجی، سیانے تے بڈھے
 ٹھیرے اکٹھے ہوئے۔ پر سیاہی لگی۔ سیاہیاں گوڑا لاکے حضور پاک تے ابو بکرؓ
 سردا سو سو اونٹھ انعام مقرر کر دتاتے سارے مکے دے پاسے وچ ڈھنڈورا
 پھرا دتتا۔ پر جدوں رب دی نظر سوتی ہوئے تے بھجے موٹھا لگ پیندے میں۔ سراقہ
 نے ایس مقدس جوڑی نوں سمندر دے کندھے کندھے جان دیاں دیکھیا سی۔ اول
 لایج مارے گھوڑا ایس قافلے دے مگر لا دتتا۔ جدوں قافلے دے نیڑے پہنچیا،
 گھوڑا اٹھیا اکھا کے ڈگ پایا۔ کپڑے جھاڑ کے اٹھیا۔ دوجی واری ہلا شیری کر کے
 کول پہنچیا تے گھوڑے پھیر سکندری کھا ہدی۔ تیسری واری کول پہنچ کے تیرکمان سنبھالے
 چلہ چڑھاں لگا تے شہر جے گھوڑا اتاں تیکر دل دل وچ دھس گیا۔ جدوں ایس طرح
 تین واری ادھواٹے رہ گیا تے سوچیا پئی اہدے وچ تے رب دی قدرت کم کر رہی
 اے۔ تو بکیتی تے نبی سرور کول پہنچ کے پہلاں حضور کولوں معافی منگی تے پھیرا مان
 طلب کیتی۔ کملی والے تے ابو بکرؓ دے غلام کولوں جیہڑا راہ دا سو نہاں سی امان نامہ
 لکھوا دتتا نائے فریاد پہ میں سراقہ دے ہمتھاں وچ کسری دے کنگناں دی جوڑی
 دیکھدا ہاں۔ حضور پاک دے ایس فرمان توں ۲۴ ورھے پچھوں حضرت عمر فاروقؓ
 دی خلافت دے زمانے جدوں ایران فتح ہویا تے کملی والے دی پیش گوئی پوری
 ہوئی۔ سراقہ تے ہمتھاں کسری دے سونے دے کنگن پوائے گئے۔

بریدہ سلمیٰ

سراقہ پچھوں بریدہ سلمیٰ اپنے مال ستر سوار لے کے انعام دے لایج
 ۸۳

ذبح ایس قافلے دی تلاش ذبح نکلیا۔ پر حضور پاک دا چہرہ مبارک دیکھ کے
ایمان لے آیا۔ جدوں آپ مدینے پہنچے تے اُو ہوستر مسلمان حضور دے اگے
پہچے جھنڈا چکی باندھے سن۔

اُمّ معبود

ایس قافلے نوں باندیاں دیکھ کے راہ ذبح ایک اوطھنی نے پہچانیاں تے
سلام کیتا۔ اُمّ معبود دے ویہڑے ذبح اک پھنڈر بکری بدھی ہوئی سی۔ حضور پاک
دی برکت نال اُہدے تختناں ذبح دودھ اُتر آیا جیہڑا قافلے والیاں رُج کے چٹیا پھیر
دی تھوڑا جیہا دودھ پُچ گیا۔ جدوں شام ویلے اُوں نیک ماٹی دا مالک گھریں آیا تے
پچھیا دودھ کتھوں آیا اے۔ اُوں ماٹی نے سارا ماجرا دسیا۔ اُوں حضور پاک دا
نقشہ ایہناں لفظاں ذبح کھچیا۔

حضور دی صورت سیرت تے کردار اک کھلی کتاب اے بچپن جوانی شادی نبوت
مصیبتاں ہجرت جنگ فتح مکہ تے وصال سب ایسے کتاب دے باب نیں تے
اہ سبھے اکو پھل دیاں خوشبو بھریاں پتیاں نیں جنہاں سارے جگہ ذبح روشنی
تے جہک کھلا دتی۔

حضور پاک دے نبی نقش تے عاداتاں

اُوں قریشی جوان واقعہ میار تے ڈاہڑا بند اتنڈا، رُج کے موہنا۔ رنگ جوئی
اُٹے ذبح سندھو گھٹھا ہووے۔ مٹھا اُچھا، بھر دٹے پتے تے تلوار دا گون غمدار۔
مستے دے دیکھالی ناڈا بھری ہوئی۔ چہرہ کتابی، اکھاں موٹیاں تے پلکاں لمیاں۔
پتلیاں کاہیاں، اکھاں ذبح لال ڈورے۔ جیاناں اکھاں نیویاں تے شرم حضور۔

گلیاں وارنگ ہو بھٹناں - دند موتیاں دے دانے - جدوں گل کردا تے چمکاں مارے
 تے پھل کر دے - آواز رعب والی ، لب پتلے جیوں گلاب دیاں پنیاں - داہری سنگھی
 دھون تپلی تے مٹی - سرد ڈا - دال تھوڑے تھوڑے چھتیاں والے تے نین نقش تیکھے -

اوپدے نماوندنے کن کے اکھیا مینوں تے ایہہ ٹھیکہ اوس ہاشمی جوان دا گلہ اے
 جنہوں ملن واسطے میں پروکناں ترسدا ساں - کوچھے توں مہان دی اور سیوا کرنی سی
 تے میرے اون تیکر رکھنا سی - سُنیاں ایں اودہ رت دا اخیر پیغمبر وی اے -

مناسب ہو دے گا ، جیتھے حضور پاک دی خوبصورت تے رہن سہن طور

طریقے تے درتن و مار بارے تھوڑی جیہی روشنی پاندے چلیے -

کلی دالے دے پڑیاں وارنگ چٹا ہندا سی - باس صاف ستھرتے
 سادہ - ستر و صکن والا - سرتے عامر ، گل کونہ ، عامے دا شملہ اک گھٹو پچھے چھوڑے ،
 دھب توں پھن ویلے گچی ددالے ول بیدے کن یاں سرتے ٹنگ لیندے - اندر
 کپڑے دی ٹوپی رکھ دے تاں جو عامے نوں والاں دا تھنڈا نہ گئے - تیر لاہر بندے
 اک داری پا جامہ وی خریدیا پر پایا نہیں - موہڈیاں تے چادر اک داری لونی وی
 لئی - ریشمی گوٹ والا جببہ وی پہنیاں - پیریں چپل موزے تے جراباں وی پاشیاں
 ہتھ دی انگل وچ چاندی دی مندری جیہدے تے محمد الرسول اللہ اگر یا ہو یا ہی
 خوشبو بڑی پسند کر دے - بدھردن سنگھ جاندے گلیاں مہاک اٹھدیاں - چھاتی تے
 والاں دی تپلی جیہی لکیر سی - نت فاقے کر دے پر جتہ سجرار ہندا - اعضا تے جوڑاں
 دیاں ہڈیاں مضبوط تے پھدیاں - موہڈے تے سینہ چوڑا ، پیٹ پدھرا - ہتھیاں
 دیاں تلیاں تلیاں چوڑیاں تے گداز - نالے ریشم دانگوں ملائم - انگلیاں تلیاں تے
 گندلاں دانگوں کوئیاں - تہاں دیاں پنیاں سوتیاں ہوئیاں - پیراں دیاں تلیاں گہریاں
 اڈیاں تلیاں تے پیر تھندے کن -

ساری عمر آپ دے موہوں سچی دی گل توں بناں کجھ نہ نکلیا آپ فصیح

عربی بول دے سُن تے عربی ادب دے دریا سن۔ اتوں وحی نے سونے تے سہاگے
 واکم کیتنا۔ کسلی والے دی گل بات بڑی طبع ہندی سی۔ آپ نے نویاں نویاں ترکیباں
 تے تشبیہاں عربی ادب نوں دتیاں۔ خطابت تے تقریر دے نویاں ڈھنگ دے۔
 اک داری صحابیاں کھچیا تے فرمایا۔ مینوں جبرئیل نے حضرت اسمعیل دی زبان کھائی
 اے تے قرآن پاک آپ دی ایس گل تے گواہی دتی دَمَا یُنطِقُ عَنِ النَّمْرِی۔

آپ بیماراں دی خبر لیندے۔ سرمانے بہرے کسلی دیندے۔ سلام کرن
 دتج ہمیشہ پہل کر دے۔ حضور لولاک دے مالک سن پر گھر بار اکو ای رنگ رہند
 سی۔ نجی تے پبلک زندگی ظاہر تے باطن اک سی۔ گھر دیاں لوڑاں آپ پوریاں کر دے
 سی۔ پائے کپڑے آپ سیوں لیندے سن۔ ٹی جتنی نوں آپ ٹانگے لابندے
 سن۔ ڈنگراں نوں آپ پٹھا دکھا پابندے۔ لوریاں آپ چو لیندے۔ ہزاراں
 گھر دے سودے آپ یادندے۔ گھر دتج بڑے پیار نال رہندے۔ اپنیاں
 بیبیاں دے گھر دے کم کاج آپ کر دے۔ ایہناں دے روٹی کپڑے داسارا
 بھارا آپ دے موڈیاں تے سی۔ دیہڑے صاف، حجرے مسترے رکھ دے
 گھر دے بھانڈے مٹی تے تانبے دے۔ گھر دی منجی وان دی۔ تے بسترا
 بوریے داسی۔ جیہڑا دوہرا کر کے وچھا لیندے۔ کھان پین دتج شریہ گوشت
 تے شہد بڑا پسند سی۔ سرکہ، کھجڑی، کھن تے کدو نال بڑا پیار سی۔ دودھ نال کھجواں
 کھا لیندے، جواں دے ستوپی لیندے۔ مٹھا پکوان وی کھا ہدا پر بادام دے
 ستو کھان توں انکار کر دتا۔ فرمایا: ایہہ امیراں واکھاج اے۔ بکری دادو، کچی
 لسی تے شہد دا شربت پی لیندے۔ روٹی کھاندیاں بڑکی بڑکی تے بسم اللہ پڑھدے
 صدقہ قبول نہیں سن کر دے۔ سوغات، ہدیہ تے دعوت قبول کر لیندے۔ کھان
 توں پہلاں تے پچھوں ہتھ دھوندے تے دعا کر دے۔ آپ ہمیشہ صبر تے قناعت
 اختیار کر دے۔ ویلے سر جو مل جائے شکر کر کے کھا لیندے۔ جیہڑے لوک

ادس دیلے کول ہوندے انہاں نوں کھان وچ شریک کر لیندے۔ کھان ویلے
 تن انگلیاں استعمال کردے۔ جدوں گھر وچ کجھ زپکے تے کھجوریاں تے
 ستواں تے گزر کر لیندے۔ ہمیشہ سبجے ہتھ نال کھاندے۔ پانی پین
 ویلے تن ساہ لیندے۔ ٹھنڈا شربت خوشی نال پیندے تے الحمد فرماونے
 ٹردے پھر دے راہ وچ کھانا پسند نہیں کن کردے۔ آپ نوں سرکہ شہد
 زیتون، گدو، گوشت، گلکڑی، تر بوڑ، کھجور، جواں دی روٹی، سرمد تے ولہ
 بڑے پسند کن۔ کچا پیاز تے مٹوم پسند نہیں سی۔ مرضی تے مچھی وی استعمال
 کیتی۔ آپ دی روٹی بغیر چھانے آٹے دی ہوندی۔ دودھ تے شہد
 حریرے دی تعریف فرمائی تے فرمایا بیمار واسطے بڑی مفید چیزاے
 آپ نے فرمایا چند بدن نوں تقویت دینداے۔ آپ نوں ماٹھی دی
 کھرچن وی پسند سی۔ رات نوں بھکھا سون توں منع فرمایا۔ ایس طرح آدمی
 چھیتی بڈھا ہو جانداے۔ بکری داد دودھ جیہڑا چو کھی دیر کار صیایا گیا ہووے
 اہدے وچ روٹی تے شہد ملایا گیا ہووے بڑا پسند سی۔ کوئی جنگی چیز گھر
 پکے تے گواہنڈیاں دوستاں نوں گھل دے۔ پٹھے دی صف دچھا کے بھوٹے تے
 بہد جانڈے۔ سدھے پاسے زیادہ سوندے۔ سون دیلے تل شریف تے دجیا
 سوزناں پڑھدے۔ ضروری حاجت واسطے دور جنگل وچ چلے جانڈے۔ پھر
 اڈے تے الحمد پڑھدے۔ نالے منڈاگے کپڑا لے لیندے۔ سفر واسطے معرات
 وادن پسند کردے۔ سفر وچ تانلیاں وایاں نال رل ل کے کم کاج کردے و بے
 دی خوشی تے غم دا بڑا احساس کردے۔ بھیاں تے جاتکاں نال بڑا پیار کردے اپنے
 جاتک حضرت ابراہیمؑ تے دوہتریاں حضرت امام حسنؑ حسینؑ نوں گودی چک چک
 کے کھڈا دندے۔ جدوں حضرت ابراہیمؑ فوت ہو گئے تے آپ کنناں چہ پھوں

غمناک رہے۔ جدوں رب کا کلام نازل ہندا، اوہدی تاثیر نال پلکان تے سوتی
چمک اٹھدے۔

حضور پاک تے بھاریاں ذمہ داریاں کن۔ گھر بار یاراں دوستاں تے مسکاناں
دا بڑا خیال رکھدے کن۔ تے حکومت دے کماں دتھ سوچ سمجھ کے وزیراں نال
مشورہ کر کے قدم اٹھاندے کن۔ چہرے پاک تے ہر ویلے مسکراہٹ کھتے دی
رہندی سی۔ آپ باغاں دی سیر واسطے جانڈے۔ کئی واری تفریح واسطے پانی دے
تھاوتھ تاریاں وی لائیاں۔ جدوں کئی جینہ پینیا آپ کنیاں دتھ نہاوندے۔ دڑاں
تے تیراندازی دتھ حصہ بیندے۔ اک واری اکھاڑے دے پڑ دتھ کشتی دی
کیتی۔ سواری واسطے گھوڑا بڑا پسند سی۔ بچیاں تے شہراں دے چٹے چٹے نام
رکھدے۔ خط لکھن لگیاں پہلاں بسم اللہ شریف لکھاوندے۔ روالاں پسند نہیں
کن کردے۔ سوالیوں کدی خالی نہ موڑدے۔ حضور دی ساری زندگی اچھے
اخلاق دا اعلیٰ نمونہ سی۔ تے ساری عمر اعلیٰ مقصد واسطے کم کردے رہے۔

آپ شعراں دا ذوق بڑا اچھا رکھدے کن۔ حضرت حسان بن ثابت نوں اپنے
منبر تے بٹھا کے شعر سوندے۔ اوہناں دے شعراں دی اصلاح وی فرمائی تے
فرمایا مومن ملوان نال تے زبان نال دی جہاد کرداے۔

اڈڈرا ایس پھلاں دی ڈالی تے نظر ماریے۔ جنہوں عرب دے بدواں
ساری عمر کنڈیاں تے کھچیا۔ مکے دے مہذب تے ساڈ گھرانے دا ملوک باپیاں ولوں
تے جدی شتی نیک نالے بیج کے شریف بچہ جنہے میہی دے دھکے کھاہدے۔ جنہے
شریف دانی داد دتھ پتیا تے پنڈاں دیاں کھلیاں ہواواں دتھ پلایا۔ جہڑا جوانی دتھ
بڑھیاں نالوں زیادہ سمجھدار سی۔ جنہے بھیرے تے چندرے ماحول دتھ اپنی چاڈ
نوں داغ نہ لگن دتا۔ جیتھے تہاں نون سجدہ کرنا عبادت سمجھیا جاندا سی، اوہتھے ایس
ابراہیمی خاندان دے نیک جوان نے کسے غیر اللہ اگے سر نہ جھکایا۔ جیتھے گل گل

تے لڑائیاں چھڑ جانڈیاں کن، اوتھے ایہہ نیک تے فرشتہ صفت بندہ اپنے
دامن تے لہودی اک چھٹ نہیں پین دیندا۔ جیہڑا جوانی وچ اپنی سمجھ تے عقل نال
اسودا جھگڑا سکدا دیندا اے۔ جہذا یہن کھلون تے دوستی یاری ابوبکرؓ تے حکیم بن
حزام درگے شریف لوکاں نال اے۔ جیہڑا اپنا پہلا دیاہ اپنی عمر توں وڈی تے
نیک بی بی نال کردا اے۔ جیہڑا اپنی عمر وچ کدی جھوٹھ نہیں بولداتے کسے نال
فریب نہیں کردا۔ اُوہ پاک نفس تے رت دانیک بندہ نبوت دے منصب واسطے
پنیا گیا۔

دسواں باب

مدینے دی زندگی

مجاز دے ریگستاناں دی ریت دے ذرے تے آسماناں دے تارے جڑے
شوق تے اب نال ایس مقدس قافلے نوں تک رہے کن جہڑا کتے ولوں مدینے نوں ٹیریا
آنداسی۔ سویر دی ٹھنڈی ہوادے جتے خوشی دے گیت گارہے کن تے عرش دیاں
اُچائیاں مجاز دی ایس زمین تے جھکدیاں جانڈیاں کن۔ شرب دی دھرتی نے سبز
پوشاکاں پائیاں۔ باغاں دے سرواڈیاں چک چک کے تے کھجوراں دیاں کچیاں
مگراں اُچیاں ہوہو کے کھلی والے دارا تے رہیاں کن۔ مدینے دے راہواں دیاں
ڈنڈیاں کے شہسوار دے قدم چمکے واسطے وچھدیاں جانڈیاں کن۔ جنور نیویں ہوہو کے
تے حیوان منہ چک چک کے مجاز دے حدی خوان دارا دیکھ رہے کن پئی کدوں ادھ
کائنات دی جند جان آدے تے ایس ادھ دے دیدار نال اکھاں ٹھنڈیاں کریٹے۔

قبا وچ مسجد دی تعمیر

ادھک ددو اچھی سوار جنہاں دے چہریاں تے ایمان دا نور ڈھلکاں ماردا
سی مدینے پاک دی جوہ دتھ نظر آئے۔ اُجے حضور مدینے توں تن کوہ دور کن، راہ
دتھ اک پنڈ آیا، جیہدا نام قبا سی۔

قبا و قح جیہڑے صحابی حضور پاک دا انتظار کر دے کن۔ انہاں دا بیان اے
 اسیں سویر دی نماز پڑھ کے کتے دے راہ تے آن کھلونڈے ساں تے جدوں
 چنگی دھپ چڑھ آوندی تے گھریں مٹراوندے۔ اورک ان دن حضور تشریف
 لے آئے تے اہ پہلا آدمی جس نے حضور نوں دیکھیا اک یہودی سا۔ اوں اچی
 آواز ناں پکارا یا مسلمانوں تسی جنہاں نوں روز اڈک پدے سوادہ تشریف
 لے آئے جے۔ اسیں سبھے ہم ہما کے گھروں نکلے تے حضور پاک تے آپ
 دے ساکھی اک کھجور دے پر چھاویں مہٹھ بیٹھے سن۔ او تھے جیہڑے
 گئی۔ تے اسیں اچھے تیکر حضور پاک دی زیارت نہیں سی کیتی۔ تھوڑے چر
 پچھوں کھجور دا پر چھاواں ڈھلیا تے ابو بکرؓ نے اپنی چادر تان کے حلو
 پاک تے چھاں کر دتی۔ پھیرا ساں پچھانیاں تے دو جہاناں دے بادشاہ
 دی زیارت کیتی۔ (ابن ہشام)

کلی والے نے قبا و قح جوہ دن تیم کیتا۔ دو جے دن حضرت علیؓ لکے دے
 لوکاں دیاں امانتاں دے دواکے پیری چھایاں نال تھکٹ کے آپ نوں آوی
 طے حضور نے ایچھے پہلی مسیت دی مینہ رکھی جنہوں قرآن پاک نے المسجد
 علی التقویٰ دا نام دتا اے۔ اسی مسیت دے اُساں ویسے خدا دار سولہ دو جے
 صحابیوں نال رُل کے امان تے گارا ڈھونڈا رہیا۔ دشناں ایہہ سی مسلمان جتھے دی
 جان، سب توں پہلاں اسلام دی مینہ رکھن۔ اوہ بھانویں دشق ہووے تے
 بھانویں قرطبہ تے بغداد۔ بھانویں قاہرہ تے غزنی ہون یاں دلی تے لاہور۔

شرب دے شہر و قح

شرب دا شہر کئیوں پہاڑوں تین سو کوہ دور ۳۹ طول بلد تے ۲۴ عرض بلد تے

واقعے - ایدھر مدینے والیاں دیاں اکھیاں ہر ویلے راہ تے گلتیاں رہندیاں سن پٹی
 فصل پیاسی لے، کپڑے ویلے رحمتاں وابدل آوے تے امیداں دے چمن تے
 دتے - بہاراں آون تے پھل کھڑن - کدوں ٹھنڈی ہوا دا بلا آوے تے خوشبو
 کھنڈی - مسارہ اکھٹا ہویا پیاسی تے اڈیک واسی، کدوں انسانیت دا معمار
 آوے تے عمارت بنے -

چھوٹے چھوٹے بال تے وڈ وڈیرے روز سویرے مدینوں باہر اکھٹے
 ہو کے کوٹھیاں تے کھلو کے آپ نوں اڈیک دے سن - جدوں دُھب چڑھاؤندی
 تے نرا سے ہو کے گھریں آجاندے - ایسے طرح اک دن دُھبے کھلوتیاں اڈیک وچ
 رات تک رہے سن، اک یہودی نے اچی آواز نال آپ دے مدینے پہنچن دی
 خوش خبری دتی تے سارا شہر تکیراں نال گونج اٹھیا -

قبا وچ آپ ۸ ربیع الاول جمعرات دے دن پہنچے سن - پندرھویں دن
 جدوں مدینے آئے، راہ دے دوہیں پاسیں خلقت اگوں لین واسطے پرے بدھی
 کھوتی سی - آپ دا نانکا خاندان خوشیاں نال میوند نہیں سی -

سارے مومن دی مل دے دے نال سن - جدوں ڈاچی دی ملی، آواز کنیں
 پٹی - مدینے دے لوکی ہم ہما کے راہ وچ آن کھوتے - بنو نجار دیاں پاکدا من ٹھیاں
 جھانجراں تے دفاں لے کے نہیے سُرراں وچ جی آیاں دے گیت گاؤندیاں سن -

طلع البدر علینا

پاکیزگی تے معصومیتاں اہناں کڑیاں دے چہریاں توں قربان ہو جاندیاں
 سن - شریاں داؤدا اہناں دیاں اکھیاں وچ دلھکاں مار واسی - سارے مدینے دے
 لوک ٹھاٹھاں مار دے ساگر داغوں اکھٹے ہو رہے سن تے دنیا دیکھ رہی سی - پٹی
 حضور کھدے گھرنوں مہمانی دا شرف بخش دے نیں - کتیاں لوکاں عرضاں وی کیتیاں پر

کلی دوائے فرمایا۔ میری ڈاچی دی مہار چھڈ دیو۔ ایہہ رب دے حکم نال جیتھے بہہ
 جائے گی میں ادتھے اتراں گا۔ اورک کونین دے سردار دی ادکھنی حضرت ایوبؑ
 انصاری دے گھر دے ساہنے جا کے بہہ گئی تے حضورؐ نے ایٹھے انی قیام کرن
 دانیصلہ کیتا۔ مدینے پاک دوح جمعے دی پہلی نماز ادا کیتی۔ ایہہ نبوت دایترواں ورا
 سی تے ہجرت دا پہلا سال۔

مدینے پاک دی مسیت

مدینے پہنچ کے نبی سرورؐ نے سب توں پہلاں مسیت بناؤن دا اہر کیتا جعفر
 ایوبؑ انصاری دے گھر دے ساہنے والی کھلی کھاں دویتیاں دی مالکی سی حضورؐ نے
 دوہاں چھوہراں نوں سد کے اپنا خیال ظاہر کیتا۔ ادہناں جواب دتا اسی اپنی مالکی
 مسیت واسطے نذرانہ دینے آں۔ نبی پاکؐ نے نذرانہ قبول کر کے زمین دی قیمت
 یتیمیاں نوں دے دتی تے مسیت دی نینہ رکھ دتی گئی۔ ہُن سارے صحابی رل مل
 کے اٹاں ڈھونڈے، رجز پڑھدے تے کندھاں اُسار دے۔ حضورؐ وی اپنے
 حصے دا کم کر دے تے نالے ساری نگرانی کر دے۔ اورک کچیاں تے ساد مرادیاں
 کندھاں تیار ہو گیاں۔ کھجور دے ٹماہن وڈھ کے شہتیر تے با لے بناٹے اتے
 کھجور دے پتراں دی چھت پادتی۔

ایہہ مدینے پاک دوح خدا دا پہلا گھر سی۔ مسیت دے اے دوائے اہل
 بیت دے واسطے حجرے چھتے گئے تے اصحاب صفہ واسطے اک تھرا بنایا گیا۔ ایہہ
 مدرسہ بنیاں۔ ایٹھے طالب علم تے درویش اسلام دی تعلیم لین لگے کیوں جو علم اسلام دا
 وڈا مقم تے رکن لے۔

جدوں اوس مقدس مزدور تے معمار نے اپنے برکتاں والے ہتھاں نال چار

کنڈھاں اُساریں اسلام دا مرکز قائم ہو گیا۔ ہن مسلماناں نوں تے کھلی والے نوں ذرا سوکھا ساہ آیا۔ آپ نے اہل بیت نوں وی عکیتوں سد گھلایا۔ حضرت عائشہؓ، حضرت سودہؓ تے حضرت فاطمہؓ سبھے مدینے حضور پاکؐ کوں پہنچ گئے۔

ہن ایہہ مسیت نری عبادت واسطے نہیں سی۔ ایہہ اسمبلی مال دی سی، تے سرکاری مہمان خانہ دی۔ ایہہ اسلام دی ریاست دا دارالخلافہ دی سی تے یونیورسٹی دی۔ ایہہ ضلع کچہری دی سی تے ہائیکورٹ دی۔

مکیوں اُجر پچھڑ کے آئے تے مدینے فتح حضور پاکؐ نوں خدا دا قانون ملیا، اللہ دی خلافت ملی۔ ہن سیاسی شہری تے فوجی قانون تے عدالتی کاروائی دے سبھ اختیار کماں والے دے ہتھ آگئے تے اسلام دی پہلی حکومت قائم ہو گئی تے حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم اس حکومت دے سربراہ مقرر ہوئے۔

بھائی چارہ

بنی سُرور نے بڑی دُوراندیشی تے سیاست توں کم لیندیاں مہاجرین تے انصاریاں فتح بھائی چارہ بناؤتا۔ انہاں فتح ہمہردیاں تے بھلائیاں دی رُوح چھوک دتی گورے تے کالے رنگ دی تمیز اڑا دتی۔ کین تے ساڈا اک لڑی فتح پرودتے ہن نہ کوئی آقا رہیا نہ کوئی غلام۔ حضور پاکؐ دا حکم سن کے انصاریاں بڑیاں ترناںیاں دتیاں۔ اپنا مال اسباب، کوٹھے تے زمیناں مہاجرین نوں اُدھوادھ دنداوتے۔ کتے دے مہاجر سارے بیوپاری تے سوداگر سن۔ پر مدینے دے انصار زمیندا تے کاشتکار سن۔ ایہہ داہی کردے تے اوہ ہزار جا کے دنج بیوپار کر اوندے ایس طرح مدینے دے مسلماناں دی معیشت تے بڑا گہرا اثر پیا۔ سبھے تنگیاں ترشیاں دور ہو گیاں۔ بنی پاکؐ نے مہاجرین تے انصاریاں نوں تسبیح دے داناں

داغوں پر دوتا۔

کئے دے لوگوں رب دے گھنٹے ہوئے چوڑوں بندے دل تیراں
درھے توجہ نہ کیتی۔ پرے پرے رہے۔ بگوں کئی والے نون تنگ کر دے تے
اذیتاں دیندے رہے۔ پر مدینے والیاں ادے رب دے رسول نون اپنیاں
اکھاں وچ تھاں دتی تے دن رات ادس خلق دے چشمے توں دینی تے روحانی
تریبہ بھجائی۔ کتے وچ حراتے نور دیاں غاراں ای مھکیاں سن۔ یاں پہاڑاں دے پھرا
ای سلام کیتے سن۔ پر مدینے پہنچ کے نبوت دے دربار وچ جن، بشر، فرشتے،
زمین، آسمان، جنگلاں دے رکھ تے حیوان، جنور تے پنجمی سبھے ای سلامیاں دین
لگ پئے۔ ہن کدی پھنڈر بکریاں دودھ دیندیاں تے کدی کھجوراں دیاں سٹریاں
ہویاں ہنیاں پھل پیش کر دیاں۔ کتے کھاریاں چشمیاں دا پانی مسٹھا ہو ہو جاندا
تے کتے فرشتے انسان دی شکل وچ حضور دے ساہنھے حاضر ہندے تے
کدی سکے رکھ دا ماہن (حسانہ) آپ دی جدائی وچ ڈھائی مار مار کے روندنا
اے۔

سبحان اللہ کملی والا اپنیاں دے ہتھوں ست کے رات دیاں ہنیریاں
وچ خالی ہتھیں مکیوں نکل والے تے مدینے وچ اُہدے لئی جنگلاں دیاں جوں
پھلاں دے تختے بن جانداں تیر تے ایٹھوں دیاں وادیاں طرح طرح دے
پھل پیش کر دیاں تیں تاں جو نبی پاک کسے طرح دی تھوڑ محسوس نہ کرے۔

دنیا وچ سب توں دوسے تاریخ ساز حضرت محمد مصطفیٰ (صلی اللہ علیہ وسلم)
نیں جنہاں کتے وچ مسالہ تیار کیتا تے مدینے ان کے ایس عمارت دی پہلی اٹ
رکھی۔ کتے وچ آدمی بناٹے تے مدینے ان کے ملت بنا دتی۔ کتے دیاں قطریا
نوں ملا کے مدینے وچ دریا بہا دتا۔ مگر تیراں درھے ہنیریاں وچ ڈبار سیا۔
تے مدینے وچ نور دیاں بھویاں چانن لا دتا۔ کتے اُجاڑ رہی پر مدینے وچ پھلا

دی مہک دا پہا بجا آیتے بہاراں آگیر۔ مدینے دے وسنیکاں حضور دی پاک
آواز تے بسبب اکھیائے دنیا دی کا یا پٹ گئی۔ حق دا نور سچا چو فیرے چانناں
کر کھلوتا۔

یار ہواں باب

مدینے دے پہودی

جدوں دن چڑھتے سورج نکل واسے، اوس ویلے تریل دیاں بوطاں
تے ہوا دیاں تلیاں نول وی پتہ لگ جاندا اے۔ تے ایہدے نال چام چپھاں
تے اٹواں نول وی نیندر آجاندا اے۔ پیر انسان ایذا اتہاں تے نہیں پئی رت
دارسول دنیا تے اوسے تے اہنوں پتہ ای ناں لگے۔ آدمی سب کجھ سمجھدا اے
پراکھاں میٹ لیندا اے تے جان کے انجان بن جاندا اے۔ مدینے دے پہودی
حال یہودیوں واسی۔ اوہ حضور پاک دیاں نشانیاں توریت دے پڑھدے سی۔
پر مونہوں نہیں کن من دے۔ سگوں حضور دے مراتبے دیکھ کے حسد نال ٹھریل
جاندا اے۔

ایہہ جیتے تنگڑے ہندے اوتھے شیر بن جاندا اے تے مسلماناں نول
تنگ کر دے تے جتھے مارے ہندے اوتھے بلی وانگوں چھپ مار کے ویلے
کویلے ڈنگ مارنوں نہیں کن ل دے۔

تکے دے قریشیاں حضور پاک دی مخالفت تکبر دی وجہ نال کیتی سی تے
مدینے دے یہودیوں دی دشمنی دی وجہ دل دا حسد سی۔ ایہہ کہندے سی کہ ایہہ

سعادت کئے دے بنی نون کیوں ملی اسے۔ اونٹنے کافران نون برتری دی بیماری
 سی تے ایتھے یہودیاں نون کمتری داروگ لگا ہو یا سی۔ اونٹھے بہادری نال ہک
 ڈاہ کے مقابلے ہندے سن، ایتھے دپو ووج تے لانبھیوں چھریاں چلداں سن
 مدینے دے یہودیاں کئے دے کافران نال دل سانجھار کھیا۔ کئی واسے نال غداریا
 تے مخبریاں کیتیاں۔ حضور نون قتل کر دین دے متے پکاٹے۔

ایس ویلے مسلماناں دے سربراہ ساہننے تن مشلے سن۔ جہا جڑاں دی بجالی
 دشمنان دلوں حملے دا خطرہ تے اسلام دی تعمیر دیاں کوششاں۔

ایدھر یہودیاں نون مسلماناں دے اک ٹمٹھ ہو جان نال سمجھ آگئی سی پی
 ایہہ گھڑے دی چھٹی نہیں۔ ایہہ اینویں ساڈا شکار نہیں ہو سکدے۔ ایس واسطے
 کئے دیاں کافران نال مل کے مسلماناں نون پریشان کرن لگے۔ ایہہ حضور پاک نال
 معاہدے کر کے مکر جانڈے۔ غداریاں تے مخبریاں کر دے پر اسلام دی انقلابی
 تحریک کے طرح نہ رک سکی۔ اسلام ٹھے نہیں پسند کردا۔ ایہہ کھرا مال بناؤدے
 اہد مقصد انسان دی سیرت بناؤنا ایں۔ نالے اسلام اپنی خودداری تے ان تے
 حرف نہیں آؤن دیندا۔ ایہہ اپنی شان دکھری رکھدا اے۔

کعبے دی تحویل

ہجرت توں بعد حضور پاک ستاراں مہینے بیت المقدس ولے منہ کر کے نمازاں پڑھدے
 رہے۔ اور ک ۲۰ ذی قعدہ دی نماز ووج کھلے سی تے کعبے دی تحویل
 حاکم ملیا۔

رب نے جدوں دیکھیا پی مسلماناں نون یہودی طغنے دیندے نیں پی قبلا
 تے بیت المقدس ساڈا ای سیکل اے ناں جہدے دل منہ کر کے مسلمان نمازاں
 پڑھدے نیں۔ مومنناں واسطے کئے نون کعبہ قبلہ بناؤتا گیا۔ تاں جو ایس امت

نوں احساس ہو جاوے آپس اک دکھری مدت آں۔ ساڈا قبلا ابراہیمی کعبہ لے
 آپس یہودی معاشرے وچ گھل مل نہیں سکدے تے ساڈا بنی وی ابراہیمی خاندان دے
 داچوںوں رسول لے۔

پہلاں حضرت سلیمان دا، سبیل قبلہ سی۔ ہن ابراہیم دا اُسا ریا ہو یا کوٹھا قبلہ
 بنیاں تاں جو عرب تے عجم دافرق دی باقی نہ رہوے۔ ہن کعبے نوں ساری دنیا
 واسطے مسیت بناؤتا گیا تے ساری زمین اُہا دیہڑا بنا دتی گئی۔

رب نے یہودیوں نوں خلافت دے منصب توں معزول کر دتا۔ اسرائیلیاں
 دی وجاہت توڑ دتی تے مومنوں اپنا خلیفہ بنا لیا۔ یہودی مدینے وچ صدیل
 توں دسدے کن۔ رب دی کتاب توریت وی انہناں کول سی۔ پر انہناں نہ تے
 انسان دا اخلاق سوارن دی کوشش کیتی تے نہ کوئی ہور بھلا کم کیتا۔

ایدھر جدوں مسلماناں زندگی دے نیک اصول ساہنے رکھے اک نویں
 طاقت ابھری جسنے انسانوں برائیاں تے بد اخلاقی دیاں گہرائیاں وچوں کڈھ کے
 اچھے مقام تے بیا کھلہا ریا۔ انسانوں شرافت سکھائی حکمرانی دا دل دسیا تے
 یہودی ڈاڈے گھا برے۔ اڈک ایہہ وی مسلمانوں نوں سکھ دے کافراں اڈکوں
 ڈنگن لگ پئے۔ کدی ایہہ حضور پاک کولوں معجزے طلب کر دے، کدی ہور سو
 مچھاں کر دے۔ پر کئی والے دنیا نوں معجزے دکھان تے نہیں کن آئے۔ آپ
 انساناں لئی نیک نمونہ بن کے آئے سن تاں جو انسان خدا نوں پہچان لے تے اپنے
 حکماں تے چلے۔

حضور پاک نے مسیت توں لے کے بزار نیکر تے مدر سے توں لے کے
 گھرنیکر، عدالت توں لے کے جنگ دے میدان توڑی انسانوں صیغۃ اللہ دے
 رنگ وچ رنگ دتا۔ بریاں عاداتاں تے بھڑیاں خصلتاں بدل دتیاں۔ رسم رواج

بدل دتے۔ حرام سلال ناپن دے گز بدل دتے۔ اخلاق دے دستور تے جنگ
 صلح دے اصول بدل دتے۔ زندگی و انقشہ بدل دتے۔ جیوں دی کا یا پلٹ دتی۔
 تے پھر ایہہ تبدیلی بڑے پیار نال کیتی۔ ڈنڈے یا تلوار و زور نہیں دکھایا۔ انساناں
 دے دل و رجوع بدل دتے۔ ہن نہ کتے فساد کسی نہ شتر نہ وگاڑ۔ ہر پاسے امن قائم
 ہو گیا۔ ہر تھاں تعمیر ہو گئی، ترقی ہو گئی۔

پنجواں کالم

ایہہ جے اک اُچی نبی داکار نامہ، جہدی مثال دنیا دی تاریخ وچ نہیں ملدی۔
 صحابی سلال دی روزی سجدے، مزدوریاں کر دے، بھکھے ترہائے رہندے
 نال نال اسلام دی خدمت دی کر دے۔ جدوں اچھی لوڑ اپنیدی مسلمان یہودی
 مہاجناں کو لوں قرض لے کے کم چلاؤندے۔ پر یہودی مشہور شاہکار شاہیلک و انگول
 اک روپیہ دے کے کسی گنا سؤ دیندے۔ گل گل تے مسلماناں دی بے عزتی
 کر دے۔ تن دے کپڑے وی لہا لیندے۔ اللہ دی راہ وچ خرچ کرن والے مسلماناں
 نوں طرح طرح نال دکھ دیندے۔ مہاجراں تے انصاراں وچ پھٹ پوادیندے
 انصاراں نوں چکدے پٹی تسی جو اہناں پر دیسیاں تے ایناں بے دریغ خرچ کر
 دیندے او، تہا نوں کہیہ فائدہ ہندا اے۔ رنج ایہہ اپنے وٹوں اسلام دی تحریک
 تے مسلماناں نوں ہر طرح نقصان پہنچاؤندے۔ ایس طرح ایہہ یہودی مسلماناں دی
 سلطنت واسطے پنجواں کالم بن گئے سن۔

منافق

قرآن پاک نے سورت "منافقون" وچ منافقاں و انقشہ کھیا اے
 ایہہ اسلام دے محل وچ چود دروازیوں وڑے سن۔ دلوں اسلام نوں چنگا نہیں

سمجھدے۔ وچوں یہودیوں تے کتے دے کافراں نال تے ظاہر مسلمان۔ ویلے
تے آکے اجیہا ڈنگ مار دے پئی دشمنیاں کیہ مارنا ایں۔ دکھرے بہرے کے مجلسا
کردے تے حضور تے مومنیاں دیاں غیبتاں کر کے دل دی بھڑاس کڈھدے۔

عبداللہ بن ابی

عبداللہ بن ابی واسطے مدینے ماتاچ تیاری۔ جدوں حضور پاکؐ مدینے
تشریف لائے۔ مکلی والے دے آون نال مدینے دے نیک لوکاں تے مسلماناں
رسول اللہؐ اپنا بادشاہ بنا لیا تے ایہہ منافقاں واسر وار بن گیا۔ ایہہوں مکلی والے
نال حسد تے مسلماناں نال ساڑھی۔ سدھے لفظاں وچ ایہہ ناماں نیم کتے دے
ابوہل دا مدینے وچ اتاری۔

منافقاں دے کارنامے

ایہناں منافقاں حضرت عائشہؓ تے تہمت لائی۔ ایہناں مسیت ضرار بنائی
ایہہ کتے دے کافراں نوں چک چکا کے اُمد دی لڑائی واسطے بیاٹے۔ ایہناں انھارا
نوں بغاوت تے اُبھاریا۔ ایہناں ہر قتل بادشاہ دیاں فوجاں نوں مسلماناں تے حملہ
کرن لئی اُکسایا۔ ایہہ ظاہر حضور پاکؐ دے نام بیواں۔ ایہہ ساری عمر طرح طرح
دے بھد مار دے رہے پراسلام دی تحریک اک انقلاب بن کے اٹھی تے
دناں وچ سارے عرب تے چھاگئی۔ ایہناں دی کوئی پیش بندی کم نہ آسکی اڈک
ایہناں سوچیا کے طرح حضورؐ نوں دھوکھا دے کے قتل کر دیئے ایس طرح سٹوا
رستہ صاف ہو جائے گا۔ ایہناں نبی سرور دے راہ وچ ٹوٹے کڈھائے ایہناں
جنگ تبوک وچ مکلی والے نوں عقبے دی کھاٹی توں ڈیگ دین دی صلاح بنائی تے
رات دے ہنیریاں وچ حضورؐ تے حملہ وی کر دتا۔ پر مکلی والے نوں رب رکھن والا

سی۔ جہد و جدوجہد پر ہمایا و فتح ساریاں دے ساہمنے اپناں اپنے جرم و اقبال کر یا
 تے حضور نے اپناں نوں معاف کر دتا۔ بنی سرور نے جہاد و کینتے گئے۔ گوشت
 و فتح زہر دتا گیا۔ غرض مدینے و فتح بنی پاک تے آپ دے خدا ماں تے نت نوبیاں
 مصیبتاں رہیاں۔ ایسوں تیکر پی مسحابی رسول اللہ نوں اکلا گھروں باہر جس نکلن
 دیندے۔ اورک اک دن حفاظت واسطے پہرہ دین والیاں نوں حضور پاک نے فرمایا
 کسی آرام کرو۔ میں کسے گوارا نہیں۔ میری حفاظت رب آپ کرے گا۔

مدینے دے لومڑاں ل کے شیر و اشکار کرنا چاہوندے سن۔ یکٹیوں حمیرہ
 بنی سرور نوں قتل کرن آیا تے حضور و پاک چہرہ دیکھ کے مسلمان ہو گیا۔ جویں ایس
 نوں پہلاں کتے و فتح فضالہ کعبے و اطواف کر دیاں برتی نیت نال حضور و اول آیا
 دو جہان دے سردار نے اہدی چھاتی تے ہتھ رکھ دتا سی۔ تے اہدی کا یا پٹ
 گئی سی۔

حضور پاک و اصل مقصد انساناں دی اصلاح تے اخلاق دی تعمیر کرنا
 سی تے ایہہ چیز اقدار توں بناں نہیں پوری ہو سکی۔ اہدے لئی طاقت دی
 لوڑ ہندی اے۔ اسلامی ریاست و نظام حکومت نال ای چل سکا اے۔

بارہواں باب

جہاد

سادا ایمان اے پٹی حضور پاک جہیا کامل انسان نہ آج تیک ہو یا نہ حشر تک
پیدا ہووے گا۔ جتھے آپ نے زمانے دے تمدن تے تہذیب بدلی، اوتھے
آپ دی جنگی زندگی دی کامل تے افضل سی۔ آپ اک کامیاب جرنیل جنگی مدبر،
عظیم فاتح تے اپنی مثال آپ سی۔ آپ نے دساں درہیاں فتح کٹی مکھ
مربع میں تے قبضہ تے کئی ملک فتح کیتے۔ اوتھے آپ نے انساناں دے دل
نوں جتیا۔ آپ دے جنگی کارنامے معجزے معلوم ہوندے نیں۔ کامیاب
جرنیل تے سہ سالار دیاں خوریاں ایہہ نیں۔ اپنی فوج دی رسد تے ہتھیاراں
دی لڑ سلطان تقسیم جنگ لڑن دا منصوبہ، جنگی میدان دی دیکھ بجال تے صحیح مقام
فاصلے دا اندازہ، ان تھک سمجھ دار محتاط تے محوڑے سا پہیاں نال وڈھی فوج
نال لڑا کے فتح حاصل کرنی، دشمن دی طاقت دا اندازہ، انتظامی شعور، فوج
دی تربیت، اپنے ملک دا انتظام، اعتماد تے مضبوطی۔ ایسے مصیاد فوج
سامنے رکھنے تے پھر آپ دی زندگی بلند تے اچھی نظر آوندی اے۔
آپ نے مدینے پاک پہنچ کے اسلامی سلطنت دی بنیا دکھی۔ آپ دا
پہلا غزوہ بدر ۲ھ تے آخری ۱۰ھ فتح تبوک فتح ہو یا۔

اسلام دے دشمن مدینے وچ مومنوں نوں سکھ واساہ نہیں لین دیندے۔
 مکے دے کافر مدینے دے منافق عبداللہ بن ابی نائل بل جانڈے نہیں۔ ایہہ اندر
 اندری سہارا دیندا اے۔ یہودی وی اہناں دیاں سازشاں وچ شریک ہو جانڈے
 نہیں۔ مسلمان باہرویاں دشمنوں تے کھرویاں منافقاں کوں ڈاڈے تنگ آئے
 ہوئے نہیں۔

اڈرک نبی پاک وٹوں مومنوں نوں ہتھیار بند ہون واسکھ میاتے پھیر ۲
 وچ سچے مالک وٹوں وی جہاد وچ اجازت مل گئی تے حضور پاک دیاں جانشاراں
 واسطے جنت دے دروازے کھول دتے گئے۔

لولک دے مالک آپ راتیں جاگ جاگ کے مسلماناں دے مال جان وی
 حفاظت کر دے رہے۔ مکے دے قریشیاں منافقاں وی شہر تے متنا پکایا۔
 مسلمان جے ایٹھوں خیر خیریت نال نکل گئے تے کیہ ہو یا ایس اہناں نوں مدینے
 وی آرام نال نہیں بہن دینا۔ ایہہ لوک نیتوں کھوٹے تے دیسوں پو لے سن۔ اڈرک
 کھلم کھلا چھڑخاںیاں شروع کر دتیاں۔ مکے واک رئیس چوری چوری چھاپ مار کے
 مدینے وی جوہ وچوں چر دے ڈنگر ہک کے لے گیا۔ ہن مومنوں لئی ضروری ہو گیا
 پٹی اپنی جان مال وی حفاظت کرن۔ اڈھر کافر جنگ واسطے اڈھار کھائی
 بیٹھے سن۔ مدینے تے حملہ کرن دی تیاری کرن لگ پئے۔

مسیت وچ مشورہ

ایہہ کھلی والے نے جہا جہاں تے انصاراں نوں مسیت وچ اکٹھیاں کیتنا
 سارا حال دتیا تے رائے منگی۔ جہا جہاں وٹوں سوچ دپار کے ابو بکر نے جواب
 دتا۔ پٹی ایس حضور پاک دے اشارے تے سیس کٹا دیاں گے۔ آپ ابو بکر دا
 جواب سن کے انصاراں ول تیکے۔ تے سعد نے اپنی قوم وٹوں اٹھ کے جواب دتا

پٹی اسیں آپ دے مڑھکے دی تھیں لہو ڈوہلاں گے تے حضور دے حکم نال
 سمندر وچ جھالاں مار دیاں گے۔ پھر مقدادؓ نے عرض کیتی۔ اسیں کوئی حضرت
 موسیٰ دی قوم نہیں جو اکھاں گے تسیں تے تہاڈا خدا جا کے دشمنیاں نال لڑو ایہیں
 میدان دے مرواں۔ اسیں آپ دے سبھے کھتے اگے پچھے نال رہاں گے تے
 نال لڑاں گے۔ حضور پاک توں جان قربان کر دیاں گے۔

بدر دی جنگ

اُدھر مکے وچ کسے جھوٹھی افواہ اڈائی پئی قریشیاں دا ادوہ فافلہ جیہڑا
 شام دلوں آرہیا سی مسلمان لٹن واسطے تیار کھڑے نہیں۔ مکے دے کافراں نہ سوچیا
 نہ سمجھیا۔ اونویں ہتھیار بندھ کے لڑائی واسا مانیا تے واوردے دے گھوڑے
 پچھو بدر دے مقام تے آن ڈیرے لائے۔ بدر دینے پاک توں ۸۰۰ میل دور
 اے۔ ایس میدان وچ اک کونے تے مٹھے پانی دا اک کھوہ سی جیہڑا نام بدر سی
 تے ایہو میدان اسلام دیاں عظمتاں دا نشان بن گیا۔ ناسے حق تے باطل دا پہلا معرکہ
 ہویا تے ساریاں طاغوتی طاقتاں دیاں جڑھاں پٹیاں گئیاں۔

ایدھر رب دے پیغمبر نے مکے والیاں دے بھڑے ارادیاں دی خبر سنی
 تے سؤج سمجھ کے اپنی حفاظت واسطے لاچار ہو کے ہتھیار چکے۔ مسلماناں دی
 ایہ لڑائی دفاعی جنگ سی۔ ایہ واقعہ ۱۲ رمضان ۳۱۳ھ واسے ۳۱۳ صحابیاں
 دی جماعت لے کے رب دے آخری رسول مدینیاں نکلے تے شہروں باہر آن
 کے بہادریاں دیکھ بھال کیتی۔ اک چھوہرنوں تلوار لائی کھلتا دیکھ کے اہل جہاد
 توں روکیا تے ایہہ بالڑی عمر والا سپاہی منجو بھرا آیا۔ حضور پاک نے اوہدا شوق
 دیکھ کے اجازت دے دتی۔

کئی والے دی کمان وچ ۳۱۳ مسلمان سن۔ ایہہ لڑائی اسلام دی پہلی جنگ
 ۱۰۵

سی۔ ایس پاسے مسلمان سپاہی نہتے، ناتواں، کمزور، لستے، بھکتے، ترہائے تے
 منہ روندے۔ دو گھوڑے کچھ تلواراں تے کٹیاں دے ہتھ ڈانگا سوتے کئی
 ہتھوں خالی۔ باقی جنگ داسامان نہ ہون ورگا۔ رسد دی تھوڑ۔ زمین ریتی وچ
 پیردھندے جان۔ پانی تے کافراں داقبضہ۔

اودھر قریشیاں داپورا ہزار فوجی جوان اُدھر، گھوڑے، تلواراں نیزے
 تے کھلی رسد تے جنگی سامان نال لیس۔ ابو جہل، عقبہ، امیہ تے ہور کتے دے نذر دور
 سردار پٹی کھراہنی پوری تیاری نال لٹن آیا سی۔

پر دت دی رحمت جوش فتح آئی۔ اوں بنج دوستی تے خدانے اپنے
 نبیؐ دی طغیل بڑا کرم کیتا تے رات نوں مینہ دسا دتا۔ جہدوں چار کنیاں پے گیاں،
 دھوڑ جم گئی۔ ہوا دی ٹھنڈی ہو گئی۔ مسلماناں حوض بنا کے مینہ داپانی اکٹھا کر لیا
 وضو کیتے، نہاتے تے تانہ دم ہو گئے۔ سفردی تھکان لہہ گئی تے مسھی نیندر
 سوں گئے۔

اہ مینہ مسلماناں واسطے فتح دی خوش خبری تے رحمت دی بارش
 بن گیا۔ مینہ داپانی نیوان ول گیا تے نیویں تھان جا کھلوتا۔ زمین دلدل بن گئی
 تے تملکن ہو گئی۔ کافر ٹرڈوں پھرنوں دی آواز ہو گئے۔ قرآن پاک سورت آل عمران
 تے انفال وچ ایس جنگ دا ذکر کردا ہے۔

رات جہدوں سارے مسلمان سکھ دی نیندر سوں گئے۔ لولاک دے مالک
 دو بہاناں دے بادشاہ ساری رات سجدے پئے کے دُعا میں کر دے رہے
 تے رب کو لوں مدد منگ دے رہے۔ تے اپنے مولاناں کہندے رہے یا رب
 سچیا اپنی امداد واقول اقرار پورا کر۔ جے ایہ تیرے عاجز تے مسکین بندے آج
 کافراں کو لوں مار کھا گئے پھر حشر توڈی تے انام لین جو گا کوئی نہ رہوئے گا۔ تہا
 اپنا فضل تے کرم کر۔

بدرومی جنگ وب دیاں قدرتیاں دا کرشمہ اے۔ ایس جنگ و ہج خدا
نے کیریاں توں ما تھی مراد تے تے موبیاں کولوں باز کہاوتے۔

دو جے دن سویرے فوجاں مقابلے و ہج آئیاں۔ جیہڑے نمازی سن،
اوہ آج غازی بن گئے۔ جدوں کفر تے اسلام آہننے ساہننے ہوئے، کتے
دے کافراں پہل کیتی۔ مقابلے و ہج لڑن واسطے مسلماناں ولوں جوان منگے۔ کافراں
ولوں عتبہ، شیبہ تے ولید آئے۔ ایہ سردوں حضرت علیؓ، حمزہؓ تے عبیدہؓ نکلے، پہلے
وار و ہج ای کافر صحابیاں دے ہتھوں قتل ہو گئے۔ پھیر عام حملہ شروع ہو گیا۔
چھکدیاں تلواراں لہو و ہج نہاوں لگ پیاں۔ پیو دے ساہننے پترتے بھرانال
بھرا نکرایا۔ جدوں جنگ اپنے کمال تے پہنچی تے نبی سرور نے ریت دی اک
مٹھ بھر کے کافراں دل سٹی۔ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ۔ تے ایس مٹی
دی مٹھ اوہو کم کیتا جیہڑا آج دے زمانے و ہج ایٹم بم کر دائے۔ رب نے
اپنا وعدہ پورا کیتا تے پنج ہزار فرشتے انسانی شکل و ہج مسلماناں دی مدد کرن
نازل ہوئے۔ مسلماناں دی فوج و ہج معزز تے معاذ و وچھوٹی عمرو دے سپاہی
سن۔ ایہناں حضرت عبدالرحمنؓ کولوں پچھیا جا چا! ابو جہل کیہڑا اے؟ او س
اشارے نال دُوروں دتیا۔ ایہ دونوں چھو ہر تیر وانگولوں او سے تھان گئے تے
شیر وانگولوں سب توں وڈے سردار تے حملہ کیتا۔ ابو جہل زخمی ہو کے ڈگ پیا۔ عمر
پیو دی مدد کرن پہنچیا۔ اوں بدلہ لین واسطے معاذؓ تے دار کیتا تے اوہی بانہ کٹی
گئی۔ انج سب توں وڈا سب توں چھوٹے دے ہتھوں قتل ہو یا۔ حضرت عبداللہؓ
جدوں ابو جہل داسر کٹن گئے۔ اوں آواز دتی۔ دھون ذرا ملیں کر کے وڈھیں تاں
جو دوجیاں سراں و ہج پیا سردار داسر اُچھا جا پے۔

جدوں کافراں دیکھیا پئی عتبہ امیہ ابو جہل ورگے سردار مارے گئے نیں۔
اوہناں دے پیرا کھڑ گئے۔ بعضیاں مسلماناں کولوں ڈرویاں ہتھیار سٹرتے

مسلماناں باقی سپاہی قید کر لئے۔ ابو جہل دی لاش دیکھ کے حضور پاک نے فرمایا
ایہ ایس اُمت دافرعون سی۔

رب چڑیاں توں باز کہاوتے۔ مسلماناں دی فتح ہوئی۔ حق غالب آگیا۔
تے کفر نے شکست کھا دی۔ ۱۲ مسلمان شہید ہوئے تے ستر کا فرار سے گئے۔
شہیداں نوں بڑی عزت ادرنال دفن کیتا گیا۔ کافراں نوں اک کھڈ وچ سٹ کے
مٹی پادتی گئی۔ تے کمل والے دی کمان وچ مسلمان غنیمت دامال سے کے
قیدیاں سے مدینے پاک پہنچ گئے۔

جنگی قیدی

جنگ دے قیدیاں نال اجیہا سلوک اسلام نے کیتا جدھی کوئی مثال تاریخ
وچ نہیں مل دی۔ فتح کرن والے آپ بھانویں بھکھے ترہاٹے رہندے پر قیدیاں
نوں کھان پین تے دوجیاں لوڑاں دی کھوڑ نہ آون دیندے۔ دشمنیاں دی سجنال
وانگوں ٹہل کیتی جاندی۔ جے کے دے کپڑے میلے ہندے تے دھوا دتے
جاندے۔

اہناں قیدیاں وچ اک قیدی سہیل بڑا چالاک تے باتونی سی۔ اوہ
نبی پاک دے خلاف زہرا گھدار ہنداسی۔ حضرت عمرؓ تے حضور پاک دی خدمت
وچ عرض کیتی۔ یا نبی اللہ! ایہدے دو اگلے دند اکھیرن دی اجازت دیہوتاں
جو اوہ مڑ کے آپ دی شان وچ مندا نہ بول سکے۔ رسول اللہ نے جواب دتا
عمرؓ جے میں کے دے اعضا وگھاڑاں گاتے رب دار رسول ہندیاں ہوئیاں میرا
دی مشد کیتا جاوے گا۔ عمرؓ حوصلہ کر سہج یکے سو مٹھا ہوا اوڑک مدینے دی سرکار
نے فیصلہ کیتا پئی قیدی فدیہ دے کے رہائی کرا لیں۔ کئی فدیہ دے کے گھریں

مڑ گئے تے جنہاں کول مال نہیں سی اویہ مہاجر تے انصاراں دے ایانیاں نوں
 پڑھنا مکھنا سکھا کے آزاد ہو گئے۔ بدر دے میدان نوں فتح کرن والا شاہسوار
 تے رحمتاں والا نبیؐ رب دی حمد ثنا کردا نہیں تھکدا۔ رات نوں شکرانے دے نفل
 پڑھ پڑھ کے پیراں تے سوچ پالیندا اے۔

جہاد

حضورؐ پاک ربیع الاول ۳ سنہ نبوی ورح ہجرت کر کے مدینے منورے
 تشریف لائے سن تے باقی دس ورہے آپ نوں جنگی حالت ورح رہنا پیا جیہڑیا
 جنگاں ورح آپ شامل ہوئے۔ انہاں نوں غزوہ کہیا جاندا اے تے جتنے صحابیا
 دے دستے بنا کے گھلے اونہاندا نام سرا یا اے۔ جیہڑیاں مہماں ورح آپ
 شامل ہوئے۔ ۲۸ غزوے نیں تے سرا یا دی تعداد ورح اختلاف اے
 جیہڑے ۲۵ توں لے کے ۲۷ تیکر گئے جانداں نیں۔

حضرت رقیہؓ وانشغال

جدوں حضورؐ نے بدر دا میدان فتح کر لیا، ایتھے تن دن قیام کیتا۔ فتح دی
 خبر دے کے حضرت زینبؓ نوں مدینے گھلیا۔ جدوں زینبؓ مدینے پہنچے تے اوں
 ویلے حضرت رقیہؓ رسول اللہؐ دی صاحبزادی دا جنازہ حضرت عثمانؓ تے دوج
 مسلمان بقیع دے قبرستان ورح دفن کر رہے سن۔

غنیمت و امال تے قیدی

بدر توں مڑ دیاں مومنناں دی فوج جدوں حضرت دے مقام تے پہنچی آپ

نے سارا غنیمت و اماں مجاہدوں و صحابہ کو لوٹا دیا۔

مدینے پہنچ کے حضور نے جہڑے قیدیوں کو کپڑے نہیں سن اوہناں
کپڑے دتے۔ حضرت عباسؓ ذرا لمبے قد دے سن اوہناں نوں مشہور منافق عبد اللہ
نے اپنا کرتہ منگا دتا تے ایس منافق دے جنازے تے جہڑا کفن آپ نے
دتا سی اوہ ایسے کرتے دا بدلہ سی۔

قیدیوں بارے آپ دا دل بڑا نرم سی۔ بدر دے قیدیوں دیاں
مشکوں رتیاں نال کتیاں ہوئیاں سن۔ اوہ رات نوں ہاٹے ہاٹے کر دے تے
پا سے کھن دے سن۔ حضرت عباسؓ دی آواز سن کے آپ سمون نہ سکے تے صحابہ نوں
فرمایا اوہناں دیاں مشکاں دھکیاں کر دینو۔ اوہناں قیدیوں و صحابہ نوں اک داماد
حضرت ابوالعاص وی قید ہو کے آیا سی۔ تے اہدے فدیے لمی حضور دی
صاحبزادی حضرت زینبؓ نے اک کینٹھا گھلیا تاں جو اوہناں دے خاوند نوں وی
رہائی مل جائے۔ اوہ کینٹھا دیکھ کے آپ دے منجوا گئے۔ اولاد دی محبت تے
حضرت خدیجہؓ دی یاد آگئی۔ ایہہ مار حضرت خدیجہؓ نے دھی نوں داچ دتا سی۔
آپ نے مومنوں نوں پچھیا جے تسیں اجازت دینو تے مار زینبؓ نوں موٹا دتا
جاوے کیوں جو ایہہ ادھی ماں دی نشتانی اے نالے ابوالعاصؓ نوں رہائی دے
دتی جاوے۔ صحابیاں عرض کیتی، ساڈے ماں باپ قربان۔ جویں تہاڈی خوشی
اے ایس راضی آں۔

مکے وچ شکست دی خبر

بہادراں تے سورمیاں لمی شکست موت توں بھیری ہندی اے۔ بدر دی خبر
جدوں مکے پہنچی، سارا شہر ماتم کرن لگ پیا۔ قریشیاں دے سارے رئیس مالے

گئے سن۔ پر اہنٹاں غیرت ماریاں ڈھنڈورا پھرتا پٹی موبیاں نوں کوٹی نہ روئے
تاں جو مسلماناں کوں بدلہ لیبی دی اگ سینیاں وچ دھکدی رہے۔

حضرت بی بی فاطمہؓ و انکاح

حضرت فاطمہؓ دی عمر ایس ویلے پنڈاں در ہے سی۔ اہنٹاں واسن جوگ حضرت
علیؓ نال ملیا تے نکاح ہو گیا۔

حضرت حفصہؓ دے خاوند تقدیریں جنگ بدر وچ شہید ہو گئے سن حضرت
عمرؓ نوں بڑا فکر سی پر حضورؐ دی خواہش اُتے آپؐ نال نکاح ہو گیا۔

عمیرؓ و ایمان

صفوان واپو بدر دی جنگ وچ ماریا گیا سی تے عمیرؓ واپر قید ہو گیا سی۔
اہنٹاں دو ماں زیکھے بہر کے صلاح کیتی کسے طرح کئی والے کوں بدلہ لینا چاہی
والے۔ عمیرؓ ہتھیار لا کے مدینے آیا۔ تے مسلماناں سمجھ لیا ایہہ کسے مارتے
آیا اے۔ جدوں حضورؐ پاک نوں خبر ہوئی فرمایا عمیرؓ نوں میرے کول بیاؤ۔ حضرت
عمیرؓ نے دھونوں پھر کے آپؐ دے قدماں وچ سٹیا۔ حضورؐ نے صفوان نال صلاح
کرن تے آپؐ کوں بدلہ لین دا جیہڑا متا پکایا گیا سی، سب کجھ دس دتا تے عمیرؓ
کے ایمان لے آیا۔

بنی سلیم و غزوہ

بدر توں مڑیاں اچے اک ہفتہ ای نگھبیا سی جے پتہ لگا پھیر کجھ فساد کیٹھے
ہوئے نیں۔ لولاک دے بادشاہ دی منزلاں مار دے مالکد رتیکر پہنچے پر کافراں
نوں ساہنھے آون دی ہمت نہ پئی۔ اوہ نس گئے تے حضورؐ پاک خیریں مہریں مینے

سویق دی جنگ

قریش بدر و فتح شکست کھا کے کتے پہنچے تے ابوسفیان نے منت منی
 جدوں تکیر آپ کو لوں بدلانہ لے لوں گا میں سر نہ دھواں گا۔
 بدر دی لڑائی نوں دو مہینے لنگھے سن۔ ابوسفیان غصہ کھا کے دو سو سوار لے
 کے مدینے تے حملہ کر دتا تے عریض دے مقام تے ستیاں پیاں اک انصاری نوں
 شہید کر دتا۔ جدوں آپ نوں پتہ لگا آپ دی میدان و فتح آئے تے ابوسفیان ڈرنا
 میدان چھٹ کے بھج گیا پر بھجدا بھجدا اپنا بھار ہولا کرن لئی ستواں دیاں تھیلیاں راہ
 و فتح سٹ دا گیا۔ مسلماناں پھوں اوہ تھیلیاں چک لیاں۔ ایس واسطے ایس لڑائی
 و انام سویق دی جنگ مشہور ہو یا۔

اہناں دناں و فتح مدینے دے یہودیاں آپ نال کیتے وعدے توڑے
 مسلماناں اہناں دا پنڈراں دن محاصرہ کیتا تے اوہ یہودی مدینہ چھٹ کے نس گئے
 ایسے طرح ہور دی کسی سفر پیش آئے پر جنگ دی نوبت نہ آئی۔ اہناں غزویاں
 نوں غزوه بنی قینقاع، غزوه بنی عطفان تے بحران کہیا جاندا اے۔

احد دی جنگ

حضور پاک نے فرمایا، احد پہاڑ ساڈے نال پایا کر دا اے تے ایس
 اہدے نال۔ ایس پہاڑ تے حضور پاک تے صحاباں دے قداماں دے نشان لگے
 ہوئے نیں تے ایس دے پتھراں تے حضور دے چہرے دے لہو دے قطرے
 ڈگے سن۔ جیہڑے اجے تیکر لوح محفوظ تے چکارا ہے مار دے نیں۔ راہ پہاڑ
 مدینے پاک توں تن میل دور شمال و لے واقعہ اے۔ ایس پہاڑ دے دامن

وہج شوال ۳۰ بڑی ڈاڈھی جنگ ہوئی۔

کئے دے کافراں نوں اچھے تیکر بدر دی مار نہیں سی مھلی۔ ایس جنگ وہج
اہناں دے وڈے وڈے نامی گرامی سردار مارے گئے سن۔ ادہ ایس پاروں
ڈاڈھے شرمسار کن۔ جیہڑا اہناں دے سینے وہج گھاہ پے گیا سی ادہ اوہدا
بدلہ لین لئی رات دن سوچاں سوچ دے سن۔ اہناں دیاں تلواراں مسلماناں اہو
پہن لئی تڑس رہیاں کن۔

ایدھر اسلام دا سیاسی رتبہ سارے عرب وہج دنوں دن ودھر رہیا سی۔
ابوسفیان جنہوں وڈیاں دی موت نے وڈا بناؤتاسی، صلاح مشورے کر کے
اپنی سو داگری وچوں چوکھی رقم کڈھی۔ ہرپا سے ہرکارے گھل کے بڑا لام شکر
تیار کیتا۔ اپنیاں زانیاں وی نال لیاں تے تن ہزار جوان لے کے چوری چوری
مدینے پاک دی حد تے آن پہنچیا تے اُحد دے میدان وہج اڈیرا لایا۔

ایدھر مسلمان وی کافراں دی تیاری توں بے خبر نہیں کن۔ حضرت عباس رضی
ساری خبر مکینوں حضور پاک نوں پہنچا دتی سی۔ نبی سرور نے مدینے دے آئے والے
پہریدار مقرر کر دتے سن۔ تاں جو کافر چپ چپا تے حملہ نہ کر دیں۔ آپ نے مسلماناں
نوں مشورے لئی مسیت وہج سدیا تے نالے اپنی اک خواب دسی۔ میں گاواں تے بیل
ذبح ہوندے دیکھے میں نالے میری تلوار نوں دندہ وی پے گیا اے تے نال ای
اہدی تعبیر وی فرمائی۔ کجھ صحابی شہید ہون گے تے ناشمی خاندان وچوں وی
کوئی شہید ہوئے گا۔

پھر پھچیا تہاڈی کیہ مرضی اے سیانے ہا جہاں تے دانے انصاراں مشورہ
دتا پئی مدینے وہج رہ کے ای بھڑ بھڑنی پاہی دی اے۔ پر کجھ جوشیلے جواناں
صلاح دتی پئی کھلے میدان وہج نکل کے تلواراں دے جوہر دکھاؤنے چاہیدے

نے۔ جدوں رب سا ڈاؤن دگا رہے پھیر کر اندیشہ کا ہوا۔
 ایہہ گل سُن کے آپ حجرے وچ تشریف لے گئے تے ہتھیار لا کے باہر
 آئے۔ وڈے صحابیوں نے خیال کیتا پئی حضور پاک لوکاں دے کہن سنن تے ہتھیار
 بدھے نیں۔ اہناں معافی منگی پر آپ نے فرمایا پیغمبری شان ایہہ نہیں۔ ہتھیار
 بٹھ کے لاہ و تے جان۔ سُن جو رب کرے سو ہو۔ پھیر حضور پاک نے جمعہ دی
 نماز پڑھاٹی۔

آپ کول تن تلواراں سن۔ اک دانام زوالفقار، دوجی داماتور تے تیری
 دانام تبارسی۔ آپ تلوار ہمیش میاں وچ رکھ دے سن۔ اک زرہ دی سی۔ پر
 ایس موقع تے آپ دوزرہاں پہنیاں۔ جنگ ویلے آپ جھنڈے دی رکھ دے
 سن۔ اک کالے رنگ و اتے دو جاسفید رنگ واسی۔ عرب دی نبی ہوئی کمان
 آپ کول رکھ دے سن۔ تیر تے نیزہ دی سی۔ سواری واسطے آپ کول اوٹھ
 تے لال رنگ دا گھوڑا دی سی۔ اک اوٹھنی دانام عقبہ سی۔ جہاد دے میدان
 وچ لوہے دا خود دی پہن لیندے سن۔

مدینے پاک وچ آپ نے ابن کھنوم نوں نمازاں دا امام مقرر کیتا۔
 تے اک ہزار جوان لے کے مدینہ یوں باہر تشریف لے آئے۔

عبداللہ منافق وی نال آیا۔ پر باہر آن کے مسلماناں وادل ڈھاؤن واسطے
 اوس آکھیا تتاں میرا آکھیا نہیں منیاں میں تھاؤا ساتھ نہیں دے سکدا۔ اینویں ایس
 جاناں گوان تے نہیں آئے۔ تے اپنے نال تن سو منافق لے کے شہر ول مڑ گیا ہن
 کھلی والے دے ووالے ست سو بھبھٹ رہ گئے۔ جیہڑے ایس شمع دے جھوٹے
 عاشق بن کے آئے سن تداں تے کھباں والیاں کیریاں وانگول سٹھی چھال لا گئے۔
 حضور پاک نے شہروں باہر جا کے فوج دی دیکھ بھال کیتی۔ کمزور بڈھے

تے چھوٹی عمر دے بال موڑ دتے۔ شینہ جوان چھیل گھبروتے بانہواں دتج بل والے
 بہادر سپاہی جن لٹے۔ رافع بن خدیج اچھے بال عمر سن۔ بدوں صف و امعاۓ کر دے
 حضورؐ بنی سرور ساہمنے آئے۔ رافع پیاں بھار ہو کھلوتا تاں جو میرا قدماں دتے
 کئی والے نرن اہدی ایہہ ادا بڑی پسند آئی۔ تے ایس چھوٹے سپاہی دا جہاد و اشواق
 دیکھ کے اجازت دے دتی۔ سمرقند دی کول کھلاسی۔ اول دیکھیا تے عرض کیتی
 یا رسول اللہؐ میں کشتی و سج رافع نون ڈھالیاں۔ آپ دے اشارے سے مال دونوی
 نکتے پہلوان گھلے تے سمرقند نے رافع نون ڈھالیا۔ آپ نے سمرقند نون دی جنگ
 دتج جان دی اجازت دے دتی۔ انہاں چھوہراں ویاں تہراں بھاریں چھوٹیاں
 سن پر توصلے وڈے سن۔

اورک بنی پاک، شوال ۳۰۰ء والے دن اپنی فوج لے کے اُحد دے میدان
 دتج پیچھے تے اُحد دے پہاڑ ول بچھا کر کے صفوں سدھیاں کیتیاں۔ فری آپ نے
 عبداللہ بن جبیر نون رہنباہ سپاہی جہیرے بڑے نشا پچی تے تیرا انداز سن، دتے کے
 دتے تے جے رہن دا حکم دتا تے فرمایا تسی اینٹوں کے حال دتج دی اگا تہہ
 پچھا تہہ نہ ہونا متاں دشمن کچھوں حملہ کر دین۔

حضورؐ پاک دی زندگی دتج جہیریاں جنگاں لڑیاں گیاں انہاں دتج احد
 دی جنگ ایسی اسے جہیرے دتج حضورؐ دی شجاعت، قیادت، منصوبہ بندی
 تے استقامت واناوہ شہکار نظر آوندی اے۔

ایشیا دے مورخ تے یورپ دے تاریخ دان مکھدے نیں پی ایس موپے
 تے سپاہی مقرر کرن نال دنیا دے وڈے وڈے جنرل تے سپہ سالار کئی والے
 دی جنگی قابلیت نون من گئے۔

پھر آپ نے فوج دے سجے کھتے تے میانے زبیرؓ تے منذرؓ رسالے

وا افسر مقرر کیتا۔ اپنا جھنڈا مصعب بن عمیرؓ نوز دتا۔ اپنی تلوار ابو دجانہ نوز
 بخشی تے آپ دی زرہ پہن لئی۔ ابو دجانہ حضور پاک دی تلوار لے کے ڈاہڑا
 سینہ تان کے کافراں دل ٹرے۔ ایہہ چال دیکھ کے کملی والے نے فرمایا۔ ایس
 طرح آکرٹ کے ٹرنار ب نوز پسند نہیں پر جنگ دی حالت وچ جائزے۔

اودھر کافراں دے نامی گرامی پہوان اگلی صف وچ سن۔ اہناں اپنیاں
 تجربیاں دی بنا تے بڑیاں سوچاں سمجھاں توں کم لیا۔ حکمران تے خالد نوز سبھے
 کھتے افسر مقرر کیتا۔ ہُن دوہاں پاسیاں دے بہادر اڈیک رہے سن، کیہڑے
 ویلے جنگ دا طبل وچتے تے ایس بہادی دے جوہر دکھا بیٹے۔ قریشیاں دیاں
 زانیاں مار سنگار لاکے دھاں و ہانڈیاں تے شہر پڑھیاں سن۔ کافراں دا جھنڈا
 چکی طلحہ مست ہاتھی وانگوں جھولدا میدان وچ نکلیا تے اوس مسلماناں نوز لٹکایا
 کوئی اجیہا مسلمان میدان وچ نکلے جیہڑا مینوں دوزخیں پہنچاٹے یا آپ بہشتاں
 دی سیر کرے۔ اُہدی ایس خواہش دا جواب حضرت علی کرم اللہ وجہہ تے دتا۔ تے
 خدا دے شیر دی تلوار دے پہلے دارناں ای طلحہ دوزخیں جاوڑیا۔ پھیر طلحہ دا پتر
 عثمان پیروا جھنڈا چک کے نکلیا تے حضرت حمزہؓ دی تلوار اوہلا موہڑا چیر کے
 موداں تیکر پہنچ گئی اوہ دی پیو دے نال جاوڑا تے ڈھیر ہو گیا۔

ہس جیہی لڑائی چھڑی ہر پاسے تر تھلتی پے گئی۔ پیو پتر نوز نہ پھلنے
 تلواراں لہو نال نہاؤن لگ پیاں۔

حضرت علیؓ، حمزہؓ تے ابو دجانہؓ جدھر دی تلواراں تول کے پھیرے دشمنان
 دے ستر لہر جانڈے۔ ایس ویلے لڑائی وچ دوہاں فوجاں دے پلے برابر
 سن۔ کافراں دے جھنڈے والے دا اک ہتھ وڈھیا گیا پر اوس جھنڈا ہتھوں
 نہ چھڑیا۔ اوڑک بے دل ہو کے دکھاتے قریشیاں دی اک زانانی نے اگے ہو کے
 جھنڈا سنبھال لیا۔ ایدھر مسلماناں اک زور دا حملہ کیتا تے کافراں نوز اپنی پے

گئی۔ اوہ مورچے چھٹ کے نئے۔ انہاں دیاں زنانیاں وی پٹھے پیریں نسیاں تے
اکواری مٹل پے گئی۔ مسلماناں سمجھیا مورچہ فتح ہو گیا اے۔ جدوں میدانِ خالی
دیکھیا تے غنیمت داماں لٹن لگ پئے۔ کافر اپنے مڑوے تے مال اسباب
چھٹ کے نئے۔ ایس پہلے حملے وچ کافراں دے ۸ جھنڈے بردار تے ۲۳
جوان مارے گئے۔

ایدھر دے تے تیر اندازاں خیال کیتا، ساڈے بھرا غنیمت داماں
لٹ رہے نیں۔ ساڈی فتح ہو گئی اے۔ اوہ دی دڑھ چھٹ کے مال سنبھال لگ
پئے۔ دے تے دس مجاہدای کھلوتے پہرہ دیندے رہ گئے۔

ایدھر کافراں دیکھیا مسلمان مال دی گٹ وچ ر جتھے ہوئے نیں۔ نالے دڑھ
خالی اے، مخالف نے اگے ددھ کے حملہ کر ڈتا۔ دساں فازییاں مقابلہ کیتا، پر
اوہ پورے دستے داراہ نروک سکے۔ سنے سردار شہید ہو گئے۔ مسلماناں تے
بے خبری وچ کافراں دوہری وار حملہ کر ڈتا۔ ایس طرح ڈاڈھی تر تھلی پٹی۔ اپنے
بیگانے دی کوئی پہچان نہ رہی۔ بعضے تھاں مسلماناں دیاں تلواراں بے خبری وچ
مسلماناں تے ورحن لگ پیاں تے کافر اپنے بھراواں نوں مارن لگ پئے۔

حضرت حمزہؓ دی شہادت

حضرت حمزہؓ دی طبیعت وچ ایڈی بہادری تے لا پرواہی سی اوہ جنگ
ویلے کے خطرے دی پرواہ نہیں سن کر دے۔ اگّا پچھا دیکھن توں بناں تن تنہا
لڑ دے۔ دوہیں ہتھیں تلوار چلان دے کافراں نوں ددھ دے ٹکدے لگے جانے
سن۔ اپنے وچ وحشی غلام نے دودوں تاڑیا۔ پی حضرت حمزہؓ دا اک پاسہ
خالی اے۔ اوس تاک رکھی تے موقع دیکھ کے اسیہا حربہ ماریا جیہڑا نافوں

دستر لنگھ گیا۔ حضرت حمزہؓ چکرا کے ڈمگے تے شہید ہو گئے۔ وحشی نون اصل
 وقح ابوسفیان دی زنائی ہندہ نے آزادی والپلج دے کے حمزہؓ نون شہید
 کرن تے ششکار یا سہی۔ حضرت مصعبؓ بن عمیر جنہاں دی شکل شہادت دا
 حضور پاکؐ تے مہانڈرا پنیداسی لڑ دے لڑ دے شہید ہو گئے تے رولاپے گیا
 رسول اللہ شہید ہو گئے نیں۔ ایہہ خبر مسلماناں تے بجلی بن کے ڈوگی۔ ایہہ دھارے
 ڈاہڑے نراے ہوئے۔ بعضیاں مسلماناں ہتھیار سٹ دتے پئی ہن لڑ کے کیہ
 کن ایں۔ نہ کوئی انتظام رہیا تے نہ کوئی نظام۔ ہر پاسے افراتفری مچی ہوئی سی۔
 مسلماناں دے پیر اکھرن والے ای سن۔ ایسے وقح کعب بن مالک دوردوں کملی
 والے آقا نون پھجان لیا۔ اوس اچھی ساری آواز نال مسلماناں نون مبارک دتی تے
 اکھیا۔ یا عشاء المسلمین النبشور ہذا رسول اللہ علیہ وسلم
 مسلمانو! رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جیوندے جاگدے نیں۔ ایہہ رسول پاک
 نے فرمایا الاعباد اللہ انار رسول اللہ۔ مسلمانو! آؤ میں اللہ وار رسول ماں۔
 ایہہ پیارا تے مٹھرا بول سن کے مسلماناں جوش وقح آن کے کافراں تے
 حملہ کیتا تے کافراں نون وڈھدے ٹکدے حضور پاکؐ دے قدماں وقح پہنچنگ
 پٹھے اودھر کافراں دی لڑائی واسارا زور ایسے سٹیا پئی کسے طرح ایہہ زوری شمع
 بجھا دیئے پر مسلمان پروانیاں وانگول حضور پاکؐ دے چوہیرے گھیرا گھنٹی کھلو
 سن۔ کافراں دے تیراں تلواراں تے نیریاں دے وار اپنے ہتھیاں موران تے
 موہڈیاں تے ہندے سن۔ دشمنان کوں مسلماناں دا حلقہ ٹٹ نہ سکیا۔ اوس ویلے
 ابو طلحہ دے ہتھوں تن کماناں ٹٹیاں تے سعد بن ابی وقاص دے تیر ختم ہو گئے تے
 دشمنان دا زور وکیر کے آپ نے صحابیاں نون فرمایا۔ کیہڑا مسلمان
 شہادت و اتاج پہن والے۔ حضرت زیاد بن مسکن انصاریں دی ٹولی نال لے
 کے ودھ تے دشمنان نون مار مار کے بھاڈتا۔ پھیر آپ زخمی ہو کے ڈگے۔

صحابی جہوں آپ نون چک کے حضور پاک کول یاٹے تے اجه عاشق واکوئی
 کوئی ساہ باقی سی۔ زیاد نون کلی والے نے پچھیا۔ کوئی خواہش ہو وے تہد ستور۔ جان
 لباں تے سی پر زیاد نے اپنا جتہ گھسیٹ کے اپنا سیس کلی والے وے پیراں دح
 رکھ دتا تے جان وے دتی۔ تے سچے عاشق نے ثابت کر دتا اوہ موت زندگی
 نالوں جنگی اے جہڑی یار وے قدماں دح اوے۔

قریشیاں اچ تک کدی شکست دانام دی نہیں سی سُنیاں۔ مسلماناں نون
 اوہ گھرے دی مچھی سمجھ وے سن تے بڑی حقارت نال ویکھ وے سن۔ دنیہ پیہ
 پیہ کے حملے کر وے سن۔ پر مومن اگوں مار مار کے اپناں وامنہ بھنواں دیندے
 سن۔ عبداللہ بن تمیہ نے کلی والے نے وار کیتا تے حضور پاک و اچہرہ مبارک زخمی
 ہو گیا۔ ویلا بڑا نازک سی۔ اوس ویلے رحیم و کریم نبی پاک وے مونیوں ایہ دعا
 نکلی۔ رب اغفر قومی فانہم لا یعلمون۔ رہا پچھیا میری قوم نون معاف
 کر وے۔ ایہ نہیں جان وے کیہ کر رہے اں۔ رت وے ڈھیر وگن نال آپ
 واپڑے نڈھال ہو گئے۔ تے قلبہ بن وقاص نے پتھر چک مار یا۔ اوہ پتھر حضور
 پاک وے دنداں تے جا و جا۔ اگلے دو دن شہید ہو گئے۔ کلی والے بے ول ہو
 کے ڈگن والے امی بن پر حضرت علی نے و دح کے سہارا دتا۔ رب نے اپنے پیغمبر
 نون شکست توں بچا وں و اسامان کیتا۔ آپ صحابیاں نون نال وے کے اُحد پہاڑ
 تے چڑھ گئے۔ ایس طرح مسلماناں وے قدم پھیرا کواری جم گئے۔

ابن اسحاق وے مطابق حضرت ابو بکر صدیق، حضرت عمر، حضرت علی، طلحہ

بن عبید اللہ، زبیر بن عوام تے حارث بن حمہ وکی نال کن۔

حضور پاک زخمی کن تے کوثر وے ساتھی پیہ وے وی کن۔ پر ایس میدان پانی
 کتے نظر نہ آیا۔ اک صحابی تھوڑا جیہا پانی لیا یا پر آہ صاف نہیں سی۔ اوس پانی نال

چہرے وارخم دھوتا۔

حضرت عبداللہ بن حبش دی دعاسی پیٹی میں شہید ہواں تے دشمن میرا
مشکہ کرن تے حشر نوں رب سچے دے دربار وچ ایسے حال وچ اٹھایا جاولا
انہاں دی اہ و عا قبول ہوئی تے آپ نوں دی حضرت حمزہ دے نال دفن کیتا
گیا۔

حضرت انس بن نضر دے جتے تے ۸۰ زخم سن۔ انہاں دی لاش پچھانی نہیں
سکی جاندی۔ آپ دی کھین نے انہاں دے پیر دی انگل پچھان لئی۔ آپ نے
تلوار کچن توں پہلاں اکھیا سی مینوں احد دے پہاڑ ولوں جنت دی خوشبو
آ رہی اے۔

اودھر ابوسفیان اپنے وارے دیاں بھیدیاں نوں شیر بنیاں ویکھ کے
سارے میدان وچ مہل دانام لے کے بڑھکاں ماریاں تے اپنی فتح نوں غنیمت
جان کے اپنے مردے رُل دے چھڈ کے مکے ول بھول پیا۔
ایدھر ابو عبید بن جراح نے دندان نال پھڑکے سھنور پاک دے چہرے
توں لوہے دے چھتے کڈھے تے تاکی ساڑکے زخماں وچ بھری۔
ابوسفیان دی زنانی ہندہ نے حضرت حمزہ دی لاش پچھان کے سینہ
چیریا تے کلیجہ کڈھ کے چپن لگی۔

ابوسفیان بھجیدیاں آواز دتی، اگلے درے ایسے میدان وچ پھیر مقابلہ
ہو دے گا۔ ایس رطائی وچ اسی صحابی شہید ہوئے۔ حضرت حمزہ ختے دوچے
شہیداں دیاں لاشاں نوں بڑے ادب تے احترام نال دفن کیتا گیا۔
ایس جنگ وچ مسلمان زانیاں نے وی مجاہداں دی بڑی امداد کیتی۔ حضرت
عائشہ ختے ام سلیم مشکاں بھر بھر کے پانی یا وندیاں تے ترٹائیاں نوں پیا وندیاں

رہیاں۔ نالے زخمیاں دی مرہم پٹی گردیاں رہیاں۔

حضرت امّ عمارہ رضی

آپ خاتون احمد دے لقب نال مشہور نیں۔ جنگ ورج آپ زخمیاں نوں
دیکھ کے تلوار پھڑکی تے حضور پاک دے دوالے پر وانے وانگوں تار ہون لئی
تیاری کر لئی۔ تے سچی گل لے آپ حضور واسطے دھال بن کھوتی۔ کافراں دے
کئی وار روکے۔ اک گھوڑے دیاں کھچاں تے تلوار ماری تے اہ سنے سوار دگا
تلوار دے اکو وار ورج اہ دوزخیں پہنچیا۔
پھر مسیلمہ کذاب والے معرکے ورج وی امّ عمارہ نے مسیلمہ تے وار کیتا
دو جے پاسے آپ دے پتر عبداللہ نے وار کیتا تے اہ مویا۔ آپ دے جسم
تے ازخم سن تے اک ہتھ وی کٹیا گیا سی۔ حضرت صفیہ جدوں اپنے بھرا
حمزہ دی لاش دیکھی تے بڑے صبر نال انا للہ وانا الیہ راجعون پڑھیا۔
نبی سرور دی طبیعت بڑی فرض شناس سی۔ مصیبت ویلے بڑی احتیاط
توں کم لیندے سن۔ بیشک صحابی رضخماں نال چور چور سن پر دشمنیاں دا پھیر وی بھولا
کے آدن دا خطرہ سی۔ ایس واسطے آپ نے غازیاں نوں پکھیا۔ دشمنیاں دا پھیر
کون کرے گا۔ مٹاں کافر پھیر نہ حملہ کر دیں۔ ستر صحابی جاناں تلی تے لے کے نکلے۔
ابوسفیان جدوں روحا دے مقام تے پہنچیا تے روک گیا۔ سوچن لگا،
میں تے بازی جت کے مارا آئیاں۔ جے آج مسلماناں وی انج نہ لاہی تے پھیر
ایہہ موقع کدوں آدے گا۔ پچھاں مٹن لگانی سی تے اک راہی لے دیا مسلمان
تیرا پچھا کری آوندے نیں۔ ایہہ سُن کے ابوسفیان چھینتی چھینتی کتے دل نسیا۔

ابی بن خلف و قتل

ایس ظالم جدوں پتہ نکاچی حضور پاک گھاٹی تے چلے گئے نیں تے رولا
 پاؤندا آیا لاجھوتے اتے لاجھوتے جے آپ پج گئے تے رب مینوں وی زندہ نہ
 رکھے۔ حضور نے فرمایا دعویٰ اہنوں آون دیو۔ جدوں سامنے آیا تے
 زخمی حالت ورح آپ نے حارث کو لوں نیزہ لیا تے کافر دی گردن تے بچ
 دتی تے راہ گھوڑے تے کنبیا تے، اگے لگ کے نسیا۔ کافراں دی فوج جا
 کے اکھن نکا مینوں محمد نے قتل کر دتا اے۔ نالے دسیا اک واری کتے ورح
 حضور نے مینوں اکھیا سی توں میرے مسحقوں قتل ہو ویں گا۔ راہ تے نیزہ
 دجا اے جے آپ میرے تے ٹھک وی دیندے تے میں مرجانا سی۔
 اوڑک سرف دے مقام تے پہنچ کے ایسے زخم نال کافر مر گیا۔ راہ اکو کافر
 اے جیہڑا حضور پاک دے مسحقوں دوزخیں پہنچیا۔ ایدھر ابن ہشام عبد اللہ
 بن عباس توں روایت کیتی اے احد دی جنگ ورح ظہر دی نماز حضور پاک
 بہرے کے پڑھائی تے صحاباں نے وی آپ دی امامت ورح بہرے کے نماز
 ادا کیتی۔

ایس توں ثابت ہو یا پیٹی جنگ دے میدان ورح محکم ایمان، امیر دی طاعت
 تے استقامت بڑی شے اے۔ ایہہ دوچار گلاں سوچن دایاں نیں پیٹی مسلمان
 تیر اندازاں نے غنیمت دے مال والا لالچ کر کے نبی دے حکم توں تھوڑی جیہی
 غفلت دتی۔ جیہدا نتیجہ ایہہ ہو یا۔ اوہ آپ دی شہید ہو گئے۔ نقصان وی اٹھایا
 بدنامی دی ہوئی تے اپنے رسول توں زخمی وی کرایا۔

مشرک زاناں تے اپنے حسن دی نمائش کر دیاں رہیاں پر مسلمان بیبیاں

نے مجاہدوں نے شہیدیاں دی بڑی خدمت کیتی۔ کئی والے دے بھندے سے پہچ
 زخم کھا دے۔ بنو دینار دی اک بی بی نے بھرا سرتاج تے اپنے پیو دی شہاد
 دی خبر سن کے صبر کیتا۔ پر آپ دی شہادت دی خبر سن کے پریشان ہو گئی جوں
 حضور پاک دی خیریت دی خبر ملی تے اکھیا جے آپ پہنچ گئے تے سبھ کجھ
 پہنچ گیا۔

ایس جنگ بارے قرآن پاک وچ ۶۰ آیتاں نازل ہوئیاں۔ اہناں وچ
 مسلماناں نوں خوش خبری دتی گئی۔ تہاڈے رب نیں ہزار فرشتیاں دی فوج نال
 تہاڈی امداد کیتی سی۔

۱۵ سوال نوں جنگ ختم ہوئی تے تن دن بعد آپ نے احدی میدان وچ
 قیام کیتا۔

ابوسفیان جنگ دے فیصلے توں بناں ای نس گیا نہ اوہ جتیا نہ ماریا۔
 فوج تے اودا سروار جدوں شکست کھا جائے تے لوکاں دیاں نظراں
 وچ ادھین ہو جانداں۔ پر کئی والے دا ایہہ عجیب معجزہ سی۔ اوہ اُحد دی جنگ
 توں پچھوں سگوں مسلماناں دیاں اکھاں و اتارا بن گئے کیوں جو پیغمبر دے دل
 وچ اپنے رب توں سوا کسے ہوہ دا خوف سی۔ تے نہ دنیا دا کوئی لالچ سی اوہی
 لڑائی دی رب دے حکم تے امن دی خاطر سی۔

ایس مصیبت دے ویلے نبی پاک رب دی رضاتے صابر تے شاکر
 رہندے نیں۔ تے مومن دی حضور پاک تے اللہ تعالیٰ دی پوری پوری اطاعت
 کردے نیں۔ کیوں جو مسلماناں نوں ایس لاناں الا ما سعی داسبق و تا
 گیاے۔

تبرہواں باب

بجوختی ہجری

ابوسفیان کے وچ سوچاں سوچا رہیا پر مڑ کے مسلماناں تے حملہ کرن
دا حوصلہ نہ پایا۔ وچوں وچ سڑا کر صدا پر کوئی پیش نہ جاندی۔ اورک اوس
عصل وقارہ دے قبیلے نوں گنڈھیا تے اوہناں نوں ایہہ پٹی پڑھاٹی تسی جا
کے رسول اللہ نوں اکھو ساڈا قبیلہ مسلمان ہونا چاہوند اے۔ سانوں دین سکھان
دا سطلے کجھ مسلمان ساڈے نال گھلوتے جدوں اوہ تہاڈے پھندے وچ
پس جان، دھوکھا دے کے قتل کر دیو۔

تقدیریں حضورؐ اہناں دیاں گلاں وچ آگے۔ اوہناں دس مسلمان عام
بن ثابت دی سرداری وچ اہناں دے نال گھل دتے۔ جدوں ایہہ رجب
دے مقام تے پہنچے بنو عبیان نوں اشارہ کیتا۔ اوہناں دوسو سواراں نہنتے
مسلماناں نوں گھیریا تے اکھ مسلمان شہید کر دتے۔ دو قید کر لے تے حضرت
خبیبؓ تے زیدؓ نوں لکے دے دشمنیاں کول جا دیو۔ اوہناں سارے لکے
وچ ڈونڈی پھراٹی تے مسلمان قیدیوں نوں سولی چاہرن دا دن مقرر کر دتا۔

حضرت خبیبؓ دی شہادت

حضرت خبیبؓ نوں عمارت دے گھر قید رکھیا گیا۔ اک دن عمارت دی

دوہتری پھری ہتھ لے کے کھیڈ دی کھیڈ دی حضرت خبیثؓ دی گودی وچ ایہی
 ماں دیکھ کے گھاہری ۔ تے حضرت خبیثؓ نے معاملہ سمجھ کے تسلی دتی تے
 آکھیا مسلمان بالال نون قتل نہیں کر دے ۔

عاشق دی موت دا تماشہ دیکھن سارا مکہ اکٹھا ہو گیا ۔ حضرت خبیثؓ
 نون سارٹ دے وارث کچھ کے میدان وچ لے آئے ۔ جدوں سولی دین لگے
 قیدی نون رسم مطابق پچھیا تیرے دل دی کوئی آس ہووے دس ۔ حضرت خبیثؓ
 نے دو نفل نماز دی اجازت منگی تے کہے دل منہ پھیر کے چھیتی نال دو نفل ادا کیتے
 متاں مشرک سمجھن مومن موت توں ڈردا نماز ملی کر رہیا اے ۔ پھیر دار نون چھیا تے
 چالی نیزے اکو واری عاشق دے سینے وچ کھب گئے ۔ مومن کلمہ پڑھا جنت
 چلا گیا ۔

حضرت زیدؓ دی شہادت

پڑ وچ حضرت زیدؓ نون شہید کرن واسطے جلاؤ تلوار پھری کھلوتا سی بوسنیان
 نے ٹکوری کیتی تے آکھیا ۔ زیدؓ چنگا ہندا ہے آج تیری تھاں عبد اللہ دا پتر محمد صلی اللہ
 علیہ وسلم ، قتل کیتا جاندا تیری تے جان بچ جانڈی ۔ پر رسول اللہ دے سچے عاشق
 نے جواب دتا ۔ اک جان کیہ سو جان دی ہندی تے میں پیارے کملی والے توں قربان
 کر دیندا ۔ پر میں ایہہ نہیں دیکھ سکدا پی حضور پاکؐ دیاں تلیاں وچ کنداوی پھجے ۔
 ابوسفیان جواب گن کے کوراکھٹ وچ وچ پی گیا ۔
 انصاف دی نظر نال دیکھیا جانڈے تے تاں رسول اللہ توں بناں ساری دنیا
 وچ اک رہبری ، جیہا نظر نہیں آدندا ، جنہے ا جیہے خلوص نال پیروی کرن والے
 عاشق پیدا کیتے ہون ۔

رسول دے عاشق

فردہ بن عمرو قیسر ولوں بقار دے شہر دے گورنر کن۔ اہنماں تے رب
دی رحمت ہوئی تے اسلام قبول کر لیا۔ اپنے ایلچی دے ہتھ حضور پاک دی
خدمت وچ تحفے گھلے۔ جیہڑے آپ نے قبول کر لے نالے اپنے ولوں
ایلچی لوں ۵۰۰ درہم انعام دتا۔ آپ دی عادت مبارک سی آون والے
وفد لوں ضرور انعام دیندے کن۔ قیسر لوں پتہ لگا پئی فردہ نے اسلام قبول کر
لیا سے۔ اوس دربار وچ سدیا۔ پہلاں تے اسلام ولوں پھیرن دی کوشش
کیتی کئی جتن کیتے پر جنہاں دی رب تے رسول نال لگن لگ جائے آہ کدوں یار
ولوں منہ پھیر دے نیں۔ قیسر نے قید و احکم دتا فیرو دی آہ اسلام توں انکاری نہ
ہوئے۔ پھر پھانسی دا حکم ہو پاتے سولی چڑھیاں عاشق اک شعر پڑھا جیہڑا
ترجمہ اے۔ مومنناں دے سردار رسول پاک نوں میری خبر پہنچا دیو اپنے رب
رحیم دے دربار وچ اہ جنت تے بڈیاں حاضر نیں۔

بیر معونہ تے ستر ویشیاں دی شہادت

مومن ایچ جاناں مار دے رہے تے مشرکاں دے دل وچ بھانٹر بلدے
رہے۔ کلاب دے قبیلے دار میں حضور پاک دی خدمت وچ حاضر ہو پاتے عرض
کیتی یا رسول اللہ کجھ مسلمان نال گھل دیو جیہڑے ساری قوم نوں دین سکھان کئی
والے آقا سوچیں پے گئے تے فرمایا پئی آگے مشرکاں دھوکھا دے کے مسلمان
لوں شہید کر دتا اے۔ ابو براء نے عرض کیتی۔ میں مومنناں دی جان دا ضامن ہو یا اٹوک
حضور پاک نے ستر مومنناں دا قافلہ دین پھیلاؤن تے اسلام دی تعلیم دین واسطے

ٹوریا۔ جہوں ایہہ درویش معونہ دے کھوہ تے پہنچے، قبیلے دے سردار نے غازی
 کینتی، اہدے سپاہیاں بے خبری وچ مُتے پئے مسلماناں تے حملہ کر دتا۔ سارے
 مبلغ شہید ہو گئے۔ اک حضرت عمروؓ نوں عامر نے چھڈ دتا۔ کتے تے معونہ دے
 شہیداں دیاں خبراں اکو دن حضور پاکؐ دے کنس پیاں تے آپؐ نوں بڑا دکھ پہنچیا
 پر تقدیر اگے کوئی پیش نہ گئی تے آپؐ نے رب دے بھانے تے صبر توں کیتا۔
 ایہہ اُحد دی جنگ نوں پچھوں یہودیاں پھیر سر چکے شروع کر دتے ایہناں
 دیاں شرارتاں جہوں ددھ گیاں۔ ایہوں تیکر جے حضور پاکؐ کدی ایہناں دے کووں
 لنگھ جان دے اوہ گستاخیاں کر دے، چھیر دے، آوازے کدے۔ پر ایہہ پھیر پھیری
 حوصلہ سی۔ آپؐ سب کجھ سن دے تے چُپ ہو رہندے۔ کسے نوں سر نہ اُٹھ
 دیندے۔

یہودیاں دی سازش

حضرت عمروؓ کا فرماں کووں بیج گئے تے راہ وچ آوندیاں دوراں ہیاں نوں
 دشمن دا آدمی سمجھ کے قتل کر دتا۔ پر ایہہ سبج قبیلے دے سن۔ دوستاں دی آدد کرن
 واسطے کائنات دے محسن بنو نضیر دے گھر خون دا بدلہ دین گئے۔ تے ایہناں اکو
 ایہہ سازش کینتی پئی جہوں آپؐ کدھ دے نالوں دی شگھن تے اُنوں پختر پڑھ دیہو
 ایس طرح ایہہ روز روزہ واقضیہ نہیڑ جائے گا۔ پر رب اپنے رسولؐ دی حفاظت
 دا آپؐ ذمہ دہسی۔ جبرئیلؑ نے حضور پاکؐ کوں آکے ساری سازش کھول دتی۔ آپؐ
 حادثے دی تھاں توں اپنا دامن بچا کے نزول لنگھ گئے تے دشمن منہ دیکھ دے
 رہ گئے۔

بنو نضیر و امحاصرہ

بنو نضیر دے دلاں وچ چورسی مسلماناں دے ساہمنے اُنچ تے پرکے

نہیں سن۔ پرت نویاں شرارتاں کر دے رہندے سن۔ اور ک قلعہ بند ہو بیٹھے۔ پر
 جدوں غازیوں محاصرہ کیتا تے پیر کھاں کھلیاں۔ کجھ دنوں پچھوں تنگ آن کے
 آپ دی خدمت و وح عرض کیتی، سانوں مدینہ چھڈ دین دی اجازت دیو۔ رسول اللہ
 من گئے۔ ایہہ اپنا مال اسباب لے کے ٹرن لگے تے کجھ انصاراں دی اولاد و پوتوں
 جیہڑے یہودی مذہب رکھدے سن نال لے جان لگے۔ مسلماناں روکیا۔ ایس موقعہ
 تے آیت نازل ہوئی لا اکراہ فی الدین۔ مذہب و وح کوئی سمجھتی نہ کرو مسلمان
 خدا دا حکم سن کے چپ ہو گئے تے یہودی نجدے بھڑکدے گاؤندے تے
 لڈیاں پاؤندے خیر جا آباد ہوئے۔

انصاراں و ایشار

مسلمان مہاجرناں کتے وچوں ہجرت کر کے کمال کر دتا سی تے مدینے دے
 انصاراں اہناں دی مہانی کر کے حد کر دتی سی۔ پھر جس ویلے توں حضور پاک مدینے
 شریف آن و شے سن، نت نویاں مصیبتاں پیش آ رہیاں سن۔ کدی بدر دی جنگ تے
 کدی اُحد دی لڑائی۔ کتے یہودیوں نال جھگڑے تے کتے منافقاں دیاں لاڈنیاں
 بھجاڈنیاں۔ پر انصاراں ہمیشہ کھلے دل ہون واثوت دتا۔ کسے مصیبت یا
 محوڑ ویلے کدی متھے تے وٹ نہ پایا۔

سن جدوں مسلماناں دے اقبال دا تارا چمکیا بنو نصیر دی چوکھی جا اُیدا
 غازیوں دے ہتھ آئی۔ کئی والے نے انصاراں نوں اکھیا پی جے تسی جا ہوتے
 ساری جا اُیدا برابر آپس و وح دنگ لٹوتے جے تسی ایشار کرو تے ایہہ جا اُیدا اُبرے
 پھوڑے مہاجرناں نوں دے دیو۔ تاں جے ایہہ وی اپنے گھراں دا بھار چک سک
 آپ دا اشارہ سمجھ کے انصاراں ایشار کیتا تے عرض کیتی یا رسول اللہ ایہہ مال
 دولت تے ساری جا اُیدا مہاجرناں و وح خوشی نال تقسیم کرو دیو۔

ایہہ سی اوہ پاک تے دل والی جماعت جیہڑی اک مہاجر نبی آدمی تعسیم نے
پیدا کیتی تے جیہدے ایشادوی شمال دنیا دی تاریخ وچ نہیں ملدی۔ آپ نے
قوماں تے نسلاں دے قدیم بُت توڑ دتے تے مدینے دے مہاجر اں تے
انصاراں نوں اسلام دی تسبیح وچ پرو دتا۔

پتو دہواں باب

پنجویں ہجری مرتبہ دی جنگ

بدوں عرب دے وسیکاں دیکھیا پئی دین اسلام دالور چو فیرے چکن لگ
پیالے کٹیاں قبیلیاں ایس نورے ہڑا گئے بہنو مارن دے جتن کیتے۔ پر حضور
پاک نالوں سمجھ وار جرنیل کیہڑا سی۔ جدوں آپ نے دیکھیا بنی مطلق وار میں سر
چکن نکالے، آپ نے غازیباں نوں تیار ہون واسکھم وٹا۔ اہے میدان ورتج اکو
ای بھڑپ ہوئی سی، دشمن دیاں نو جواں تتر بتر ہو گیاں۔

حضرت جویریہ نال نکاح

قبیلے دے سردار سارث دی دھی قیدیاں ورتج پکڑی آئی۔ اوں آپ کو لوں
امداد منگی۔ کئی دالے نے اودا فدیر پئیوں دے کے راکرا وٹا۔ اودہ آپ واسلوک
دیکھ کے خوشی نال مسلمان ہو گئی تے حضور پاک نوں عقد پاپنیغام بھجیا جیہڑا آپ
نے منظور کر لیا۔ ہن حضرت جویریہ مومنناں دی ماں سی۔ ایس پاروں صحاباں نے
دی ایس قبیلے دے قیدی راکر وٹے۔ مسلماناں دی ایس دریا دلی نوں دیکھ کے
سارا قبیلہ ای مسلمان ہو گیا۔

خدا دے برگزیدہ رسول تے چونوں بندے حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ

علیہ وسلم نوں ساری عمر جسمانی تے روحانی تکلیفیں پہنچ دیاں رہیاں جنہاں دا کوئی
 انت حساب نہیں۔ پر آپ سجھے ہمدے متھے سہندے رہے۔ اہناں وچ
 بڑیاں حکمتاں، عبرتاں تے نصیحتاں سن۔

انک واقعه

جدوں مرسیع دے جنگ نوں مسلماناں دی فوج فتح کر کے مڑی تے
 اک اجیہا واقعہ پیش آیا جیہدے وچ سینکڑے حکمتاں نیں۔ ایس جنگ وچ
 حضرت عائشہؓ وی آپ دے نال سن۔ جدوں اوندی داری منزل تے قیام کیتا
 حضرت عائشہؓ قافلے توں دور رفیع حاجت لئی جنگل ول دور چلیاں گیاں پچھوں
 قافلے بخبری وچ داگال چالیاں۔ حضرت عائشہؓ واقفلے توں پچھڑ جاتاں کے
 دے خواب خیال وچ وی نہ آیا۔ مومنوں دی ماں نے جدوں میدان خالی دیکھیا۔
 حیران ہو کھلوتی۔ اسلامی قافلے دا اک آدمی ہمیش قافلے دے پچھے پچھے چلدا سی۔
 تاں جو مومنوں دی ڈوگی دھمکی شے سنبھالی اوسے۔ اوہدے نال حضرت عائشہؓ
 دی خیریں چہریں قافلے دے پچھے مدینے شریف پہنچ گیاں۔ تے کے نوں کوئی
 وہم گمان وی نہ گزریا۔

پر تھوڑ دے عبداللہ بن ابی منافق نے ایس قصے نوں بڑا دھمایا تے مومنوں
 دی ماں تے تہمتاں دا چکر اچھالیا۔ ایہدھر صبر تے شکر نال پیغمبر دشمنوں دے
 طعنیاں دے تیر سہندار ہیا۔ تے چوکھا چوہا رنج لنگھ گیا۔

اڈرک نبی پاک دی دلی بے حسنی دا اُپا قدرت نے آپ کیتا۔ تے مریمؑ
 وانگوں پاک تے نیک بی بی عائشہؓ دی بریت دی شہادت دین لئی قرآن وچ آیتاں
 نازل ہوئیاں۔ تے ایس طرح بدنامی دے داغ دھوتے گئے تے ایہہ دلدار دور
 ہويا۔

عبداللہ بن ابی منافق دی موت

عبداللہ بن ابی منافق دیاں کرتوتاں توں آپ مدت تیکر پریشان رہے۔ بھانویک
 خداری منافقی تے نکھر دی سزا اسلام ورح قتل لے۔ تے ایس پنجویں کالم دے سزار
 دیاں کرتوتاں دے سارے ثبوت دی ساہمنے سن۔ صحابیوں کئی داری ایس آستین
 دے سپ داسر پھین دی اجازت دی منگی۔ پر تحمل تے بخشش دا پتلا بنی سرور سویر
 دی ہوادے بلیاں وانگوں کندیاں تے پھٹاں نوں برابر ٹھنڈا پاؤندار ہیا۔

حضور پاک نے منافق تے ہتھ اٹھاو دی اجازت نہیں دتی تاں جو کل نوں
 تاریخ ایہہ نہ کہہ سکے پئی محمد مصطفیٰ نے اپنی ساتھی نوں قتل کراؤ تا سی۔ انج رحمتاں
 والے نبی پاک دے بے داغ دامن تے کوئی ہودا داغ لگے۔

ایہہ منافق بڑا تر کیبیا سی۔ طرح طرح دے کھس دہا کے مسلماناں نوں مکتے
 فریب دیاں پھندیاں ورح پھساؤندار ہیا۔ پر مومن اک کھٹ وچوں دوجی دار نہیں
 ڈنگیا جاندا۔ حضور پاک دی احتیاط نال ایہہ ساری عمر اپنے ہتھاں تے چک
 دھدار ہیا تے دین اسلام دا بول اچا ہندار ہیا۔ اورک حسد نال سڑوا بھجوا
 اپنی موتے آپ مر گیا۔ جدوں جنازے دا ویلا آیا آپ نے اپنے ایس وڈے
 دشمن نوں اوہی خواہش مطابق اپنی چادر ورح کفتا کے قبر ورح اتاریا۔

نبوت دیاں گواہیاں

بہودیاں دا اک وڈا عالم حصین سی۔ اوہ مدینے حضور پاک دی زیارت
 کرن آیا۔ آپ نوں دیکھدیاں ای بولیا ایہہ چہرہ کسے جھوٹے آدمی دا نہیں ہو
 سکداتے ایمان لے آیا۔

مدینوں باہراک قافلہ سودا گزرنے آیا۔ بنی سروروی ایدھروں نگھے
 تے اک اوٹھ پسند آگیا۔ سودا ہو گیا۔ آپ اوٹ دی ہمار پھڑکے شہر آگے
 فرمایا قیمت گھل وینے آں پھوں قافلے والیاں سوچیا بناں جان پھان اوٹھ
 دے دتا بے۔ اوہ ایس شش و پنج و تہ کن پر قافلے دے سروروی بی بی نے
 اکھیا نکر نہ کر دیں اوٹھ لے جان والے دا چہرہ دیکھیا سی۔ اوہ تہاڈی رقم
 ضرور گھل دے گاتے جے اوں قیمت نہ گھلی میں اپنے کو لوں دے دیاں گی۔
 ایدھر کھلی دالے مدینے شریف پنج کے پوری رقم بھیج دتی۔

خندق دی جنگ شوال ۱۳۳ھ

رب دے مقبول بندے تے اخیر بنی نوں دشمنان ساری عمر سکھ دا
 ساہ نہ لین دتا۔ پر جہدوں مالک دی نظر سونی ہووے تے کوئی وال ونگا نہیں
 کر سکدا۔

بنو نصیر مدینوں نکل کے خیبر جا آباد ہوئے۔ پر ایہہ مسلماناں دے دلی
 دشمن سن۔ ایہہ نت شرارتاں کر دے رہندے سن۔ ہولی ہولی ایہہ فتنہ وی
 مسلماناں واسطے قیامت بن لگ پیا۔ اوڑک اپناں سارے پوا ہے دے
 قبیلے اکٹھے کیتے تے مسلماناں نال لڑن واسطے اکٹھے ہو کے لڑیاں پاوندے
 گیلے کھینڈ دے امیدان و تہ اکٹھے ہوئے۔

ایدھر آپ دی دوراندیشی نے آون والا خطرہ تاڑیا۔ تے آپ نے
 غازیوں نوں اکٹھا کر کے مشورہ پچھیا۔ حضرت سلمان فارسی خندق کدھن وی
 صلاح دتی۔ ایہہ جھیاں دا طریقہ سی تاں جو دشمن خندق ٹپ کے آوے تے
 آوندیاں جھپ لیا جاوے۔

حضرت سلمانؓ دا ایہہ مشورہ حضور پاکؐ نے پسند فرمایا تے اپوشے
 اسلام دی فتح دی وجر بن گئی۔ نہیں تے ۲۴ ہزار دشمنان نال تن ہزار تھتے درویش
 کس طرح مقابلہ کر دے۔ مدینے پاکؐ دے اک پاسے کوٹ دیا ہو یا سی۔ دوجی
 دا پہاڑ سن تے اک پاسہ خالی سی۔ جدھروں خندق کدھن دیاں تیاریاں ہوئیاں
 کملی والے آقا نے ہتھیں بھوئیں تے یک لاکے نشان دتا۔ تے دس دس صحابیاں
 نوں اک حصہ مٹی پن واسطے وٹ دتا۔ رب دی حمد تے شکر کر دے۔ مسلمان دھوڑ
 ہٹاوندے مٹی پٹ دے رہے۔ تے جتناں تے کرماں دا ابیہہ نام لے کے
 آسماناں دے فرشتے تے حوراں درود پڑھدے نیں زمین تے مزدوراں نال لگا
 اپنے حصے دی کھائی پٹا رہیا۔

بن پیغمبر تے امتی دی، بادشاہ تے مسکین دی کوئی تمیز نہ رہی۔ بھانویں
 شرف تے شعور نال کوئی انسان کملی والے آقا دا ہم پدہ نہیں ہو سکیا۔ خاکساراں
 دی ایہہ جماعت گرد و غبار تے دھوڑ نال بٹری ہوئی کہیاں گنتیاں چلا رہی اے
 مومن تناں وناں دے فاقے تے مشقت نال مدد حال ہو رہے نیں۔ کھکھ تھیں
 بے حال ہو کے پیٹ تے پتھر بدھے ہوئے نیں۔ خندق پٹیاں اک پتھر دی
 اجیہی چٹان ساہنے آئی جیہڑی کسے صحابی کولوں نہ ٹٹ سکی۔ سجھے ٹل لاتھک
 کے بہہ گئے۔ پر کملی والے آقا جیہہ ہی ہمت اگے پہاڑ نہ کھلو سکے، اوہ اک چٹان
 کولوں کیوں شکست قبول کر لیندے۔ بھانویں منہ فاقہ سی، پیٹ تے پتھر
 بدھے ہوئے سن پر آپ دیاں اک دو شاں نال چٹان دے ٹوٹے ہو گئے۔
 جدوں لوہا پتھر نال دجائے چنگاں نکلیاں۔ اوس دیلے رسول اللہؐ نے شام،
 فارس تے مین دی فتح دی خوش خبری دتی۔

ایدھر بڑیاں مشکلاں نال خندق دی کھدائی ہوئی تے اودھر دشمن دیاں
 فوجاں پرے بدھی ساہنے میدان دج آٹکیاں۔ منافق تے پہلاں ای گھراں

دی حفاظت دا بہانہ کر کے نکھر گئے سن۔ ایسے اوکھے ویلے مدینے دے
یہودیاں وی معاہدہ توڑ دتا۔ جدوں حضور پاکؐ نے اپنا اپنی گھلیا۔ اوہناں
سوچیا مسلمان ہر پانسوں گھرے ہوئے نیں۔ ہووے نہ تے ایس ویلے ایس
دی اپنا پوج تل لٹے۔ اوہناں کورا جواب دتا تے اکھیا، ایس نہیں جانڈے
محمدؐ (صلی اللہ علیہ وسلم) کون اے تے قول اقرار کیہ سن۔ مسلمان جواب سن کے ڈاٹے
نرا سے ہوئے تے ایہناں سوچیا ایس غطفان دے قبیلے نوں مدینے دی پیداوار
دائینجا حصہ دے کے نال ملا لٹے۔ آجے گل بات ہو رہی سی، اک انصاری حضرت
سعدؓ نے حضور پاکؐ دی خدمت وچ عرض کیتی، یا رسول اللہ! اسان تے کفر
دی حالت وچ کسے نوں نذرانہ تے خراج نہیں سی دتا۔ جے ایہودی و حاکم
تے خیر پھیرتاں بولن دی جا نہیں۔ نہیں تے جو رب کرے سو ہو۔

آپ حضرت سعدؓ دی بہادری دی ایہہ گل سن کے بڑے خوش ہوئے
تے دین دے دشمنان نوں کورا جواب دتا۔ جویں جی آدے کرو، ساڈے لئی
ساڈا رب کافی اے۔ دشمنان نوں اپنی بوہتی گنتی تے طاقت تے گھنڈ سی۔
جدوں مدینے دی حد تے آئے، کھائی دیکھ کے منہ بڈیا رہ گیا۔ کھائی تے
ٹپ نہ سکے پر محاصرہ کر کے مسلماناں تے تیر برساون لگ پئے۔ کجھ رسدی
تھوڑ، کجھ محاصرہ، نالے بنو قریظہ دا خطرہ، کتے پچھوں کنڈ وچ چھرانہ کھوب
دین۔ پر غازی حضور پاکؐ دی کمان وچ سینہ تان کے ڈٹے رہے۔ مسلمان
زمانیاں نوں قلعے وچ گھل دتا گیا۔ یہودیاں جدوں دیکھیا غازی مرد تے
خندق تے رے ہوئے سن۔ اوہناں زنانیاں والے قلعے دے پھاگ شے آن ہل
بولیا۔ پر حضور پاکؐ دی پھیسی حضرت صفیہؓ نے تہنوں دی چوب (وانس) کڈھ کے
یہودی دے تالو وچ اجمہا ماریا پئی کھوپری کھل گئی تے پھیر سالاہ کے قلعیوں
باہر سٹ پایا۔

اور تک اک دن کافرانوں کو عمر و نے گھوڑے سے نون اڑی لائی تے جتھوں
 خندق تنگ سی مسلماناں و تے ٹپ آیا۔ ایہ نوپاں و رہیاں دا بڈھا فولاد وچ
 ڈوبا ہو یا سی۔ ساہمنے کھلو کے اکڑ کے ونگار یا۔ مستھے دی بھوری تے ہتھ پھیر
 کے مسلماناں نوں مقابلے لئی ٹکار یا۔ ایہ صرا و ہدی ٹکڑے واسارے پڑ وچ اک مسلمان
 نہیں سی۔ ہر پاسے سنج درت گئی۔ تڈے خبر جے خدا دا شیر حضرت علیؑ ساہمنیوں
 نکلیا تے کئی وائے آقائے علیؑ نوں فرمایا، ایہ عمر و اے۔ تے اگوں امیرؑ نے
 عرض کیتی، یا رسول اللہ! میںوں پتہ اے۔ حضرت علیؑ پیدل سن تے عمر و گھوڑے
 واسواری۔ کافر بڑا بہادر سی۔ اوہ گھوڑے نوں اتر آیا تے تلوار دے جوہر دکھان
 لگا۔ نہ آجے تیکر عمر و نے کسے جوان کوں سپھ لوائی سی تے نہ سن تیکر حضرت علیؑ
 نے کسے کوں مار کھا دی سی۔ بڈھے نے خدا دے شیر تے حملہ کیتا پر تلوار
 ڈھال وچ کھب گئی۔ حضرت علیؑ نوں تھوڑا جیہا زخم آیا تے سن آپ نے زخمی
 شیر دا نگوں کافر تے حملہ کیتا تے ذوالفقار عمر و دا شانہ چیر کے لک تیکر نکل گئی
 بڈھا گھیرنی کھا کے دھون پر نے ڈگاتے غازیوں خوشی دانعرہ مار یا۔ ایسے
 طرح خبر، خزا عمر تے نون وی آئے۔ پر غازیوں ساہمنے کسے دی وال نہ گئی۔
 قتل ہو ہو کے دوزخیں پہنچدے۔ ہے۔

اور تک کافران سوچیا پئی محاصرہ لتاں کری رکھو۔ مسلمان آپے مات کھا
 جان گے۔ ایہ صرا مسلماناں دی ثابت قدمی تے حوصلہ دیکھ کے رب کریم نوں
 ترس آیا۔ اوس اپنے محبوب تے پیارے نبیؑ دا صدقہ اپنی قدرت نال مسلماناں
 دی امداد کیتی۔

ہو یا انج اک دن اک پاسیوں کالی بولی ہنیری چڑھی۔ جھکھڑ نال کافران
 دے تنبو اڈ گئے۔ اکھاں مٹی پے پے کے اتھیاں ہو گیاں۔ جھکھڑ، وروئے،
 کابیاں گھٹاں مینہ تے بجلی دے لشکارے دیکھ کے کافر اتوں رات بھانڈا

ٹینڈا سٹ، تنبو اوٹھ چھٹ چھٹا جانناں بچا کے نئے تے آپو اپنیاں قبیلیاں
 وچ جا کے دم لیا۔ اوڑک مسلماناں دی فتح ہوئی۔ ایس معرکے وچ رسول اللہ
 تے غازیوں دیاں کئی نمازاں قضا ہو گیاں۔

نماز اصل وچ جہاد دی پہلی تعلیم اے۔ نماز وچ امام دی اطاعت سکھا
 کے جہاد دی تنظیم داسبق دتا جاندا اے۔ نماز جنت دی کنجی اے تے جہاد زندگی
 وارو پ۔

بنو قریظہ (۱۳۶)

مخندق دی جنت نال مسلماناں واسارے عرب تے رعب بہہ گیا۔ پر بنو قریظہ
 مدینے دے گواہنڈی غازیوں دی کامیابی دیکھ کے ا دکھے سن۔ چند ہمسایہ
 دی اک معیبت ہندی اے۔

بنو قریظہ جدوں آپ ای مرن مارن تے تیار ہو گئے۔ آپ نے وی
 اوہناں دے قلعیاں دامحاصرہ کر لیا۔ آجے پنجی دن ای گزرے کن رسد دی تھوڑ
 آئی تے زپ کے صلح کرن لگے۔ بنی سروڈ نے ابوالبابہ تے اک دو جے صحابی نوں
 انہاں قل بھجیا۔ جدوں اہ بنو قریظہ ولے پہنچے تے اوہناں دے سارے پتے
 عورتاں روں لگ پئے۔ ابوالبابہ دل دے بڑے نرم کن۔ آپ وی انہاں دی
 حالت دیکھ کے منہ جو کیرن لگ پئے۔ انہاں بھجیا اسین قلعہ چھٹ جائے تے
 آپ نے کہیاں تے نال ای اپنے حلق تے ہتھ پھیریا پٹی نہ جاؤ گے تے قتل
 کر دیئے جاؤ گے۔ تے اوسے ویلے اپنی غلطی دا احساس ہو گیا تے دینے کن
 کے مسجد نبوی دے تھم نال زنجیر پائی تے اپنے آپ قید کر لیا تے نالے کہیا
 جدوں تیکر اللہ تے اہار رسول مینوں معافی نہ دین گے میں آزاد نہیں ہونا۔ آپ
 چھ دن تے رات بدھے رہے۔ اوڑک قرآن پاک دی آیت نازل ہوئی۔

آپ دی توبہ قبول ہوئی تے رسول پاکؐ نے زنجیر کھولی تے آزاد ہوئے۔

ایدھر یہودیوں نے اسلامی فوج دے سردار سعد بن معاذؓ نوں اپنا فیصلہ کرن لئی آپے منصف مقرر کیتا۔ تے ایہناں یہودیوں دی گردن مارن دا فیصلہ دے ڈنا۔ ہن گئے پچھتاؤن۔ پر آپے پچھتاویاں نوں کون چھڑا دے۔ اورک رحمتاں دے چشمے تے رُحماءِ بینہم دی مقدس ذات اگے آن جھکے جیہڑا وی رحمتہٴ العالمین دا واسطہ دیندا اوہدی جان بخشی ہو جاندی تے جیہڑا حضور پاکؐ دے قدماں تیکر نہ پہنچ سکیا اوہ دوزخیں پہنچ گیا۔

حیدرآبادی صلح

نبی سرور نوں ہجرت کیتیاں چھوڑے گزر گئے سن۔ ایہناں چھیاں رہیا
وتح کتے دے قریشیاں بڑیاں کوششاں کیتیاں۔ کئی جگہاں لڑیاں پئی کسے طرح
مدینے دی اسلامی ریاست ختم ہو جاوے۔ راہ سکستاں کھا کے ایہناں دی کرتے
ٹٹ گئی پر راہ اپنی ضد توں باز نہ آئے۔ کتے دے عام لوکاں دا خیال سی محمد صلی
اللہ علیہ وسلم دا مذہب غلط سہی پر ایہناں نال اچھی دشمنی کاہدی پئی آپ دی
مریے تے اوہناں دا نقصان وی کرئیے۔

وطن دی حُب آدمی دا ایمان اے۔ وطن دیاں جوماں دی پیاریاں لگدیاں
نیں۔ ہن جدوں مسلماناں نوں سکھ داساہ آیا جن بھوں دی یاد وی آون لگی۔
مدینے دیاں گھیاں وتح جدوں کوئی مسافر اوٹھاں تے کچا دے کسدا، جدوں
ڈاچیاں دے گلاں دیاں ٹلیاں کھڑکدیاں تے مہاجریم ہما کے اکٹھے ہو جانے
اوٹھاں دیاں قطاراں دل دیکھ کے جی اڈ دے تے دل کرداپٹی پیرلا کے کتے
شریف پہنچ جائیے تے اوس بنجرتے گھاہ پانی توں بناں وادی دے رَج رَج

کے دیدار کر لئے۔

مسلماناں دیاں اکھاں داتا رابلان بھانویں اہنوں کتے وچ تتیاں رتیاں
تے ماراں ای پیندیاں کن۔ ہن کتے دی یاد وچ ترے لیندا۔ انج سارے مہاجر
دیاں اکھاں سکدیاں۔ دو جہاناں دے سردار حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ
وسلم نون وی کعبے واطواف کرن تے مکہ دیکھن دی بڑی تاہنگ لگی رہندی۔
وطن دی کھج نال حج دے فرض دا وی خیال آوے۔ اوڑک آپ نے چھیاں
ورھیاں پھپھوں اپنیاں واگاں کتے دل موڑیاں۔ حضور پاک سویر دی نماز پڑھ کے
مسلماناں نون لصد صدق اللہ امر یا بالحق دی خوش خبری دتی تے ذلیقہ
وچ عمرے دی نیت تے احرام بدھے۔ ۴ سو صحابی نال لے کے مسلماناں دا
اک قافلہ بنایا۔ جہدے وچ عورتاں بچے تے قربانی کرن واسطے اوٹھدی کن
اہناں وچ ابو جہل دا اک اوٹھ دی سی جیڑا بدر وچ مسلماناں دے ہتھ آیا سی۔ احرام
بدھے تموراں میان وچ کیتیاں تے کتے ول ٹر پئے۔ آپ نون جا سو ماں خبر دتی پی
کتے دے کافراں نون آپ دا کتے دل ٹرناں ٹھنڈا نہیں کڈھیا۔ اوہ دوجے
قبیلیاں نون نال لے کے مقابلہ کرن گے۔ حضور پاک نے رستہ دلا کے جانا
چاہیا پر دشمن نون پتہ لگ گیا۔ اوڑک آپ نے اک کھوہ دے کندھے تے
اڈیرا لایا۔ آپ دی اوٹھنی بہر گئی تے آپ نے ایتھے پڑاؤ کیتا۔ مسلماناں
آپ دی خدمت وچ عرض کیتی، ایتھے نیڑے نیڑے کتے پانی نہیں۔ آپ نے
تیر دتا تے فرمایا اہ کھوہ تے گڈ دیو۔ رب دی رحمت جوش وچ آئی تے کھوہ
پانی نال بھر گیا۔ مسلمان نہاتے دھوتے۔ سواریاں نون وی پانی پیایا۔
حضرت عثمان رضی اللہ عنہ نون اپنی بنا کے گھلپسی صلح دی گل بات
کر دی۔ حضرت عثمان رضی اللہ عنہ نون کافراں اٹھا اہناں نون قید کر لیا۔ رانی دا پہاڑ

تے کھمباں دیاں ڈاراں بنیاں۔ خبر ملی پئی حضرت عثمان غنی شہید کرتے گئے
 میں۔ ایہہ سُن کے غازیوں دیاں اکھاں دوج لہو اتر آیا۔ مسلمان عورتاں مرواں
 اک لکڑ دے رکھ پیٹھ بہہ کے حضور پاک دے ہتھ تے بیعت کیتی۔ اہل نام
 بیت الرضوان مشہور اے۔

حضرت عثمان غنی دی شہادت دی خبر جھوٹھی نکلی۔ زہری دا قول اے قریشیاں
 نے عروہ نوں کہی والے نال گل بات کرن لئی کھپیا تے اہ صحاباں تے حضور پاک
 دا تعلق دیکھ کے قریشیاں کول گیا تے آکھیا پئی نبی سرور دا مقصد جگہ کرنا
 نہیں۔ اہ عمرہ کرن آئے نیں۔ دو جی گل اہ سنو پئی میں کسری تے قیصر دے دربار
 دوج وی گیا تے نجاشی نوں وی ملیاں پر میں کہتے اہ نقشہ نہیں دیکھیا جیہڑا پاک
 محمد دے دربار والے۔ اہل صحابی جدوں آپ وضو کر دے نیں تے پانی
 زمین تے ڈھلن نہیں دیندے۔ چک اپنے بدن تے مل لیندے نیں تے جے
 آپ دا وال کوئی ڈگے تے تبرک سمجھ کے رکھ لیندے نیں۔ میرا ایہو جیہڑی جنت
 تے ایہو جیہڑی قربانی آج تیکر کتے نہیں دیکھی۔ اگے تہاڈی مرضی! انکھوں کے
 قریشیاں سہیل بن عمرو نوں صلح دیاں شرطیں کرن کھجیا۔ اہ بڑا چالاک تے گالٹی سی۔ نالے
 حضور پاک دی نرم طبیعت توں وی واقف سی۔ گل گل تے اڑ جاندا تے اپنی
 منوائیندا۔ جدوں شرطیں لکھیاں جان لگیاں سب توں پہلاں بسم اللہ شریف لکھن
 توں انکار کر دتا۔ اکھے عرب دے رواج موجب بااسمک اللہم لکھو۔ تے آپ
 نے ایس طرح ای من لیا۔ پھیر لکھیا گیا ایہہ معاہدہ حضرت محمد رسول اللہ نال اے
 تے سہیل پھیرا گیا۔ اکھن لگا جے اسی تہا نوں اللہ دار رسول من لے تے جھگڑا
 کاہارہ جاندا اے۔ تیس نرا اپنا نام تے اپنے باپ دا نام لکھاؤ۔ حضور پاک
 نے ایہہ گل دی من لئی تے حضرت علی نوں آکھیا۔ رسول اللہ دا لفظ کٹ دیہو

اہناں عرض کیتی یا رسول اللہ میں تے ایہہ اکھرا اپنی سنتیں نہیں کٹ سکدا۔ کئی
والے نے فرمایا ایہہ لفظی جھپٹا چھڈو تے ایس لفظ تے آپ لیک پھیر دتی۔

معاہدے دیاں شرطیں ایہہ کن :-

- ۱۔ ایس سال مسلمان مدینے مڑنجان تے اوڈے ورھے اوڈن۔
- ۲۔ نکتے وچ تن دن رہن۔ تلواراں میان وچ رکھن تے میان کپڑے وچ

بیٹے ہون۔

- ۳۔ جھپٹا مسلمان نکتے دا و سنیک ہووے اوہ مدینے نہ جائے پر جھپٹا
مدینے دا مسلمان نکتے اوڈنا چاہے شوق نال اوے تے رہوے۔

- ۴۔ نکتے دا و سنیک کوئی مدینے جاوے تے موڑ دتا جاوے۔ پر جھپٹا
کوئی مسلمان نکتے آجائے اوہ موڑیا نہیں جائے گا۔

ایہہ معاہدہ آجے مکا نہیں سی جے ایسے سہیل دا پتر ابو جنڈل رض جھپٹا مسلمان
ہو چکا سی۔ بیکوں نے بیڑیاں نسیا۔ حدیبیہ دے مقام تے ان مسلماناں کو لو
پناہ منگی تے حضور پاک دے قدماں وچ آن ڈگا۔ سہیل بڑا جھگڑا الوسی۔ اس
آکھیا معاہدہ ہو چکا اے۔ ایہہ میرا پتر بھانویں مسلمان اے اہنوں موڑ دیو کیلی
والے نے فرمایا آجے معاہدہ مکمل تے نہیں ہو یا نہ میری مہر لگی اے۔ نہ تیرے
دستخط ہوئے نیں۔ پر سہیل جواب دتا ساون پھیر ایہہ صلح منظور نہیں۔ حضور پاک
چپ کر گئے۔ ابو جنڈل نے اپنا جتہ ننگا کر کے مسلماناں نوں اپنے زخم دکھائے
تے واسطہ پایا۔ مینوں اہناں ظالماں دے حوالے نہ کرو۔ ویلا بڑا نازک سی
غازیاں دا ہو کھولن لگ پیا۔ پر محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نے چھاتی تے
صبر دی سل رکھ لئی۔ صحابیاں نوں ٹھنڈا کیتا۔ ابو جنڈل نوں فرمایا۔ صبر کر
صبر و اجمل سمٹھا اے۔ صلح ہو چکی اے قول قرار توڑنا واجب نہیں۔ رب چھیتی
کوئی راہ کدھے گا۔ فکر نہ کر۔

مسلمان ایہ معاہدہ کر کے ہزاراں تانہنگاں تے امنگاں دل و توح لئی
 مدینے نوں مڑ پئے۔ اجے راہ و توح ای سن، رب نے اپنے نبی پاک نوں فتح
 دی خوش خبری گھلی۔ قرآن پاک نے ایس معاہدے نوں اتنا فتحناک فتحاً
 مینا دے لفظاں و توح یاد کیتا اے۔
 حدیبیہ دی صلح دا معاہدہ کر کے کافراں حضور پاک دی شخصیت تے
 مسلماناں دی طاقت نوں من لیا۔

عمرہ فضا

ذیقعد ۱۰ صلیح حدیبیہ توں بعد مکلی والے عمرے واسطے احرام بندھ کے
 مکے و توح داخل ہو گئے تے قریشیاں سمجھیا محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے ساتھ ناں
 میں متاں پھیر کوئے جھگڑا چھڑ پئے مکتیوں نکل گئے تے دارالندوہ و توح جا قیام کنیا
 جدوں آپ تے صحابی لنگھے تے کھلو کے رکھین لگ پئے۔ اوس ویلے حضور
 پاک طوفان کرن لگیاں اضطباع تے رمل دا حکم دتا جیہڑی سنت ہن تیکر جاری
 اے۔

بادشاہواں دے نام دین و اپنی نام

خندق دی جنگ تے ایس صلح نے دین دی تبلیغ دے بوہے کھول دتے
 ہن رب دے رسول نے فیصلہ کیتا پئی۔ ب دے دین دی تحریک نوں چوہاں
 کوٹلا تیکر لے جایا جائے۔ سواد ہنناں صحابیاں نوں خطبہ دیندیاں فرمایا۔ میں
 دو جہاناں واسطے رحمت بن کے آئیاں۔ اٹھو! میرے وتوں ساری دنیا نوں
 اسلام ول بلاؤ۔ ایہہ وی نبی پاک دا اک انوکھا تے نواں دعویٰ سی۔ ایس توں

پہلاں جتنے نبی وی آئے سی اوہ اپنے اپنے مکہ اپنے اپنے قبیلے تے قوم
 وئے آئے سن۔ پر حضور پاک وایہہ فرمان سی پٹی میرا دین تے اسلام واپنیام
 عالمگیرے۔

کملی والے و احکم سن کے صحابی اٹھے۔ اہناں قیصر کسری، مصر، حبش،
 یمامہ تے شام وے بادشاہاں تے امیراں نوں حضور پاک واپنیام پہنچایا۔ اسلام
 سچا دین اے۔ ایہہ دے دل آؤ۔ تاں جو تہاڑے و دونوں جہان سورجانی۔
 حضور پاک وے ایلیچیاں نال چنگے مندے سلوک ہوئے۔ حبش وے بادشاہ
 اسلام قبول کر لیا۔ مصر و احکم مہربانی نال پیش آیا۔ قیصر نے بڑے غور نال
 آپ واخلط سنیا۔ ایران وے بادشاہ گھمنڈ دکھایا تے عثمان وے حاکم نے
 کملی والے دے ایلیچی نوں شہید کر دتا۔

حضرت خالد و المسلمان ہونا

ہن جدوں امن وادور دورہ ہویا، دین اسلام سارے عرب و قح
 و دھن کھلن لگا۔

حضرت خالد بن ولید مسلماناں دی سیرت کردار تے حوصلے وکھیہ کے مسلمان
 ہو گئے۔ نالے لگے دے اوہ مسلمان جیہڑے مدینے نہیں سن آسکے مکیوں
 بھج کے سمندر وے کندھے عیسوی داوی قح اکٹھے ہون لگ پئے! نتیجے
 جدوں چوکھے اکٹھے ہو گئے۔ بندیاں نال بھرم بھاہندا اے۔ ایہہ وی اک طاقت
 بن گئے تے قریشیاں وی سوداگری تے چھاپے مارنے شروع کر دتے قریشی
 اہناں منڈیاں سالوں توں آپ اہی تنگ آگئے۔ ادڑک معاہدے دیاں شرطوں
 دی نرم کردتیاں۔

صلح فتح ثابت ہوئی

ابو جندل نے دوسرے مسلمانوں کے فتح حاصل کرنے سے نیک سیرت نال
 کئی کافر مسلمان کیتے۔ ہولی ہولی ایہناں دی تعداد تن سو تیکر پہنچ گئی۔ قریشی
 ایہناں کوں وی تنگ آگئے۔ اوڈک کئے دے سارے مسلمانوں آکھ و تا پئی
 جدھر سنگ ساوندے جے چلے جاؤتے ساڈی جان چھڈو۔ ابو جندل نے اہناں
 دے سارے سامنے مکیوں مدینے آگئے تے اللہ دے پیغمبر وا اکھیا اک
 درھے دے اندر اندر ای پورا ہو گیا۔ حدیبیہ دی صلح فتح ثابت ہوئی۔

خیبر دی جنگ

خیبر دے یہودی نت نویاں شرارتاں کر دے سن۔ اہناں واسرار
 سلام بن ابی مرگیا تے اسیر نے ریاست سنبھالی۔ ایہہ مدینے پاک تے حملے
 کرن دے شوشے چھڈن لگا۔ حضور پاک نے حضرت عبداللہ نوں صلح واسطے
 ایچی بنا کے گھلایا۔ تے اوس اکوٹ حضرت عبداللہ نوں قتل کرن واسیہ کیتا۔ پر عبداللہ
 دیلے سر چوکنے ہو گئے۔ اہناں اسیر نوں قتل کر و تا۔ یہودیوں نوں ڈاڈا بھانٹر
 مچیا۔ اہناں حضرت ابوذر و اوستر ڈنگر چاروا بیلے وح شہید کر و تا۔ حضور پاک
 دے غلام غصہ کھا کے شیراں وانگوں اٹھے تے مکی والے نے سولہ سو غازی نال
 لے کے خیبر تے چڑھائی کر دتی۔ یہودی غازیوں نوں دیکھ کے قلعہ بند ہو بیٹھے
 اہناں سوچیا پئی قلعے تے فتح ہونوں رہے۔ مسلمان آپے کھپ کھپا کے مڑ
 جان گے۔ متوص و اقلعہ بڑا پچاسی۔ اہنوں سر کرنا بڑا مشکل جا پداسی۔ اک
 تمام حضور پاک نے فرمایا۔ میں سویرے اوس غازیوں اپنا جھنڈا دیاں گا،
 جہدے ہتھوں خیبر فتح ہونا ایس۔ مجاہد ساری رات دمائیں منگدے رہے

پر سویرے اٹھ کے کملی والے آقا نے خدا دے شیر حضرت علیؑ نون یاد کیتا۔
 آپ دیاں اکھاں دکھنیاں آٹیاں ہو یاں کن۔ جدوں آواز سنی تے جھٹ اٹھے
 تے چائیں چائیں آپ دی خدمت وچ حاضر ہوئے۔ آپ نے اپنا جھنڈا دتا
 نالے دعا کیتی۔

سویرے میدان وچ ایہدھروں حضرت علیؑ نیکے جنہاں دیاں رکاباں فتح تے
 کامیابی نے پھڑیاں ہوٹیاں کن۔ ادھروں مرحب رول پاؤندا تے بکڑواہ کڑا
 کھلیا۔ دونوں شیر جدوں آہنے ساہنے ہوئے سارے لشکراں دیاں اکھاں
 ہنناں ول گکیاں ہو یاں کن۔ یہودیوں دے قلعبیاں وچ سنج مسان ورتی ہوئی
 سی۔ تھوڑا چرتلواراں ڈھالاں نال ٹکرا یاں، پر مرحب دی موت سرتے آگئی
 سی۔ حضرت علیؑ نے ذوالفقار دار کیتا۔ تلوار مرحب دی کھوپری چیر کے
 ونداں تکیہ پہنچ گئی۔ اوہ تے ڈگ پیا تے یہودی رل کے حضرت علیؑ دے آ
 دوالے ہوئے۔ پر کتھوں خدا دے شیر تے گڈراں واکہ یہ مقابلہ۔ حضرت علیؑ نے
 چن چن کے یہودیوں دے سارے سردار قتل کر دتے۔

تے اوہ یہودی جیہڑے سارے عرب وچ لڑائی تے علم دے اجارہ دار
 بنے ہوئے کن کملی والے دے ساہنے آکے مٹی چٹس لگے۔ اوڈک ابناں اپنی
 ادھی پیداوار مسلماناں نون دینی کیتی تے بپ کے صلح کیتی۔

پندرہواں باب

موزی جنگ شد

دنیا دیاں قوماں واقاعدہ تے دستور اے۔ بادشاہاں دے ایلچی تے
کدی کوئی ہتھ نہیں اٹھا وندا۔ پر رت دے رسول تے مسلماناں تے کیہڑا
نظم سی جیہڑا نہیں ورتیا گیا۔ حضور پاک دے سفیر عمارت نوں بھرے دے حاکم
شرجیل نے قیصر دی صلاح نال شہید کر دتا۔ نالے مسلماناں نوں جنگ دی دھمکی
دتی۔ غیرت والے بہادر اپنی جان تے کھید جان دے میں پر آن تے غیرت
تے حرف نہیں آؤن دیندے۔ ایس حال وچ لولاک دے مالک نے حضرت
زید اپنے متنبی انوں فوج داسر وار بنایا تے تن ہزار فوج دی کمان دے کے بھرے
دل جان دا حکم دتا۔ تاں جواپنے شہید باپ دا بدلہ اپنی سمٹھیں لے۔ جدوں
اک غلام نوں آقا ولوں سرداری ملی، کمزور ایمان والے مسلماناں دے دل
وچ شیطانی وسوسے آئے۔ کجھ گلاں وی نکلیاں پر آقا تے غلام دی تمیز
ٹماون والے بادشاہ نے اکو چوپ دٹی رکھی۔ مدینیاں جدوں فوج تیار
ہو کے نکلی۔ جدوں حضور پاک دا غلام گھوڑے تے چڑھیا، اوس فخر نال دھون
چکی پر ادب نال اکھاں نیویاں رکھیاں۔ کئی والے نے عملی طور تے دنیا نوں دکھا

دنا پسی اسلام وچ آقائے غلام دارنہ اکو جیہا اے۔ آپ نے پہلاں غلام
 نوں آزاد کیتا۔ پھیر اپنا تہنی بنا یا۔ پھیر پھیر پھی دی دھی بھین نال نکاح کر ونا۔ ہن
 ہاشمیاں تے قریشیاں دی فوج تے سرداری دی دے وئی۔ تاں جو دنیا پرکھ
 لوے۔ اسلام دی مساوات تے برابری دوجے مذہباں وانگوں نرا ڈھونگ
 نہیں اک حقیقت اے، تے مظلوماں بسکیناں تے غلاماں دی جیہی دستگیر
 کروا اے ہو کوئی نہیں کر سکا۔

اودھر مخبراں عساں دے حاکم نوں خبر دتی، مسلمان لشکر لٹی آوندے نی
 اوس اک لکھ فوج تیار کیتی تے میدان وچ آ گیا۔ حضرت زید نے غازیباں نال
 مشورہ کیتا پئی رسالت دے دربار وچ خبر دینی چاہی دی اے۔ تے حضرت
 عبداللہ نے اکھیا ایں میدان وچ فتح تے مشکل نظر آوندی اے پر اسی شہادت
 دا موقع کیوں گوائیے۔ جہاں کیڑی نال ہاتھی دا مقابلہ نہیں پر پیراں توں کیوں
 تھر کئے۔ ڈٹ کے دشمن دا مقابلہ کریئے۔

جدوں فوجاں آہنے ساہنے ہوئیاں مسلمان بیڑے تانی سدھے دشمن
 نوں پردن لگ پئے۔ حضرت زید دی چھاتی ڈاہ کے وار کیتے تے کافراں یاں
 بچھیاں سینے تے سمیاں۔ اڈک شہید ہو گئے۔ حضرت جعفر نے سرداری دا
 نشان چکيا۔ تلوار وچ تے جھنڈے والا ہتھ کٹیا۔ آپ نے جھنڈا چھاتی نال
 لاکے دنڈاں نال چک بیا۔ جدوں بے دل ہو کے ڈگ پٹے تے شہادت دا
 تاج پہن بیا پھیر حضرت خالد نے جھنڈا چک کے فوج دی کمان اپنے ہتھ
 وچ لے لی۔

حضرت خالد جماندرو جرنیل سن۔ شام ویلے کسے فیصلے توں بناں فوجاں
 دکھریاں ہو گیاں۔ دوجے دن حضرت خالد نے اپنی فوج دی وڈا رنج کیتی۔ پئی

مٹھوڑے مٹھوڑے چڑ بچھیں مسلماناں دی فوج دے دستے ادا واسطے
 آوندے دن - سارا دن جنگ دا زور رہیا۔ اوڈک شام تکیرنت نویں لکک
 آوندی دیکھ کے کافر گھاہر گئے تے جی بھیا نے ہتھیار سٹ کے تس گئے۔
 مجاہداں غنیمت دا مال سمیٹیا، شہیداں دیاں لاشاں چکیاں تے مدینے ول رب
 داکر کر دے ٹرے۔

راوی بیان کر دے نیں اوں دن حضرت خالدؓ دے ہتھوں اٹھ تھوڑاں
 ٹمیاں سن۔ حضرت عبداللہؓ نے جعفرؓ دے جتھے دے زخم گنے تے نوٹے سن۔
 اہناں شہیداں دیاں لاشاں جدوں مدینے پاک پہنچیاں، اک حشر آگیا
 ایسوں تکیر پئی آپ زیدؓ دی شہادت تے کئی دن اٹھوڑاں دے تے مدیناں
 تیکر غمناک رہے۔

مکے دی فتح

اوڈک مکے دی فتح دے دن نیڑے آئے۔ رب نے ڈھوڑا ڈھویا۔
 ہو یا انج اک دن مکے دے ہا جبرامن دے بادشاہ تے لولاک دے سردار
 مسیت وچ بیٹھے سن تے باہروں روں تے مارے گھستن دیاں ورد بھریاں وازاں
 آئیاں۔ بنو خزاعہ دے کجھ لوک گلاں وچ کپڑے پائی محمد مصطفیٰؐ تے خدا دی
 دہائی دیندے آرہے سن۔ جدوں کچھیا گیا اوہناں دسبا مکے دے قریشیاں
 دی شہ تے بنو بکر والیاں ساڈے تے حملہ کر ڈتا اے۔ ایس ڈر دے مایے
 حرم وچ جا پناہ لئی پر اہناں حرم دا ادب دی نہ کیتا۔ ساڈے معصوم بچے
 تے نہتے بڈھے جوان کعبے وچ ای قتل کر دتے گئے۔ تے ایس چالی جی بڑی
 مشکل پنج بچا کے تہاڈے کول آن فریادی ہوئے آں۔

امن قائم رکھن والے آقا نے انہاں نوں تسلی دتی تے قریشیاں نوں
 سنبھا گھلیا ایہہ روز روز دیاں شرازتاں چنگیاں نہیں۔ معاہدے توں نہ تھر کو
 تے مقتولاں دا بدلہ دیت ویو۔ کتے دے مشرکاں اپنی غلطی تے نہ منی اٹے
 لڑن لئی تیار ہو پئے تے دھمکی دتی۔ کملی والے آقا بڑی دُور اندیشی نال کئی
 دن سوچدے رہے۔ اوڑک رسالت دے دربار وچوں مسلمان مجاہداں تے
 غازیباں نوں تیاری دا حکم ملیا۔

ایدھر قریشیاں نوں رکھا جواب دین توں بچھوں دیل آئی پی ایس
 پہاں توڑی زور لا دیکھیا لے پر دین اسلام دا چشمہ دنوں دن ٹھاٹھاں مارے
 ہڑوانگوں پھیلدا اجارہ بیا لے۔ ایہہ ہڑکے حیلے دی رکھنا نظر نہیں آؤندا چار
 پھیر اک واری مسلماناں نال معاہدہ کر لے۔ ابوسفیان ایہہ سوچاں سوچدا
 مدینے آیا پی معاہدے دی مدت ودھاٹے۔ پہلا ام المومنین حضرت ام حبیبہ
 ولے گیا۔ سوچیا اہ میری سکی دھی اے۔ اہ حضور پاک نوں منا لے گی۔ جدوں
 منجی تے ہن لگاتے حضرت ام حبیبہ نے کہیا آبا تسیں ایس بسترے نہ بہو۔
 اہ کملی والے وال بستر اے تے اکٹھا کر دتا۔ ایتھوں مایوس ہو کے حضرت ابو بکر
 حضرت عمر رضی تے حضرت علی رضی نوں اکٹھا دیکھیا پر کسے صحابی نے حامی نہ بھری
 نہ منہ لایا۔ اوڑک شرمندہ ہو کے کتے دل لڑ گیا۔ مسلماناں سوچیا ایہہ سینے دا
 ناسور کدوں تیکر وگدا رہے گا۔ ایہہ کسے پاسے فیصلہ کرا ہی دینا چاہی والے
 ایدھر مسلمان تے او دھر مشرک آپو اپنی تھامیں تیاریاں وچ لگ پئے۔
 اک دن فجر دی نماز پڑھ کے آپ نے دس ہزار قدسیاں والشکر نال
 بیاتے فاران دیاں پہاڑیاں ول دھائی کر دتی۔ ہن انجیل مقدس دی پیش گوئی
 پوری ہون دا ویلا آ گیا۔

یکے دے قریش آجے توڑی جوڑاں توڑاں وچ ای گئے ہوئے سن۔
 غازیوں کتے توں اک منزل دور آڈیر سے لائے۔ تھاں تھاں اک بابی تے
 سارے پہاڑ تے بریتے گلنار بن گئے۔ ابوسفیان جیہڑا جاسوساں وانگوں ہر
 ویلے مسلماناں دے پچھے بگاڑ ہندا سی۔ حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
 وایہہ جاہ جلال دیکھ کے ہراسیا گیا۔ لگا کتے نوں مٹرن پٹی جا کے کتے دے
 ساتھیوں نوں تیار کراں۔

حضرت عباسؓ اپنے اہل عیال سمیت کتے توں مدینے جان لئی نکلے سن
 تے جعفر دے مقام حضور نال ملاقات ہو گئی۔ اہنہاں سوچیا جے حضور پاکؐ نے
 کتے تے چڑھائی کیتی تے بنو ہاشم والے محفوظ رہن گے۔ آپ نے مکلی والے
 نوں کھچیا جے کتے والے امان منگن تے تسلی امان دے دیو گے۔ حضور پاکؐ
 نوں ایہہ گل بڑی پسند آئی۔ آپ نے اجازت دے دتی تے حضرت عباسؓ آپ
 دی سواری لے کے کتے والے مٹرے تاں جوخوں ریزی نہ ہووے۔ راہ وچ
 ابوسفیان تے بدیل بن ورقا گلاں کر رہے سن۔ آپ نے آواز کھچان کے بلایا
 تے دسیا مکلی والے دی فوج کتے تے چڑھائی کرن نوں تیار کھڑی اے میرے
 نال آتے کسے طرح جان دی امان پا۔ نالے صلح صفائی ہو جاوے۔ ابوسفیان
 نوں نال لے کے مٹرے تے حضرت عمرؓ نے کھچان لیا تے تلوار سوت لئی
 پر حضرت عباسؓ لے کے حضور دے پیش کیتا تے ابوسفیان لگا حضور دیاں
 تعریفیاں کرن پئی تسلی رحم والے او۔ بڑے تحمل مزاج اپنے عزیزاں تے قبیلے والیاں
 نوں معاف کرن والے او۔ پر حضرت عباسؓ نے بڑے زور نال اکھیا بہتیاں گلاں نہ
 بناتے سدھی طرح مسلمان ہو جا۔ اوں کلمہ شریف پڑھیا۔ پر حضور پاکؐ نے بڑی
 احتیاط کوں کم لیا۔ ادھنوں اک گھاٹی تے کھلا دتا تے ساری اسلامی فوج اوہدے

ساہنے گزاری۔ اڈرک تکتے والیاں نوں ابوسفیان نے اکھیا تسیں آج محمدی
فوج دا مقابلہ نہیں کر سکدے۔

ہن ابوسفیان دی جاسوسی تے ساری عمر دیاں کر توتاں ساہنے
سن۔ اوہدی سزا گھٹ توں گھٹ موت سی۔ جدوں ایس سوچیا تے اکھاں
آگے ہنیرا آگیا۔ پر پیر سنبھلیا۔ ہن کدھی جرات سی جے اوہدے دل انگل دی
کرے یاں میلی اکھ تکتے۔ سوتیاں تلواراں میان وچ چلیاں گیاں مہتھیاں دے
وٹ صاف ہو گئے۔ تیوڑیاں لہہ گیاں۔

ہوں دا اعلان کر دتا۔ ہن کدھی جرات سی جے اوہدے دل انگل دی کرے۔
یاں میلی اکھ تکتے۔ سوتیاں تلواراں میان وچ چلیاں گیاں۔ مہتھیاں دے وٹ
صاف ہو گئے۔ تیوڑیاں لہہ گیاں۔

فتح دیاں امیدیاں لے کے سورج ہسدا ہسدا نکلیا۔ مسلماناں دی فوج
بیس ہو کے نکلی۔ اسلام دا جھنڈا لہراؤن لگانے ہتھیاراں نال سجے ہوئے
غازی اللہ واکر کر دے کتے دل بڑے۔ آگے آگے فوج تے اوہناں دے
سرور سن۔ سب توں پچھے حضرت محمد مصطفیٰ اکملی والے آقا سن۔ رسول اللہ
نے پوری پوری احتیاط کیتی۔ تدبیراں کیتیاں۔ پٹی کسے خون خرابے دی نوبت
توں بناں شہر وچ جاوڑیئے۔ پر قریشیاں دے اک ٹوٹے نے تیر مار کے حضرت
خالدؓ دے دستے وچوں دو مسلمان شہید کر دتے۔ ہن کہیہ سی حضرت خالدؓ نے
دی حملہ کر دتا۔ کافراں وچوں تیراں مارے گئے باقی پیٹھ دکھا کے نس گئے۔
ایس جھگڑے توں بناں ہور کسے دی نکسیر وی نہوگی۔

اسلامی فوجاں اپنے جھنڈے چکی تکتے شہر وچ وڑیاں۔ حضور پاک نے
حکم دتا، جیہڑا ہتھیار سٹ دیوے، جیہڑا آگے لگ کے بھج وگے۔ جیہڑا

کوئی اپنے گھر وچ بیٹھا رہوے، جیہڑا حرم پاک وچ امان لے لے۔ جیہڑا
 ابوسفیان دے گھر وچ پہنچ جائے یاں جیہڑا قیدی یا زخمی ہووے اوہ امان
 وچ سمجھیا جاوے گا۔

اللہ اللہ جیہڑے لوک آج توں اٹھ ورھے پہلاں تلواراں تے نیزیاں
 دیاں چھانواں، بیٹھوں تک چھپ کے بھجے سن، آج اوہ تلواراں تے نیزیاں
 دیاں چھانواں کر دے آئے۔ پراوہ آکرہ کے نہیں، نیوندے تے تقصیر معاف
 کراندے آئے۔ تے انج اٹھاں ورہیاں پھول بکھرتے ہو گیا۔
 مسلماناں دی فوج شہر وچ داخل ہو گئی۔ دکھو دکھو رستیاں وٹوں دکھو
 دکھو دتے شہر وچ وڑے۔

آج آپ دی سیرت تے کردار پرکھن دا ویلا سی۔ حضرت زیدؓ دا پتر
 اُسامہؓ آپ دے نال اٹھ دے کچا دے وچ بیٹھا ہو یا سی۔ اللہ دے
 رسولؐ سر جھکاٹی سورت فتح پڑھدے جان دے سن۔ برگزیدہ نبیؐ دے چمکدے
 منھے وچوں شانانہ جلال دیاں ریشماں نکل رہیاں سن۔ دنیا دے بادشاہاں دے
 جلوس وچ رعب تے دب دہندا اے۔ پر لولاک دے شہنشاہ دے جلوس تے
 نور دا سینہ پے رہیا سی۔ چوہیرے رحمتاں وک رہیاں سن۔ کفر دیاں شوخیاں
 تے شیخیاں وے قلعے ڈھیری ہو گئے سن۔ جانڈیاں جانڈیاں کھلی والے دی
 نظر اک بڈھری ماٹی تے پئی۔ اوہ حضورؐ پاک دا شانانہ رعب دیکھ کے سہم گئی
 سی۔ پر کھلی والے آقا اٹھ توں اتر کے کنبدی ماٹی نوں فرمایا۔ میں تے اوس
 ماں دا پتر آں جیہڑی سکا گوشت کھاندی سی۔ ماٹی توں کسے گل توں ڈرنہ۔ ہولی
 ہولی ساہنے حرم پاک آ گیا۔ آپ اودے اندر گئے تے فرمایا جَاءَ الْحَقُّ وَ
 ذَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ایدھر بت سودھڑے منہ
 ڈگے پئے رب دی وعدانیت دا اعلان کر رہے سن۔ حضورؐ پاک حرم وچ کھلو

کے خطبہ دتا۔ آپ دے ساہمنے قریشیاں دے سبھے سردار سر نیویں کری کھوتے
 سن۔ رحمتاں تے کرماں والے نبیؐ نے اُہناں نوں چھپیا، تسی دستو آج تھا دے
 نال کیہ سلوک کیتا جاوے؟ مکے دے سرداراں جواب دتا تسی ساڈے شریف
 تے نیک بھراوتے نیکاں دی اولاد او۔ تھا ڈاول دنیا دیاں کدورتاں توں پاک
 لے۔ لولاک دے بادشاہ نے جدوں بھرانواں دی اہ عاجزی دیکھی آپ دی منجو
 بھراٹے تے فرمایا لَا تَتَّوَيْبَ عَلَيْكُمْ۔ آج تہانوں کوئی بچھہ پر تیت نہیں۔
 تھا ڈے کووں کوئی بدلہ نہیں لیا جاوے گا۔

ذی طویٰ تے پہنچ آپ نے غسل کیتا۔ اپنی سواری تے بیٹھے سن۔ اوں ویلے
 آپ دے جھنڈے دارنگ سفیدی سی۔ آپ دے سرتے عمامہ جیہڑا منی سرخ
 چادر دا کی نالے سرتے خود وی پہنیاں ہو یا کسی تے ہتھیار لائے سن۔ حرم
 شریف وچ پہنچ کے طواف کیتا۔ پھیرے لے تے حجر اسود نوں اپنی سوٹی نال
 بوسہ دتا۔ پھیر کعبے اندر داخل ہوئے تے اوسے سوٹی نال بت توڑے
 کعبے دی کنجی عثمان بن طلحہ نوں دتی۔ اندر نفل دی پڑھے۔ اوس ویلے آپ دی
 کند کعبے دے بوسے ولے سی۔ حضرت بلال رضی اللہ عنہ نے وی اندر نفل ادا کیتے۔ اہ
 واقعہ ۲۰ رمضان ۶۱۰ھ والے۔ آپ نے عام معافی دا اعلان کر دتا پر
 سولائ آدمیاں تے تعزیر لگی جنہاں وچوں ۱۳ نوں پھیر معافی مل گئی تے
 تہاں نوں موت دی سزا دتی گئی۔ ابن شہاب زہری دی روایت اے حضور
 پاک فتح توں بعد ۱۵ دن مکے قیام کیتا تے نمازاں قصر پڑھیاں۔

اپنے جانی دشمنان نال ایہ سلوک رب دے پیغمبر دا ای حوصلہ سی۔ دنیا
 ایدے پاکیزہ اخلاق دی مثال نہیں پیش کر سکدی۔ جہا جہاں حاضر ہو کے عرض
 کیتی یا رسول اللہ ساڈے حق سانوں دوا۔ پر کئی والے آقا نے فرمایا،

تسلی فتح کرن والے اوہ اپنے حق حقوق مستور ماں نوں معاف کر دیو۔ حضور پاک
دی ایہہ رحمت تے رواداری دیکھ کے کافر اگے ودھے تے مسلمان ہو گئے۔

اناجیل دی پیش گوئی

اُج اناجیل دی اوہ پیش گوئی پوری ہو گئی۔ "خداوند دس ہزار قدسیاں نال
خاران تے جلوے دکھاوے گا۔" حضور پاک پھیر ایسے پہاڑ تے بہہ کے ساتھیاں
کوں بیعت لئی۔ خانے کجے نوں بتاں توں پاک کیتا تے بانگ دوائی۔ پھر نفل
پڑھے۔

کئے دے رسیاں نوں اُج توں ویہ ورھے پہلاں دابول نہ بھلا ہوئے
گا۔ جدوں حضور پاک نے صفا دی چوٹی تے چڑھ کے فرمایا سی۔ جے میں اکھاں
ایس پہاڑ دے دو جے پاسے اک بڑا شکر تھاڑے تے چڑھیا اوند اے۔
ہن دین دے تے دنیا دے سارے اُلجھے ہوئے مٹھے وی دنوں دن سلجھ
رہے کن۔

حسین دامیدان

مکہ فتح ہو گیا تے سارا عرب سہم گیا۔ پر ہوازن تے ثقیف دے قبیلیاں
دے دلاں دوح حسد وی آگ لگی نہ بھجی۔ عرب دے لوک لہو دی ہو لی بڑے
فخر تے گھمنڈ نال کھید دے کن۔ اہناں قبیلیاں سوچیا چلو اسی وی مسلماناں نال
دودو سمہتہ کر لئے۔ جے اسی جت گئے تے سارے عرب دوح ساڈی دھم پے
جائے گی نہیں تے خیر۔

ایدھر آپ نے وی تیاری شروع کر دتی۔ عبداللہ بن ربیعہ ابو جہل دامتربیا

بھرا اُدے کو لوں کٹی ہزار درہم قرضہ لیا۔ صفوان بن امیہ کو لوں ۱۰۰ زرہ لیا
 تے عتاب بن سعد نوں کے دا حاکم مقرر کیتا۔ ۶۔ سوال سے حدیث حنین دے میدان
 ۱۰ ہزار ہا جرتے دو ہزار کتے دے لوگ سن۔ بارہا ہزار دالشکرے کے آپ
 نے کوچ کیتا۔ ادھر دشمن نوں پتہ لگ گیا۔

اہناں مال اسباب، بچے، زنانیاں ادٹھاں تے لدے، بھیدیاں بکریاں
 مال بیاں تے میدان وچ آن ڈیرے لائے تاں جو کسے جوان یا بڈھے نوں مڑ
 گھری جان دی کجھ نہ رہوے۔ اہناں چن کے مالک نوں اپنی سرداری دتی۔ اوہ
 سوورھے دا بڈھا بڑا خزانٹ سی۔ اوں اپنی منہجی حنین دے میدان بیا ڈا ہی
 اپنے فوجیاں تے تیر اندازاں نوں اُے دوائے جھاڑیاں وچ ککا دتا۔ ایہ مصر مسلمان
 دی سارے سامان کر کے نکلے۔ پر اُتے تیکر غازیباں دیاں اکھاں وچ کتے دی
 فتح دانقشہ پھر داسی۔ ایہ بنے فکر میدان دل جا رہے سن۔ جدوں حنین دی گھاٹی
 چھے، دشمنناں اہناں نوں تیراں اگے رکھ بیا۔ مسلماناں دی فوج وچ کجھ نویں نویں
 بے تجربے جوان دی سن۔ اہناں جدوں چو فیروں تیر دسدے ویکھے۔ جان پکانا
 واسطے پچھاں نوں بھیج اٹھے۔ اہناں نوں بھجھدیاں ویکھ کے غازیباں شیراں
 دے پیروی اکھڑ گئے ہن ساری اسلامی فوج وچ بگڑ بگڑ گئی۔ کسے نوں اپنا پرایا
 نہ سمجھیا۔ کئی دوائے توں سوا سارے ای بے حواں ہو گئے۔ پر رسولان دے
 حوصلے تے ارادے بڑے دڈے تے لازوال ہندے نیں۔ آپ اپنے قدم
 تے قائم رہے پھر اچی آواز ناں فرمایا انا البنی لا کذب۔ میں کوئی جھوٹھا پیغمبر
 نہیں۔ نالے حضرت عباسؓ نوں حکم دتا تسی مسلمانان نوں اچی آواز ناں پکارو۔ آپ
 دی آواز کم کر گئی۔ جس سنی او سے نسدیاں نسدیاں پٹیا کھا ہدا۔ تے ہن اکٹھے کھلی
 دوائے دے دوائے آن بھرنٹ پیا۔ دشمن دی مگرے نئے آوندے سن۔ جدوں

ساہمنے ٹکڑے ہوئی۔ جنگ دازنگ بدل گیا۔ غازیوں نے اکھڑے ہوئے پیر پھر
 جم گئے۔ اسلام نے اکواری کفر نال پھیر کر لٹی۔ رطائی اپنے کمال تے پہنچی
 ہوئی سی۔ تلواراں بجلی وانگوں چپک رہیاں سن تے نماز دا ویلا آ گیا۔

جنگ و فتح نماز

لولاک دے امام نے اذان و احکم قنًا۔ بانگ ہو گئی تے صفوں سدھیاں
 کر کے اُدھے غازی حضور پاک دے پچھے نماز ادا کرن لگے تے اُدھے کافراں
 نوں وڈھدے ٹکڑے رہے۔ پھر مقتدی بدل گئے تے مُرسلان دا امام اپنے
 مصلتے تے کھلوتا رہیا۔ ہن رہندے غازیوں وی صفوں سدھیاں کر لیاں تے
 عین جنگ وی گھڑ مس و فتح انساناں داسب توں وڈا امام رب دے دربار
 و فتح کھلوتا نماز ادا کر رہیا سی۔

اوڑک کافر مسلماناں دا مقابلہ نہ کر سکے۔ اُہناں دا جھنڈا نیواں ہو گیا
 ہوازن تے تقیف دیاں فوجاں مسلماناں دے آگے لگ کے نس اٹھیاں۔ مال
 اسباب بھٹیاں بکریاں، اودھ بچے تے زاناں پچھے مسلماناں واسطے چھڑ گیاں۔
 ایس میدان و فتح اک ہزار اودھ چالی ہزار بھٹیاں بکریاں تے چھ ہزار قیدی مسلماناں
 دے ہتھ آئے۔ کافر جیڑے جاناں بچا کے نئے سن شکست کھا کے طائف و فتح
 قلعہ بند ہو گئے۔ مسلماناں محاصرہ کیتا جیڑا ۲۰ دن رات تک جاری رہیا۔ آپ
 والشکر جتھے ٹھہر یا سی اوتھے اک مسیت وی بنائی جیڑی ہن تیکر موجود
 اے۔ آپ دے حکم نال منجینق نال سنگ بادی وی کیتی گئی تے آپ نے حبرانہ
 تے عمرے واسطے احرام بدھاتے مکے شریف آئے۔ عمرہ کیتا ایغوں مڑ کے
 مدینے شریف لے گئے۔

اہنماں دنان و توح کعب بن زبیر آپ دی خدمت و توح حاضر ہو یا توبہ
 کیتی امان طلب کیتی تے مسلمان ہو گیا۔ جدوں صحاباں نوں پتہ لگا اہ کعب
 اے تلواراں سوت لٹکیاں۔ آپ نے فرمایا ایس کلمہ پڑھ لیا اے۔ اہ ہن سادی
 امان و توح اے۔ حضور پاک دا اہ سلوک و یکجہ کے اوں اپنا مشہور قصیدہ ہنتے
 سعاد پڑھیا۔ آپ نے پسند فرمایا تے کہیا توں انصاراں دا ذکر نہیں کیتا۔ اوں
 انصاراں دی تعریف و توح فی البدیہہ شعر آکھے۔

انصاراں دے منہجو

پیروادے دی جائیداد و زمین لگیاں سکے بھراواں و توح کھیہ بکھیہ ہو
 جاندی اے۔ ایس میدان و توح غنیمت دا مال و زمین لگیاں گلاں نکلیاں۔ کئی
 والے نے کتے دے نوں مسلماناں نوں مال دا کجھ حصہ ددھیک و تاتے انصاراں
 دے دل و توح خیال آیا۔ پر جدوں حضور پاک نے سنیا، آپ نے انصاراں نوں

بلا کے خطبہ و تاتے فرمایا
 "جدوں مینوں اپنیاں گھروں کڈھیا، تنساں میری مہمانی کیتی۔ جدوں میرے
 بھراواں مینوں حبسٹلا یا تنساں میری تصدیق کیتی۔ میں تہاڈے کول مخلص ہو کے آیا
 ساں تنساں ہر اوکڑ ویلے جان تے مال نال میری امداد کیتی تے کہیہ، "ہن تسی ایہہ
 پسند نہ کرو گے پئی مال اسباب، اودھ بکریاں مہاجر گھریں لے جان تے تسی محمد
 (صلی اللہ علیہ وسلم) نوں نال لے جاؤ۔ آپ دی ایہہ گل سُن کے انصاراں دی ساری
 پر یہ منہجو کیرن لگ پئی۔"

ہوازن دے قبیلے نوں عام معافی

حضور پاک تقصیراں معاف کر دیندے سن تے گناہ بخش دیندے سن۔ ہرے

رحم والے تے رحمتہ للعالمین سن۔ ہوازن دے قبیلے والے اپنے قیدی چھران
 واسطے آپ دی خدمت وچ حاضر ہوئے تے کملی والے فرمایا۔ تسی سویرے
 ادناں۔ میں صحابیاں نوں اکھاں وکھیاں گا۔

دوجے دن جد ایہہ لوک آئے آپ نے اپنے حصے دے قیدی چھڑوتے
 نالے اپنے دلوں ہر قیدی نوں چھ اوٹھتے کپڑے دے دتے۔ آپ وایہہ
 سلوک وکھ کے دوجے قبیلیاں دے لوک وی ڈگ رہ گئے۔ دوجے غازیوں
 دی کملی دے وی پیروی کیتی تے سارے قیدی چھڑوتے۔ مسلماناں دی مہر
 محبت وکھ کے بوہتے لوکی ایمان لے آئے۔

ہوازن دے قبیلے واسرار مانک بن عوف سی۔ اوس قبیلے نوں اکسا کے
 حضور پاک نال لڑن تے ابھاریا سی۔ جدوں جنگ مکی تے طائف جا کے لگ
 گیا۔ حضور نے فرمایا جے اہ آجائے تے اہدے مال مویشی امینوں دے دیاں
 گے۔ آپ دا حکم سن کے اہ محمدی دربار وچ حاضر ہویا تے اہدے دھو
 ڈنگرتے اپنے دلوں۔۔۔ اوٹھ اوہنوں دتے نالے دوجیاں قبیلیاں وی
 سرزاری وی دے دتی۔ اوس کملی والے واسلوک وکھ کے آ رہ دی شان
 وچ کجھ شعر آکھے۔ جیہدا ترجمہ اے پی میں محمد صلی اللہ علیہ وسلم ورگا اخلاق
 والائے سخی آج تک نہیں وکھیا نہ سنیاں تے کلمہ پڑھ کے حضور دے
 قدیم آن گا۔

جدوں ہوازن دے لوک گرفتار ہوئے تے حضور پاک دی رضاعی بہن
 دی نال سی۔ اوس آپ دی خدمت وچ عرض کیتی میں تہاڑی رضاعی بہن
 اں۔ آپ نے بچپان کے اپنی چادر وچھا دتی۔ بڑی آدرنال بہا یا پھیر

اک غلام اک بانڈی تے ہور مال متاع دے کے ٹوری۔ شیواں نے غلام
دی تے بانڈی ویا شادی کردتی۔ جنہاں دی نسل آج تیکر باقی اے۔

سولہواں باب

نبوک دی جنگ ۹

خدا دے رسولؐ تے صحابیؓ مکہ تے حنین فتح کر کے خیریں مہریں دینے
پہنچ گئے۔ ہن سارا عرب حضورؐ پاک و اکلمہ پڑھ رہیا سی۔ ہر پاسے امن سلامتی سی
ہن مکلی وائے آقائے مسلماناں دے اخلاق تے رحمت بہت بہت سوارن دل و صیبا
ڈٹا۔ دین اسلام دے حکم احکام سمجھے جان گئے۔

مکلی وائے نے جمادی الاول ۱۰ شہرتین ہزار و لشکر دے کے زید بن حارثہ
نوں شرجیل بن عمرو عسائی دی اک لکھ فوج دے مقابلے واسطے موتہ دے مقام
تے گھسیا سی۔ اہم قیصر دی فوجی قوت و اندازہ کرن لئی بڑی جنگی تے کارآمد
نماوت ہوئی۔ اک تے رومیاں و اطونان رک گیا دو جا ملک اندرونی طور تے برا مضبوط
ہو گیا۔

اک دن شام و تون اک قافلہ آیا۔ اوس و سیاپی رومی بڑے لام لشکر
لے کے مدینے پاک تے حمد کریں دی پک پکارے نیں۔ آپ نون ایہ خبر سن کے
بڑی چنتا ہوئی۔ قیصر و مقابلہ کرن واسطے مسلماناں نون تیاری و احکم ڈٹا۔ مسلمان
تے حضورؐ پاک و احکم سن کے تیاریاں و ترح لگ پئے۔ پر پیچواں کالم (منافق)
طرح طرح دے بہانے بناؤن گئے۔ کتیاں اکھیا فضلہ کی مکلی لے ایہ سانجھ

لئے۔ بعضیاں اکھیاں روم دیاں زنائیاں بڑیاں سوہنیاں تے بندیاں تندیاں
ہندیاں نیں۔ ایسں کاہنوں ایویں گناہ ورتج ڈوبیے۔

رُومی اول درجے دے لڑکے کن تے جنگ داساماں وی نویں توں لوں
رکھ دے سن۔ آپ نے جنگی سامان خریدن تے رسد وی پھوڑ پوری کرن واسطے
چندے وی اپیل کیتی۔ مسلماناں اپنے مفذور توں ودھ کے امداد کیتی۔ تے مدینے
می مسیت ورتج سامان اکٹھا ہون لگ گیا۔

اک دو مثال سنو۔ حضرت عثمان غنیؓ نے اک ہزار سونے دے دینار، نو
اڑھ، سو گھوڑے تے رسد پیش کیتی۔ ایسں ویلے آپ نوں حبش العسرة
خطاب ملیا تے حضورؐ نے فرمایا ماضی عثمان ما عمل بعد هذا یوم
آج توں بعد عثمان کجھ وی نہ کرن تے کوئی کجھ پر تیت نہیں۔ حضرت عبدالرحمن
بن عوف ۴۰ ہزار درہم چاندی دے پیش کیتے۔ ایسے ویلے حضرت ابو عقیل
انصاری وی آئے۔ انہا مذے ہتھاں تے چھالے پئے ہوئے سن! اہ ساری
رات پانی بھر دے رہ سن۔ اوہتوں چار سیر کھجوراں ملیاں۔ دو سیر گھر رکھو کے
دو سیر حضورؐ وی خدمت ورتج پیش کیتیاں۔ آپ نے اوہ کھجوراں سالے
سامان تے کھلا دتیاں تے انج اک مسکین دی ولداری کیتی۔

حضرت عمر فاروقؓ نے ہر شے دا ادھ وند کے لے آندا تے دل ورتج
خیال کیتا آج کوئی وی مائی والال میتوں ودھے گا؛ پر جدوں حضورؐ پاک دے
یار غار حضرت ابو بکرؓ صدیق نوں اوند اویکیا۔ اوہ حیران رہ گئے۔ اوس نبیؐ
پاک دے سچے عاشق نے گھر کوئی شے خدا دی نہ چھڈی۔ سب کجھ سمیٹ کے
کلی والے دے قدماں ورتج بیا ڈھیری کیتا۔ حضورؐ پاک یار غار نوں پھیبیا، اہل
عیال واسطے کتہ کجھ باقی رکھ آئے او۔ تے اوہناں نے عرض کیتی یارسول اللہ

اللہ دانام تے محمد واکلمہ۔

مدینہ دی مسیت و فتح سامان تے رسد و آن ڈھیز لگا۔ ایشار تے قربانی
دے اہ نمونے و کھین دے باوجود ۸۲ آدمی اچھے نکلے جیہڑے جھوٹے سچے
وعدے کر کے مجاہدان دے نال جانوں رہ گئے۔ حضور پاک نے سباع بن عرفطہ
نوں شہر دا حاکم مقرر کیتا تے حضرت علیؓ نوں اجہات المؤمنین تے گھر دی
رکھوالی تے نگرانی واسطے مقرر کیتا۔ رجب ۹ھ و فتح سجھ انتظام مکمل کر کے
۳۰ ہزار فوج لے کے تبوک ولے روانہ ہوئے۔ اہ مقام مدینہ پاک تے مشق
دے درمیان پہا سوسیل تے واقعہ اے۔ پچھوں منافقان حضرت علیؓ نوں طعن
کیتا تے آپ وی لشکر نال آن ملے پر حضور فرمودتا۔ راہ و فتح اچھے آثار
ملے جیہڑے قوم شہود دے سن۔ حضور نے فرمایا اہ عذاب والا خطہ اے اتھیل
چھیتی لنگھ چلو۔

حضرت عبداللہ ذوالجبارین جنہاں دا پہلا نام عبدالعزیٰسی مدینہ
پاک توں دو منزلاں دور اک پنڈ دے و سنیک سن۔ چھوٹی عمر و فتح باپ فوت
ہو گیا۔ چاچے نے ماہ کے گھروں کڈھ دتا تے ماں نے اک کبیل دتا۔ اہناں
پاڈ کے ادھا تیر بٹ بٹھ لیا تے ادھا اتے لے لیا۔ اہ اسلام قبول کرن دی
سنزالی۔ آپ نے اصحاب صفہ نال بٹھا دتا۔ تبوک دے سفر و فتح اہ وی
مجاہدان دے نال سن۔ اک موقع تے حضور پاک دی خدمت و فتح شہادت
دی دعا واسطے عرض کیتی۔ آپ نے فرمایا جے راہ و فتح مرگئیوں تاں وی توں
شہید گنیاں جائیں گا۔ کرنارت داراہ و فتح بخار ہو یا تے فوت ہو گئے۔ اوس
ویلے حضور پاک اہدے سیرا نے کھلے سن۔ اہدیاں نظراں آپ دے چہرے
تے سن تے جان دے دتی۔ اہدے کفن واسطے آپ نے مہینی چادر عطا

کیتی صحاباں قبر کڈھی۔ حضرت بلالؓ نے تہی چکی ہوئی سی جہد سے چانی وچ
 حضورؐ آپ قبر وچ اتے۔ صحاباں نے اہدی لاش بڑے ادب نال قبر
 وچ اتاری تے حضورؐ نے اہدے واسطے دعا کیتی۔ اے اللہ پاک! میں
 ایس نال راضی آل توں وی راضی ہو جا۔ دیکھن والے صحابی اہدی موت
 تے رشک کر دے سن۔

جدوں آپؐ دالشرک حجروے مقام تے پہنچیا تے ایس وادی وچ
 پانی وی تھوڑی سی۔ آپؐ دی دعا نال سینہ وسیا۔

ایچھے دی اک مشہور واقعہ ہو یا۔ آپؐ دے لشکر دی اک ادھنی گم
 ہو گئی۔ اک منافق نے کہا پی انج تے آسمان دی خبر دیندے نیں تے اہ پتہ
 نہیں ادھنی کتھے گواچی اے۔ ایدھر آپؐ نے فرمایا اللہ تعالیٰ نے مینوں
 علم عطا کیتا اے۔ ایس وادی دے درخت دی ٹہنی نال اہدی مہارڑی
 ہوئی اے۔ صحابی گئے تے ادھنی لے آئے۔

حضرت ابوذر غفاریؓ دی ایس سفر وچ نال سن۔ انہاں دا ادھاک
 تھاں تے اڑ گیا۔ جدوں زور لاتھکے نہ ٹریا تے اپنا سامان موڈے تے
 کھ پیل ای لشکر دے ٹر پئے۔ صحاباں عرض کیتی حضور اکرمیؐ سمجھے
 یوں ٹریا آؤندا اے۔ آپؐ نے فرمایا ابوذر ہو دے گا۔ اللہ پاک ادھے
 تے رحم کرے ایہہ کلارہ گا، اکلامرے گاتے اکلا ای حشر والے دن اٹھے گا
 اوہ گل ہوئی۔ حضرت عبداللہ بن مسعود دی روایت اے حضرت عثمانؓ نے
 زمانے وچ ایہہ بذہ دے مقام تے آن آباد ہوئے۔ کرنارت دا بیمار
 ہو گئے تے اپنی گھر والی نوں فرمایا۔ میں تھوڑی جیہی خوشبو رکھی ہوئی اے
 اوہ اپنے تنبو تے چھڑک دیو کیوں جوہن اک اجیہی مخلوق آؤن والی اے

جیہڑی خوشبو پسند کر دی اے۔ نالے وصیت کیتی موت دے بعد غسل
 دے کے کفنا کے میت دکھ دینا۔ اسحقوں کوئی قافلہ گزرے گا۔ قافلے
 والیاں نوں کہنا نماز جنازہ پڑھن تے میت دفن کر دین۔ آپ دے غلام
 تے گھر والی نے ایسے طرح کیتا۔ اک قافلہ عراق ولوں آرہیا سی جہدے
 نال عبداللہ بن مسعود دی سن۔ انہاں جنازہ دیکھیا تے رون لگ پئے۔
 نالے آکھیا حضور پاک نے سچ فرمایا سی اہ اکلامرے گاتے اکلا حشر والے
 دن اٹھے گا۔ قافلے والیاں جنازے دی نماز پڑھائی تے دفن کر دتا۔

تبوک دے میدان وچ پہنچ کے حضور پاک ۲۰ دن قیام کیتا۔ اسلامی فوج
 دی شان شوکت تے جوش جہدوں قیصر نے سنیاں تے مقابلے وچ آون دی جرات
 ہوئی۔ آون جان وچ ۵۰ دن لگ گئے۔ منافقاں نوں یقین ہو گیا سی پئی ایس
 جنگ وچوں کوئی مسلمان نہیں مڑے گا۔ کیوں جو جیہڑے دشمن دامتقابلہ سی اوہ اسی
 دنیا دا حکمران سی۔

منافقاں دارویہ دیکھ کے مسلمان بڑے پریشان تے فکر مند سن پر جڈوں
 سارے مجاہد تے حضور پاک صحیح سالم مدینے پاک پہنچ گئے تے ڈاڈے شرمند
 ہوئے۔ ایس ویلے حضور پاک دی آمد تے خوشی نال مدینے دیاں سوانیاں نے
 طلع البدر علینا دا گیت اپیایا۔

منافقاں حضور دی خدمت وچ حاضر ہو کے حیلے بہانے جھوٹے سچے
 عذر پیش کیتے آپ نے قبول فرمائے۔ پچھے صرف تن مسلمان رہ گئے جیہڑے
 لشکر نال شریک نہیں سن ہو سکے۔ اہ حضرت کعب بن مالک، بلال بن امیہ تے مرارہ
 بن ربیع سن۔ انہاں تنناں نے کوئی عذر پیش نہ کیتا تے اپنی غلطی من لئی۔ حضور
 پاک نے انہاں دامتقابلہ وچ دے حکم تے چھڈ دتا تے فرمایا انہاں تنناں نال

مسلمان ملن ورتن تے بول چال بند رکھن۔۔۔ ۵ دن اہنناں دا بائیکاٹ ایس طرح
 رہیا۔ اہنناں دے بیوی بچے دی اہنناں نال کلام بٹے سلام نہیں سن کر دے
 اہ سچے مسلماناں دا امتحان سی۔ حضرت کعبؓ دا بیان اے ایس حالت وچ
 اک دن عنسان دے عیساؑی دا خط ملیا اوس مکھیا سی سفیان تیرے آقا محمد صلی
 اللہ علیہ وسلم نے تیرے نال بائیکاٹ کر دتا اے توں اپنے بال بچے لے کے
 میرے کول آجا۔ ایٹھے ہر طرح تیری اورد خدمت ہو دے گی۔ خط پڑھ کے
 آپ نے ساڑ دتا تے اپنی حالت کھل کے بیان کیتی اے۔

اوهنناں دا کہنا اے میں ساریاں جنگاں حضور پاک دی خدمت وچ
 حاضر رہیا۔ ہن دی نال جان وافیصلہ کیتا سی۔ پر گھر دے کجھ کم اجیہے کن۔
 میں سوچیا اہ نہیڑ لواں تے پچھوں سواری تے لشکر نال جا ملاں گا۔ دنوں دن
 الجھناں ودھیاں گئیاں تے میں گھروں پیر نہ کدھ سکیا۔ اودھروں آپ دے
 واپس آدن دی خبر آگئی۔ میں ڈا ہڈا نرا سیا گیا۔ جدوں آپ دے سامنے گیا تے
 جھوٹ بولن دی آسک نہ رہی تے اپنی غلطی دا اقرار کر لیا تے نہ ملن ورتن دا حکم
 من لیا۔ میں مسجد نبوی وچ جا ندا حضور پاک تے صحاباں نال سلام لیندا۔ کدے
 تے آپ میرے دل دیکھ لیندے تے کدی چہرہ مبارک پھیر لیندے۔ اک
 دن مدینے وچوں باہر نکلیا تے قنادہ دے باغ ولے چلا گیا۔ اہ میرے
 چاچے دا پتر بھرا سی۔ میں سلام کیتا اوس کوئی جواب نہ دتا۔ میں کھچیا میں
 مسلمان نہیں توں سلام دا جواب نہیں دیندا۔ اوس اگوں آکھیا اللہ
 ورسولہ اعلم، اللہ تے اوہار رسولؐ جانے۔ میں اہدا جواب سُن کے نہجو بھر
 آیا۔ جدوں ۴۰ دن لنگھے تے حضور ولوں حکم ملیا اپنی بیوی کولوں دی دکھڑے
 رہو۔ میں کھچیا پئی طلاق دے دیئے۔ فرمایا نہیں بس دکھڑے رہو۔ میں صر

والی نوں پیچھے کھل دتا۔ ہلال تے مرارہ نوں وی ایہو حکم سی۔ ایس طرح دس دن
ہور گزر گئے۔

اک دن سویرے اپنے مکان دی چھت تے بیٹھا سوچا ساں تے حالت
ایہہ سی میرے واسطے زمین اپنی فراخی دے باوجود تنگ نظر آوندی سی تے
اچن چیت سلع دے پہاڑ تے کوئی پکار واسی کعبہ مبارک ہو دے تہاڈی
توبہ قبول ہو گئی اے۔ صحابی دودے تے مینوں مبارکاں دین لگ پئے میں
اکھو کے مسجد نبوی گیا تے حضور پاک دی خدمت وچ حاضر ہویا۔ آپ دے
دوائے صحابی حلقہ بدھی بیٹھے سن تے آپ دا چہرہ مبارک چن وانگوں چمک رہیا
سی۔ مینوں تے میرے ساتھیوں نوں آپ نے خوش خبری دتی۔ مبارک ہووے
تہاڈی توبہ قبول ہو گئی اے۔

دکھن والی گل اے صحابیاں میں حضور پاک دا حکم ایس طرح منیاں
نہ قید دانہ سزا دا خوف۔ صرف آپ دے لبان وچوں حکم نکلیا تے آہنا
صلد قنا۔ اہ سی اک امی نبی دی جماعت جیہڑی آپ دی تعلیم نال زمین تے
حکمران ہوئی تے سارے عالم واسطے رہبر بنی جیہدی دنیا تے مثال
نہیں ملدی۔

مسجد خزار

حضور پاک جدوں مدینے ول ہجرت کر کے تشریف لیا تے سن تے
قبا وچ ۱۴ دن قیام کیتا سی ایتھے اک مسجد وی بنائی سی۔ آپ تبوک وے
جان دیاں تیاریاں وچ سن تے منافقاں ایتھے اک مسجد تیار کیتی تے عرض
کیتی آپ ایتھے نماز پڑھاؤ۔ حضور پاک نے فرمایا تبوک توں واپسی تے

سہی۔ ایہہ اصل وچ عیسائیاں تے منافقاں دی شرارت سی۔ ایس مسیت
 وچ اسلحہ جمع کراں گے تے عیسائی فوج آن کے مسلماناں دی سلطنت نوں
 تباہ کر دے گی۔ ایہہ اللہ تعالیٰ نے ایس مسیت دا نام مسجد ضرار رکھ دتا
 تے حکم آیا ایہہ مسیت شرارت دی جڑھ اے۔ اہ مسلماناں وچ نفاق دا
 نشان اے۔ حضور پاک ایس مسیت نوں اک لاوتی تے منافقاں دے
 سارے منصوبے دلاں وچ رہ گئے۔ قبا دی مسجد دی بنیاد تقویٰ تے رکھی
 گئی سی۔ (سورہ توبہ)

نبی سرور حضرت علیؑ نوں طے دے قبیلے دابت توڑن واسطے گھلایا۔ آپ
 دے نال ۱۰۰ سواراں دا لشکر سی۔ چھاپہ مار کے ببت توڑے تے قبیلے دے
 لوک گرفتار کرے۔ اہناں قیدیاں وچ حاتم دی دھی وی سی۔ اوہنوں مدینے
 پاک دی مسیت دے کول اک تنبو وچ بڑی آدر تے عزت نال بٹھایا۔ جدوں
 حضور پاک کوں لنگھے تے اوس کرپی نے آپ نوں بلایا۔ اوہ بڑی شیریں
 کلام تے راج کے سو مہنی سی۔ اوس عرض کیتی حضور میرا باپ تے مر گیا جہڑا
 منیاں پر منیاں سخی سی۔ تے مینوں چھران دالا بھرانس گیا۔ آپ نے پچھیا کون
 سی۔ عرض کیتی عدی بن حاتم۔ آپ نے اہنوں تسلی دتی۔ تھوڑے دناں پھول
 قضاہ قبیلے دا وفد حضور دے دربار وچ حاضر ہويا۔ آپ نے چنگا لباس تے
 خرچہ دے کے قافلے دے نال شام ولے بھرا کول گھل دتا۔ جدوں اوہ بھرا
 نوں آن کے ملی تے اکھیا ظالماں توں اپنے بال بچھے تے بیوی زین نال نے
 کے زائیموں تے باپ دی نسل نوں چھڈ آئیوں۔

جبار رسول پاک نوں جا کے مل۔ اہ گل سُن کے آپ دی خدمت وچ
 حاضر ہويا۔ آپ نے نام پچھیا۔ اوہنوں گھر لے گئے۔ گدے تے بٹھایا تے

آپ زمین تے بہر گئے۔ اسلام پیش کیتا اوہ مسلمان ہو گیا۔ حضور نے اوہنوں
طے قبیلے دا عامل مقرر کر دتا۔

حضور پاک نے ہجرت توں بعد مدینے آن کے ۲۷ جنگاں لڑیاں تے
۳۵ جنگاں واسطے لشکر کھلے تے دسیاں ورہیاں و فتح دس لکھ مربع میل تے
قبضہ ہو یا۔ حساب کیتا جاوے تے ۲۷۴ مربع میل روزانہ آپ نے فتح کیتا
آپ دے عہد و فتح شہیداں تے مقتولاں دی ساری تعداد ۱۸۰۰۰ اے اپنا
لشکر اک مہینے و فتح اک مجاہد شہید تے دشمن ۱۵۰ ماہوار مارے گئے
آپ نوں کسے جنگ و فتح شکست نہیں ہوئی۔

پہلا اسلامی حج

ابن اسحاق دی روایت اے تبوک توں واپس آن کے ۹ھ و فتح حضرت
ابوبکر صدیق نوں حج دا امیر بنا کے گھلانا لے فرمایا آج توں بعد کوئی مشرک
حج واسطے مکے پاک و فتح نہیں جاسکے گا۔ کیوں جو سورۃ براءۃ نازل ہو گئی۔
نالے مشرکان نال جہاد دا اعلان کیتا گیا۔

مکے دا رویش

اہل ہند دے کم و کچھو جیہڑا ماں دی لکھنوں یتیم پیدا ہو یا۔ جنہوں اوہدے
شہر دیاں لوکاں دیں نکالا دتا، طرح طرح دے الزام لائے تے اوہ دھر دکمائے
جنہاں دا ذکر کردیاں آج دی زبان تے قلم کاتب اٹھدے نیں۔ آج اوہدی بادشاہی ا
داڈنکا سارے عرب و فتح و ج رہیاسی تے لہندے پڑھدے کھلی والے واسکے
پل رہیاسی۔

پر دیکھیں والی ایہہ گل اسے ہن جدوں نبی پاک نوں ہر طرح دیاں سہو
 یں۔ کئی والے اپنے لئی کوئی امیری ٹھاٹھ باٹھ نہیں بنائے۔ ایس ویلے
 آپ تخت تے سوں سکدے کن پر چڑے دے گدے تے پٹھے دی صف
 نے سوندے کن۔

اسلامی شریعت دا قانون جاری ہو گیا اے۔ پر عرب تے عجم آتا جد
 اپنے لئی کوئی بادشاہی محل نہیں اساردا۔ نہ کوئی صاحب رکھدا اے، نہ دربان
 نہ لانگری۔ نہ فاخرہ لباس نہ تخت نہ تاج نہ دربار نہ پولیس نہ جلاؤ نہ جیل نہ
 گھوڑا نہ گڈھی نہ کوئی سواری نہ شان شوکت نہ جرمانے نہ قیدی نہ نظر بندیاں
 نہ سی آئی ڈی نہ رعب نہ دھونس۔ معاملہ سگون الٹا اے۔ اوہ درویشی تے
 فقیری۔ اوہو گکھاں دی گلی تے کھجوراں دیاں ٹہنیاں واچھرتے ہر امیر غریب
 نال اکو جیہا سلوک۔ اوہو مہربانیاں تے عام معافیاں تے اپنے گھر بندراں
 بندراں دن چلھے وچ اگ نہیں بلدی۔ لولاک دے بادشاہ نوں جواں دے
 ان چھاتے آئے دی روٹی دی نہیں بھدی۔ جدوں بکھڑا ہڈا تباہ تے پیٹ
 تے پتھر بنھ لے یا چھو ماریاں تے ستواں تے گزراں کر لئی۔

ایہہ کتے دادریش جیہدی بادشاہی دے تقارے سارے ملک وچ
 وچ رہے نیں ایہدی پیاری صاحبزادی حضرت فاطمہ دے ہتھاں تے چکی
 پیہہ پیہہ کے چھالے پے جانڈے نیں۔ ثبوت وچ مدینے دے ایس بادشاہ
 دا محل ہن دی ویکھ لئو۔ باہر دا نقشہ بھانویں بدل گیا اے اندروں اوڈا تے
 او سے طرح اے۔

عرب دے بادشاہ دی گفتگو بڑی ملامت سی۔ عام لوکاں وچ راج مچ جانڈ
 کن۔ قدمیاں سی۔ پر ایہہ معجزہ سمجھو جدوں چونہ بندیاں وچ کھلونڈے تے

سرکٹھ نظر آوندے سن۔ آپ حلیم طبع خلق والے سن۔ جہوں کسے نال گل
 بات کر دے، اگلے دامن موہ لیندے سن۔ آپ نے ساری عمر نہ کسے نوں مندا
 بولیا نہ بدو عادت تے نہ اپنی ذات واسطے کسے کولوں بدلہ لیا، بھانویں ادس
 کیڈا ظلم کیتا ہووے۔

آپ دی رہت بہت بڑی صاف سُخری سی۔ آپ نے دنیا دے رہن
 دایاں نوں ترقی دیاں نویاں نویاں راماں دکھائیاں۔ قرآن دیاں آیتاں آپ۔
 دے قصیدے تے اللہ دی کتاب تے رب دارسول و نوئیں سا، منجھے نیں۔
 راہناں دوہاں وچوں اک نوں وکھرا کر دیئے تے دین دا قافلہ کدی منزل توڑی
 نہیں پہنچ سکدا۔ کتاب تے سنت نوں جے اک دو جے نالوں نکھیڑ دیئے تے
 دین دی کشتی ساگر وچ ڈالواں ڈول ہو جاندی اے۔

عبادت

رسول پاک ہمیش یا دالہی وچ رہندے۔ نماز آپ واسطے ٹھنڈک سی
 ہر نماز ویلے وضو کر دے۔ کدی کدی اک وضو نال کئی نمازاں وی ادا کیتیاں
 فرض نماز مسجد وچ تے سنتاں نفل عموماً حجرے وچ ادا کر دے۔ نماز باجماعت
 دے ویلے وقت دا خیال رکھدے۔ نماز بڑے حضور قلب، انکساری تے
 عاجزی نال پڑھدے۔ ہر نماز دی امامت آپ فرمادے۔ صفیاں سدھیاں
 کر دے تے نمازیاں ولے نظر مار دے۔ سلام پھیرن توں بعد تھوڑا چر
 مصلے تے بیٹھے رہندے۔ نماز وچ قرأت متوسط آواز تے ٹھہر ٹھہر
 کے پڑھدے۔ فجر دی نماز وچ کدی سورۃ المؤمنون کدی علق کدی دایاں
 پڑھدے۔ جمعہ والے دن فجر دی نماز وچ صل اتی دی تلاوت فرمادے

ظہرتے عصر ویلے چھوٹیاں سورتاں پڑھدے۔ مغرب ویلے سورۃٴ مرسلات
 کدی کافروں تے اخلاص دی تلاوت فرمادے۔ عشاء دی نماز ویلے سورۃ
 والتین، الشمس، والضحیٰ، سبح باسم ربک پر صحن واسطے فرمادے۔ اک
 داری سفر و ترح آپ سورۃٴ الفلق تے والناس دی تلاوت فرمائی۔ عشاء تو
 بعد آرام فرمادے تے رات دے دو حصے گزار کے تے اٹھ کے تے
 تہجد دے نفل ادا کر دے۔ ایس ویلے آپ واقیام پڑا لیا ہوندا سی۔
 ایسوں تکیر کہ پیراں تے سوچ پے جاندا۔ (ترمذی، مشکوٰۃ، مسلم تے
 بخاری شریف)

آپ نے فرمایا میں نے سبھناں کچھلیاں کتاباں دا علم دتا گیا اے۔ اک
 داری یہودیوں آپ نوں سوال کیتا ساڈے اک سردار کولوں گناہ ہو گیا اے۔
 آپ نے فرمایا تورت و ترح اودھی حد دیکھو۔ فلانے صفحے تے فلانی سطر تے
 ایہ مضمون تورت و ترح درج اے۔

اک داری آپ دی ڈاچی گواچ گئی۔ یہودیوں طعنہ دتا۔ اُنج آسماناں
 دیاں خبراں دیندے نیں تے ایہہ پتہ نہیں اپنی ڈاچی کیتھے گئی اے۔ کئی دالے
 آقانے غیبی اشارے نال اوسے ویلے دستا پٹی فلانے جنگل و ترح اودھی جہار
 اک رکھ دی ٹہنی نال اڑی ہوئی اے۔ صحابی گئے تے ڈاچی لے آئے۔

ایسے طرح ہن مدینے دی مسیت مسیت دی اے تے یونیورسٹی دی
 وعظ دی ایسے ہندے نیں فتوے دی ایسے ای دتے جانڈے نیں کتاباں
 دی ایسے لکھیاں جانڈیاں نیں۔ تصنیفاں وی ایسے ہندیاں نیں۔ چھاؤنی
 دی ایہو اے تے سکتے دی ایسے ڈھلڈے نیں تے فرماناں تے مہراں وی
 ایسے ای لکھیاں نیں۔

اے آپ دے دربار وچ درد و غم، سلام درود، فقیری تے
 قناعت دے چرچے نیں۔ شرع دیاں سداں گدیاں نیں تے مسلماناں وا
 اخلاق سوار یا جاندا اے۔ قرآن پاک دی تعلیم وی دتی جانڈی اے۔
 آپ جتنے غیر قوماں نال رواداری ورت رہے سن او جتنے دو جیاں اتنا
 دی پالناں وی کر دے سن۔ آپ دا دل ہر طرح دے تعصب تے کروڑوں
 پاک سی۔ آپ نے اخلاقی تے روحانی فضیلتاں نال ساری دنیا تے ایمان دی جوت
 جگائی۔

نبی پاک دی انقلابی تعلیم

حضور پاک دی زندگی وچ اسلامی ریاست ۱۰ لکھ مربع میل تک پھیل گئی
 سی۔ شام دی حد توں لے کے عدن توڑی سارا عرب فتح ہو چکا سی۔ تے
 بدینے پاک وچ زرتے مال دا مہراں چکا سی۔ حضرت عائشہ دی روایت اے
 حضور پاک کوئی جوڑا تہہ کر کے نہیں رکھیا گیا تے جہیزے کپڑیاں وچ آپ
 دنیا توں تشریف لے گئے او مہنوں کسی پیوند لگے ہوئے سن۔

حضرت ابو ہریرہؓ دی روایت اے اک چن توں دو سہرا چن گزر جاندا
 سی تے آپ دے سہریاں وچ کسے چلیے وچ اک نہیں سی بلدی۔ نہ روٹی
 نہ سالن نہ ساگ نہ دال۔ لوکان پھیا تے حضور پاک تے اجہات المؤمنین
 دی گزر بسر کس طرح ہونڈی سی تے دسیا کھجور ستوتے پانی نال۔ کچھ
 انصاری ہمسائے جنہاں دے گھریں لیویریاں سن آپ دی خدمت وچ
 دودھ بھیج دیندے سن۔

حضور پاک دے ساہنے سیاسی اخلاقی تے اعتقادی انقلاب سی۔ آپ

دی نظر تاریخ ویاں دھاریاں تے سی۔ پئی ایہہ کس طرح بدے جان۔ آپ دی حکیمانہ
 تعلیم نے جیہڑے صحابی پیدا کیتے اوہ راہب تے جوگی نہیں سن۔ نہ پاوری تے
 سادھو سن۔ اوہ دنیا دے کسے بادشاہ کوں خوف نہیں سن کھاندے۔ جتھے اوہ
 زائد تے عابد سن، او تھے اوہ جبری تے بہادری کن۔ آن تے غیرت والے سن۔
 عقل شکل والے، ذہین تے سمجھدار سن۔

آپ دی ایس تعلیم نے حضرت ابو بکرؓ تے عمر فاروقؓ جیسے خلیفے ابوذر غفاریؓ
 ورگے درویش۔ خالدؓ ورگے جرنیل تے مجاہد پیدا کیتے۔ عثمان غنیؓ تے علیؓ ورگے
 بہادر تے سخی پیدا کیتے۔ صہیبؓ رومی تے بلالؓ ورگے عاشق پیدا کیتے۔ تے ساری
 قوم تے ملت نوں اکو رب دے رنگ و توح رنگ دتا۔

جدوں آپ دے ہتھ حکومت آئی تے شراب دی حرمت نازل ہوئی
 آپ دے غلاماں شراب دے بھرے ہوئے ٹمکے گلیاں و توح بھن دتے۔ جنوں
 زنانیاں نوں پردہ کرن دا حکم ملیا اوہناں دوپٹے تے چادراں لے لسیاں تے
 مسلمان عورتاں مڑ کسے غیر مرد دی آواز نہ سنی۔

جدوں جہاد لئی پکارا گیا، بال عمرواے پہاں پر نے کھلوکے جنگ و توح
 شامل ہوئے۔ جدوں مال دے جہاد دا حکم ملیا، حضرت عثمانؓ نے لدے اٹھیا
 ویاں قطاراں بیا کھلھاریاں۔ صدیق ورگے عاشقاں گھر دا سارا مال اسباب حضورؐ
 پاک ویاں قدمال و توح بیا ڈھیری کیتا۔

جدوں مہاجراں دی امداد واسطے انصاریاں نوں اکھیا، اوہناں گھر،
 مکان، دولت تے کھیترا آدھے آدھے وڈو دتے۔ آپ دے زمانے
 و توح گورنری تنخواہ اک روپیہ مہینہ سی۔ ایہہ اوہ ہستیاں سن جیہڑیاں آپ
 دی تعلیم نال پیدا ہوئیاں تے ایہہ اوہ انقلاب سی جیہدے حضورؐ پاک
 دعویدار سن۔

اک داری رسول اللہ سے عاشق حضرت ابو بکرؓ نون کسے پھیا، تینوں
 رب نال پیار سے یاں نبی پاک نال؛ آپ نے جواب دتا۔ رب وی ایختے ای سی
 تے صدیق وی ایختے سی۔ نہ رب نون صدیق تہا سہی، نہ صدیق نون رب تہا
 سہی۔ مینوں تے سب کجھ کئی والے آقا نے دتیا ہے تے ہن رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 درضوا عندہ۔ میں رب نال راضی آن تے رب میرے نال راضی ہے۔

مجلسی زندگی

حضور پاک دے دربار و توح بادشاہی سامان نہیں سن نہ بو ہے تے
 دربان۔ آپ سادے بورے تے بہہ جانڈے صحابی وی موڈ تے چپ
 رہندے۔ حاجتمندان دے سوال پورے کر دے۔ کوئی گل ناگوار گزردی
 تے چپ رہندے یا گل مال دیندے۔ آپ دے دربار و توح مال دولت
 یا خاندانی وجاہت نہیں سی ماں اسلام دے لحاظ نال فضیلت ضرور سی۔
 آپ دے کول بیٹھے لوکان نون خیال وی نہیں سی آوندا کہ کوئی حقیر تے
 دو جا عزت والا ہے۔

آپ کدی کدی وعظ نصیحت فرماوندے سن۔ مسیت و توح اک چھوٹا
 جیہا تھڑا بنا لیا سی جیہدے تے آپ تے صحابی حلقہ بھن کے بہہ جانڈے
 خطبہ دین لگیاں مہتہ و توح عصارہ کھدے۔ کدی کدی کمان نال ٹیک
 لالیندے۔ جمعہ تے عیدین دے خطبے مختصر پر اثر دے لحاظ نال معجزے
 ہندے سن۔

حضرت انس بن مالک فرماوندے نیں۔ میں دسا ور ہے آپ وی
 خدمت و توح رہیاں۔ آپ کدی ناراض نہیں ہوئے۔ کدی پیر مبارک پھیلا

کے نہیں بیٹھے۔ کسے مال مصافحہ کیتا تے کدی پہلاں ہتھ نہیں چھڈے
 کسے نے کن دتھ گل کرنی چاہی تے آپ نے سر نہیں ہٹایا پوری توجہ مال
 گل سنی۔

دعا

حضور پاک رستے دتھ سن۔ اک آدمی کہہ رہیا سی یا اللہ عینوں سمجھ
 نعمتاں عطا کر۔ آپ نے فرمایا نعمت دتی کمیل جنت تے دوزخ اے پھیر
 دو جے کولوں ننگھے تے اہ کہہ رہیا سی یا اللہ عینوں صبر دی توفیق دے
 آپ نے فرمایا توں رب کولوں پریشانی تے مصیبت دی دعا کیتی سی جو صبر
 منگ رہیا ایں۔ تیجے کولوں گزرے تے اہ کہہ رہیا سی یا ذوالجلالی والاکریم
 آپ نے فرمایا منگ لے رب کولوں تیری دعا قبول ہو جاوے گی۔ (ترمذی)

جمہوریت

کلی دے آقا نوں ایس انقلاب بیاون واسطے بڑیاں بڑیاں قربانیاں دیناں
 پیاں۔ بڑے بڑے جتن کرنے پئے۔ آپ نے اپنی سوداگری تباہی فقرنا قیاں
 دتھ عمر گزاری۔ نہ کوئی جا بیدار بنائی نہ اپنے خاندان لئی کوئی ورثہ چھڈیا
 نہ کوئی خانقاہ بنائی تے نہ گدی قائم کیتی۔

سیاسی لحاظناں دی آپ نے اپنے لئی کوئی خاص حق نہ رکھے ہر معا
 دتھ عام لوکاں کولوں مشورہ لیا۔ تے ایہناں دی صلاح مال سارے کم کیتے
 جدوں آپ دے داماد ابوالعاصؓ بدو دتھ جنگی قیدی بن کے آئے۔ اوہناں
 فدیر دین واسطے آپ دی صاحبزادی حضرت زینبؓ نے ہار گھلیا۔ ہار دیکھ کے

آپ دے ہو آگے۔ عام مسلمانوں کے مشورے نال اور موڑ یا گیا نالے
ابوالعاصؓ نون رہا کیتا گیا۔

حنین تے بدر دے قیدی چھڈن واسطے کسے تے دبانہ پایا۔ جیٹھ اسلوک
اپنے خاندان نال کیتا اوہ سارے انساناں نال تے عام لوکاں دے مشورے
نال کیتا۔ رنج دنیا تے پہلی جمہوریت دی بنیہ رکھی۔

صحابیاں دے کمال

الناس علیٰ دین ملوکھم۔ جے قائد تے سردار نیک ہون تے رعایا
دی او سے رنگ و رخ رنگی جاندی اے۔ رکھ اپنے پھل توں پھچھیا نیاں جاندیا
اے۔

کملی دے دے اچھے مرتبیاں والے صحابیؓ اوہ قدسی انسان سن، جنہاں
پہاڑاں دیاں غاراں تے و سدیاں تلواراں و رخ آپ دے ساتھ دتا۔ ایہناں دے
زمانے دیاں سبھے برائیاں ایہناں دے عمل نال مک گیاں۔ ایہہ بڑے نیکیاں کا
عقل والے تے روشن ضمیر انسان سن۔ اک آدمی جیٹھریاں اچاٹیاں تے بلندیاں
نیکیز پھنچ سکدا اے، ایہہ کمالاں والے صحابیؓ او تھے پہنچے۔ رب نے اپنی کائنات
دے سارے لکے چھپے خزانے تے سارے راز ایہناں واسطے کھول دتے۔
ایہہ سی اک امی نبیؐ تے اوہدی تعلیم دا اثر۔

اسلام دی تاریخ ایس زمانے نون بڑے فخر نال یاد کردی اے۔
دنیا و رخ سیرز تے سکندر اعظم بڑے جرنیل تے فاتح منے گئے نے
پر حضورؐ دے صحابیاں ایران روم شام تے مصر فتح کر کے ادھی دنیا تے
اسلام دا جھنڈا گھٹ دتا۔ او صحابیؓ اپنی مثال آپ سن۔ او پہاڑاں نال ٹکرا

جانڈے تے سمندر واسینہ چیر دیندے کن۔

۱۰۰۰ وا واقعہ اے افریقہ دے عامل عقبہ بن نافع فہری تیونس دے
علاقے وچ سرحدی حفاظت واسطے اک شہر تعمیر کراون دا حکم دتا تے نام
قیرواں تجویز کیتا۔ پر جیہڑی تھاں شہر بناؤنا سی اوس تھاں بڑا خوفناک جنگل
سی۔ اوس جنگل وچ لکھاں وی تعداد وچ گھبیار، شیر، دندے، رچھ، اژدھا
تے کالے ٹھوٹے سن۔ ایہہ دیکھ کے فوجیاں نے اپنے سپہ سالار نوں سارا حال
دسیا پئی ایتھے شہر وساؤناں ممکن نہیں۔ عقبہ نے جواب دتا تھی اللہ سے سپاہی
تے رسول اللہ دے صحابی وی او۔ ایہ زمین دے کپڑے تہاڑا نقصان نہیں
کر سکدے۔ ایہہ گل اکھ کے ساری فوج نوں جنگل دے کندھے تے لے گئے
پھیر بڑے ادب تے خشوع نال دو رکعت نماز پڑھی۔ دیر تک روو کے دعا
منگی۔ اٹھ کے بڑی اچھی آواز نال جنگلی درندیاں نوں خطاب کیتا۔ فرمایا،
سنو اسیں اللہ دے سپاہی تے رسول پاک دے صحابی آں۔ ایس تھاں
اساں اک شہر وساؤنا ایں۔ تہاں نوں حکم دتا جاندا اے تسیں اہ جنگل تہاں نہا
وچ خالی کر دیتو تے ہور کسے تھاں جا سکنا نہ کرو۔ تے جیہڑا ایس مدت توں
بعد وی کوئی ایتھے رہ گیا اوہ جانوں مکا دتا جائے گا۔ تاہن لکھن والے لکھ
دے نیں ایس حکم دا جانوراں تے عجیب اثر ہویا تے اوس جنگل دے وسیب
ٹولیاں بنا بنا کے شیر، رچھ، گھبیار، سپ، ٹھوٹے اوس بار وچوں نکل گئے
شہر واسطے تھاں خالی کر گئے۔ تے اوس تھاں شہر وس گیا۔ پر عجیب گل
اے پئی ایس واقعہ توں چالی ورہے بعد وی کسی موزی جانور نے قیرواں وچ
منہ نہ کیتا۔

حجۃ الوداع

مہینہ حصور پاک نون الہام ہونے شروع ہو گئے پٹی کم ٹاک گیا ہے۔
تے دنیا نون رب نے اپنے پاک پیغمبر دی راہیں سد سے راہ تے لا دتا ہے۔
اک دن انساناں دے سچھے ہادی تے رہنے فرمایا۔ چلو، مسلمانو! بیسیا
نون اختیار دین والے، عربیاں نون بادشاہ بنا دینے والے، تے مسلماناں
نون اک امت بنا دین والے رب دے گھر و اطواف کر یٹے تے اودھا شکر
کر یٹے۔ چلو خدا دے نیک بندو، حج کر یٹے۔

کلی دوائے وایہ فرمان سن کے اک مکہ چوتالی ہزار مسلمان اپنے پیارے
نبی دے جھنڈے پیٹھ حج واسطے مدینوں کتے دل ٹرے تے آج یسیا
نبی دی پیش گوئی پوری ہوئی۔ رب نے خانے کعبے نون فرمایا، تیرے لئی
روشنی و آسماں ہو گیا ہے۔ اہ سنتہ ذلیقہ راہینہ سی۔

کلی دوائے وایہ خیر خطبہ

کلی دوائے آقائے کعبے و اطواف کینا۔ عرفات دے میدان و صح اپنا خیری
خطبہ دتا تے فرمایا، دنیا تے عدل انصاف حق برابر ہی، رواداری تے نیکیاں دا
دور دورہ ہو گیا ہے۔ اے لوکو! رب جانے آوندے ورھے میرا تہاڈا ایس میدان
فتح میل ہووے یا نہ ہووے۔ آج توں تہاڈے واسطے کسے نال ظلم کرنا،
ناحق خون کرنا حرام اسے مسلمانوں اک دن خدا دے ساہنھے حاضر ہو کے
اپنے عملاں دا جواب دینا ایں۔ اوتھے رتی رتی دا حساب ہونا ایں۔ تہاڈے
تے زانیاں و احق اے۔ ایہناں نال مہربانیاں کر دتے حرام حلال پچھانو۔ جیراں

تے غلاماں دے حق دا خیال رکھو۔ جیہہ جیہا آپ کھاندے تے پہندے او،
 او سے طرح وا اوہناں نوں دیہو۔

لوکو! میری گل غور نال سُنو۔ سبھے کلمہ گو آپس وچ بھرائیں۔ سارے
 مسلمان اک تسبیح دے دانے نیں۔ دوجے دامال تہاڈے تے حلال نہیں۔
 بے انصافی نہ کرنا۔ میں تہاڈے کوں رب دی کتاب چھڈ چلیا ہے۔ اوہ دے تے
 عمل کرو گے، چٹکارا پاؤ گے۔ بھراواں دی خیر خود ہی کرنا۔ نیک عمل ہمدردی تے
 جماعت دے اتفاق وچ بڑی برکت تے کرامت اے۔

لوکو! تہاڈے تے لازم اے میرا ایہ پیغام جیہڑے ایس ویلے ایچھے
 حاضر نہیں اوہناں نوں پہنچا دیو۔ قیامت دے دن تہاڈوں سوال کیتا جاوے گا
 میں تہاڈے وچ کس طرح زندگی گزاری تے تہاڈے نال کیہ سلوک کیتا۔ دستوکیہ
 جواب دیہو گے۔

چار چو فیروں آوازاں آئیاں بارِ رسول اللہ! ایس گواہی دینے اُن تہا
 رب دے سارے حکم ساڈے تیکر پہنچا دتے تے رسالت دا پورا پورا حق
 ادا کر دتا۔ ایہ سُن کے آپ نے شہادت دی انگلی نال آسمان وں اشارہ کیتا
 تے بڑے جوش نال تن داری فرمایا اَللّٰهُمَّ اَشْهَد۔ اے اللہ توں گواہ
 رہیں۔ میں نبوت دا حق ادا کر دتا اے۔

اودھر اللہ پاک نے اپنا دین مکمل ہون دی تصدیق کر دتی۔ جیہڑا قرآن
^{۲۳}سی دے نازل ہندار ہیا سی، جبریلؑ نے اودھی تکمیل دا اعلان کر دتا تے ایہ
 آیت اتری اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ اَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي
 وَ رَضِيْتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِينًا۔ آج دین اسلام مکمل کر دتا گیا۔ رب دیا
 نعمتاں پوریاں ہو گیاں۔ اساں مسلماناں واسطے دین اسلام پسند کیتا۔

دین دی تحریک

ہن تئیاں در حیاں دی کوشش نال دین دی تحریک مکمل ہو گئی۔ انسان
دی سیرت، انسان دی تعمیر تے انسان دی رہبری دا اخیری موڑ آ گیا۔

نیکی دا نمونہ

ایس طرح مکلی والے آقا ساری دنیا دے انساناں واسطے نیکیاں دا نمونہ
بن کے آئے۔ تے اپنی اُمت نوں دو جیاں امتاں واسطے نیکی دا نمونہ بنایا۔
انساناں دی رہبری کرن دا اول دتیا۔

مکلی والے دیاں اخلاقی تے روحانی قدراں ایڈیاں اُچیاں نیں پئی ایتھے
اچرچ معجزے دی نظر آوندے نیں۔ ایہناں دا وجود نور و وح و صلحا نظر آؤندا
اے۔ فرشتے حضور پاک دیاں دربانیاں کر دے نیں۔ پر ایہناں ساریاں اُچا بیجا
دے ہندیاں ہویاں دی آپ دی زندگی اک عملی انسان دی زندگی نظر آوندی
اے۔

سماجی لحاظ نال وی آپ نے غریبی نوں پسند کیتا۔ رہن سہن تے لباس و وح
عام لوکاں وانگوں رہے تے اپنے لمی کوئی خاص القاب اختیار نہ کیتا۔ جنگاں
وح، سیناں بناوندیاں تے خندق پدیاں صحابیاں نال رل کے سارے کم مساوی
حیثیت نال کر دے رہے۔ عام مسلماناں نال رل کے نیزے وی چلائے تے
میت بناون لگیاں اتناں وی دھوٹیاں۔ گارے وی بنائے تے لکڑیاں دی
چکیاں تے پتھر دی توڑے۔

کملی وائے دی زندگی وائے اخیر

آپ دی تعلیم نے دنیا دی کاپی لٹ دتی۔ ہن اک ڈاچی سوار صنعا
 توں حضرموت تیکر بے خوف ہو کے سفر کر دا اے تے ایہنوں اللہ توں سوکے
 واڈر خطرہ نہیں۔ ایس درویش نے ہمیشہ اعلیٰ تے اچھے مقصد واسطے کم کیتا۔
 ایہدی زندگی حرا دی غارتوں لے کے ٹور تیکر تے حرم توں لے کے طائف تیکر
 بدر دی جنگ توں لے کے حنین دے میدان تیکر، مسیت توں لے کے بیبیاں
 دے جھریاں تیکر پھیلی ہوئی اے۔ جدھے وچ کوئی کمی نہیں ملدی تے کوئی
 خلا نظر نہیں آؤندا۔

حضرت پاک دی زندگی واپور رکھ ہریا بھریا دسد اے۔ ایہدی کوئی
 ٹہنی نہ سکی تے نہ مرجھائی۔ آپ دی زندگی وچ جلال وی اے تے جمال وی
 درویشی وی اے تے بادشاہی وی۔ روسانیت وی اے مادیت وی۔ گھر باہر
 دی سانجھدے نیں سلطنت واکم وی کر دے نیں۔ تے مسیت وی آباد رکھدے
 نیں۔

آپ اک ویلے وچ حاکم وی نیں تے درویش وی۔ امیر تے وزیر وی
 نیں، سپاہی وی، افسروں، سوداگر وی، مزدور وی، بیچ وی، استاد وی، فلسفی وی
 تے ادیب وی۔ آپ نے انسان دی ہر حال وچ رہنمائی کیتی تے جیہڑا اک واری
 قدیم آن لگا اودھا بیڑا بنے لگ گیا۔

سوچن والی گل اے، جے آپ نے رکوع سجدے ای کر دے۔ نری
 عبادت لئی ای کہندے، وعظ نصیحت تے ذکر اذکار کر دے۔ مریڈاں واک
 حلقہ بنا لیندے۔ ختم پڑھدے، تے زمانہ آپ دی تحریک وائے مخالف نہ ہندا

سکوں دنیا اوہناں نوں ہتھاں تے چکدی تے اوہناں واسوسو بھابھادی۔
 تے آپ دی نکسیروی نہ پھدی، نہ مقابلے کرنے پندے، نہ جہاد نہ
 بھکھاں سہنیاں پندیاں تے نہ دند توڑانے پندے۔

پر آپ نے تے ساری دنیا دی زندگی بدلن دا بیڑا چکیا سی۔ آپ نے
 ساری انسانیت نوں سدھے راہ پاؤناں سی۔ آپ نے انساناں دی رہت
 بہت تے چندریاں خصلتاں بدلنیاں سن۔ تے پھیرجے ایہہ شیطانی ٹولہ آپ
 دی مخالفت نہ کروا، لڑائیاں نہ لڑواتے ہو رکیہ کردا۔

جدوں آپ نے دنیا دے ساہنے اکی نوں نقشہ، نویں اخلاقی سچے
 رکھے تے ایہو ہونا سی جو کجھ پیغمبر نال ہو یا۔

جدوں حضور پاک دیاں کارنامیاں نوں ایس نظر نال دیکھے۔ آپ دی
 زندگی نوں پرکھے، تے پھیرا جیسے انسان واسطے دل دیاں گہرائیاں وچوں عقیدت
 تے محبت دیاں لہراں ابھریاں نیں، سارے مغالطے دور ہو جان دے نیں۔
 تے سچی گنا ایہہ پتہ کھلی دے دی محبت ای دو جہاناں وچ نجات دیندی
 ہے۔

رحمتاں دیاں مثالیں

حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم خدا دے برگزیدہ پیغمبر تے ساری
 دنیا دے منے پر منے عظیم انسان سن۔ ایہناں اپنی حلیم طبع، سوہنے خلق تے
 روحانی طاقت نال انساناں دے مندے حال تے صدیاں دے دگرے
 ہوئے کم سوار دتے۔ آپ نے اپنی زندگی قرآن پاک دی تعلیم دا عملی نمونہ بنا کے
 دکھائی۔

اُحد دی جنگ وچ جدوں آپ دے دند مبارک شہید ہوئے، آپ

ڈاہڑے نڈھال ہو گئے۔ صحابیوں عرض کیتی یا رسول اللہ تسی کافراں واسطے بددعا
کرو۔ آپ نے فرمایا میں دنیا واسطے رحمت بنا کے بھیجا گیا ہوں۔

کتے دی فتح والے دن عکرمہ ابو جہل دے پتر نے دو صحابیوں نوں تیر
مار کے شہید کر دتا۔ جدوں اوہدے گھر والی حضور پاک دے پیش کیتی گئی آپ
نے معاف کر دتا۔ ابوسفیان دی بیوی ہندہ نے حضرت حمزہؓ داکلیجہ چھپیا سی تے
اوس ظالم وحشی نوں دی حضور پاک نے معاف کر دتا۔

بتبار جنھے آپ دی صاحبزادی نوں پتھر مارے تے آپ وفات پا
گیاں سن کئی والے نے اوہنوں دی بخش دتا۔ جدوں ساتم طائی دی دھی قید ہو
کے آئی، آپ نے فرمایا سخی دی دھی قید نہیں رکھی جاندی تے اوہدی طفیل ساریاں
قیسیاں نوں چھڈ دتا۔

اک امیر گھرانے دی مہنی پرونی زانی چوری کیتی۔ اوہدے تے شرح دی
حد لگی۔ اوہدے قبیلے دیاں لوکاں اکھ دیکھ کے حضور پاک کول سفارش پہنچائی
پٹی وڈے تے ساڈ گھرانے دی سوانی ایں۔ ایہنوں معاف کر دتا جائے۔ پر آپ
نے ناراض ہو کے جواب دتا۔ رب دی قسم جے میری بیٹی فاطمہؓ وی چوری کر دی
اوہدے تے وی شرح دی حد لگ دی۔

اک واری آپ کسے رکھ دی ٹھنڈی چھاویں لیٹ گئے تے اکھ لگ
گئی۔ اک سنگی تلوار لے کے اُن کھلواتا تے اکھیاں میتھوں نہا نوں کون بچاؤ
گا۔ آپ گھا برے نہیں تے فرمایا، میرا خدا۔ رب سچے دانام سن کے کافر کنسیا
تے اوہدے سختوں تلوار ڈگ پئی۔ اوہو تلوار پھڑکے آپ نے فرمایا میں منجھوں
تینوں کون بچاؤے گا۔ کافر عاجز ہو کے کنبن لگ پیا تے آپ نے معاف
کر دتا۔

اک واری آپ کسے کم ٹرے جانڈے سن۔ دیکھیا اک چوپایہ کھوہ دے

کنڈھے تے کھلونا ہونکا اے۔ آپ نے او سے ویلے کھوہ وچوں پانی کڈھ
کے ترہائے جانور نوں پلایا۔

اک آدمی چڑیاں دا آہلناں چک کے لیا یا۔ جیہدے وچ چڑیاں دے
دوبوٹ سن پچھے پچھے چڑیاں چیموں چیموں کردیاں آئیاں۔ آپ نے فرمایا ایہ
آہلنا او سے نکھاں نکا دیہہ جتھوں چکیا ای تے بے زبانان تے ترس کر یا کرو۔
شام توں لے کے یمن تیکر اسلامی حکومت قائم ہو سکی سی۔ اک دن حضور
دے دربار وچ حضرت عمرؓ حاضر ہوئے تے آپ ننگے پنڈے لانی منجی تے
بیٹے ہوئے سن۔ سرہانے پانی حوالی مشک ٹنگی ہوئی اے۔ کول سجے پاسے جواں
دے ستواک پیالے وچ پئے ہوئے نیں۔ حضرت عمر فاروقؓ ایہہ سال دیکھو کے
ہنجو بھرائے۔ آپ نے پھیرا عمرؓ کیہ گل اے۔ روون دا کہہ مقام اے۔ عرض
کیتی یا رسول اللہ! تسی خدا دے سچے رسول ہو کے ایس طرح تنگی ترستی تے جھکے
تنگ دی زندگی گزار دے او۔ تے قیصر کسریٰ دنیا وچ موج بہاراں کڈے نیں۔
حضور پاک نے ہس کے فرمایا، عمرؓ اسان آخرت پسند کیتی اے، تے
اوسناں دنیا۔

کعب بن زبیر عرب دا اک مشہور شاعر سی۔ اوہ ہمیش دین اسلام تے
حضور پاک دے مخالف شعر بنا بنا کے نکھاں نکھاں سناؤندا رہندا سی۔ اورک
آپ نے اوہدیاں نت دیاں حکمتاں توں تنگ آن کے اوہدی گردن مارن دا
حکم دے ویا۔ تے اوہ سُن کے ٹنگ گیا۔ کرناں رب دا اک دن منہ نکا کے آپ
دی پر یہ وچ آن حاضری دتی۔ آپ اگے مجلس وچ بیٹھے وعظ نصیحت کر
رہے سن۔ آپ نے فرمایا: جے کوئی مسلمان ہو جاوے اوہ ساڈا بھرا بن
جاندا اے۔ اوس دے تے کھیلے سارے گناہ معاف ہو جانداے نیں۔
کعب نے ایہہ گل سُن کے عرض کیتی، یا رسول اللہ! اوہ بھادیں کعب

بن زبیر امی ہو دے۔

حضور نے فرمایا: "ہاں!"

کعب نے جھٹ مینہ کھول کے کلمہ پڑھیا تے حضرت عمر نے پچھان کے
تلوار کچھ لٹی۔ آپ نے فاروق نون روکیا تے کعب نون معافی دے دتی۔
کعب رحمت تے بخشش واکمال ویکھ او سے ویلے حضور پاک دی شان
فتح قصیدہ پڑھیا تے آپ نے قصیدے دے شعر سن کے کعب نون انعام
فتح اپنی چادر مبارک دتی۔ کہیا جانداے معاویہ نے اپنی بادشاہی دے زمانے
فتح حضور پاک دی ایہہ چادر دو ہزار درہم دے کے کعب نون مل لے لئی۔
اک واری حضور پاک بازار وچوں لنگھے تے ویکھیا پیٹی اناج دا ڈھیر لگا
ہویا اے۔ آپ نے اپنا ہتھ وٹھیر وچ پایا تے اندروں دانے گلے دتے آپ
نے اوہ دے مالک نون پچھیا دانے گلے کیوں نیں۔ اوس عرض کیتی یا رسول اللہ دانے
بجج گئے سن۔ آپ نے فرمایا، دھو کھے نال کوئی شے ویکھنی چنگا طریقہ نہیں لگاہک
نون پتہ لگنا چاہی وائے ایہہ اناج بھجیا ہویا اے۔

رسول اللہ پھلی رات ہمیشہ جاگدے سن تے رات دی نموشی فتح مٹھی طرز
تے درد نال قرآن شریف پڑھدے سن۔ سنی کے راہی کھلو کھلو جانداے سن۔ دوتے
مشرک وی لک لک کے قرآن پاک سن دے تے جدوں لو لگدی گھر سٹراؤندے
حضور پاک رحم، کرم، تواضع، ملنساری، بہادری، مردانگی، خوش گفتاری
تے سوہنے کردار، عدل تے انصاف کولوں کم لیندے سن۔ اللہ دے حق تے
بندیاں دے حقوق پورے کر دے سن۔ بخشش مروت دے عادی سن۔ ہڈتیاں
واچشمہ، غریباں دے ہمدرد تے احسان کرن والے سن۔

اسلام دے بانی دے دند شہید ہوئے۔ مستحقا ہولہان ہویا۔ گلہاں وفتح

زردہ دے چھتے چھبے، بھکتھاں کٹیاں، پر حضور پاک واسو صلہ و مکیو ساری عمر
کے دشمن دا وال دی نہ توڑیا۔

ہُن انسان ترقی کر کے اپنے اصلی مقام تے پہنچ گیا سی۔ ہُن اک نبی
دے اڈن واسقصد پورا ہو گیا۔ ہُن آدم دی اولاد دا ذہن اوہناں اُچاٹیاں
تیکر جا پہنچیا۔ جیہڑیاں روزِ ميثاق توں حشر تیکر اوہدے لئی تجویز کیتیاں گئیاں
سن۔

کلی والے آقادی انقلابی تحریک تے ساریاں لڑائیاں وچ جیہڑیاں
اسلام واسطے لڑیاں گئیاں، جیہڑے صحابی شہید ہوئے یا مارے گئے اوہناں
دی ساری تعداد اٹھارہ سو اے۔ ایہہ جے اوس پیغمبر واکار نامہ جنہوں
یورپ دے تاریخ دان خونی پیغمبر کہندے نیں۔

حقیقت تے سچ کدی چھپائیاں نہیں چھپدے۔ قیصر دے دربار وچ
ابوسفیان دے مومنوں رب نے سچ اکھوایا۔ اوس کفر دی حالت وچ آپ
دی سچائی تے وڈیائی دی شہادت دتی۔

مشکراں مومنوں بھادیں انکار کیتا پر دلون آپ دی سچائی نون من گئے
تے ایہہ وی سچی گل اے پئی اے جے تیکر آپ جیہا کوئی انسان نہ آباتے نہ حشر
تیکر اڈے گا۔

موت واسفر

اک دن اپن چیتے اسلام واما دجی مسیت دے منبر تے کھلو کے اعلان
کردا اے پئی جے کے واسحق میرے ذقے ہووے یا لینا دینا ہووے تے
آج لے لے۔

سورج جدوں غروب ہون لگدا اے، ڈاڈا پھبدا اے۔ کلی والے آقا

دی اپنے صحابیاں تے ساری سلطنت دے بڑے ہرودلعزیز بادشاہ بن گئے نہیں۔

ترسیٹھاں درصیاں دی عمر وفتح آن کے جدوں حضور پاک نے اپنی امت نون سدھے راہ تے دیکھیا۔ جدوں اسلام دی تحریک دنیا دے پھار کوٹ پھیلی دیکھی، تے رب داپیارا پیغمبر شکرانے دے نغلاں واسطے رب دے ربار وفتح جھک گیا۔ تے نبوت دا اوہ سورج جیہڑا حرا دے غار وچوں پھٹیا۔ عرب تے عجم وفتح نور کھلار دارمیا ادرک تھوڑے دن گھرہن وفتح رہ کے ۱۲۔ بیچ لاڈلہ پیر دے دن ظاہر نظر توں اویلے ہو گیا۔

زندگی دی اخیر رات نبی دے گھر دے دیوے وفتح تیل دی نہیں سی۔ کسے گواہنڈی کوں تیل لیا تے دیوا بلیا۔ اُتے اوہو کالی کالی سی جنہوں ٹاکیاں تے جوڑ گئے ہوئے سن تے زرہ اک یہودی شاہوکار کول گرد پٹی ہوئی سی۔

اوہ اتنی نبی جس علماں دے دریا بہا دتے۔ اوہ ذرہ جیہڑا سورج بن کے چمکیا تے اوہ قیمتی جیہڑا اولاک دامالک بنیاں ایس دنیا توں زحمت ہو گیا۔
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ۔

جدوں کوئین دے سردار تے درویش، بادشاہ عرب تے عجم دے والی دی جا بیداد دیکھی گئی تے کوئی بھوٹیں بھانڈانہ نکلیا۔ گھر داسارا اثاثہ اک دو ہتھیاراں توں سوا کچھ نہیں سی۔

حضور پاک توں دوحہ کے کون اندازہ کر سکدا سی سچی آپ دامن پورا ہو چکائے تے ہن آپ اپنے رفیق اعلیٰ کول جان دی تیاری کرن لگے۔ پہلاں ہرور ہے رمضان شریف وفتح دس دن اتمکان کر دے سن پرستہ سھوڑ

۲۰ دن اقصاف لیتا تے رمضان شریف وچ دو عاری قرآن پاک وادور مہر
 جبریل نال کیتا۔ ایدھر سورۃ نصر و انزل وی ہو چکا سی۔ آپ نے حجۃ الوداع تے
 فرمایا سی ایسی حج توں بعد خبرے فیر زندگی وچ حج نہ کر سکاں یا حج دی نوبت
 ای نہ آوے۔ جنگ احد وچ آپ نے شہیدیاں دی نماز جنازہ وی نہیں پڑھی
 آپ نے صفر دے مہینے وچ جنازے دی نماز پڑھی۔ نالے فرمایا اسیں وی
 تہاڈے نال ملن والے آں۔ اک خطبے وچ اشارہ فرمایا۔ میں تہاڈے نالوں
 پہلاں حوض کوثر تے جا رہیاں۔

ابن ہشام دے مطابق جدوں اسامہ نوں اسلاحی لشکر و اسالار بنا کے
 مکہ شام نوں بھیجا تے حضور پاک تے مرض دے آثار ظاہر ہون لگ
 پئے۔ ہو یا پنج اک دن رات نوں اٹھ کے آپ جنت البقیع و لے چلے گئے
 اوتھے دعا منگی۔ تشریف لے آئے تے سویرے سر نوں درد شروع ہو گیا۔
 دنوں دن درد وں سوایا ہوندا گیا۔ اک رات آپ حضرت میمونہ دے حجرے
 وچ سن۔ ساریاں بیبیاں کولوں اجازت لے کے حضرت عائشہ دے حجرے
 وچ تشریف لے آئے۔ اوس دے آپ سر مبارک تے پٹی بدھی ہڈی سی۔
 پر درد زیادہ ہوندا گیا۔ آپ دے حکم دے نال کھوہ دے پانی دے ست
 مشکیزے آپ تے پائے گئے تے فرمایا بس کافی نیں۔ پھر منبر تے بہ کے
 احد دے صحاباں واسطے دعا کیتی۔ حضرت اسامہ دی سالاری نوں جائزہ
 قرار دتا۔ حجرے وچ آئے تے غشی ہو گئی۔ ادھر حضرت اسامہ نے سُنیاں
 پئی حضور پاک دی طبیعت خراب اے تے اوہ جرف دے مقام توں واپس
 مدینے مڑ آئے۔ حضرت ابوبکر نوں اجازت دتی پئی نماز دی امامت کرن۔
 پیر وادن سی آپ نے دروازے واپر دھچک کئے ویکھیا پئی مسلمان حضرت

ابوبکرؓ دے ہچھے سچے رب دے دربار وچ جھکے ہوئے نہیں تے مسکرائے
 نمازی صاف توڑن لگے تے آپؐ نے اشارے نال منع کیتا تے آپ وی بہر
 کے نماز وچ داخل ہو گئے۔

حضرت عائشہؓ وی روایت اے آپؐ نماز توں فارغ ہو کے حجرے وچ
 آکے لیٹ گئے۔ آل ابوبکرؓ وچوں اک صحابی نے خبر گیری واسطے آئے تے انہاں
 ہتھ وچ ہری مسواک سی۔ آپؐ نے دیکھیا تے میں سمجھ گئی۔ میں مسواک لے کے
 اپنے دندان نازم کر کے آپؐ نوں پیش کیتی۔ آپؐ نے چنگی طرح مسواک کیتی
 اوس ویلے آپؐ داسر مبارک میری جھولی وچ سی۔ تا میں میں محسوس کیتا آپؐ
 واجسم مبارک ڈھلا پئے گیا اے۔ میں اکھاں دیکھیاں تے چڑھ گیاں سن تے
 آپؐ وی زبان تے اہ بول سن۔ اہل رفیق اعلیٰ من الجنات) آپؐ دنیا توں تشریف
 لے جا چکے سن۔ ۱۲۔ ربیع الاول ۱۱ھ تے پیردادن سی۔ سارے صحابی
 تے گھر والے رون لگ پئے۔

حضرت عمرؓ بڑے پریشان سن۔ حضرت ابوبکرؓ نماز پڑھنے لگے گھر چلے گئے
 سن۔ آپؐ سن کے دلپس آگئے تے آپؐ نے چہرے مبارک توں مینی چادر ہٹا کے
 بوسہ دتا تے حضرت عمرؓ نوں اکھیا ہوش کر دتے آیت پڑھی جیہدا ترجمہ اے جیہڑے
 لوک محمد صلی اللہ علیہ وسلم دی عبادت کر دے سن اہ سن لین کہ آپؐ دنیا توں تشریف
 لے جا چکے تے جیہڑے اللہ پاک دی عبادت کر دے نہیں اللہ ہمیشہ قائم و دائم اے
 رسولؐ پاک نے اک مہیناں پہلاں ای اپنے وصال تے کفن دفن دے متعلق
 فرمادتا سی پئی غسل میرے قریبی دین گے۔ کفن چٹے مصری کپڑے یا مینی حلے دا
 ہووے۔ غسل تے کفن دے کے جنازہ حجرے وچ رکھ کے صحابی باہر چلے جان
 پہلاں حضرت جبریلؑ، میکائیلؑ، عزرائیلؑ، اسرافیلؑ نے پھر باقی فرشتے نماز جنازہ

پڑھیں گے۔ پھر تسبیح سلام تے صلواتوں بعد جنازہ پڑھنا۔ پھر عورتاں تے بچے
پڑھیں۔ نماز جنازہ دی امامت کے نہیں کہتی۔

انصار مہاجر تے صحابہؓ زاناہیں تے بچیاں رورو کے زیارت کہتی آپ
دے فرمان مطابق منگل والے دن آپؐ نوں غسل دتا گیا پر کپڑے نہیں اتارے
گئے پھر کفنایا گیا تے حضرت ابو بکرؓ نے فرمایا نبی دی روح جیہڑی سناں قبض ہو
او تھخے ای دن کیتا جاندا ہے۔ آپؐ دے فرمان دے مطابق نماز جنازہ ہوندی
رہی۔ اور کبھی بدھ دی ادھی رات نوں قبر وچ اتاریا گیا۔ اہ حضرت علیؓ حضرت فضل
بن عباسؓ سن۔ آپؐ دی چادر قطینہ تے آپؐ دی مہر والی انگوٹھی مغیرہ بن شعبہ نے
قبر وچ رکھ دتی۔ پھر قبر تیار کیتی تے پانی چھڑکیا۔

حضرت عائشہ صدیقہ نے حجرے دے دو حصے کر لے سک۔ وچ دیوار
بنوادتی۔ بعدوں تک حضرت عمرؓ ای تھے دن نہیں سک ہوئے اوس ویلے تک آپؐ اپنے
باپ تے حضور پاکؐ دی قبر مبارک تے بے حجاب ای آجاندیاں سک۔ بعد وچ پردے
نال آن کے سلام تے درود شریف پیش کر دیاں سک۔ ساریاں اہات المؤمنین دے
حجرے کچے تے چھت کھجوراں دیاں ٹہنیاں دی سی۔ سب توں پہلاں حضرت عمرؓ
نے حضرت عائشہؓ دا حجرہ کچیاں اٹاں نال بنوایا۔ ۸۸ھ وچ ولید بن عبدالملک
تے عہد حضرت عمر بن عبدالعزیز نے مسجد تعمیر کرائی تے حجرہ دی نویں سرلوں بنوایا
جدوں بنیادان کھودیاں تے حضرت عمرؓ دے پیر نظر آئے۔ آپؐ نے پھر دیا
دیواراں بنوایاں تے چھت وچ ککڑ استعمال کیتی پر حجرے وچ جان واسطے
دروازہ کوئی نہیں رکھیا۔ (طبقات ابن سعد)

مقصورہ شریف

حضرت عمر بن عبدالعزیز نے حجرے شریف دے دوائے جیہڑی دیوار
 کرا دی سی اہ ۲۰ فٹ اچی سی۔ اوس دے باہر صندل تے آبنوس دی جالی بنوائی
 ایس جالی تے سبز لیشمی غلاف اے جیہڑے سنہری تاراں نال کڈھائی کیتی ہوئی
 اے تے ایس دے بعد پتل دی جالی اے جیہڑی زونوں نظر آوندی اے تے
 اہرے کول کھلو کے درود سلام آپ دی خدمت و تح پیش کیتا جاندا اے۔ بزرگاں
 واکول اے اہرے و تح دی رب دی حکمت اے مقصورہ شریف و تح اہ لوری
 تجلیاں نے جیہڑیاں عام لوکاں دیاں نظراں برداشت نہیں کر سکدیاں۔

خوشبو بھری ہوا

حضرت عبداللہ بن محمد بن عقیل بڑے متقی پرہیزگار، شب بیدار تے تہجد گزار
 بزرگ سن۔ آپ تہجد توں لے کے اشراق دی نماز توڑی حرم شریف و تح بیٹھے رو
 و طائف کر دے سن۔ روایت کر دے نیں میں اک رات گھروں مسیت و لے ٹریا
 تے بڑی عجیب لہتم دی خوشبو آئی۔ میں آج تیکر ایہو جیہڑی خوشبو توں محروم ساں۔
 حضور پاک دے روحنے شریف دے کول گیتے میں محسوس کیتا۔ ایہہ خوشبو حجرے
 شریف دے اندرون آرہی اے۔ جدوں ساہنے ہو یا تے دیکھیا روحنہ پاک
 دی دیوار ڈگی ہوئی سی۔ میں اچھے حیران کھلوتا ساں تے حضرت عمر بن عبدالعزیز
 دی آگے۔ انہاں دیوار دی تھاں اک قبایلی چادر تان وئی تے صبح نماز توں
 فارغ ہو کے اک راج وردان نوں بلایا نالے اپنے غلام مزاحم نوں اہدی
 امداد واسطے نال دتا۔ اوہناں نے پہلاں قبر شریف توں مٹی جھاڑی تے دیوار

اسار دتی -

حسب اواقعه

۳۸۶ھ تک ۱۱۴۷ھ دی درمیانی مدت و توح اک بڑا عبرت ناک واقعہ ہوا
جسہی تفصیل انج اے۔ اوں زمانے و توح شیخ شمس الدین صواب حرم شریف
دے خادماں دے سردار سن۔ انہاں دا بیان اے حلب دے گمراہ لوکاں آن
کے امیر مدینہ نوں تحفے تے بڑا سامان بطور رشوت دتا تے کہیا دو صحاباں
حضرت ابو بکر صدیق تے حضرت عمر فاروق دے وجود مبارک روخصے پاک
دچوں کڈھ لین دی اجازت دے۔ امیر من گپا تے مینوں بلا گھلیا۔ میں حاضر
ہویا تے سارا پروگرام دسیا تے نالے کہیا آج رات کجھ لوگ حرم شریف
و توح آؤں گے تے توں کوئی رکاوٹ نہ کریں۔ میرا دل ڈولیا میں چپ کیتا آ
گیا تے رورو کے حضور پاک دی خدمت و توح عرض کردا رہیا تے خبر جے
ادھی رات نوں باب السلام ولوں چالی بندے آڈرے۔ اوہناں کول کہیا
تے گیتیاں سن۔ میں اک پاسے کھلوتا روزنا ساں جدوں اوہ منبر شریف کول
پہنچے تے زمین شق ہوئی تے اوہ سجھے غرق ہو گئے۔ میں شکر واکلمہ پڑھیا جدوں
امیر نے مینوں بلایا میں سارا واقعہ دسیا تے اوہ بڑا حیران ہویا۔ میرے نال
آیا۔ جدوں اوں تھاں پہنچے تے دکھیا انہاں دے عمائے دے شملے اچھے
زمین توں باہر سن۔ تاں جو نظاماں دا عبرت ناک انجام سارے لوک دیکھ لین۔

الحاکم

عبیدی حکومت دا چھیواں بادشاہ الحاکم بڑا جاہل تے سفاک حکمران

سی۔ اوہنوں صحاباں نال بڑا بعض سی۔ اہدے مصاحبان پٹی پڑھائی۔ ساری دنیا دے
 مسلمان حضور پاک دے روئے تے بڑی محبت تے عقیدت نال آوندے من کیوں
 نہ آپ دے جسم مبارک نوں اسپں مصروح لے آئیے تاں جو سارے مسلمان آیتھے
 اُون۔ الحاکم انہاندے گھیر وچ آگیا تے مصروح اک بڑی شاندار مسیت تے
 عمارت بنوائی تے اپنے خاں مقرب ابو الفتح نوں بڑا لام لشکر دے کے مدینے
 ول بھیجا پٹی اودھ مبارک ایٹھے لے آوے۔ اَجے ایہہ لشکر راہ وچ ای سی
 تے مدینے پاک دیاں لوکاں نال ملاقات ہوئی۔ انہاں وچ اک قاری صاحب
 سن۔ اہناں سورۃ توبہ دی تلاوت کیتی۔ ابو الفتح سن کے ڈر یا کنہیں لگیا
 رب دی قدرت اوسے رات بڑا طوفان تے مہیری آئی۔ اہدے اُوٹھ گھوٹے
 تے لشکر ڈریا۔ اوس توبہ کیتی تے واپس مر گیا۔

۵۴۸ھ امیر قاسم بن مہمنی الحسینی دے دور وچ مقصورے شریف

وچ اک دھماکے دی آواز آئی تے کوئی ڈر دا حجرے شریف دے اندر جان دی
 جرات نہیں سی کردانہ کسے واسو صلہ پیندا سی۔ اُوٹھ حضرت عمر النساءؓ جیہڑے
 اوس وقت دے شیخ المشائخ سن انہاندی خدمت وچ عرض کیتی گئی۔ آپ
 چالی سال قبل مدینے منورے وچ رہندے سن۔ اصل وچ موصل دے رہی
 والے سی تے ہمیش روزه رکھدے سن۔ انہاں سو وچ کے اکھی میں ایسی سعادت
 لئی اپنے آپ نوں تیار کرنا آں۔ تے کھانا پینا چھڈ دتا دن رات سلام درود
 شریف وچ محور رہندے۔ کئی دنان کچھوں چالی شریف کول کھلو کے بڑی
 عاجزی نال دیر تیکر دعا منگدے رہے۔ حضور پاک کولوں حجرے شریف
 وچ حاضر ہون دی اجازت منگی۔ آخر لوکاں رسیاں نال بندہ کے روئے
 شریف دے اندر تاریا۔ اندر جا کے دیکھیا روئے پاک دی چڑھدے

والے پاس دی دیوار ٹگ پٹی اسے تے چھت وی قبران تے آن پٹی اسے
 چاننی واسطے اک دیوا وی نال سی۔ اوہناں چھت دیاں مکڑیاں تے لکھ
 چکے تے قبران توں مٹی اپنی وارھی مبارک نال صاف کیتی تے وارھی اچھی
 طرح جھاڑ کے باہر آئے۔

روضہ پاک وچ سزنگ

۱۷۵۷ء سلطان نور الدین زنگی جہڑے سلطان صلاح الدین
 ایوبی دے ساکوں چا چاسی۔ صلیبی جنگاں وچ مصروف سن تے اک عجیب
 واقعہ پیش آیا۔ سلطان بڑا عابد زاہد تے صوم صلوات واپا بندھی۔ ابن اثیر
 دی روایت مطابق خلفائے راشدین تے عمر بن عبدالعزیز توں بعد سلطان
 نور الدین بڑا نیک بادشاہ سی۔

اک رات سلطان تہجد دی نماز پڑھ کے سوں گیا تے خواب وچ حضور
 پاک دی زیارت ہوئی۔ آپ نے سلطان نوں فرمایا ادا نجد فی القذنی
 من ہذا ایضا نجات دیو خلاصی کراؤ اوہناں دو بتی اکھاں والیاں کول
 سلطان اٹھیا وضو کیتا۔ نفل ادا کیتے پھیر لیت گیا۔ جدوں اکھ لگی تے پیر
 ایہو خواب نظر آئی۔ ایسے طرح تیسری واری اوہناں ظالماں دی شکل دی کھائی
 گئی۔ سلطان اٹھ کے تے اپنے وزیر جمال الدین اصفحانی نوں بلایا۔ اوں
 خواب سُن کے عرض کیتی دیر نہیں کرنی چاہی دی۔ مدینے پاک وچ ضرور
 کوئی خطرناک واقعہ ہو رہیا اے۔ اوسے ویلے سلطان فوجی لشکرناں
 تیز سواریاں تے مدینے پاک ولے روانہ ہو گئے۔ سولہا دنوں وچ
 دن رات پینڈا مار دے مصر توں مدینے پاک پہنچے۔ سلطان نے غسل کیتا

دھنوکر کے بڑے ادب نال حضور پاک دی خدمت و توح سلام عرض کیا۔ مدینے دے
 لوک حیران سن۔ پتہ نہیں کیہ گل اسے سلطان اچن حیت آگئے نیں۔ لوکاں نوں کھپیا
 دسیا پر کچھ سمجھ نہ آئی۔ امیر مدینہ دی کجھ نہ دس سکے۔ اوڑک مدینے دے
 سارے و سنیکاں دی دعوت کیتی تے غریباں نوں خیر خیرات دی کیتی پر اہ
 بتیاں اکھاں والے کتے نظر نہ آئے۔ بڑی کچھ کچھ دے بعد لوکاں و سیاہی و
 درویش جہڑے کسے مغربی ملک دے رہن والے نیں باہر حجرے و توح رہندے
 نیں ادہ نہیں آئے۔ جدوں اوہناں نوں بلایا تے سلطان نے سچھان لیا تے
 اوہناں دے حجرے و توح گئے تے اک چٹائی دے تھلے اک پتھر پیا سی جوں
 ادہ لپکی تے ہیٹھاں اک سزنگ نظر پئی۔ ادہ شیطان رات نوں مٹی پٹ کے
 جنت البقیع و توح سٹ آوندے تے دن نوں لوکاں نوں پانی پیا دے
 خیر خیرات کر دے۔ ایہ سزنگ روضہ شریف تیکر پہنچ چکی سی۔ تے حضور
 پاک دے قدم مبارک نظر آ رہے سن۔ اوہناں نوں گرفتار کیتا تے اوہناں
 دسیا سا نوں نصرانی بادشاہ نے گھلیا اے پئی آپ دا جسم مبارک اسیتوں کڈھ
 لیاؤ۔ سلطان انہاں لغتیاں نوں مروا دتا تے روضہ شریف دے دوالے
 و صونگی بنیا و پانی ٹانڈے تیکر پڑائی۔ ادہ دے و توح سکہ گلا کے بھریا تاں جے
 پھیر کسے لعین نوں ایس گستاخی دی جرأت نہ ہووے۔ ہن او سے سکے دی بنیا د
 تے سبز گنبد قائم اے۔

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ
 وَسَلِّمْ عَلَيْهِ

نبی سرور صلی اللہ علیہ وسلم کی تاریخ

پیدائش - ۹ - ربیع الاول عام الفیل - ۲۲ - اپریل ۵۷۱ء پیر صبح صادق
بعثت - ۱۷ - رمضان ۱۲ - پیدائش نبوی - ۱۲ - فروری ۶۱۰ء پیر
حبشہ کی ہجرت - ۱۲ - شعبہ نبوی - ۱۱۵ افراد
معراج شریف - ۲۷ - رجب شعبہ نبوی - ۲۲ - مارچ ۶۱۰ء ۵ نمازاں فرض

دن پیر -

ابوطالب کی گھائی - شعبہ نبوی

طائف و اسفر - شعبہ نبوی

ہجرت مدینہ - ۲۷ - صفر ۱۳ شعبہ نبوی - ۱۲ - ستمبر ۶۲۲ء بدھ

غار ثور کی روانگی - ۱ - ربیع الاول ۱۳ شعبہ نبوی - ۱۶ - ستمبر ۶۲۲ء پیر - ۱۴

قبو و توح قیام

مدینے پاک و توح آمد - ۲۱ - ربیع الاول شعبہ - ۲۷ - ستمبر ۶۲۲ء جمعہ

مسجد نبوی کی بنیاد - شعبہ

روزے فرض تے اذان - شعبہ

بدردی جنگ - ۱۷ - رمضان شعبہ - ۱۶ - مارچ ۶۲۴ء منگل

زکوٰۃ فرض شراب حرام - شعبہ

احدی جنگ - ۶ - شوال ۳ھ - ۲۱ - مارچ ۶۲۵ھ اتوار
 حج فرض تے پر بے دا حکم - ۵ھ
 احزاب دی جنگ - ۲۸ - شوال ۴ھ - ۲۳ - مارچ ۶۲۶ھ
 حدیبیہ دی صلح - ذیقعد ۶ھ - مارچ ۶۲۵ھ
 دنیا سے بادشاہوں نوں نخط - یکم محرم ۷ھ - ۱۲ - مئی ۶۲۸ھ بدھ
 خیبر دی جنگ - محرم ۷ھ - جون ۶۲۸ھ
 عمرہ قضا - ذیقعد ۷ھ - اپریل ۶۲۹ھ
 فتح مکہ - ۲۰ - رمضان ۸ھ - ۱۲ - جنوری ۶۳۰ھ جمعرات
 حنین دی جنگ - ۱۱ - شوال ۸ھ - یکم فروری ۶۳۰ھ بدھ
 طائف دا محاصرہ - ۱۳ - شوال ۸ھ - ۳ - فروری ۶۳۰ھ جمعہ
 تبوک دی جنگ - رجب تار رمضان ۹ھ - اکتوبر تا دسمبر ۶۳۰ھ
 حجۃ الوداع - ۹ - ذوالحجہ ۱۰ھ - اک لکھ ۲۴ ہزار مسلمان - ۹ - مارچ ۶۳۱ھ
 جمعہ -

وصال - ۱۲ - ربیع الاول ۱۱ھ - ۲۵ - مئی ۶۳۲ھ پیر وقت چاشت -
 نماز جنازہ غسل دفن - ۱۳ - ربیع الاول ۱۱ھ - ۲۶ - مئی ۶۳۲ھ بدھ
 عمر مبارک - ۶۳ سال ۴ دن - ولادت توں وصال تیکر ۲۲۳۳ دن ۴
 گھنٹے نانی دنیا وچ قیام -

کتاباں دے حوالے

۱ - ابن اسحاق	۲ - ابن ہشام
۳ - طبقات ابن سعد	۴ - جذب القلوب

- ۵- تاریخ حرمین
۶- تاریخ مدینہ منورہ
۷- سیرت النبیؐ شبلی
۸- سیرت النبیؐ - سید سلیمان ندوی
۹- رحمة اللعالمین
۱۰- محسن انسانیت
۱۱- مرآة المحرمین -
-

عبدالکریم ثمر کی دیگر تصانیف

- رسول کائنات: سیرت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
- نفوسِ قدسیہ: حضور سرور کائنات صحابہ کبار اور دیگر بزرگان دین کے مختصر حالات کا مرقع۔
- شاخِ سدرہ: روح پرور نعتیہ کلام
- احسن تقویم: روح پرور نعتیہ کلام۔
- شعر و الہام
- لوح و قلم
- سفر حجاز: تیسرا ایڈیشن۔ اپنی قلم کا واحد سفر نامہ
- گیاہ و گل
- کاغذِ بلند
- مکتوبات

اعلیٰ ایڈیشن ۱۲۳۱ھ! مقابل سیشن کورٹ نور مال لاہور

خوشخبری

سٹیشن کورٹ لاہور

کے بالکل سامنے ہر قسم کی

قانونی کتب، سٹیشنری، قرآن مجید

و دیگر اسلامی مطبوعات کی ارزاں نرخوں پر سیل شروع ہے

ہر قسم کے عدالتی فارم تھوک پرچوں پر دستیاب ہیں

فولٹوسٹیٹ

اصل سے بہتر زلٹ کی فولٹوکاپی کا انتظام بھی ہے

خدمت کے موقع سے کرمشکور فرمائیں

التشاور اللہ آپ کے معیار کے عین مطابق سروس ہوگی۔

منجانب:- اعجاز ٹریڈر۔ بالمقابل سٹیشن کورٹ، لاہور

قرآن مجید معراجِ مہربان

تفسیر بیانِ اہل قرآن مع دو
ترجمہ بسیار کے سید و
دیگر اسلامی کتب
بارعانت طلب فرمائیں۔

مقدس پبلسٹیز

۳۸ اردو بازار لاہور

قرآن مجید معراجِ محترم

تفسیر بیانِ اہل سنت
ترجمہٴ بسیار کے سید
دیگر اسلامی کتب
بارعانت طلب فرمائیں۔

مقدس پبلسٹرز

۳۸ اردو بازار لاہور